

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 430
Παρασκευή
2 Μαρτίου
Δρχ. 200

Οικουμενικώς: Γκράτσιας Σαλιαρέλη

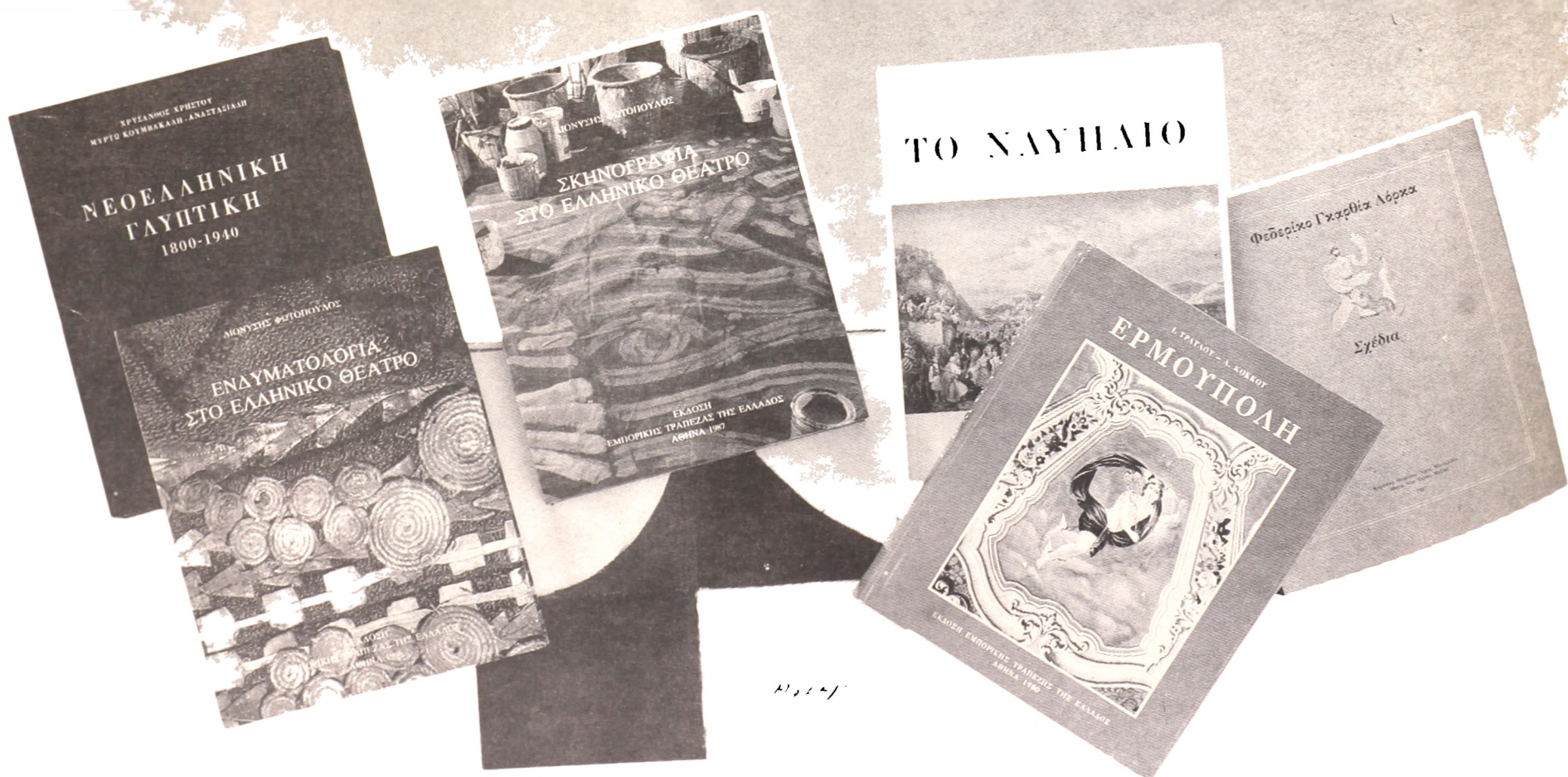

ΣΥΤΣΟΓΙΩΡΓΑΣ: Ο ΟΜΦΑΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ
ΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ: ΤΑ ΙΧΝΗ ΟΔΗΓΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩ
ΜΙΧΝΙΚ ΜΙΛΑ ΣΤΟ ΑΝΤΙ
ΟΣΧΑ: Η ΝΕΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
11 ΜΑΡΤΙΟΥ: **ΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ**
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Εκδόσεις Εμπορικής Τράπεζας. Επικοινωνία με τις πολιτιστικές μας αξίες.

Η Εμπορική Τράπεζα,
πρώτη απ' όλες τις ελληνικές Τράπεζες, από το 1957,
έχοντας συνειδητοποιήσει το πολιτιστικό της χρέος προς τον λαό μας,
προσφέρει εξαιρετικής αξίας καλλιτεχνικές εκδόσεις,
όπου ταμιεύει και προβάλλει την πολιτιστική μας κληρονομιά.

Είκοσι ογκώδεις τόμοι
και τριάντα περίπου καλλιτεχνικά ημερολόγια
αποτελούν την ως σήμερα συγκομιδή και προσφορά της,
ενώ συγχρόνως ετοιμάζει νέα έργα-κορυφώσεις
ενός εκδοτικού οραματισμού μεγάλης εθνικής σημασίας.

ΓΚΡΑΤΣΙΑΣ!

ΕΙΝΑΙ, ΦΑΙΝΕΤΑΙ, αποφασισμένο να μη μείνει λίθος επί λίθου, να εξευτελιστούν τα πάντα, να μη μείνει τίποτα όρθιο σε αυτή τη χώρα. Δεν το αποφάσισαν «σκοτεινοί κύκλοι», ούτε «Ξένοι δάκτυλοι» επιχειρούν να μας αποσταθεροποιήσουν — απλώς η πολιτική μας ηγεσία έχασε πλέον και τα τελευταία ίχνη σοβαρότητας και αιδούς. Τούτη είναι η μόνη εξήγηση που χωρεί για το γεγονός ότι τρεις ολόκληροι αρχηγοί και ο Πρωθυπουργός δεν κατάφεραν να βρουν άτομο άξιο για την Προεδρία της Δημοκρατίας, συμφώνησαν όμως να ρυθμιστούν ευνοϊκά για τον διάδοχο του Κοσκωτά «κ.» Σαλιαρέλη τα προβλήματα του «Ολυμπιακού», όπως περιχαρής ανακοίνωσε στο πανελλήνιον ο κ. Φλωράκης, που είχε και την πρωτοβουλία να θέσει το ζήτημα.

ΞΑΝΑΝΙΩΣΑΝ άραγε οι ηγέτες μας και νοστάλγησαν τα χρόνια που κλώτσαγαν το τόπι στις αλάνες; Παρασύρθηκαν από αγνά, φίλαθλα, αισθήματα και αποφάσισαν να βοηθήσουν τον «Θρύλο» να ορθοποδήσει; Ή μήπως, θαυμαστές όντας του Ντέταρι και του πεθερού του, ενδιαφέρονται να τους εξασφαλίσουν ψυχική ηρεμία για να μπορούν να δημιουργούν; Όποια και αν ήσαν τα ευγενή κίνητρά τους την Κυριακή μπρος στις οθόνες μας κατέρρευσαν, όταν είδαμε τον υπόδικο πρόεδρο ως έσχατο χουλιγκάνο να βιαιοπραγεί θρασύτατα συνεπικουρούμενος από τους μπράβους του. Εκείνη

την ώρα δεν εξευτελίστηκε μόνο, για μια ακόμα φορά, το ποδόσφαιρο — γελοιοποιήθηκε και όλη η πολιτική ηγεσία.

Η ΝΔ ΕΙΧΕ ΗΔΗ λερωμένη τη φωλιά της από τη διεύροχη που ο κ. Ανδριανόπουλος μαζί με τον Κοσκωτά οργάνωνε υποδοχή ήρωα στον ερυθρόλευκο Ντέταρι· το ΠΑΣΟΚ είχε, έτσι ή αλλιώς, χρεωθεί όλον τον κοσκωτισμό αλλά και τον άλλο αστέρα, τον Γιδόπουλο της ΑΕΚ. Ο Συνασπισμός τι ήθελε να μπλέξει με τα σκοτεινά κυκλώματα που ουσιαστικά ζητούν αμνήστευση του σκανδάλου Κοσκωτά, ως προς την ποδοσφαιρική παραφυάδα του; Πιστεύουν άραγε οι ευφυείς εγκέφαλοι, που έπεισαν τον Χ. Φλωράκη να αναλάβει την υποστήριξη του Σαλιαρέλη, πως έτσι θα διασωθεί η έδρα της Αριστεράς στην Α' Πειραιώς; Δεν καταλαβαίνουν πως μόνο το ήθος της μπορεί πια να διασώσει την Αριστερά; Γιατί το ξεπουλούν με τόση ευκολία;

ΙΣΩΣ ΔΙΟΤΙ, δυστυχώς, πείστηκε πια και η ηγεσία του Συνασπισμού πως όλα μένουν ατιμώρητα σε αυτόν τον τόπο. Όταν το ΠΑΣΟΚ αυξάνει το ποσοστό του τον Νοέμβριο, όταν ακόμη, σήμερα, τολμά να δηλώνει πως «δεν έχει καμιά απολύτως πολιτική και οργανωτική σχέση με τον κ. Κουτσόγιωργα» τη στιγμή που οργανώσεις του θέτουν θέμα διαγραφής του, γίνεται πλέον καθεστώς η ασυδοσία, επιτρέπεται η χρήση όλων των μέσων. Λίγη προσοχή όμως σύντροφοι: σε αυτά τα παιχνίδια η ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ είναι πολύ καλύτεροι. Εσείς, με την εμπλοκή σας, μόνο χαμένοι θα βγείτε.

αντι

• Περίοδος Β'
• Χρόνος 17ος
• Τεύχος 430
Παρασκευή 2 Μαρτίου 1990
δρχ. 200

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
FAX: 72.26.107 - TELEX: 214179 ANTI

ΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ Α. ΕΥΡΩΠΗ	10
Γ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ	
Ο «οικουμενικός» Σαλιαρέλης	12
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Το ΠΑΣΟΚ έχει μπάρμπα	14
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
ΣΥΝ: Σταθερά, με συνέπεια υπέρ του κυρίου Προέδρου	15
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ	
Η κρίση της ΝΔ, κρίση του καραμανλισμού	16
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ	
Τα «συγκοινωνούντα δοχεία» της τρομοκρατίας	20
ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΑΛΟΓΛΟΥ	
Η αθέατη πλευρά του φορολογικού	22
ΤΕΤΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ	
Ήταν ένα διάλειμμα 45 χρόνων...	24
ΑΝΤΑΜ ΜΙΧΝΙΚ	
«Είναι ο καιρός των οραματιστών»	26
ΓΕΤΡΟΣ ΣΤΑΓΚΟΣ	

Σχέσεις της ΕΟΚ με την Α. Ευρώπη	28
ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΟΥΤΟΥΛΑΣ	
Στη Βαλτική οι Ρώσοι είναι παρείσακτοι	29
ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ	
Χάβελ-Γκορμπατσώφ: Η διαλεκτική της τηλεπάθειας	30
ΛΗΔΑ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ	
Ο μύθος της ένωσης	32
Οι ανυποψίαστοι επισκέπτες ενός άλλου παραδείσου	34
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΚΑΤΣΟΥΛΗΣ	
Η νομαρχιακή αυτοδιοίκηση	37
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΡΥΔΗΣ	
Μη πυροβολείτε (μόνον) το πολυτεχνείο	40
ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΧΙΖΑΣ	
Από τον Καποδίστρια στην ιπποκράτειο πολιτεία	42
ΗΛΙΑΣ ΟΜΙΚΡΟΣ ΜΩΥΣΙΔΗΣ	
Παρακαλώ μη μαζεύετε τα σκουπίδια	45
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ	
Για τη φιλελεύθερη σκέψη	52

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΕΠΤΑΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
Προς κεντροδεξιά σχήματα;	4
ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ	6
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	8
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ	11
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	46
ΒΙΒΛΙΟ	54

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Προς κεντροδεξιά σχήματα;

ΤΙ ΕΝΝΟΟΥΣΕ, όμως, ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ με τον όρο «κυβέρνηση της ευρύτερης στήριξης»; Και γιατί εγκατέλειψε τη γνωστή βαττολογία του περί «προοδευτικών κυβερνήσεων»; Κάποιοι δημοσιογράφοι αισθάνθηκαν την ανάγκη να ερωτήσουν τον ίδιο τον Α. Παπανδρέου, κατά την έξοδό του από το συνέδριο. Και εκείνος απάντησε: «Αυτό θα το ερμηνεύσετε σεις»! Μια ερμηνεία όμως, έδωσε ο πρώην υπουργός Θ. Πάγκαλος, σε συνέντευξή του σε τοπικό ραδιοσταθμό, την ίδια μέρα: Ποιος σας είπε —ανάφερε— ότι όταν αναφερόμαστε σε «συγγενή κόμματα» εννοούμε μόνο τον Συνασπισμό; Υπάρχουν «συγγενείς» εκσυγχρονιστικές δυνάμεις και στον συντηρητικό χώρο... Ανάλογη θέση διατυπώνεται

και σε ένα 17σέλιδο κείμενο που κυκλοφόρησε από το Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ, με τίτλο: «Πρώτη προσέγγιση για την πολιτική συγκυρία εν όψει εκλογών» και όπου αποκηρύσσεται η «λαϊκή-μετωπική στρατηγική», σε αντίθεση με το «ανοιχτό μέτωπο συνεργασίας σε κάθε κατεύθυνση»...

ΦΑΙΝΕΤΑΙ, όμως, ότι μια «κεντροδεξιά λύση» (με σύμπραξη στελεχών Νέας Δημοκρατίας - ΠΑΣΟΚ...) διερευνάται —ως ενδεχόμενο— από καιρό. Από «ημετέρους», αλλά και από ξένους... Αν πιστέψουμε, μάλιστα, τον αρχηγό της Νέας Δημοκρατίας Κ. Μητσοτάκη, ο πρώην πρωθυπουργός Γ. Ράλλης ήταν, από το 1985, υπέρμαχος ενός κυβερνητικού σχήματος ΝΔ-ΠΑΣΟΚ!

Το Φορολογικό στη Βουλή

ΜΕ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ διαφορές (από το αρχικό κείμενο Σουφλιά) κατατέθηκε το απόγευμα της Δευτέρας, στη Βουλή, το φορολογικό νομοσχέδιο: Μειώνει, εν πρώτοις, σε μεγάλο βαθμό τα τεκμήρια διαβίωσης. (Αν συμβαίνει να έχετε λ.χ. μια Φιλιππινέζα ως οικιακή βοηθό, μην ανησυχείτε. Δεν αποτελεί καν τεκμήριο!). Καθιερώνει μεν το «πόθεν έσχες», αλλά από τον Ιανουάριο του 1992. Επιβάλλει φόρο Ακίνητης Περιουσίας (ΦΑΠ), αλλά μόνον εάν η ακίνητή σας περιουσία ξεπερνά τα 110 εκατομμύρια. Από την άλλη το νομοσχέδιο αυξάνει κατά 100.000 το αφορολόγητο όριο των μισθωτών (αυτό από το 1991) και επιβάλλει αυστηρές ποινές για ανακριβείς φορολογικές δηλώσεις που, σε περίπτωση υποτροπής, μπορούν να φθάσουν και στην αφαίρεση της επαγγελματικής άδειας.

ΚΟΝΤΟΛΟΓΙΣ: Το νομοσχέδιο αποτελεί (κατά τον «ΡΙζοσπάστη») ένα πρώτο «δειλό βήμα», με στόχο να περιστείλει τη φο-

ροδιαφυγή. Που αφήνει όμως —όπως δήλωσε ο Γ. Δραγασάκης— πολλά θέματα ανοιχτά. Δεν είναι ούτε «φορολογική επανάσταση», ούτε καν «δημοκρατική φορολογική μεταρρύθμιση» — αυτήν που χρειάζεται σήμερα ο τόπος. Το πρόβλημα είναι αν το νομοσχέδιο θα περάσει, τελικά, από τη Βουλή, μια και υπάρχουν πολιτικές δυνάμεις που αντιδρούν ακόμα και σε ημίμετρα! Απόδειξη: ο Γ. Σουφλιάς, τον οποίο κύκλοι της Νέας Δημοκρατίας «έχρισαν» περίπου ως εκπρόσωπο... άλλων πολιτικών δυνάμεων, ενώ, βεβαίως, ήταν όχι μόνο υπουργός της ΝΔ αλλά και υπεύθυνος του προγράμματός της!

ΟΙ ΑΠΟΚΡΙΕΣ μας τελείωσαν, η Σαρακοστή άρχισε και το «Πολιτικό Δεκαπενθήμερο» του ΑΝΤΙ έγινε και πάλι «Επταήμερο»... Εκλογές γαρ εν όψει! (Πάντως, αν αποφασίσετε να νηστεύσετε, καλό είναι να θυμάσθε την ευαγγελική σύσταση: «Όταν δε νηστεύητε, μη γίνεσθε ώσπερ οι υποκριταί σκυθρωποί», κλπ.).

Η ΠΕΡΑΣΜΕΝΗ Δευτέρα ήταν μια «πλήρης ημέρα»: Το μεσημέρι, οι δυο (πάλι ποτέ) «μονομάχοι» πήραν μέρος στο συνέδριο που οργάνωσε η εφημερίδα «Ιντερνάσιοναλ Χέραλντ Τρίμπιουν» και το Ελληνοαμερικανικό Επιμελητήριο για τις επενδύσεις στην Ελλάδα, ενώ το βράδυ ο υπουργός Οικονομικών Γ. Αγαπητός κατέθεσε στη Βουλή —τροποποιημένο σε πολλά σημεία του— το νομοσχέδιο Σουφλιά.

ΚΟΙΝΟ σημείο αναφοράς των Κ. Μητσοτάκη και Α. Παπανδρέου στο συνέδριο ήταν, φυσικά, η σημερινή κατάσταση της ελληνικής οικονομίας. Την οποία ο μεν αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας περιέγραψε με τα μελανότερα χρώματα (η κρίση που αντιμετωπίζει η Ελλάδα —είπε— δεν είναι μόνον οικονομική αλλά και κοινωνική, και ηθική, και πολιτιστική), ο δε αρχηγός του ΠΑΣΟΚ προσπάθησε να την ωραιοποιήσει όσο μπορούσε καλύτερα! Για τον Κ. Μητσοτάκη, η πολιτική όλων των κυβερνήσεων της περιόδου 1950-81 (στην περίοδο αυτή περιλαμβάνονται και οι κυβερνήσεις της χούντας...) ήταν καλή και αποδοτική, με κορυφαίο επίτευγμα την πρωτοβουλία του Κ. Καραμανλή να εντάξει τη χώρα στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Ήλθαν όμως οι «σοσιαλιστικές» κυβερνήσεις του Α. Παπανδρέου που οδήγησαν την ελληνική οικονομία στην σημερινή κατάρρευση της. Αντιθέτως, για τον Α. Παπανδρέου, η δική του οκταετία ήταν μια συνεχής προσπάθεια να διορθώσει και να βελτιώσει το «μεταπολεμικό μοντέλο ανάπτυξης» που ακολουθήθηκε μέχρι τον Οκτώβριο του 1981. Και τα πράγματα θα πήγαιναν από το καλό στο καλύτερο, αν το ΠΑΣΟΚ δεν έχανε —φευ!— τις εκλογές του Ιουνίου και αν δεν ερχόταν στην εξουσία η φοβερή «συγκυβέρνηση» Τζαννετάκη, η οποία... «ανέστρεψε τις θετικές εξελίξεις και την ουσιαστική ανάκαμψη στην οποία είχε μπει η χώρα» (!). Συμπέρασμα: Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ δεν υποτιμά μόνο τη νοημοσύνη των Ελλήνων, αλλά όσων ξένων (επενδυτών ή μη) παρακολούθησαν το συνέδριο της αμερικανικής εφημερίδας.

ΩΣΤΟΣΟ, και σε αντίθεση με τον Κ. Μητσοτάκη που —μέσω σειράς περιφραστικών διατυπώσεων, του τύπου «χρειάζον-

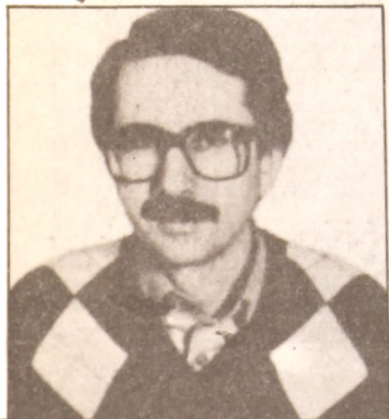
ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ ΤΟΛΜΗΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Έντεκα διηγήματα. Τό κοινό τους θέμα όρίζεται από τίς λέξεις: έρωτας, τρυφερότητα, λαγνεία, χρόνος, έρωτισμός, μανία, πάθος, θάνατος, επιθυμία, έκσταση, πόθος, θεός κ.λπ. Τό επίθετο «τολμηρός», στόν τίτλο, δέν αναφέρεται τόσο στό θέμα ή τήν γλώσσα τών κειμένων, όσο στήν φιλοσοφική τους τοποθέτηση. Ίσως όμως προειδοποιήσει καί τούς σεμνότυφους.

Ένα διαφορετικό βιβλίο από τόν ΝΙΚΟ ΔΗΜΟΥ.

ΝΕΦΕΛΗ

ται επαναστατικές αλλαγές», κλπ. —επανήλθε στο γνωστό σύνθημά του «αυτοδυναμία ή χάος», ο Α. Παπανδρέου το έπαιξε «συναινετικός»: Για να αντιμετωπισθούν οι δυσκολίες —είπε— «απαιτείται κυβέρνηση που να έχει την ευρύτερη δυνατή λαϊκή στήριξη, ώστε να προχωρήσει με γοργά βήματα στις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις».

ΑΠΟ ΤΗΝ πλευρά της η ΓΣΕΕ χαρακτηρίζει μεν ως «θετική» την κατάθεση του νομοσχεδίου, αλλά παράλληλα ζητεί άμεση εφαρμογή του «πόθεν έσχες», επίσχυση —και όχι χαλάρωση— του συστήματος των τεκμηρίων, μείωση των συντελεστών ΦΠΑ σε είδη πλατιάς λαϊκής κατανάλωσης, εξασφάλιση του αφορολόγητου ορίου για μισθωτούς και συνταξιούχους, στο ύψος του 1.500.000, κ.ά.

Και, ξαφνικά, Μένιος μαινόμενος...

ΤΟ ΙΔΙΟ βράδυ (της Δευτέρας) ενεφανίσθη ξαφνικά στο προσκήνιο Μένιος μαινόμενος! Αφορμή, το άνοιγμα του λογαριασμού του στην Ελβετία και η διαβίβαση του σχετικού φακέλου στο ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών.

ΦΥΣΙΚΑ τα στοιχεία, παραμένουν στοιχεία: Τα δολάρια (2.000.000), ήταν η «μίζα» του τέως αντιπροέδρου για την κατάρτιση του «κουτσονόμου». Αλλά ο Μ. Κουτσόγιωργας επιμένει: «Πρόκειται περί σκευωρίας», την οποία εξύφαναν εις βάρος του «μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ» (εννοεί προφανώς τον

Κ. Λαλιώτη) και κάποιοι άλλοι «αυλικοί», που αναγορεύθηκαν σε δικαστές!

ΟΣΟ ΓΙΑ το ίδιο το ΠΑΣΟΚ, με μια κωμική ανακοίνωσή του μας διαβεβαιώνει, περίπου, ότι ο Μένιος Κουτσόγιωργας ουδέποτε είχε σχέση ή συνάφεια ή συναλλαγή με το ΠΑΣΟΚ, το οποίο, ως κίνημα λευκών και άμωμων αγγέλων, τον αποκρηρύσσει μετά βδελυγμίας... Το μόνο που δεν ανέφερε η ανακοίνωση του ΠΑΣΟΚ είναι ότι ακόμα και κατά την διαδικασία παραπομπής του Κουτσόγιωργα στο ειδικό δικαστήριο, βρέθηκαν τριάντα και πλέον βουλευτές του ΠΑΣΟΚ που ψήφισαν κατά της παραπομπής αυτής!

ΠΑΝΤΩΣ, μετά την προφυλάκιση του «υπουργού του γιουγκοσλαβικού καλαμποκιού» και την παραπομπή του φακέλου Κουτσόγιωργα στον εφέτη - ανακριτή Γ. Σκαρλάτο, το θέμα της κάθαρσης αποκτά και πάλι στοιχεία φλέγοι τας επικαιρότητας...

Αναζητείται «συναινετικός Πρόεδρος»

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, αύριο Σάββατο πραγματοποιείται η τρίτη, κατά σειρά, ψηφοφορία στη Βουλή, για την εκλογή νέου προέδρου της Δημοκρατίας. Και ο μεν Συνασπισμός, παρά τις αντιδράσεις της ΕΑΡ, θα επιλέξει και πάλι, φαίνεται, τον σημερινό πρόεδρο κ. Χρ. Σαρτζετάκη, η «Νέα Δημοκρατία» θα εκφωνήσει ξανά «παρών», ενώ το ΠΑΣΟΚ αναμένεται να μην μετακινηθεί από την υποψηφιότητα Ι. Α. Λευρά.

ΤΙ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ να γίνει, όμως, αν το ΠΑΣΟΚ, ρίξει, ξαφνικά, το «χαρτί Καραμανλής»; Η περίπτωση απλώς καταγράφεται, καθώς από κύκλους του ΠΑΣΟΚ αφήνεται να «διαρρεύσει» ότι «ίσως στην τρίτη ψηφοφορία υπάρξουν εκπλήξεις», που θα φέρουν τη Νέα Δημοκρατία «σε εξαιρετικά δυσχερή θέση», κλπ. Εν πρώτοις, μια τέτοια κίνηση, από πλευράς ΠΑΣΟΚ, φαίνεται μάλλον απίθανη, καθώς όλη η εισηγητική δύναμη του Εκτελεστικού Γραφείου δεν μπορεί να αντιρροπήσει τους φαιοχίτωνες του αυριανισμού, οι οποίοι θα βγουν, τότε, στο μейντάιν, για να αναφωνήσουν: «Προδοσία! Προδοσία!». Δεύτερο, στην περίπτωση υποψηφιότητας Καραμανλή, ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας θα υποχρεωθεί —εκών, άκων— να στηρίξει την υποψηφιότητα αυτή, έστω και αν εξήγγειλε ότι εμμένει στο «παρών».

ΠΑΝΤΩΣ, το μόνο βέβαιο, μέχρι στιγμής, είναι ότι, στην τελευταία συνεδρίαση της κοινοβουλευτικής ομάδας της ΝΔ, ο Κ. Μητσοτάκης «δεσμεύθηκε» να επανέλθει —μετεκλογικά— στην υποψηφιότητα Καραμανλή, εάν και εφόσον, βέβαια η Νέα Δημοκρατία αποκτήσει τη διαβόητη «αυτοδυναμία». Ήταν το «αντάλλαγμα» για να εξουδετερωθούν οι αντιδράσεις στο δεύτερο και τρίτο «παρών» —ένα «παρών» που υπονομεύει, βέβαια, τον θεσμό, κατά τον ίδιο τρόπο που είχε υπονομεύσει τον θεσμό το «δεν ψηφίζω» του ΠΑΣΟΚ, το 1980... Ποιος είπε το: Όμοιος ομοίω αεί πελάζει;

ANTHNOY

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ένα φιλολογικό Περιοδικό

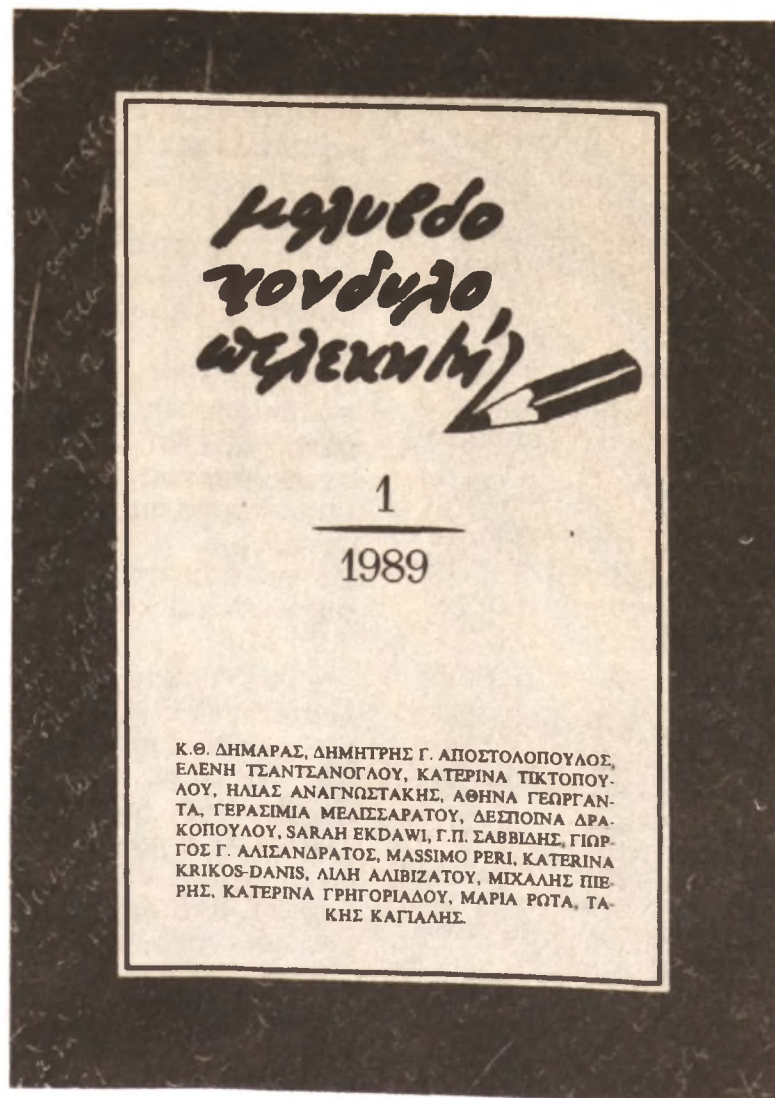

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Γ. Π. ΣΑΒΒΙΔΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα, τηλ. 360.77.44

ΤΕΤΑΡΤΗ 21.2.1990 · ΤΡΙΤΗ 27.2.1990

ΤΕΤΑΡΤΗ, 21.2.90

Εις το εξής, λόγω της επερχόμενης Μεγάλης Τεσσαρακοστής και της επακολουθούσης Εβδομάδος των Παθών, ο Ημεροδότης καθίσταται εβδομαδιαίος. Επί τη ευκαιρία, θα σας ενημερώνει και για τα προεκλογικά.

Εις το Στάδιον Ειρήνης και Φιλίας ο Συνασπισμός εόρτασε την πρώτην μόλις επέτειον των γενεθλίων του. Μην απογοητεύεστε λοιπόν: στην ηλικία του εσείς κάνετε πολύ χειρότερα.

Τα ίδια τους τα έργα έκαψαν οι σπουδαστές της Σχολής Καλών Τεχνών διαμαρτυρόμενοι για την αθώωση Μελίστα. Όσοι έχουν, θυσιάζουν· όσοι δεν έχουν, καταστρέφουν.

Ευτυχώς: μόνο 11, από τις 110 συνολικά, αιτήσεις για ιδιωτικά τηλεοπτικά κανάλια έγιναν κατ' αρχήν δέκτες. Τώρα που μάθαμε τι σημαίνει ιδιωτική Τι-Βι όσο λιγότερη, τόσο καλύτερα.

Από 219 μέλη, με επικεφαλής τον Α. Παπανδρέου, αποτελείται το Εθνικό Συμβούλιο της Δημοκρατικής Συμπράταξης του ΠΑΣΟΚ. Όσοι αγνοούν τις μαγικές ιδιότητες του αριθμού, ας τηλεφωνήσουν στην κ. Δ. Λιάνη - Παπανδρέου να τους ενημερώσει.

Μα τι γκρίνια είναι αυτή για τα Μιράζ που, μόλις βρέξει, το ραντάρ τους αρχιστεύεται; Έχετε την εντύπωση πως πρόκειται να ξαναβρέξει ενταύθα; Μπήκαμε στη διακεκαυμένη ζώνη...

Στον Άρειο Πάγο διασταυρώθηκαν Μένιος· Αθανασόπουλος. Ήσαν βιαστικοί και δεν συζήτησαν — στον Κορυδαλλό θα μπορούν να τα λένε με την ησυχία τους.

Αύξηση 2,5% πέραν της ΑΤΑ θα πάρουν οι δημόσιοι υπάλληλοι ενώ οι αγρότες θα συνεχίσουν να παίρνουν τις

πρώρες συντάξεις τους. Τις προεκλογικές παροχές δεν τις αρνούνται ούτε οι υπηρεσιακές κυβερνήσεις.

Σας υπενθυμίζω ότι από τη Δευτέρα τρέχει το πενθήμερο της β' ψηφοφορίας για την εκλογή Προέδρου Δημοκρατίας.

ΠΕΜΠΤΗ, 22.2.90

Κι εκεί που όλοι νομίζαμε πως ο Χ. Φλωράκης συγκέντρωσε τους υπόλοιπους παπούδες και τον προπάπου για να βρουν Πρόεδρο Δημοκρατίας, μάθαμε πως τους ήθελε για να βοηθήσουν τον Σαλιαρέλη. Η ΝΔ τον Βαρδινογιάννη, το ΠΑΣΟΚ τον Γιδόπουλο, ο Συνασπισμός να έμνε χωρίς Πρόεδρο — και χωρίς έδρα στην Α' Πειραιώς;

Τον Γ. Αλευρά θα προτείνει το ΠΑΣΟΚ για Πρόεδρο Δημοκρατίας στη β' ψηφοφορία, ανακοίνωσε ο Α. Παπανδρέου. Παρά το όνομά του, δεν προβλέπεται ο εκλεκτός του κινήματος να γλιτώσει το μαύρισμα.

Απερρίφθη η αίτησις αποφυλάκισης του κ. Γ. Μαντζουράνη και έτσι ο πρώην προστατευόμενος του κυρ-Μέντιου δεν θα υποδεχθεί στο αεροδρόμιο τα πολύκροτα έγγραφα που οσονούπω καταφθάνουν και καίνε τον ευεργέτη του.

Εξαιρέθηκαν οι τρεις βουλευτές - κατήγοροι μετά από αίτηση του προφυλακισμένου υπουργού Ν. Αθανασόπουλου διότι έδωσαν συνέντευξη Τύπου. Ας ορίσει η Βουλή άλλους — που να σκαμπάζουν κάτι και από δικονομία κι όχι μόνο από σταυροθηρία.

Θα συμπορευθούν ΕΔΑ και ΚΟΔΗΣΟ εντός του Συνασπισμού, ανακοίνωσαν οι κ. Λεντάκης και Πρωτόπαπας. Προσοχή μόνο να μη συγκρουσθούν με την αρτισύστατη

«Νέα Πορεία», την ΕΑΡ και το ΚΚΕ: υπάρχει φόβος οι έδρες να μειωθούν έτι περαιτέρω.

Ομοθυμαδόν η ΚΕ της ΕΑΡ ετάχθη κατά της επιλογής του κ. Σαρτζετάκη ως υποψηφίου του Συνασπισμού για την Προεδρία. Οι πέντε βουλευτές της, που ήδη τον υπερψήφισαν, υποσχέθηκαν θα κόψουν το χέρι τους.

Αγνοών ότι και ο Χρ. Παπουτσάκης σαρτζετακικός είναι, ο παρακείμενος Δημ. Ψυχγιός διαμαρτυρόμενος για την προεδρική επιλογή, παρητήθη, δυστυχώς μόνο από το ΕΓ της ΚΕ της ΕΑΡ.

Απολύονται, λέει, στις 14 Μαρτίου όσοι έκτακτοι δεν είναι αναγκαίοι. Έκτακτα;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 23.2.90

Έκαψαν, έσπασαν, πλιατσικολόγησαν πάλι στα Εξάρχεια χούφτα αναρχοχουλιγκάνοι. Όπου να 'ναι, ο αγώνας του Μελίστα δικαιώνεται...

Δεν βρήκαν στη χώρα τους την κότα με τα χρυσά αυγά κι ήρθαν εδώ να γεννοβολήσουν αυγά με ηρωίνη τέσσερις ταλαίπωροι Τανζανοί που συνελήφθησαν στα σύνορα του Έβρου.

Έκλεψαν το πιστόλι του οδηγού - φρουρού του και κυκλοφορεί αφύλακτος ο Αρχηγός ΓΕΝ. Αν έχετε λογαριασμούς μαζί του, βιαστείτε.

Κατά του κ. Σαρτζετάκη αλλά υπέρ της συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ στις μονοεδρικές, ετάχθη το Διάρκες Συνέδριο της ΕΑΡ. Πάντως ο κ. Πρόεδρος ειδοποίησε πως ακόμη και με τις 21 ψήφους του Συνασπισμού θα ήταν ευχαριστημένος.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 24.2.90

Χαράματα φύγαμε για το χωριό, για να γλιτώσουμε το στρίμωγμα στους δρόμους. Η φύσις ήτο γαλήνια — ουδείς αντιλαμβάνεται ότι ευρισκόμεθα εις το μέσον του χειμῶνος. Βρήκαμε το σπίτι στη θέση του αλλά δεν είχε ούτε φως, ούτε νερό, ούτε τηλέφωνο. Βραχυκυκλώματα, έργα επί της οδού και ατέλειες του τηλεφωνικού δικτύου μας στέρησαν τα ουσιώδη του πολιτισμού — μέχρι να τα επαναποκτήσουμε είχε βραδιάσει.

Νύχτα λοιπόν εμάθαμε πως «σχεδόν ομόφωνα», ο Συνασπισμός θα ξαναψήφιζε τον κ. Σαρτζετάκη. Τόσος χαμός, συνεδριάσεις, ψηφοφορίες, παραιτήσεις στην ΕΑΡ δεν αντιστοιχούσαν παρά σε ένα σχεδόν...

Νύχτα μάθαμε από την τηλεόραση πως ο βουλευτής Α' Πειραιώς του Συνασπισμού κ. Ανδρουλάκης είναι φανατικότερος υποστηρικτής του

Ολυμπιακού κι από τον κ. Ανδριανόπουλο. Έκανε αυτοκριτική διότι απουσίαζε από την υποδοχή του Ντέταρι. Και ώμοσε πίστιν στον κ. Σαλιαρέλη. Μετά από όλα αυτά τα μπουζούκια μας φάνηκαν ανούσια και φύγαμε νωρίς-νωρίς για ύπνο.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 25.2.90

Δεν είναι απλή δουλειά η κατάσκευη αετού. Μέχρι να βρεις τα κατάλληλα χονδρά και χλωρά καλάμια, να τα κόψεις, να τα καθαρίσεις, να τα λιανίσεις θέλει ώρα — κι αν σου ξεφύγει το μαχαίρι, το καλάμι αχρηστεύεται — και πάλι από την αρχή. Να ενωθούν οι πολύχρωμες κόλλες χαρτί, να μπουν επάνω σχέδια, να δεθούν σωστά τα καλάμια, να γίνουν οι ουρές, τα ζύγια, τα βουηχτάρια, τα αυτιά — χρειάζονται ώρες πολλές. Κι έτσι το καρναβάλι της Πάτρας μας έχασε.

Νύχτα μάθαμε πως έχασαν οι Σαντινιστές τις εκλογές της Νικαράγουα. Κακό ήταν, αλλά τι να κάνουμε; Αυτά έχει η δημοκρατία.

Νύχτα μάθαμε πως έχασε κι ο Ολυμπιακός και είδαμε τον Σαλιαρέλη να μάχεται για την εκλογική νίκη του Συνασπισμού. Θα τους σκίσουμε όλους στις εκλογές.

ΚΑΘΑΡΑ ΔΕΥΤΕΡΑ, 26.2.90

Οι κόποι μας δεν πήγαν χαμένοι: οι δυο αετοί έφτασαν στα ύψη, λικνίζονταν υπερήφανοι πάνω από όλους. Εμείς δεν τους πολυζηλεύαμε, μας αρκούσαν τα επίγεια αγαθά: κρασί, βολβοί, λαγάνα — αρτυθήκαμε κιόλας με λάδι, δεν την βγάλαμε εντελώς καθαρή τούτη τη Δευτέρα. Ίσως αν πετάγαμε κι εμείς να αντέχαμε πράγματι στις απαιτήσεις της νηστείας. Ποιος ξέρει: μπορεί μετά από 200-300 χρόνια οι άνθρωποι να μπορούν αν ανταγωνίζονται τους αετούς, να υψιπετούν περιφρονώντας τις απαιτήσεις της βαρύτητας. Ίσως κοιμούνται πάνω στα σύννεφα και αμολούν τους αετούς τους ως το φεγγάρι. Θα θυμούνται

Μετά από σφαιρική μελέτη του θέματος, ιδού η νέα πρότασή μας για Πρόεδρο Δημοκρατίας κοινής αποδοχής.

τότε πως εμείς στην εποχή μας ζούσαμε πάνω στη γη, φορτωμένοι χιλιάδες προβλήματα και αμαρτίες. Αμφίβολο όμως αν θα είναι ευτυχισμένοι —δεν έχουν ποτέ τελειωμό τα βάσανα και οι καημοί του κόσμου τούτου. Νύχτα φύγαμε για την Αθήνα. Το διάλειμμα τελείωσε, το κεφάλι πάλι μέσα.

Με τροπολογία στο νομοσχέδιο περί β' βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης η κ. Σαρτζετάκη δικαιούται εις το εξής να αμείβεται από το δημόσιο για να ασκεί τα υψηλά καθήκοντα συζύγου του συζύγου της. Μη μιλείστε για «γυφτιά» —οι γύφτοι είναι συμπαθέστατοι και αξιοπρεπέστατοι.

ΤΡΙΤΗ, 27.2.90

Αφίχθη εξ Ελβετίας ο λογαριασμός Κουτσόγιωργα αλλά εξαφανίσθη ο τέως αντιπρόεδρος. Ούτε στη δίκη εναντίον του ΑΝΤΙ που θα την κέρδιζε δεν τόλμησε να εμφανιστεί —διότι άλλο τα 7 εκατ. δολάρια που ανέφερε το αναξιόπιστο περιοδικό και άλλο τα 2 εκατ. που πράγματι πήρε.

Αμα τη αφίξει του λογαριασμού βγήκε το ΕΓ του ΠΑΣΟΚ να δηλώσει πως ο κυρ-Μέντιος αποτελεί «παρελθόν για το Κίνημα» και να υπαινιχθεί πως είναι ήδη διαγραμμένος. Τέτοια θρασύτης.

Το Ανώτατο Σοβιέτ της Σοβιετίας είναι λιγότερο μονολιθικό από τον Συνασπισμό: Με ψήφους 347 υπέρ, 24 κατά και 43 αποχές έγινε δεκτό το Προεδρικό σύστημα. Τα «σχεδόν ομόφωνα» ισχύουν πλέον μόνο για τους μουζίκους.

«Δυναμική πρόληψη» μας υπόσχεται ο Υπ. Δημ. Τάξ. για τον χουλιγκανισμό των γηπέδων. Αμα τη επιδείξει του εισιτηρίου στην είσοδο, τα ΜΑΤ θα δίνουν σ' όλους τους θεατές ένα γερό μπερντάχι.

Ο Τ. Παππός του ΠΑΣΟΚ και ο Σ. Πολύδωρος της ΝΔ θα διαγωνισθούν στον β' γύρο για την προεδρία του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών. Ο Συνασπισμός θα αρκεστεί στους Προέδρους κ. Σαρτζετάκη και Σαλιαρέλη.

Συνομιλούν από χθες Βασιλείου - Ντενκτάς για το μέλλον της Κύπρου —στη Νέα Υόρκη, ευτυχώς, για να έχουμε τουλάχιστον τη δικαιολογία ότι όλα αυτά συμβαίνουν μακριά μας.

Ευτυχώς που ο Σαλιαρέλης βρίσκει λίγες τις 21 ψήφους κι έτσι δεν πρόκειται να υποδειχθεί «σχεδόν ομόφωνα»...

**Ο ΘΡΥΛΙΚΟΣ
ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ**

ΛΟΓΟΥ ΧΑΡΙΝ

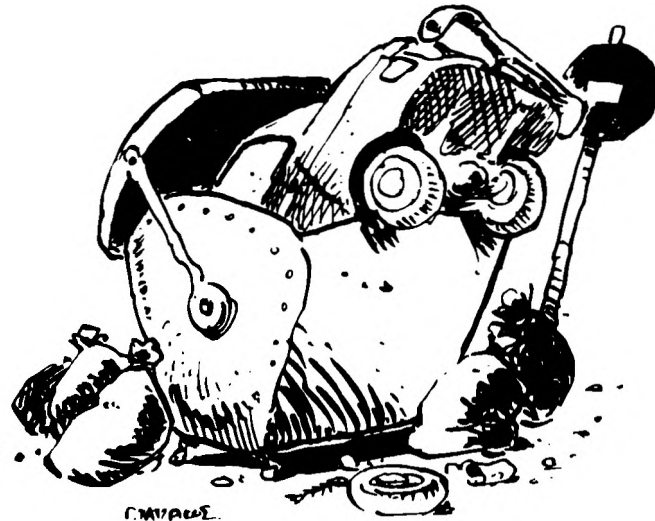
ΟΤΑΝ ΟΙ ΝΕΡΑΪΔΕΣ ΘΥΜΩΝΟΥΝ

Σήμερα βρέχει στην Αθήνα και, απ' ό,τι φαίνεται, η κακοκαιρία πλήττει απ' άκρον εις άκρον την Ελλάδα. Δεν ξέρουμε αν ο ουρανός υπάκουσε σε ευλαβικές λιτανείες ή αν βάλθηκε να διαψεύσει τα ανησυχητικά μηνύματα, που, καιρό τώρα, φθάνουν από παντού. Ξεραίνεται ο Νέστος, ειδοποιούσαν από την Καβάλα —τόσο λίγο νερό είχε παλιότερα μόνο στο τέλος του καλοκαιριού. Δεν λειτουργούν τα υδροηλεκτρικά εργοστάσια της ΔΕΗ στον Αλιάκμονα και τον Άγρα, ώστε να μείνει λίγο νερό στα φράγματα για το θέρος. Στην Υλίκη και τον Μόρνο, τα υδάτινα αποθέματα ποτέ δεν ήσαν χαμηλότερα. Στην Ηλεία το φράγμα του Πηνειού είναι άδειο, εκατομμύρια δαπανούν οι αγρότες σε γεωτρήσεις για να βρουν νερό να ποτίσουν.

Το μήνυμα είναι ξεκάθαρο: *θα πούμε το νερό, νεράκι* —και θα πρέπει να ευχόμαστε να κρατήσει ημέρες πολλές τούτη η «κακοκαιρία», μήπως και η κατάσταση βελτιωθεί. Θα πρέπει να τιμήσει ο Μάρτης τις προσωνυμίες του «γδάρτης και κακός παλουκοκαύτης» —γιατί αλλιώς δεν θα έχουμε νεράκι ούτε για να πιούμε, ούτε για να ποτίσουμε, ούτε για να ξεπλύνουμε τις πομπές και τις ντροπές του δημόσιου βίου.

Αν τουλάχιστον δεν είχε παρουσιαστεί το πρόβλημα στο «Περιέ» θα μπορούσαμε να παρηγορηθούμε με το γαλλικό ανθρακούχο ύδωρ —θα μπορούσαν και οι αγρότες μας να αραιώνουν με αυτό το ούισκυ τους για να κατεβαίνουν κάτω τα φαρμάκια που τους ποτίζει η ανομβρία. Έσπευσαν όμως να το αποσύρουν γιατί υπήρχαν, λέει, μερικά εκατομμυριοστά του γραμμαρίου βενζόλιο σε κάθε μπουκάλι. Κι εμείς δηλαδή, τι πρέπει να κάνουμε με τον Γρεβενίτη, τον παραπόταμο του Αλιάκμονα, όπου αδειάστηκαν δεκάδες τόνοι βενζολίου από ευσυνειδητο μικρομεσαίο που νόθευε βενζίνη; Κατ' αναλογίαν θα πρέπει να τον παραχώσουμε τον Γρεβενίτη —έτσι κι αλλιώς, λόγω της ανομβρίας, άχρηστος είναι.

Μήπως όμως αυτή είναι η αιτία του κακού; Μήπως μας εκδικούνται τα πνεύματα του νερού, οι νεραΐδες, οι ναϊάδες, οι νύμφες για την περιφρόνηση που δείχνουμε προς το υγρό στοιχείο; Γιατί το βενζόλιο του Γρεβενίτη δεν είναι παρά η κορυφή του βρώμικου παγόβουνου: εκατομμύρια τόνοι λιπάσματα, φυτοφάρμακα, βιομηχανικά και αστικά λύματα, κατακλύζουν ρυάκια, χείμαρρους και ποτάμια —κι από κει βέβαια στη θάλασσα, για να εξοργιστούν και οι γοργόνες.

Μπορεί βέβαια να φταίει και το πολύ διοξείδιο του άνθρακος στον ουρανό, το φαινόμενο θερμοκηπίου που δημιουργεί και η συνακόλουθη αύξηση της θερμοκρασίας και ξηρασία —σε αυτήν την περίπτωση θα έρθουν τα νερά των θαλασσών που θα πλημμυρίσουν, λόγω της τήξεως των πάγων, τους κάμπους να αναπληρώσουν το νερό που μας λείπει από τον ουρανό. Ίσως κι άλλα πιο καταστροφικά να συμβαίνουν, θα μας τα πουν οι πλέον αρμόδιοι οικολόγοι.

Το γεγονός είναι πως ούτε στην Πάτρα έχουν νερό να πουν: οι βρύσες ξερνούν ένα υγρό σκούρο και βρωμερό. Οι Πατρινοί πίνουν εμφιαλωμένο νερό Κόρπης —της πηγής από το Ξηρόμερο που επρόκειτο να υδροδοτήσει την Λευκάδα. Θυμάστε πριν λίγα χρόνια τα επεισόδια; Είχαν ξεσηκωθεί τότε οι ντόπιοι ότι, αν τους έπαιρναν το νερό οι Λευκαδίτες, δεν θα έφθανε για τις καλλιέργειές τους. Το νερό δεν πήγε στην Λευκάδα, ίσως οι Λευκαδίτες να το αγοράζουν εμφιαλωμένο όπως κι οι Πατρινοί. Οι Ξηρομερίτες, οι Μοναστηρακιώτες για την ακρίβεια, δεν λένε λέξη για τις καλλιέργειές τους. Προφανώς οι ευφυείς που το εμφιαλώνουν είχαν πειστικότερα επιχειρήματα από τους Λευκαδίτες.

Αν ο Μάρτης, που καλά ξεκίνησε, δείξει τη διαγωγή για την οποία φημίζεται δεν θα διψάσουμε το καλοκαίρι και θα ξεχάσουμε ίσως τον Νέστο, τον Γρεβενίτη, την Πάτρα, την Κόρπη —μόνο το «Περιέ» με τις διαφημίσεις του θα μας θυμίζει πόσο σπουδαίο πράγμα είναι το καθαρό νεράκι. Μέχρι την επόμενη ανομβρία, ή μέχρι την επόμενη εκκένωση βενζολίου σε ποτάμι. Τότε θα ξαναθυμηθούμε όλοι τις νεραΐδες των ποταμών και τις γοργόνες της θάλασσας. Ίσως όμως τότε να είναι πια πολύ αργά για να ημερέψουμε τον θυμό τους.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Η παραίτηση Γιλμάζ

Αρχηγικοί ανταγωνισμοί στους κόλπους του κυβερνώντος κόμματος «Μητέρα Πατρίδα» που απηχούν ωστόσο την υπαρκτή σοβαρών διαφωνιών μεταξύ αντιμαχόμενων κέντρων εξουσίας για τον χειρισμό ζητημάτων εξωτερικής πολιτικής, οδήγησαν στις 20/2/90 τον Τούρκο υπουργό Εξωτερικών Μεσουτ Γιλμάζ σε παραίτηση, από το αξίωμά του ύστερα από μακρόχρονη θητεία στη θέση αυτή. Διάδοχός του ορίστηκε ο μέχρι τότε αντιπρόεδρος της κυβέρνησης και αρμόδιος για θέματα ΕΟΚ, Αλί Μποζέρ από τους στενούς συνεργάτες του προέδρου Τουργκούτ Οζάλ.

Έμπιστος του στρατού και του ισχυρού διπλωματικο-γραφειοκρατικού κατεστημένου του τουρκικού ΥΠΕΞ, ο Μεσουτ Γιλμάζ, φορέας ο ίδιος μιας σκληρής επεκτατικής πολιτικής προς όλες τις κατευθύνσεις, ήρθε σε σύγκρουση με τις «ελαστικότερες» επιλογές του πρωθυπουργού Γιλντιρίμ Ακμπουλούτ, υπ' αριθμόν 1 εσωκομματικού του αντιπάλου, τόσο στο ζήτημα της αντιπαράθεσης με την Ελλάδα για το μειονοτικό της Δ. Θράκης, όσο και για την τουρκική στάση, στο θέμα των ταραχών στο Αζερμπαϊτζάν σε σύμπνοια και με τις αντίστοιχες αντιλήψεις του προέδρου Οζάλ.

Τα πυρά επομένως που εξαπόλυσε ο κ. Γιλμάζ εναντίον του κ. Ακμπουλούτ με την παραίτησή του κατηγορώντας τον στην ουσία για «ανικανότητα» να αντιμετωπίσει τα οξυμένα προβλήματα εξωτε-

ρικής πολιτικής, στόχευαν ακόμα ψηλότερα...

Πράγματι, η ασυνήθιστη για τα τουρκικά δεδομένα ενέργεια του Γιλμάζ, της παραίτησης και των δημοσίων επιθέσεων, δύσκολα μπορεί να εκληφθεί σαν ήττα των σκληροπυρηνικών. Πρόκειται μάλλον για πρωτοβουλία των κύκλων αυτών με επικεφαλής τον κ. Γιλμάζ που πλειοψηφούν και μέσα στο κόμμα της «Μητέρας Πατρίδας», για την κατάληψη της προεδρίας του κόμματος μέσα από το προσεχές Συνέδριό του και επομένως και της πρωθυπουργίας για να αποκατασταθούν έτσι και οι διαταραγμένες ισορροπίες στην πυραμίδα της εξουσίας στην Τουρκία, μετά την αντικατάσταση του στρατηγού Εβρέν στο προεδρικό αξίωμα από τον Τουργκούτ Οζάλ.

Σίγουρα, ο κ. Γιλμάζ, δεν φαίνεται να είναι ένας παράγοντας του οποίου το όνομα θα εξαφανισθεί από το πολιτικό προσκήνιο της γειτονικής μας χώρας, πολύ σύντομα.

Στο σφυρί και ο Ελαιώνας

Παν αξιοποιήσιμο εξαγοραστέον. Από συνειδήσεις πολιτικών έναντι βεβαίως σκληρού νομίσματος μέχρι και... του ίδιου του αέρα που αναπνέουμε, όλα είναι δυνατόν να βγουν σήμερα στο σφυρί και ουδείς Έλλην πολίτης εκπλήσσεται. Κινομένη πάνω σε αυτήν ακριβώς τη λογική η Εθνική Τράπεζα ξεκίνησε την περασμένη Τετάρτη την εκποίηση ενός τμήματος του παλαιού ποτέ ανθηρού Ελαιώνας της Αττικής, που «έτυχε να περιπέσει» (εκ των κληρονόμων ΦΙΞ) στην ιδιοκτησία της.

Πρόκειται για ένα οικόπεδο χέρσο, 90 στρεμμάτων, επί της λεωφόρου Κηφισού το οποίο η Τράπεζα είχε επανειλημμένα επιχειρήσει να πωλήσει σε σύνολο.

Επί ματαίω. Όπως επί ματαίω απέβησαν και οι επανειλημμένες εκκλήσεις ιδιωτών στον Οργανισμό της Αθήνας και το ΥΠΕΧΩΔΕ για την αναστολή της διαδικασίας εκποίησης του κτήματος — τη μοναδική αποτελεσματική λύση στην παρούσα περίπτωση. Ουδείς εκ των επισήμων φορέων εξεδήλωσε έστω και το πα-

ραμικρό ενδιαφέρον — στην πράξη.

Όλοι προφασίζονται την αναγκαιότητα παρέμβασης σε ένα τόσο ζωτικό για το μέλλον της Αττικής χώρο και ταυτόχρονα την αδυναμία επέμβασης — ελλείψει χρημάτων.

Έτσι το οικόπεδο στο δήμο του Ρέντη γίνεται και αυτό έρμαιο της μελλοντικής «ανοικοδόμησης» της πόλης. Ας μην ξεχνάμε τη θέση του επί της λεωφόρου Κηφισού, και την ευκολία με την οποία αναιρούνται οι εκάστοτε υπουργικές εντολές για «αναστολή οικοδομικών εργασιών», όπου και υπόκειται σήμερα ο Ελαιώνας. Το ANTI πάντως είναι αποφασισμένο να συνεχίσει τις προσπάθειές του για τη σωτηρία του Ελαιώνα και να επανέλθει.

Από την αλλαγή στη μεταρρύθμιση

Για την ικανότητα του κ. Παπανδρέου να παίζει με τις λέξεις δεν υπήρξαν ποτέ αμφιβολίες. Κι αν παρέμεινε βέβαια στο επίπεδο της λεξιπαιγνίας δε θα υπήρχε θέμα, εφόσον πολλά παίγνια παίζονται χωρίς κόστος. Το κακό είναι ότι τις λεκτικές πομπόλυγες του κ. Παπανδρέου έχει πληρώσει ακριβά ο ελληνικός λαός.

Αφού οι υπήκοοι εχόρτασαν την «Αλλαγή», στο βωμό της οποίας πολλά και πολλοί θυσιάστηκαν, κι αφού οι «θεωρητικοί» του κόμματος μας κατέκλυσαν με διάφορες μεγαλοσχήμονες αναλύσεις, το σύνθημα για τις επερχόμενες εκλογές αλλάζει τώρα και γίνεται «μεταρρύθμιση». Αυτή η λέξη συμπυκνώνει τους «νέους προσανατολισμούς» του Παπανδρέου, το ευρωπαϊκό, σοσιαλδημοκρατικό προφίλ που προσπαθεί να χτίσει με τα παλιά τούβλα της «Αλλαγής». Κι όπως η «Αλλαγή» παρέμεινε ομιχλώδης έτσι και η «Μεταρρύθμιση» παραμένει νεφέλωμα απροσδιόριστο.

Οι λέξεις έχουν εφευρεθεί για να κρύβουν οι άνθρωποι τις σκέψεις τους, είπε κάποιος. Κι αυτό ισχύει απόλυτα για τον κ. Παπανδρέου.

«Μεταρρύθμιση» για το καλύτερο ή το χειρότερο; Καλύτερες μέρες δεν φαίνονται στον ορίζοντα. Τι υπόσχεται να «μεταρρυθμίσει» ο κ. Παπανδρέου από αυτά

BBC ENGLISH VIDEO COURSES

ΣΕΙΡΕΣ για: αρχάριους προχωρημένους, ειδικά θέματα

ΝΕΑ ΠΑΙΔΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

“MUZZY IN CONDOLAND”

Για παιδιά 5-9 ετών
Μαθαίνουν Αγγλικά διασκεδάζοντας
— Μόνιμη έκθεση —
Τηλ. 36.45.608

ΑΓΓΛΙΚΑ
BIBΛΙΑ

BIBΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

ΟΔΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ 11
τηλ. 36.23.673

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΑ
BIBΛΙΑ

ΠΛΟΥΣΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΕ: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ & ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΕΠΙΣΗΣ: BBC ENGLISH COURSES
Σ' όλο τον κόσμο η επιτυχία του BBC στη
διδασκαλία Αγγλικών είναι αναγνωρισμένη

BBC ENGLISH COURSES HELLAS
ΑΜΕΡΙΚΗΣ 9 - ΑΘΗΝΑ 106 72

BBC ENGLISH AUDIO COURSES

ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ
“FINANCIAL
ENGLISH”

Ειδικοί Επιστήμονες
ετοίμασαν αυτή τη σειρά με
τη συνεργασία του
περιοδικού “ECONOMIST”.
Ένα βιβλίο και δύο
κασσέτες, εξηγούν την
Οικονομική Ορολογία με
ζωντανά παραδείγματα.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ... ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ ΕΠΙΒΑΛΛΟΥΝ ΤΗΝ ΑΥΤΟΚΡΙΤΙΚΗ! ΗΤΑΝ ΛΑΘΟΣ ΝΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΥΜΕ ΤΥΦΛΑ ΟΜΑΔΕΣ ΣΑΝ ΤΗΝ ΔΥΝΑΜΟ ΚΙΕΒΟΥ Ή ΤΗΝ ΤΣΣΚΑ ΜΟΣΧΑΣ!

28290

που «άλλαξε» ή δεν «άλλαξε» στην οκταετία του;

Ολίγα τινά συνάγουμε από την ομιλία του στο Συμπόσιο της Εφημερίδας Ιντερνάσιοναλ Χέραλντ Τρίμπιουν για την ελληνική οικονομία. Εκεί, είπε πολλά και διάφορα, όπως πάντα.

Αλλά οι πράξεις του πάντα τον διαψεύδουν.

Πιστότερα ίσως να ερμήνευσε τις σκέψεις του ο κ. Θ. Πάγκαλος ο οποίος μιλώντας στο «Sky» την περασμένη Τρίτη είπε ότι «συγγενείς δυνάμεις του ΠΑΣΟΚ είναι και οι φιλελεύθερες εκσυγχρονιστικές δυνάμεις, που υπάρχουν αυτή τη στιγμή στο χώρο της ΝΔ». Ο εστί μεθερμηνευόμενον, «μεταρρυθμιστές των δυο κομμάτων ενωθείτε».

Οι ανυπότακτοι

Τρία μέτρα επαναλαμβάνει η Ομάδα Πρωτοβουλίας Ανυπότακτων Μονάχου Δυτ. Γερμανίας ότι είναι αναγκαία για το θέμα των ανυπότακτων σε επιστολή της στα αρμόδια υπουργεία, με αφορμή την

τελευταία σχετική υπουργική απόφαση:

1. Έκδοση ή ανανέωση διαβατηρίου σε όλους τους Έλληνες του Εξωτερικού ανεξάρτητα από τη στρατολογική τους κατάσταση.
2. Δικαίωμα επίσκεψης στην Ελλάδα.
3. Καθιέρωση ανώτατου ορίου ηλικίας στράτευσης μέσα στα πλαίσια των υπολοίπων χωρών-μελών της ΕΟΚ.

Η Ομάδα καταγγέλλει και δικαιολογημένα, αν δούμε τη μέχρι τώρα στάση όλων των κυβερνήσεων σε αυτό το θέμα, ότι η τελευταία απόφαση αποτελεί ευκαιριακό μέτρο το οποίο δεν δίνει λύση στο πρόβλημα των ήδη ανυπότακτων και ούτε αποτρέπει τη δημιουργία νέων.

Δυστυχώς τα ευκαιριακά μέτρα είναι ο «χρυσός κανόνας» μέχρι τώρα και ούτε και τώρα έγινε κάποια καινοτομία. Απλώς όπως κάθε φορά λίγο πριν τις εκλογές μπήκαν και οι ανυπότακτοι στην προεκλογική περίοδο ως ένα ακόμη πολιτικό χαρτί. Την επόμενη εκλογική περίοδο είναι σίγουρο ότι η τότε ηγεσία του υπουργείου Άμυνας θα θυμηθεί και πάλι τους ανυπότακτους και τα προβλήματα παλαιά και νέα που θα έχουν προκύψει...

Μένιο, Μένιο είσαι εδώ;

Το κρυφτούλι με τα δικαστήρια παίζει ο Μένιος. Δεν εμφανίστηκε ούτε την περασμένη Τρίτη στη δίκη με το «ΑΝΤΙ» παρά το γεγονός ότι είχε διαταχθεί η βίαιη προσαγωγή του. Έτσι, για τέταρτη φορά η δίκη ανεβλήθη για τις 25 Απριλίου, αφού η υπόθεση είχε και μεγάλο αριθμό πινακίου.

Οι αναγνώστες του «ΑΝΤΙ» θα γνωρίζουν ότι ο Μένιος —μαζί και ο Γιώργος Παπανδρέου— είναι μηνυτής εναντίον του εκδότη του περιοδικού και της συντακτικής του επιτροπής για δημοσίευμα τον Νοέμβριο του 1988 που αφορούσε την εμπλοκή του Κουτσόγιωργα στο σκάνδαλο Κοσκωτά.

Από τότε ο Μένιος περιφρονεί και εμπαιζει ανοιχτά τη δικαιοσύνη μη εμφανιζόμενος. Αυτός, ο διατελέσας και... υπουργός Δικαιοσύνης.

Αυτή η φυγοδικία τον χαρακτηρίζει. Τον περιμένουμε στη δίκη, την επόμενη φορά, για να δούμε για ποιους ήταν τα δολάρια, που δεν αποκαλύπτει τώρα για να «μην βλάψει το Κίνημα». Έλα Μένιο, αγωνιούμε.

Συμπαράταξη με τον εαυτό της

Βαρύγδουπη η ανακοίνωση για τη Δημοκρατική Συμπαράταξη του ΠΑΣΟΚ για να αποκαλυφθεί μετά από προσεκτική ανάγνωση του καταλόγου των συμπαράτασσομένων που δόθηκε στη δημοσιότητα ότι πρόκειται στην ουσία για παράταξη ΠΑΣΟΚ και πρώην ΠΑΣΟΚ, ατόμων που στη συντριπτική τους πλειοψηφία κατείχαν διάφορες θέσεις στον κομματικό και κρατικό μηχανισμό επί κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ.

Θα ενθυμίστε ότι η Συμπαράταξη συνεστήθη εσπευσμένως πριν τις εκλογές του περασμένου Νοεμβρίου για να δείξει το «δημοκρατικό εύρος» του ΠΑΣΟΚ και να αποσπάσει ψήφους από οπαδούς της Αριστεράς, γαλβανίζοντας τα αντιδεξιά τους αντανάκλαστικά, λόγω της «ανίερης συμμαχίας» και της κάθαρσης.

Μάταιη όμως είναι η προσπάθεια του Παπανδρέου να δώσει σάρκα και οστά σε αυτό το τεχνητό κατασκεύασμα, το οποίο αναζητά και Γραφεία. Ουδένά μέλος της Συμπαράταξης δεν μπορούμε να ανιχνεύσουμε στην Επιτροπή Εκλογικού Αγώνα του ΠΑΣΟΚ, που ανακοινώθηκε αυτήν την εβδομάδα. Λείπει και η τεράστια προβολή που δόθηκε σε ορισμένα μέλη της από τον Πασοκικό και Φιλοπασοκικό Τύπο στις περασμένες εκλογές.

Αυτή τη φορά κανένα Αριστερό ψηφοφόρο δεν πρόκειται να πείσει ένα ψευδο-πίγραφο σχήμα, το οποίο ο ίδιος ο κ. Παπανδρέου θα εγκαταλείψει ευκαιρίας δοθείσης.

ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

«ΠΑΝΤΕΙΟΝ» ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ • ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΑΝΤΙ»

Οι προετοιμασίες του Συμποσίου για τις πρόσφατες εξελίξεις στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης παίρνουν τέλος. Σήμερα είμαστε σε θέση να γνωστοποιήσουμε το πρόγραμμα των εργασιών του Συμποσίου με τους εισηγητές και τα θέματα που θα συζητηθούν. Σε συνέντευξη Τύπου, τις προσεχείς ημέρες θα δώσουμε πρόσθετα στοιχεία για τους εισηγητές - προσκαλεσμένους μας.

Το Συμπόσιο που οργανώνει το «Πάντειο» Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών και το περιοδικό «ΑΝΤΙ» θα αρχίσει τις εργασίες του την προσεχή Πέμπτη 8 Μαρτίου το απόγευμα στις 5.00, στο Μεγάλο Αμφιθέατρο της Παντείου (Συγγρού 136). Τις επόμενες δύο μέρες (Παρασκευή 9 και Σάββατο 10 Μαρτίου) θα συνεχιστούν οι συνεδρίες πρωί και απόγευμα. Το Συμπόσιο θα κλείσει την Κυριακή 11 Μαρτίου.

Το Συμπόσιο έχει κινήσει το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης που περιμένει να εμπλουτισθεί με πληροφορίες και αναλύσεις έγκυρων διανοητών και πολιτικών προσωπικοτήτων από Ανατολή και Δύση.

Στους φίλους που επιθυμούν να παρακολουθήσουν τις εργασίες του Συμποσίου υπογραμμίζουμε ότι οι ώρες έναρξης θα τηρηθούν αυστηρά και για το λόγο αυτό τους παρακαλούμε να είναι στο χώρο του Αμφιθεάτρου ένα τέταρτο της ώρας πιο νωρίς.

Το επόμενο τεύχος του ΑΝΤΙ θα είναι αφιερωμένο στο Συμπόσιο και θα περιλαμβάνει πληροφοριακό υλικό για τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Θα δημοσιευθούν επίσης κείμενα των εισηγητών του Συμποσίου, ειδικά γραμμένα για το ΑΝΤΙ.

Μεγάλο Αμφιθέατρο «Παντείου» • Λεωφόρος Συγγρού 136 • Αθήνα 8, 9, 10 και 11 Μαρτίου 1990

Πέμπτη 8 Μαρτίου 1990

Απόγευμα, έναρξη ώρα 17.00

Προσφώνηση από τον Πρύτανη του «Παντείου» καθηγητή Γιώργο Κοντογιώργη και τον εκδότη του περιοδικού «ΑΝΤΙ» Χρήστο Παπουτσάκη.

Εισηγήσεις:

Attila Agh (Ουγγαρία): Η ουγγρική εμπειρία από τη δημοκρατική μετάβαση σε ένα πολυκομματικό σύστημα

Krustyo Petkov (Βουλγαρία): Εναλλακτικά κινήματα και μετάβαση από τον ολοκληρωτισμό στη δημοκρατική κοινωνία

Karel Lansky (Τσεχοσλοβακία): Πολιτικές εξελίξεις στην Τσεχοσλοβακία από το Νοέμβριο του 1989

Vesna Pesic (Γιουγκοσλαβία): Προβλήματα μετάβασης στον πλουραλισμό. Η περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας

Παραμβαίνοντες:

Pierre Kende — Jean - Yves Potel — Reiner Land

Συζήτηση. Τέλος συνεδρίας, ώρα 21.00

Πρόεδρος: Αριστόβουλος Μάνεσης

Παρασκευή 9 Μαρτίου 1990

Πρωί, έναρξη ώρα 10.00

Εισηγήσεις:

Jürgen Jannot (Ανατ. Γερμανία): Η Παιδεία στη DDR

Mircea Dinescu (Ρουμανία): Ας βγάλουμε την ποίηση στους δρόμους

Ivan Slavov (Βουλγαρία): Κουλτούρα και Πολιτική

Παραμβαίνοντες:

Milan Vasek - Robin Blackburn - Adam Michnik

Συζήτηση. Τέλος συνεδρίας, ώρα 13.00

Πρόεδρος: Μάριος Πλωρίτης

Παρασκευή 9 Μαρτίου 1990

Απόγευμα, έναρξη ώρα 17.00

Εισηγήσεις:

Alexander Ort (Τσεχοσλοβακία): Το κοινό ευρωπαϊκό σπίτι

Hermann Scheer (Δυτ. Γερμανία): Η υπέρβαση των στρατιωτικών συνασπισμών και η διαδικασία της νέας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης

Reiner Land (Ανατ. Γερμανία): Σχέσεις Ανατολής - Δύσης. Προϋποθέσεις για την ευρωπαϊκή ασφάλεια

Robin Blackburn (Αγγλία): Ανατολική Ευρώπη: η νέα δοκιμασία για την ευρωπαϊκή Αριστερά

Παραμβαίνοντες:

Michail Ozerov - Nebojsa Popov - Martin Jacques

Συζήτηση. Τέλος συνεδρίας, ώρα 21.00

Πρόεδρος: Βασίλης Καπετανγιάννης

Σάββατο 10 Μαρτίου 1990

Πρωί, έναρξη ώρα 10.00

Εισηγήσεις:

Bette Denich (ΗΠΑ): Άτυπα μορφώματα εξουσίας, και μονοκομματικό σύστημα στην Γιουγκοσλαβία

Milan Vasek (Τσεχοσλοβακία): Προοπτικές εν όψει των εκλογών. Πολιτικοί σχηματισμοί στην Τσεχοσλοβακία

Christian Tietze (Ανατ. Γερμανία): «To "Neues Forum" και οι εξελίξεις στη Γερμανία

Παραμβαίνοντες:

Krustyo Petkov - Hermann Scheer - Vesna Pesic

Συζήτηση. Τέλος συνεδρίας, ώρα 13.00

Πρόεδρος: Γιώργος Πάσχος

Σάββατο 10 Μαρτίου 1990

Απόγευμα, έναρξη ώρα 17.00

Εισηγήσεις:

Pierre Kende (Ουγγαρία): Γιατί απέτυχε η κομμουνιστική μεταρρύθμιση

Martin Jacques (Αγγλία): Η ευρωπαϊκή αριστερά και ο ιδεολογικός της επαναπροσδιορισμός

Adam Michnik (Πολωνία): Η δημοκρατική αλλαγή στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης

Jean-Yves Potel (Γαλλία): Πολιτικές συνέπειες της κοινωνικής διαχείρισης της κρίσης στην Ανατολική Ευρώπη

Παραμβαίνοντες: Alin Theodorescu - Alexander Ort - Zelio Zelev

Συζήτηση. Τέλος συνεδρίας, ώρα 21.00

Πρόεδρος: Κωνσταντίνος Τσουκαλάς

Κυριακή 11 Μαρτίου 1990

Πρωί, έναρξη ώρα 10.00

Εισηγήσεις:

Michail Ozerov (ΕΣΣΔ): Η περεστρόικα και οι εξελίξεις στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης

Nebojsa Popov (Γιουγκοσλαβία): Το «παλιό» και το «νέο» στις πρόσφατες ανατολικοευρωπαϊκές εξελίξεις

Alin Theodorescu (Ρουμανία): Κοινωνικά μέτωπα στη Ρουμανία

Zelio Zelev (Βουλγαρία): Η Βουλγαρία σε φάση μετάβασης στον πολυκομματισμό

Παραμβαίνοντες: Christian Tietze - Attila Agh - Karel Lansky

Συζήτηση. Τέλος συνεδρίας και κλείσιμο συμποσίου, ώρα 14.00

Πρόεδρος: Γιώργος Κοντογιώργης

Θα γίνεται ταυτόχρονη μετάφραση σε τέσσερις γλώσσες: ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά.

Στο πρόγραμμα πιθανόν να υπάρξουν αλλαγές που θα γνωστοποιηθούν από τον καθημερινό Τύπο.

Οι πόλοι έχουν έξι μήνες νύχτα

του Δημ. Χαντζόπουλου

ΤΟ ΣΟΥΡΟΥΠΟ ΕΠΕΣΕ ΥΠΟΥΛΑ.
ΟΥΤΕ ΠΟΥ ΤΟ ΠΗΡΑΜΕ ΧΑΜΠΑΡΙ.

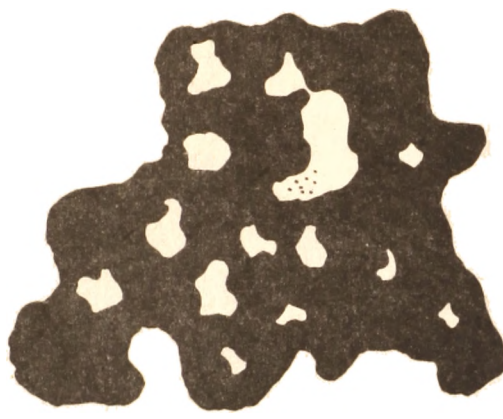
ΟΤΑΝ ΤΟ ΣΥΝΕΙΔΗΤΟΠΟΙΗΣΑΜΕ
ΕΙΧΕ ΠΙΑ ΝΥΧΤΩΣΕΙ ΓΙΑ ΤΑ ΚΑΛΑ.

ΚΟΙΜΗΘΗΚΑΜΕ ΟΛΟΙ.
ΤΙ ΑΛΛΟ ΝΑ ΚΑΝΑΜΕ;

ΟΤΑΝ ΞΥΠΝΗΣΑΜΕ, ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ
ΠΡΩΙ, ΜΑΣ ΠΕΡΙΜΕΝΕ Η ΕΚΠΛΗΞΗ.

ΔΕΝ ΕΙΧΕ ΞΗΜΕΡΩΣΕΙ. ΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ
ΗΤΑΝ ΒΕΩ ΑΠΟ ΤΑ ΣΠΙΤΙΑ ΜΑΣ.

ΘΟΡΥΒΗΘΗΚΑΜΕ. ΚΟΝΤΕΥΕ ΜΕΣΗΜΕΡΙ
ΚΑΙ ΤΟ ΦΩΣ ΔΕΝ ΕΛΕΓΕ ΝΑ 'ΡΘΕΙ.

ΚΑΠΟΙΟΙ ΕΙΠΑΝ ΠΩΣ ΕΧΕΙ ΞΗΜΕΡΩΣΕΙ
ΚΑΝΟΝΙΚΑ, ΑΛΛΑ ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ...

...ΜΑΣ ΚΟΡΟΪΔΕΥΟΥΝ ΛΕΓΟΝΤΑΣ ΠΩΣ
ΕΙΝΑΙ ΝΥΧΤΑ. ΘΥΜΩΣΑΜΕ.

ΕΠΡΕΠΕ ΟΠΩΣΔΗΠΟΤΕ ΝΑ ΞΕΡΟΥΜΕ
ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ.

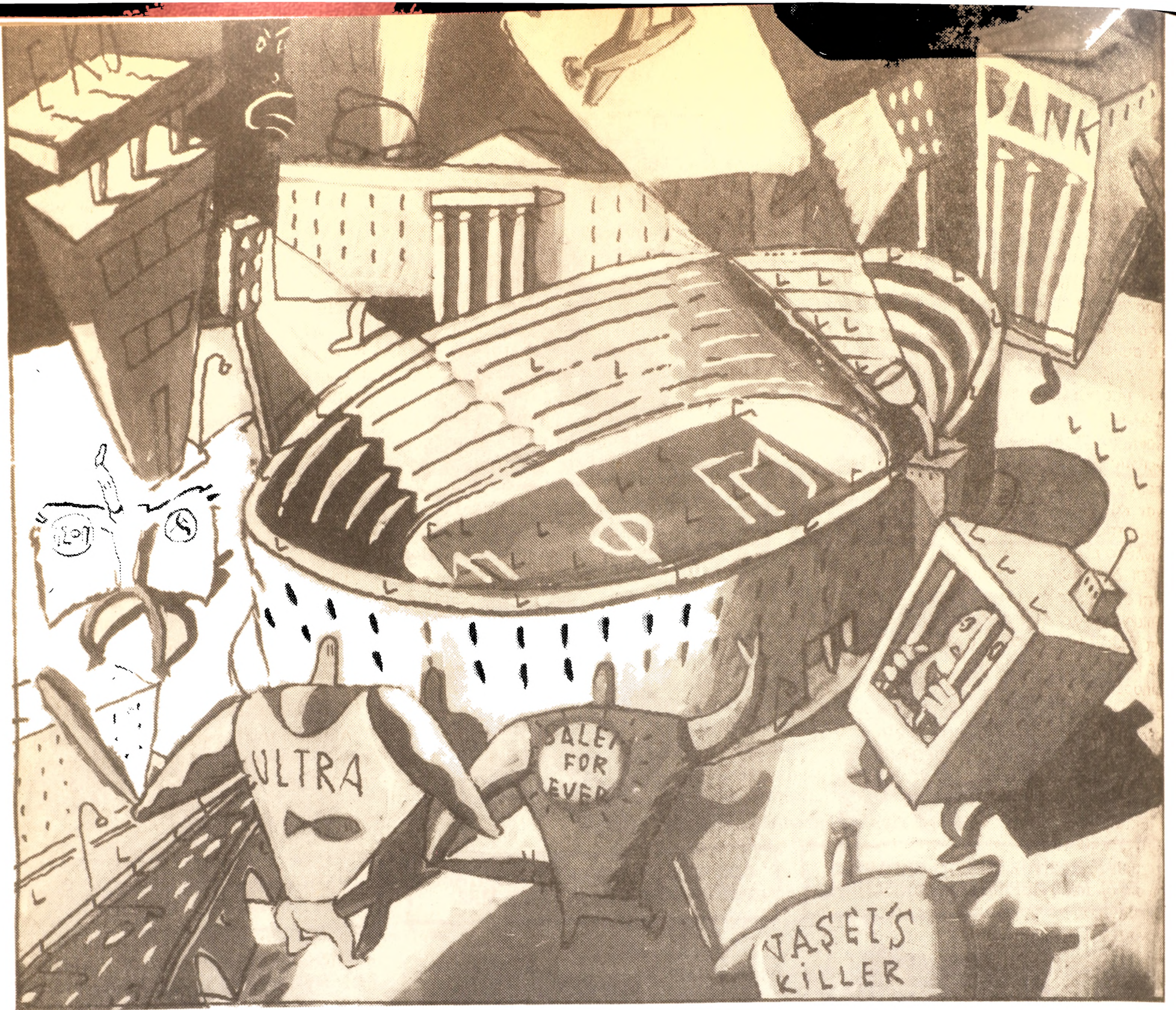
ΑΝ ΕΙΜΑΣΤΕ ΤΥΦΛΟΙ ΔΕΝ ΘΑ ΜΑΣ
ΕΝΟΙΑΖΕ, ΑΛΛΑ ΕΜΕΙΣ ΒΛΕΠΑΜΕ.

ΑΗΔΙΑΣΜΕΝΟΙ ΑΡΧΙΣΑΜΕ ΝΑ
ΨΑΧΝΟΥΜΕ ΓΙΑ ΕΝΑ ΤΙΜΙΟ ΚΟΜΜΑ.

ΕΝΑ ΚΟΜΜΑ ΠΟΥ ΘΑ ΜΑΣ ΕΛΕΓΕ ΣΤΑ
ΣΙΓΟΥΡΑ ΑΝ ΕΙΝΑΙ ΜΕΡΑ Ή ΝΥΧΤΑ.

Ο «ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ» ΣΑΛΙΑΡΕΛΗΣ...

του Γ. Φιλίππου

Οι σκηνές χουλιγκανισμού στον αγώνα ποδοσφαίρου της περασμένης Κυριακής μεταξύ Ολυμπιακού - Παναθηναϊκού είναι γνωστές. Πετροπόλεμος από ορισμένους «φιλάθλους» στις κερκίδες, επίδειξη πυγμαχικών και άλλων ικανοτήτων από «παράγοντες» και τον πρόεδρο της ΠΑΕ Ολυμπιακός στον αγωνιστικό χώρο.

Πριν δυο μέρες ακριβώς, τα κόμματα — δια των αρχηγών τους — ζητούσαν να παγώσουν οι συντηρητικές κατασχέσεις σε βάρος των ομάδων που έχουν δοσοληψίες με την Τράπεζα Κρήτης και όπως πρότεινε ο Χ. Φλωράκης έγινε αποδεκτό να αρχίσει η διαδικασία προκειμένου να προχωρήσει η ρύθμιση των χρεών που αφορά 17 ομάδες, εκ των οποίων τη μερίδα του λέοντος κατέχει ο Ολυμπιακός.

Την περασμένη Τετάρτη (21/2) 15 βουλευτές όλων των κομμάτων — πλην Οικολόγων — πήραν μέρος σε σύσκεψη με επικεφαλής τον υπόδικο Αργύρη Σα-

λιάρη πρόεδρο της ΠΑΕ Ολυμπιακός και συμφώνησαν στο πάγωμα των κατασχέσεων προκειμένου να λειτουργήσει ο Ολυμπιακός και στην απεμπλοκή της κρατικής επιχορήγησης από τα κατασχετήρια μέχρις ότου τελεσιδικήσει το απαιτούμενο από την Τράπεζα Κρήτης χρέος.

Τι τρέχει άραγε και τα κόμματα έσπευσαν ξαφνικά μετά τη διάλυση της Οικουμενικής να αποκτήσουν «οικουμενικό» πρόεδρο στο ποδόσφαιρο και μάλιστα τον άνθρωπο που κατηγορήθηκε για τη φυγάδευση του Κοσκωτά; Τι συμβαίνει και μέρες μετά τα γεγονότα στο στάδιο Καραϊσκάκη το κράτος νομιμοποιεί τον επίσημο χουλιγκανισμό και δεν αγγίζει τον «Οικουμενικό» πλέον πρόεδρο Αργύρη Σαλιάρη;

Τι είδους αγώνας είναι αυτός που ξεκίνησαν οι ΠΑΕ με επικεφαλής τον πρόεδρο της ΠΑΕ Παναθηναϊκός Γιώργο Βαρδινογιάννη για να πάρουν τις κρατικές επιχορηγήσεις, ενώ εκκρεμεί χρέος προς την Τράπεζα Κρήτης το οποίο σύμφωνα

με τον επίτροπο κ. Ιωάννη Καμάρα υπερβαίνει με τους τόκους τα 3,8 δισ. δραχμές;

Τι μορφής εκσυγχρονιστική και ανανεωτική πολιτική για το ποδόσφαιρο είναι αυτή που ζητάει το πάγωμα των κατασχέσεων χωρίς όρους και προϋποθέσεις;

Οφελείται μήπως το ποδόσφαιρο; Οι νονοί του; Τα κόμματα; Οι φιλάθλοι; Οι ποδοσφαιριστές; Ο αθλητισμός; Οι οπαδοί του Ολυμπιακού π.χ. ή του Πανιώνιου;

Είδαμε την περασμένη εβδομάδα από τη μια τους εκπροσώπους των κομμάτων εν μέσω Αποκριάς και καρναβάλων να διεκδικούν τη «σωτηρία» του Ολυμπιακού και από την άλλη τον «επίσημο» χουλιγκανισμό να περιφέρεται στο στάδιο Καραϊσκάκη, χωρίς κανένα κόμμα να ζητά από το κράτος να αποκαταστήσει τους στοιχειώδεις κανόνες διεξαγωγής του ποδοσφαίρου.

Είδαμε τους δεκαπέντε βουλευτές να ομνύουν όρκους πίστης στον Ολυμπιακό,

αλλά κανείς τους δεν μίλησε για τον «οικουμενικό» πρόεδρο που την Κυριακή το απόγευμα μετέτρεψε σε ζούγκλα το στάδιο Καραϊσκάκη.

Ας πάρουμε όμως τα πράγματα με τη σειρά. Η κίνηση των κομμάτων να συμπαρασταθούν στον Ολυμπιακό για το χρέος του έχει κατ' αρχήν μια λογική ερμηνεία. Οι συντηρητικές κατασχέσεις δημιουργούν πρόβλημα γιατί οι επιχορηγήσεις δεν μπορούν να δοθούν αφού οι ΠΑΕ οφείλουν στην Τράπεζα Κρήτης. Γι' αυτό και η παρέμβαση Φλωράκη μπορεί να γίνει αποδεκτή ως κίνηση για να βρεθεί κάποια λύση αν όμως τα πράγματα δεν είχαν και άλλες διαστάσεις και όχι μόνο αυτή της λειτουργίας των 17 ΠΑΕ και του κινδύνου του πρωταθλήματος.

Οι δεκαπέντε βουλευτές που πήγαν στη συγκέντρωση που οργάνωσε ο υπόδικος Σαλιαρέλης παρευρέθηκαν πρώτα απ' όλα από ψηφοθηρικούς λόγους, αλλά και κάτω από ένα καθεστώς απειλών. Μπορεί ο Πειραιάς να μην έχει εθνική οδό, αλλά έχει λιμάνι και φυσικά ο Σαλιαρέλης το γνωρίζει και αν κατέβαζε τους οπαδούς του Ολυμπιακού με το σύνθημα κινδυνεύει η ομάδα ποιοι θα τον σταματούσαν;

Εκτός όμως από την ψηφοθηρική, αλλά και εκβιαστική διάσταση υπάρχει η πλευρά των επιγόνων Κοσκωτά και πρώτα απ' όλα του Σαλιαρέλη. Το χρέος του Ολυμπιακού υπολογιζόμενων και των τόκων προς την Τράπεζα Κρήτης φθάνει το 1,8 δις δραχμές. Οι εκπρόσωποι των κομμάτων (Πολύδωρας, Νιώτης, Ανδρουλάκης) ζητούν να απεμπλακεί η συντηρητική κατάσχεση από τις επιχορηγήσεις αλλά αυτό προϋποθέτει νομοθέτημα. Ένα νομοθέτημα όμως χωρίς όρους για τους εμπλεκόμενους στο σκάνδαλο Κοσκωτά τους ενισχύει. Ποια εξυγιαντική αντίληψη επιτρέπει π.χ. στον κ. Ανδρουλάκη να διευκολύνει την επιχορήγηση του υπεύθυνου και κατηγορούμενου για τη διαφυγή Κοσκωτά, Σαλιαρέλη; Ποια εκσυγχρονιστική πολιτική για το ποδόσφαιρο υπαγορεύει στα κόμματα να λένε ναι στο «πάγωμα» των συντηρητικών κατασχέσεων όταν εκκρεμούν 39 διαχειριστικοί έλεγχοι στις ΠΑΕ που αποκαλύπτουν διαχειριστικές κομπίνες, απατεωνιές και πολλά άλλα που δείχνουν το σαθρό οικοδόμημα πάνω στο οποίο στηρίζεται το επαγγελματικό πρωτάθλημα.

Γιατί ο κ. Σαλιαρέλης δηλώνει ότι έφερε τον ποδοσφαιριστή Ετβάλντο για τρία χρόνια και «πλήρωσε» από την τσέπη του 60 εκατ. και όταν αποδεικνύεται ότι ήρθε για 4 μήνες δεν μιλά κανείς; Δεν είναι αυτό μια πράξη αντίστοιχη με τις υπερτιμολογήσεις - υποτιμολογήσεις που επιτρέπουν διαχειριστικές απάτες προς ίδιον όφελος; Μήπως η επιχορήγηση πάει στην τσέπη κάποιων παραγόντων όπως του Σαλιαρέλη και όλα είναι «νόμιμα» στα βι-

βλία των ΠΑΕ; Ποιες άλλες περιπτώσεις τέτοιες υπάρχουν;

Γιατί κανείς δεν μιλά για τους παράγοντες που γνώριζαν επί Κοσκωτά τις κομπίνες και άρα συνυπεύθυνους και σήμερα κατέχουν καρέκλες στα Δ.Σ. των ΠΑΕ; Με ποια λογική η επιχορήγηση του κράτους θα στερεώσει στη θέση του προέδρου του Ολυμπιακού τον υπόδικο Σαλιαρέλη; Και γιατί τέλος θάφτηκε η υπόθεση του ξεπλύματος χρημάτων μετά τη σύλληψη Κοσκωτά, υπόθεση στην οποία είναι αναμειγμένος ο «μάντζερ» Μπρουσαλιάν αλλά και αθλητικοί παράγοντες με βασικό «κρίκο» τον, και χουλιγκάνο, πρόεδρο του Ολυμπιακού;

Για όσους δεν ενθυμούνται σημειώνουμε ότι ο απατεώνας Κοσκωτάς μετά την διαφυγή του είχε μια σειρά τηλεφωνικών επαφών με πάνω από 20 ανθρώπους στην Ελλάδα —όπως είχε γράψει τότε το ΑΝΤΙ— εκ των οποίων οι 15 ήταν παράγοντες στον αθλητικό χώρο. Όλες αυτές οι επαφές είχαν στόχο να ξεπλυθεί χρήμα το οποίο φυσικά κάποιοι προσπορίστηκαν.

Οι 15 πατέρες του έθνους όμως που ανακήρυξαν «οικουμενικό» πρόεδρό τους τον Σαλιαρέλη δικαιώνοντας την αξέχαστη φιάστα του τέως δημάρχου Πειραιά και νυν βουλευτή και φυσικά φανατικού Ολυμπιακού —πιο «κόκκινου» και από τον Μίμη Ανδρουλάκη— Ανδρέα Ανδριανόπουλου εισώπησαν για όλα αυτά. Και φυσικά μετά τα επεισόδια της Κυριακής μπορούν να συνομιλήσουν με τον Αργύρη Σαλιαρέλη για το καλό του Ολυμπιακού!

Αν αυτό δεν είναι το έσχατο σημείο του πολιτικού αμοραλισμού τότε ποιο είναι;

Οι παράγοντες

Τα γεγονότα όμως της περασμένης Κυριακής αποκαλύπτουν και άλλες πτυχές που τροφοδοτούν τον χουλιγκανισμό και καλύπτονται από την πολιτεία. Πρώτα απ' όλα πώς λειτουργεί η Αθλητική Δικαιοσύνη. Μετά ποιες είναι οι σχέσεις των «παραγόντων» με τους οργανωμένους συνδέσμους φιλάθλων. Ο κύριος π.χ. που ξυλοκόπησε μετά τον Σαλιαρέλη τον εικονολήπτη της ΕΤ1 είναι ο ενδιάμεσος του προέδρου του Ολυμπιακού με τους συνδέσμους των φιλάθλων. Γιατί να μπορεί να βρεθεί πάλι δίπλα στους διοικητικούς παράγοντες, να φωτογραφίζεται με τους παίκτες και να «πουλά» εκδουλεύσεις (εισιτήρια) στους φιλάθλους αυτός ο κύριος;

Γιατί διατηρούνται με ευθύνη των παραγόντων και των προέδρων των ΠΑΕ οι μετέωροι νομικά Σύνδεσμοι Φιλάθλων; Ποιοι τους χρησιμοποιούν; Γιατί δεν τηρούνται οι κανονισμοί για τη διάθεση των εισιτηρίων; Μήπως μετατρέπονται τελικά οι νεαροί των συνδέσμων σε όρ-

γανα για άλλα «παιχνίδια» που παίζονται στα παρασκήνια καταγγέλλονται από τον Τύπο και κανενός δεν ιδρώνει το αυτί;

Γιατί όταν οι φήμες οργιάζουν για στημένα παιχνίδια και γράφονται κανείς δεν επεμβαίνει; Ποιος θα βγάλει από το μυαλό των φιλάθλων ότι οι ομάδες που κινδυνεύουν να υποβαθμιστούν «αγοράζουν» παιχνίδια από «σίγουρες»; Γιατί παραιτήθηκε η διοίκηση της ΠΑΕ Λάρισα; Γιατί ενώ γράφτηκε έμμεσα ότι ήταν στημένα τα παιχνίδια ΠΑΟ-Ολυμπιακού, ΠΑΟΚ-Εθνικού, Πανιώνιου-Ξάνθης, ΟΦΗ-Ιωνικού το κράτος εισώπησε; Γιατί όταν συζητήθηκε το ίδιο για την ισοπαλία Πανιώνιου-Ιωνικού το άφησαν να περάσει;

Ποιον εξυπηρετεί τέλος να μην γνωρίζει κανείς ποιος κατέχει τις μετοχές μιας ΠΑΕ; Ο Γιδόπουλος π.χ. ή ο Σαλιαρέλης ή ο Μοβσεσιάν διαχειρίζονται μετοχές δικές τους ή άλλων που δεν φαίνονται;

Η διαφάνεια

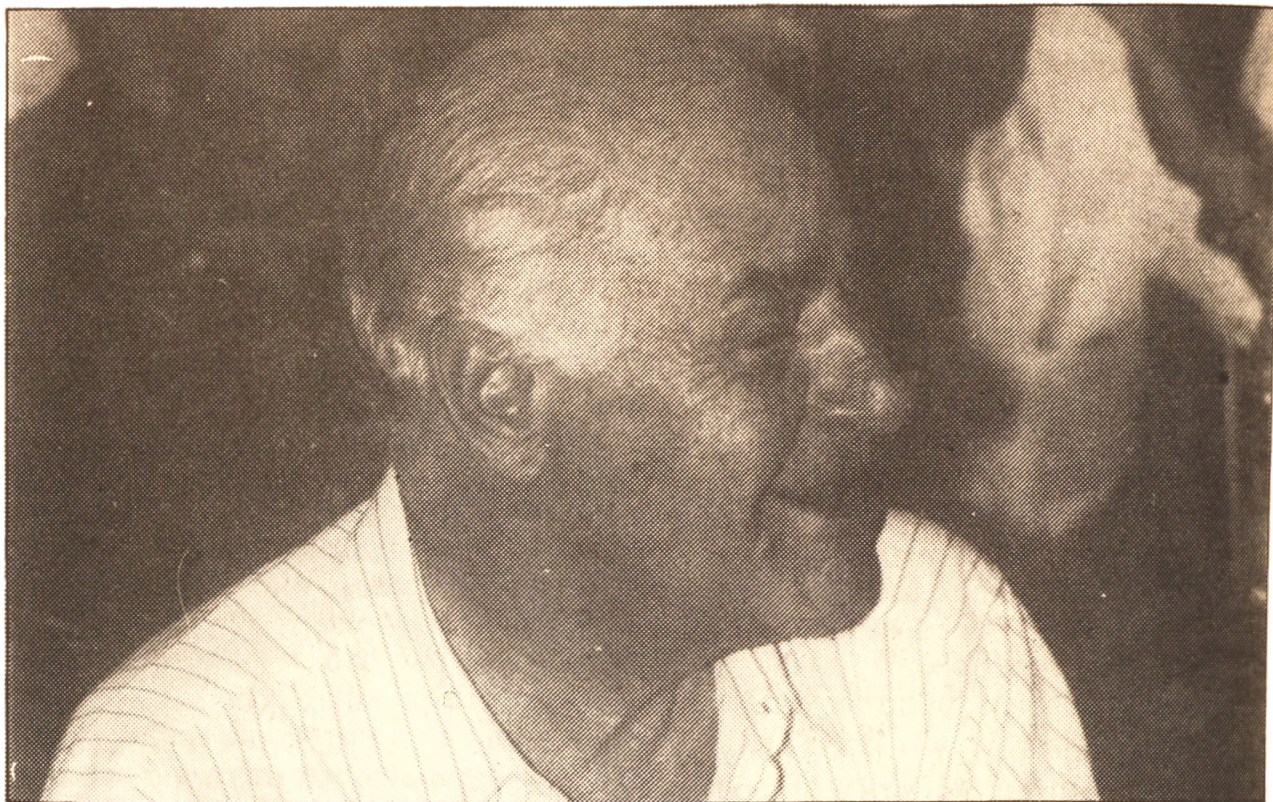
Αντί λοιπόν οι εκπρόσωποι των κομμάτων να ζητήσουν ριζική αναθεώρηση του νόμου περί επαγγελματικού ποδοσφαίρου και να μην νομιμοποιήσουν την απαίτηση των ΠΑΕ να επιχορηγηθούν χωρίς όρους από το κράτος και να «παγώσουν» οι συντηρητικές κατασχέσεις πράττουν ακριβώς το αντίθετο. Επιτρέπουν να διαιωνίζεται μια κατάσταση, παίζουν για ψηφοθηρικούς λόγους με τον Ολυμπιακό, που είναι η πλέον λαοφιλής ομάδα, ξεχνούν ότι ο Σαλιαρέλης βαρύνεται με σωρεία αδικημάτων, διευκολύνουν επιτήδειους παράγοντες να χρηματίζονται και να αποκτούν κύρος με τις πλάτες του κράτους, νομιμοποιούν το όργιο της απάτης της Κοσκωτικής αλλά και μετακοσκιτικής περιόδου, δίνουν τροφή στον χουλιγκανισμό συναγελαζόμενα με τους υπ' αριθμόν ένα χουλιγκάνους και τραμπούκους —δεν μένει παρά να βγάλουν τον Σαλιαρέλη στο μπαλκόνι και στη συνέχεια στη Βουλή— εκμεταλλεύονται την αγάπη των περισσότερων για το ποδόσφαιρο, αλλά κλείνουν τα μάτια στην αθέατη πλευρά της μπάλας.

Δυστυχώς όπως σημειώναμε για τους φιλάθλους σε ένα τεύχος του ΑΝΤΙ αφιέρωμα στο ποδόσφαιρο και την πολιτική (τ.χ. 379) δεν υπάρχει «ουδέτερο» ποδόσφαιρο όπως δεν υπάρχει και «ουδέτερη» πολιτική. Και καλό θα είναι για όσους στο χώρο της Αριστεράς προχωρούν σε διαπιστώσεις σαν αυτές που έκανε ο Μ. Ανδρουλάκης το περασμένο Σάββατο στην ΕΤ1 «*Η πολιτική έχασε το συλλογικό πάθος που υπάρχει σήμερα στο ποδόσφαιρο*» να σκεφθούν το γιατί. Διαφορετικά κινδυνεύουν να υποταχθούν στο «συλλογικό πάθος» που εμπνέει η «σοβαρότητα» του κ. Σαλιαρέλη απέναντι στο ποδόσφαιρο, αλλά και σε άλλα... □

ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΕΧΕΙ ΜΠΑΡΜΠΑ

του Ρεπόρτερ

Δραχμή δεν έχει πάρει.
Ούτε λέει για ποίους
σκοπούς ήταν τα δολάρια.
Δεν κάνει να βλάψει το
ΠΑΣΟΚ. Ποιος τα λέει αυτά;
Ο Κουτσόγιωργας. Παρά
λίγο να μας πει ότι για
λόγους «εθνικού
συμφέροντος» εισέπραξε τα
δολάρια. Το «παλιόπαιδο» ο
Μαντζουράνης τα έκανε όλα
κι ορισμένοι «αυλικοί» του
ΠΑΣΟΚ. Ποιου άραγε
αυλάρχη;

Ως Πόντιος Πιλάτος το ΠΑΣΟΚ με ανακοίνωση του Γραφείου Τύπου νίπτει τας χείρας του σπεύδοντας να τονίσει ότι δεν έχει καμιά «οργανωτική και πολιτική σχέση με τον Μένιο». Η «αναστολή» της ιδιότητάς του ως μέλους του ΠΑΣΟΚ βέβαια παραμένει και ο πολυπράγμων ευρωβουλευτής πλέον Παγορόπουλος που αποκεφάλιζε εν ριπή οφθαλμού όλους τους διαφωνούντες στο ΠΑΣΟΚ ως πρόεδρος του Πειθαρχικού δεν έχει πάρει ακόμα τηλεγράφημα από την Αθήνα να γυρίσει και να «καθαρίσει». Οι δε φιλο-πασοκικές εφημερίδες πέρασαν την είδηση στα ψιλά σαν θέμα ΑΝΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑΣ.

Τα στοιχεία των ελβετικών δικαστικών αρχών για την κίνηση των λογαριασμών του Κουτσόγιωργα που έφθασαν την περασμένη Τρίτη το βράδυ στην Αθήνα και παραδόθηκαν στον πρόεδρο της Βουλής, στον εφέτη-ανακριτή Γιώργο Σκαλάτο και τον ανακριτή του ειδικού Δικαστηρίου, εφέτη Σπύρο Σπύρου είναι συντριπτικά για τον Μένιο. Σύμφωνα δε με ορισμένες πληροφορίες στο φάκελο που εστάλη περιέχεται και σημείωμα του αντιπροέδρου της Ελβετικής Τράπεζας που αναφέρει ότι όταν κατατέθηκαν τα χρήματα ειπώθηκε σαφώς ότι ήταν για «δωροδοκία υπουργού». Αποδεικνύονται με τα έγγραφα όλα όσα έχει καταθέσει ο προφυλακισμένος Γιάννης Μαντζουράνης για την κατάθεση παχυλών δολαρίων στο λογαριασμό του ζεύγους Κουτσόγιωργα, που έγινε με τη συγκατάθεσή του και την υπογραφή του. Γιατί η υπογραφή του ζεύγους αποτελούσε απαραίτητη προϋπόθεση, σύμφωνα με τον ελβετικό νόμο, για το άνοιγμα του λογαριασμού και την κατάθεση των δολαρίων του Κοσκωτά, με αντάλλαγμα τον «Κουτσονόμο». Και πιθανώς μεταφορέας του εγγράφου των υπογραφών Κουτσόγιωργα για το άνοιγμα των λογαριασμών ο Ελβετός Τραπεζίτης Πέτερερ. Άλλωστε

πως μπορείς να κλείσεις το λογαριασμό σου, αν δεν τον έχεις ανοίξει με την υπογραφή σου; Πρόκειται για δωροδοκία καραμπινάτη και αποδοχή προϊόντων του εγκλήματος έναντι του νόμου της ντροπής που προώθησε ο Μένιος στη Βουλή.

Όλες οι προσφυγές του Κουτσόγιωργα για να μην ανοιχτεί ο λογαριασμός του στην Ελβετία αποδείχτηκαν μάταιες. Τα σημερινά στοιχεία που έρχονται στο φως επιβεβαιώνουν την ενοχή του. Γιατί ποιος αθώς δεν θα ήθελε να ανοίξουν οι λογαριασμοί του;

Αλλά ποιος ήταν ο Κουτσόγιωργας που σήμερα «αποτελεί παρελθόν» για το ΠΑΣΟΚ; Το νούμερο δυο στις κυβερνήσεις του Παπανδρέου, ο δικηγόρος της οικογένειας, ο παλιός και έμπιστος φίλος, ο προαλειφόμενος πρωθυπουργός της χώρας, ο παντοδύναμος αντιπρόεδρος στην εποχή του Χέρφιλντ και υψηλός επισκέπτης του, ο «άξιος» διάδοχος του Αρχηγού, ο εμπνευστής των «δυνάμεων του σκότους και του φωτός», ο διαπρύσιος κήρυκας του λαϊκισμού και του αντι-δεξιού μένους, ο «εγκέφαλος» της στρατηγικής του ΠΑΣΟΚ, ο αγαπημένος της «Αυριάνης» και των λαϊκών μαζών, ο «Μπάρμπας», ο «πες τα Μένιου'μ».

Αυτός που δεν τολμά τώρα να παρουσιαστεί στη δίκη του «ΑΝΤΙ» για το συνταρακτικό τεύχος του περί «Κυβέρνησης Απατεώνων», δίκη που αναβάλλεται συνεχώς γιατί ο «άσπιλος» Μένιος φυγοδικεί.

Δυστυχώς για το ΠΑΣΟΚ ο Μένιος δεν αποτελεί παρελθόν, αλλά ένα ζωντανό παρόν. Ο αρχηγός του δεν έχει ψελλίσει ούτε λέξη εναντίον του. Αφήνει τα «όργανα του κινήματος» και το Γραφείο Τύπου να τοποθετούνται επί του θέματος. Πού θα βρισκόταν σήμερα ο Μένιος αν δεν είχε γίνει η κυβέρνηση Τζαννετάκη να τον στείλει στο Ειδικό Δικαστήριο; Πού είναι η «αυτοκάθαρση» του ΠΑΣΟΚ;

Ο πανίσχυρος ακόμα κομματάρχης της Αχαΐας και της Κορινθίας κρατά κλειστό ακόμα το στόμα του. Διότι γνωρίζει πρόσωπα και πράγματα. Διότι κάποιους κρατά γερά, ως επιστήθιος, οικογενειακός και πολιτικός φίλος. Διότι έχει ακόμα τη δύναμη να καταστρέψει πολιτικές καριέρες αν μιλήσει. Διότι προσδοκά ότι με τις αλληπάλληλες διαλύσεις της Βουλής, με συμπεφωνημένες λύσεις «Νέας Δημοκρατίας» και ΠΑΣΟΚ για την κάθαρση, με τις προοπτικές μετεκλογικής κυβερνητικής συνεργασίας των δυο κομμάτων, τελικά θα γλιτώσει τη φυλακή. Θα εμφανιστεί μάλιστα και «δικαιωμένος», γιατί κανείς δεν τον εμποδίζει να ισχυριστεί ότι όλα τα έκανε για το «καλό του κόμματος».

Πάντα βρίσκεται ένας «ανώτερος σκοπός» ή «συμφέρον» για να δικαιολογήσει τις ατασθαλίες, τις ρεμούλες και τα προσωπικά οφέλη που αποκομίζουν όσοι καταχρώνται την εξουσία για προσωπικό όφελος.

Αλλά δεν πρόκειται για προσωπική υπόθεση. Αφορά όλη την περίοδο διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, αυτόν τον ηθικό βόρβορο μέσα στον οποίο κυλίστηκε και μέσα στον οποίο παρέσυρε την ελληνική κοινωνία. Μέτρο, γνώμονας, παράδειγμα προς μίμηση ο Κουτσόγιωργας.

Ο Μένιος, παραμένει ΠΑΣΟΚ και ομνύει στο όνομά του. Γιατί δεν τολμούν να τον κουνήσουν. Τους κρατά. Αυτή είναι η αλήθεια. Ο ένας έχει ανάγκη τον άλλον. Πρόκειται για συγκοινωνούντα δοχεία που αλληλοτροφοδοτούνται.

Έτσι ο Κουτσόγιωργας μπορεί να υποστηρίξει ότι πρόκειται περί «πλεκτάνης», ότι έχει τη «στρατηγική του» ότι ο λαός «αποφασίζει». Τι διαφορετικό είπε ο Παπανδρέου για την κάθαρση;

Το σώμα και το πνεύμα του Μένιου θα καταδιώκει το ΠΑΣΟΚ μέχρι τελικής πτώσεως και κάθαρσης. Αν γίνει ποτέ!

ΣΥΝ: ΣΤΑΘΕΡΑ, ΜΕ ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

του Ρεπόρτερ

Τελικώς, φαίνεται πως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας **Κύριος Χρ. Σαρτζετάκης** δημιουργεί κατά μοιραίο τρόπο μόνον εντάσεις και προβλήματα. Τελευταίο του «θύμα» ο Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου. Η εκ του ΚΚΕ προταθείσα υποψηφιότητά του για δεύτερη πενταετία, έμελλε να απειλήσει αυτή την ίδια την ενδογενή ισορροπία του Συνασπισμού, λίγες μόλις εβδομάδες πριν την καθολικώς αναγνωριζόμενη ως δύσκολη εκλογή της 8ης Απριλίου 1990.

Οι εαρινοί —πλην ενίων οι οποίοι αρέσκονται να επιδίδονται σε παίγνια «κεντρικά» όπου μόλις προσφάτως άρχισαν να θητεύουν...— δεν εννοούσαν να λησμονήσουν τις ρήσεις του «δασκάλου» τους καθηγητή **Αρ. Μάνεση** για τα όσα ατυχή, αντιθέσμια και ευτράπελα συνόδευσαν την εκλογή του σημερινού Προέδρου τον Μάρτιο του 1985· όπως δεν εννοούσαν να ξεχάσουν και τις όσες ροκαμβολικές —κατ' επιεικέστατο χαρακτηρισμό— ιδιότητες επέδειξε ο κ. Σαρτζετάκης κατά την ενάσκηση του λειτουργήματός του αυτή την πενταετία, οι οποίες, πολλές φορές, έφθειραν και υπονόμευσαν σε επικίνδυνο βαθμό το κύρος και την αξιοπιστία του προεδρικού θεσμού.

Και, το κυριότερο, η μεγάλη πλειονότητα των εαρινών έχει την αίσθηση εκείνη της πολιτικής ευαισθησίας που απαιτείται προκειμένου να ξεχωριστεί η τακτική από τον τακτικισμό· ο τελευταίος ελάχιστοι μπορεί να διεκδικηθεί ως το άλφα και το ωμέγα στην πρακτική ενός αριστερού σχηματισμού, και αρμόζει περισσότερο σε άλλα κόμματα που μετέρχονται την πολιτική... «αλά γκρέκα». Και είναι αυτή ακριβώς η τακτικιστική λογική που μετατοπίζει σύνολη την Αριστερά προς θέσεις πολιτικής γήρανσης και παλαιοκομματισμού, ενώ την πλήττει με μια αφόρητη αντίφαση, αφού με αυτή τη λογική της «τσόχας» αυτοαναιρείται στα πρωτότυπα και διαφανή —μολονότι δειλά και ντροπαλά— καλοκαιρινά της τολμήματα.

Διότι η σκέψη που πρυτάνευσε στο στρατηγικό επιτελείο του Συνασπισμού, όταν προβλήθηκε η ιδέα να είναι υποψήφιος πάλι ο «ακέραιος αρεοπαγίτης», ήταν «να προλάβουμε εμείς το ΠΑΣΟΚ που ίσως μας τον προτείνει και τότε θα «στριμωχτούμε»».

Έτσι, με αυτή την ακολουθητική αντίληψη περί πολιτικής... πρωτοβουλίας, ο Συνασπισμός, πρώτον έβγαλε το ΠΑΣΟΚ από τη δύσκολη θέση να προτείνει τον ίδιο Πρόεδρο που είχε τις χειρίστες δυνατότες σχέσεις την τελευταία διετία με τον Πρόεδρο του «Κινήματος».

Δεύτερον, άφησε ασχολίαστες όλες

τις εκτιμήσεις —εκπορευόμενες κυρίως από τον χώρο του ΠΑΣΟΚ αλλά και από τη Ν.Δ.— ότι η επιλογή του κ. Σαρτζετάκη από την Αριστερά σήμαινε και μίαν άλλη εποχή για την «δημοκρατική-προοδευτική οικογένεια»· οι πασοκογενείς αυτές εκτιμήσεις ήσαν φυσικά σχεδόν ανέξοδες για τον κ. **Παπανδρέου**, αφού, κυρίαρχος ων στο παιχνίδι, θα μπορούσε να χειριστεί κατά το δοκούν το «δώρο» του Συνασπισμού, που του προσφερόταν μάλιστα σε συνέχεια σειράς χειρονομιών «καλής θελήσεως» προς αυτόν εκ μέρους ηγετικών στελεχών κυρίως της ΕΑΡ. Τρίτον, με την πρότασή του για υποστήριξη του νυν Προέδρου, ο Συνασπισμός διόλου δεν δέσμευε τον κ. Παπανδρέου, ο οποίος όχι μόνον ανακοίνωσε την τελευταία στιγμή τη συμφωνία του στο πρόσωπο του κ. Σαρτζετάκη, αλλά καθιστούσε και σαφές ότι ο ίδιος θα προτείνει «όποιον θέλει» για τη δεύτερη εκλογή, με το πρόσχημα ότι ο κ. Σαρτζετάκης δεν μπορεί να εκλεγεί (κάτι εκ των προτέρων γνωστό ασφαλώς...)· ουσιαστικά, η πρόταση Αλευρά ήταν μια ορθότατη κίνηση από τον Α. Παπανδρέου με διπλό στόχο: τη διασφάλιση της συνοχής του χώρου του και την επαναβεβαίωση του κυριαρχικού ή /και αλλαζονικού του ρόλου στη δημόσια ζωή. Τέλος, ο Συνασπισμός εγνώριζε πολύ καλά ότι ο Χρ. Σαρτζετάκης δεν θα ψηφιστεί από τη ΝΔ και κατ' αυτό τον τρόπο, δεσμευόταν να επιμείνει «συνεπώς» στη «λαϊκομετωπική» αυτή επιλογή του, ακόμα και αν στη δεύτερη ψηφοφορία θα συνέβαινε το ευτράπελο να χρεωθεί το λαϊκομετωπισμό μόνος του, και να συντηρεί ο ίδιος, μόνος του πάλι, το αλλοθι του ΠΑΣΟΚ περί «δημοκρατικών-προοδευτικών δυνάμεων»· αυτή είναι η υποθήκη που ενεγράφη για λογαριασμό του ΠΑΣΟΚ στα βιβλία του Συνασπισμού και ο πλειστηριασμός θα λάβει χώρα ενώρις τα ξημερώματα της Δευτέρας 9 Απριλίου, παρουσία των κ. **Ανδρουλάκη, Γιάνναρου, Γεννηματά**, και λοιπών αριστεροδημοκρατών εξ οικουμενικής κολυμβήθρας αναδυομένων.

Στον Περισσό, δηλαδή στη λιθοδομή του Συνασπισμού η οποία λειτουργεί και ως αξιοπιστότατη εγγύηση για τις κοινοβουλευτικές φιλοδοξίες των όψιμων επαγγελματιών της Πλατείας Κουμουνδούρου... η απόφαση για την υποψηφιότητα του Κυρίου Προέδρου δεν δημιούργησε κανένα πρόβλημα. Πώς θα μπορούσε, άλλωστε, να συμβεί το αντίθετο, αφού είναι δεδομένο ότι η ουσιοκρατία που διέπει την κουλτούρα του ΚΚΕ έχει τις αναφορές της όχι στους «φορμαλισμούς» των διαδικασιών και στην εν γένει θεσμική λειτουργία (όπως συμβαίνει στους άλλοτε αναθεωρητές που «διαμαρτυρήθηκαν» το 1985...) αλλά στα «βα-

σικά περιεχόμενα» που χαρακτηρίζουν την πρακτική ενός, τέλος πάντων «δημοκράτη Προέδρου»... Τώρα, βεβαίως, ο κ. Σαρτζετάκης από «ιδεολογική» άποψη δεν είναι το ίδιο με τον κ. **Ζολώτα** που προτάθηκε από τον Πρόεδρο του ΚΚΕ κ. **Φλωράκη**. Απλούστατα, ίδια είναι η ιδεολογία του τακτικισμού, η λογική του «να προλάβουμε τυχόν ίδια πρόταση του ΠΑΣΟΚ», που πρυτάνευσε και πάλι στις επιλογές του Περισσού. Ίσως, όμως, να υπάρχουν και κοινές ιδεολογικές στάσεις στους κ. Σαρτζετάκη και Ζολώτα, αφού και οι δυο είναι «φιλεργοί», «φιλόνομοι», «τυπικοί» και «σοβαροί»...

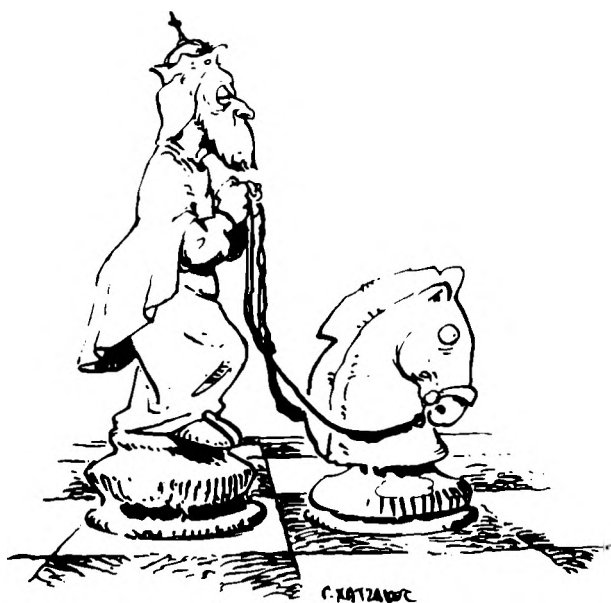
Αντίθετα με το ΚΚΕ του οποίου η πρόταση για τον Κύριο Πρόεδρο συσπείρωσε και αρκετούς άλλους εκτός ΕΑΡ, η πλατεία Κουμουνδούρου γνώρισε πολλή ένταση και απειλήθηκε η συνοχή του ίδιου του ηγετικού οργάνου, αφού ιστορικές προσωπικότητες (: **Κ. Φιλίνης**, π.χ.) συνέπεσαν με ανέντακτους της Αριστεράς στην κριτική περί υπέρβασης αρμοδιοτήτων και καταστατικών παραβάσεων των αντιπροσώπων της ΕΑΡ στο Συνασπισμό (π.χ. ο κ. **Παπαδημούλης**).

Τελικά, στο Διαρκές Συνέδριο της ΕΑΡ επαναβεβαιώθηκαν οι «επιφυλάξεις» της για την επιλογή Σαρτζετάκη, αλλά αυτές απλώς... μεταφέρθηκαν στη Θεμιστοκλέους ως «άποψη» που θα συζητείτο και μετά θα προέκυπτε η περίφημη σύνθεση. Και αν ορισμένοι εαρινοί βλέπουν εδώ «καπέλωμα» του Συνασπισμού από το ΚΚΕ, καλό θα είναι να πιστέψουν για τα καλά αυτό το «ομελέττα χωρίς να σπάσεις αυγά δεν γίνεται»: η ομελέττα είναι το πόσοι βουλευτές από την ΕΑΡ θα εκλεγούν την 8η Απριλίου, τα αυγά τα διαθέτει το ΚΚΕ, και ο Συνασπισμός βρίσκεται σε κάμψη. Και μπορεί ορισμένοι, όπως ο **Μ. Παπαγιαννάκης** π.χ., να προτιμούν το ρόλο της αντιπολίτευσης με την προοπτική της κοινωνικής ανασυγκρότησης και του ιδεολογικού αναπροδιορισμού του αριστερού χώρου, όμως άλλοι δεινόσαυροι σκέφτονται διαφορετικά: «δεν μας συμφέρει να ψηφίσουμε την κατάργησή του + 1 γιατί αν καταργηθεί και μετά αθροίσουμε τις έδρες ΠΑΣΟΚ - ΣΥΝ στις 9 Απριλίου δεν βγαίνουν 151, και εμείς θέλουμε παιχνίδι στο κέντρο του γηπέδου...». Άσε που τι αναπροσδιορισμό και ανασυγκρότηση να τολμήσεις έστω και να διανοηθείς, όταν κορμός του ΣΥΝ είναι το ΚΚΕ της κ. **Παπαρήγα**;

Σε τριανταεπτά ημέρες, ότι κουκιά κι αν βγουν από την κάλη για τον ΣΥΝ, είναι βέβαιο πως έχει προετοιμασθεί όλους αυτούς τους μήνες ώστε να μην υποστεί την ψυχρολουσία της 5ης Νοεμβρίου. Αντίθετα, τόσο ήπιος και εφεκτικός που ήταν απέναντι στο «Κίνημα», θα εισπράξει και κανένα χαμόγελο, κανένα χαδάκι από τον Ανδρέα. □

Η ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΝΔ, ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ

Ο κ. Κωνσταντίνος Καραμανλής είχε υποδείξει στον κ. Κωνσταντίνο Μητσοτάκη να τον προτείνει ως υποψήφιο πρόεδρο «κοινής αποδοχής» στην τελευταία φάση των διερευνητικών εντολών του περασμένου Νοεμβρίου. Ο κ. Μητσοτάκης υπάκουσε στην επιθυμία του ιδρυτή της ΝΔ, αλλά δεν συμφώνησαν οι κκ. Παπανδρέου και Φλωράκης.

Η είδηση έφτασε στο ΑΝΤΙ και αφορά την απάντηση του κ. Μητσοτάκη στην κριτική του κ. Ράλλη για το «θέμα Καραμανλή» στην τελευταία συνεδρίαση της κοινοβουλευτικής ομάδας της ΝΔ.

Η επιβεβαίωση —ή διάψευσή— της προσέκρουσε στην δέσμευση των βουλευτών της ΝΔ «να μην αποκαλύψουν το διάλογο Μητσοτάκη - Ράλλη και την εσωτερική διαμάχη που προκαλεί στη ΝΔ το θέμα Καραμανλή».

Πηγές προσκείμενες στον κ. Μητσοτάκη επιβεβαιώνουν την είδηση, ενώ, αντίθετως βουλευτές που διαφωνούν με τους χειρισμούς «της Ρηγίλλης» την διαψεύδουν. Εμείς απλώς περιμένουμε μια επίσημη απάντηση.

Την εκδήλωση της «κρίσης» στη Νέα Δημοκρατία με αφορμή την απόφαση του προέδρου του κόμματος να ψηφίσει «παρών» στη φάση αυτής της διαδικασίας για την εκλογή νέου προέδρου της Δημοκρατίας την προαναγγείλε πρώτη, όπως συμβαίνει σε αυτές τις περιπτώσεις, η «Αυριανή». «Φεύγει ο Ράλλης από τον Μητσοτάκη» ήταν ο πρώτος τίτλος της την περασμένη Παρασκευή.

Ο κ. Γεώργιος Ράλλης φρόντισε να μην την διαψεύσει. Έτσι, στη συνεδρίαση της κοινοβουλευτικής ομάδας της Νέας Δημοκρατίας της περασμένης Κυριακής άσκησε έντονη κριτική στον κ. Κωνσταντίνο Μητσοτάκη «για τον τρόπο με τον οποίο χειρίστηκε το θέμα της υποψηφιότητας του κ. Κωνσταντίνου Καραμανλή για την προεδρία της Δημοκρατίας».

«Θα έπρεπε να καταβληθεί μεγαλύτερη προσπάθεια για μια συναινετική λύση, μήπως και μπορούσαμε να συμπέσουμε στο πρόσωπο του Καραμανλή», είπε ο κ. Ράλλης και πρόσθεσε: «Ένα κόμμα που έχει το 46% του ελληνικού λαού δεν μπορεί να λέει "παρών" και να μην έχει δική του άποψη».

«Αν η λύση Καραμανλή δεν ήταν δυνατή, να βρίσκαμε ένα άλλο πρόσωπο κοι-

νής αποδοχής, στο οποίο θα μπορούσαν να συμπέσουν όλα τα κόμματα» συνέχισε ο κ. Ράλλης, υπονοώντας, σύμφωνα με τις «κακές γλώσσες» της Ρηγίλλης τη δική του υποψηφιότητα για το αξίωμα του προέδρου.

Παρ' όλο που και ο κ. Ράλλης και ο κ. Μητσοτάκης «απαγόρευσαν» στους παριστάμενους βουλευτές να διαρρεύσουν το διάλογο που διαμείφθηκε μεταξύ τους με αφορμή το «προεδρικό», την ίδια ημέρα χάρις στα δελτία ειδήσεων των τηλεοπτικών σταθμών όλη η Ελλάδα έγινε κοινωνός των απόψεων Ράλλη.

Αλλά η κριτική Ράλλη ήταν αναμενόμενη. Το ερώτημα ήταν «ποια απάντηση έδωσε ο κ. Μητσοτάκης». Εδώ αρχίζουν τα «ενδιαφέροντα».

Σύμφωνα με πληροφορίες —με προέλευση την Ρηγίλλης— ο κ. Μητσοτάκης απέκρουσε το «πέναντι Ράλλη» αποκαλύπτοντας ότι «κατά τη φάση των διερευνητικών εντολών ο κ. Καραμανλής μου ζήτησε να προτείνω στους δυο άλλους πολιτικούς αρχηγούς την κοινή υποστήριξη της υποψηφιότητάς του για την προεδρία της Δημοκρατίας και το έκανα. Αλλά εκείνοι αρνήθηκαν».

«Όπως εσείς ο ίδιος γνωρίζετε πολύ καλά», διευκρίνισε ο κ. Μητσοτάκης απευθυνόμενος στον κ. Ράλλη και υπονοώντας ότι ο τελευταίος ήταν ο κομιστής της υπόδειξης του «Θεού», «είχα προτείνει τη λύση Καραμανλή πριν ακόμα αποφασίσουμε για το σχηματισμό της κυβέρνησης Ζολώτα».

Η μικρή «βόμβα» είχε εκραγεί. Ως γνωστόν και ο «Θεός» και οι πιστοί του επικρίνουν τον κ. Μητσοτάκη ότι «άδειασε» τον κ. Καραμανλή, σπεύδοντας να τον ανακηρύξει υποψήφιο της ΝΔ, ενώ ήταν γνωστό ότι θα δεχόταν να είναι μόνον υποψήφιος «κοινής αποδοχής».

Συνεχίζοντας την αντεπίθεσή του, ο κ. Μητσοτάκης επέκρινε τον κ. Ράλλη ότι «υποστηρίζει πάντα μια κυβέρνηση συνεργασίας ΠΑΣΟΚ - ΝΔ» και πρόσθεσε ότι «σήμερα δεν είναι δυνατή μια συναινετι-

κή λύση για το θέμα της προεδρίας, επειδή δεν έχουμε εγγυήσεις ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου δεν θα μας τη φέρει όπως το 1985 και την τελευταία στιγμή προτείνει άλλον για πρόεδρο».

Τα «ένσφαιρα», αυτή τη φορά, πυρά μεταξύ Μητσοτάκη - Ράλλη αντηλλάγησαν, ενώ η «μεγαλύτερη σε κυκλοφορία εφημερίδα», ο «Ελεύθερος Τύπος», δημοσίευσε δημοσκόπηση σύμφωνα με την οποία «με Καραμανλή πρόεδρο της Δημοκρατίας, η ΝΔ θα πάρει 50% στις εκλογές».

Την ίδια ημέρα, Κυριακή 25 Φεβρουαρίου, η «Καθημερινή» επέκρινε τον κ. Μητσοτάκη και για το σημείο της συνέντευξής του στον «Ταχυδρόμο» της περασμένης εβδομάδας, με το οποίο τάσσεται υπέρ της αναθεώρησης του Συντάγματος. Ένα θέμα που ως γνωστόν απασχόλησε και τον κ. Ράλλη στη συνεδρίαση της κοινοβουλευτικής ομάδας.

«Η χώρα», έγραψε επίσης η «Καθημερινή», «χρειάζεται Πρόεδρο με κύρος και πολιτική πείρα, με ηθική ακτινοβολία στο εσωτερικό και το εξωτερικό, ικανό να εμπνεύσει στο λαό και τους πολιτικούς το σεβασμό και την εμπιστοσύνη».

Είναι εμφανές ότι το θέμα της εκλογής νέου προέδρου προκαλεί τριγμούς στο κόμμα της ΝΔ και ανησυχίες στον κ. Μητσοτάκη.

Σύμφωνα με τον αντιπολιτευόμενο στη ΝΔ Τύπο οι τριγμοί αυτοί ενδέχεται να οδηγήσουν σε «ρήξη» (ΝΕΑ). Αντίθετα, σύμφωνα με τους «μητσοτακικούς» της Ρηγίλλης, «οι Καραμανλικοί βουλευτές δεν ξεπερνούν τον αριθμό "πέντε" και το όλο θέμα δεν μπορεί να επηρεάσει τη βάση του κόμματος η οποία θα προσέλθει ενωμένη στις κάλπες στις 8 Απριλίου».

Αλλά οι ανησυχίες του κ. Μητσοτάκη εντείνονται και από τη διαπιστωθείσα τελευταία επαναπροσέγγιση του κ. Στεφανόπουλου με τον κ. Καραμανλή. Ας σημειωθεί ότι όπως υπαινίσσεται, εμμέσως πλην σαφώς, το ΒΗΜΑ ο κ. Στεφανόπουλος είναι αυτές τις ημέρες «ο κομιστής της αλληλογραφίας μεταξύ Εκάλης και Πολιτείας», εκτιμώντας προφανώς ότι «ο κ. Καραμανλής θα στηριχθεί επάνω του», ενώ «θα ήταν ενδεχομένως χρήσιμος και σε μια συνεργασία με τη Δημοκρατική Συμπαρατάξη».

Οι αποδιδόμενες στον αρχηγό της ΔΗΑΝΑ κινήσεις συμπίπτουν με τα εκπορευόμενα από τη Χαριλάου Τρικούπη, αλλά και από μερίδα της κοινοβουλευτικής ομάδας της ΝΔ (βλ. π.χ. Στεφ. Μάνος) «κεντροδεξιά σενάρια». Κεντρική ιδέα των σεναρίων αυτών είναι ότι «η αυτοδυναμία της ΝΔ είναι και πάλι αδύνατη και ως εκ τούτου η μοναδική εναλλακτική λύση είναι μια κυβέρνηση συνεργασίας ΠΑΣΟΚ - ΝΔ», ή «Δημοκρατικής Συμπαρατάξης συν Στεφανόπουλο - ΝΔ».

Τα σενάρια αυτά —και κυρίως οι «αρχιτέκτονες» τους— πολλαπλασιάζουν τους φόβους του κ. Μητσοτάκη και γι'

ΙΑΝΛΙΣΜΟΥ

του Βασίλη Ζήση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ

αυτό το λόγο επέκρινε τον κ. Ράλλη ότι ήταν «πάντα υπέρ μιας συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ». Το σχήμα «Καραμανλής - Ράλλης πρωθυπουργός» μπορεί να αποδειχθεί πραγματικός εφιάλτης για τον πρόεδρο της Νέας Δημοκρατίας.

Η πραγματική εμβέλεια των «κεντροδεξιών σεναρίων» είναι δύσκολο να διαπιστωθεί προεκλογικά. Αλλά και μετεκλογικά φαίνεται δύσκολη η υλοποίησή τους, στην περίπτωση που η ΝΔ δεν κατακτήσει και πάλι την αυτοδυναμία.

Ο σχηματισμός μιας κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ - ΝΔ προϋποθέτει την οριστική αμνηστευση του Ανδρέα Παπανδρέου και για τα σκάνδαλα και για όλα τα άλλα και πολύ θα θέλαμε να διαπιστώναμε πώς θα αντιδρούσε η εκλογική βάση της ΝΔ σε μια παρόμοια λύση.

Και όχι μόνο αυτή, επειδή εκτός από την ηθική πλευρά του θέματος υπάρχει και η «πρακτική». Είναι ευκόλως αντιληπτό ότι «η διανομή της εξουσίας και των υπουργείων» συνεπάγεται και «τη διανομή των κρατικών προμηθειών και των ρουσφετιών», μια διαδικασία δηλαδή η οποία μπορεί να προσλάβει εκρηκτικές διαστάσεις. Παράδειγμα, οι ενδοκυβερνητικές συγκρούσεις επί «Οικουμενικής» για τις προμήθειες στον ΟΤΕ και τις Ένοπλες Δυνάμεις.

Όλα αυτά υποδεικνύουν ότι ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου έχει κάθε λόγο να επιθυμεί μια «συναινετική λύση» στο πολιτικό αδιέξοδο, η οποία δεδομένου ότι κανείς δεν επιθυμεί πλέον την αριστερά ως κυβερνητικό εταίρο, μεταφράζεται σε «κυβέρνηση ΝΔ-ΠΑΣΟΚ».

Αλλά για να προκαλέσει μια ρήξη στη ΝΔ ο κ. Παπανδρέου μπορεί να βασιστεί σήμερα μόνο σε «κινήσεις κορυφής». Για να υλοποιηθούν οι ενδόμυχες επιθυμίες του δεν αρκεί μια αποχώρηση για παράδειγμα του κ. Έβερετ, ή του κ. Μάνου, η οποία αποκλείεται εξάλλου «εκ των πραγμάτων».

Για να υλοποιηθεί το «κεντροδεξιό σενάριο» πρέπει «να μπει στο παιχνίδι ο Καραμανλής αυτοπροσώπως, ή μέσω κάποιου άλλου, όπως ο Ράλλης κι αυτό πρέπει να γίνει προεκλογικά» υποστηρίζουν πηγές από το περιβάλλον του Κ. Μητσοτάκη.

Αλλά, δεδομένης, της άρνησης του κ. Μητσοτάκη να τεθεί υπό την κηδεμονία του ιδρυτή της ΝΔ, όλα αυτά προϋποθέτουν την ανατραπή του σημερινού πολιτικού σκηνικού και πρώτα απ' όλα τη διάσπαση της Νέας Δημοκρατίας.

Ήδη από το τεύχος 393 της 27.1.1989 το ΑΝΤΙ επεσήμανε ότι «η αποφασιστική πολιτική μάχη θα δοθεί με αφορμή τις προεδρικές εκλογές του 1990. Εκείνος το κόμμα του οποίου θα εκλέξει το νέο πρόεδρο της Δημοκρατίας ή θα εκλεγεί ο ίδιος στη θέση αυτή, θα είναι και αυτός που θα κυβερνήσει την Ελλάδα στη νέα δεκαετία».

Η εκτίμηση εκείνη επιβεβαιώνεται πλήρως από τις σημερινές εξελίξεις. Η ε-

κλογή του νέου προέδρου της Δημοκρατίας είναι η αφορμή για μια έντονη παρασκηνιακή ακόμα και σε λίγο δημόσια διαμάχη, από την έκβαση της οποίας θα εξαρτηθεί ποιες πολιτικές δυνάμεις θα κυβερνήσουν τη χώρα στη νέα δεκαετία.

Σε συνομιλία που είχαμε μαζί του κορυφαίο στέλεχος του Συνασπισμού υποστήριξε ότι «για τον Καραμανλή η μεγαλύτερη ιστορική δικαίωση δεν θα ήταν να εκλεγεί πρόεδρος κοινής αποδοχής. Αυτό που στην πραγματικότητα επιθυμεί διακαώς είναι να κληθεί, ύστερα από είκοσι χρόνια, να σώσει πάλι την Ελλάδα και να επιλέξει αυτός εκείνους που θα την κυβερνήσουν».

«Είναι προφανές, συνέχισε ο συνομιλητής μας, ότι είναι πολλοί εκείνοι που επιθυμούν να συμπεριληφθούν στους εκλεκτούς».

Προφανώς οι εκτιμήσεις αυτές εξηγούν και για ποιο λόγο έχει τεθεί θέμα συνταγματικής μεταρρύθμισης και ο κ. Ράλλης είπε στον κ. Μητσοτάκη ότι «δεν ήταν ανάγκη να μιλήσουμε από τώρα γι' αυτό». Είναι προφανές ότι ο κ. Καραμανλής πολύ θα επιθυμούσε να «κυβερνήσει» ως ένας ... «οικουμενικός Ντε Γκωλ».

Δεν είχαμε την ευκαιρία να διαπιστώσουμε «ιδίους όμασι» ποιες είναι οι ενδόμυχες σκέψεις του κ. Κωνσταντίνου Καραμανλή. Είναι πάντως γεγονός ότι υπέρ του λειτουργεί η υποβόσκουσα «κρίση εμπιστοσύνης» μεταξύ της εκλογικής βάσης και των σημερινών «ποικιλώνυμων πολιτικών ηγεσιών».

Ο τραγέλαφος της «Οικουμενικής» διακυβέρνησης, η δημοσίευση των πρακτικών των διερευνητικών εντολών («Κώστα» μου και «Ανδρέα» μου) η κυβερνητική συγκατοίκηση —και όχι μόνον— των «εντίμων» με τους «κλέφτες» και «απατεώνες» και κυρίως η οικουμενικώς επιχειρούμενη ματαίωση της κάθαρσης μείωσε κατακόρυφα την εμπιστοσύνη των λαϊκών μαζών στις σημερινές ηγεσίες των κομμάτων και δημιουργεί την απειλή μιας σοβαρής θεσμικής κρίσης.

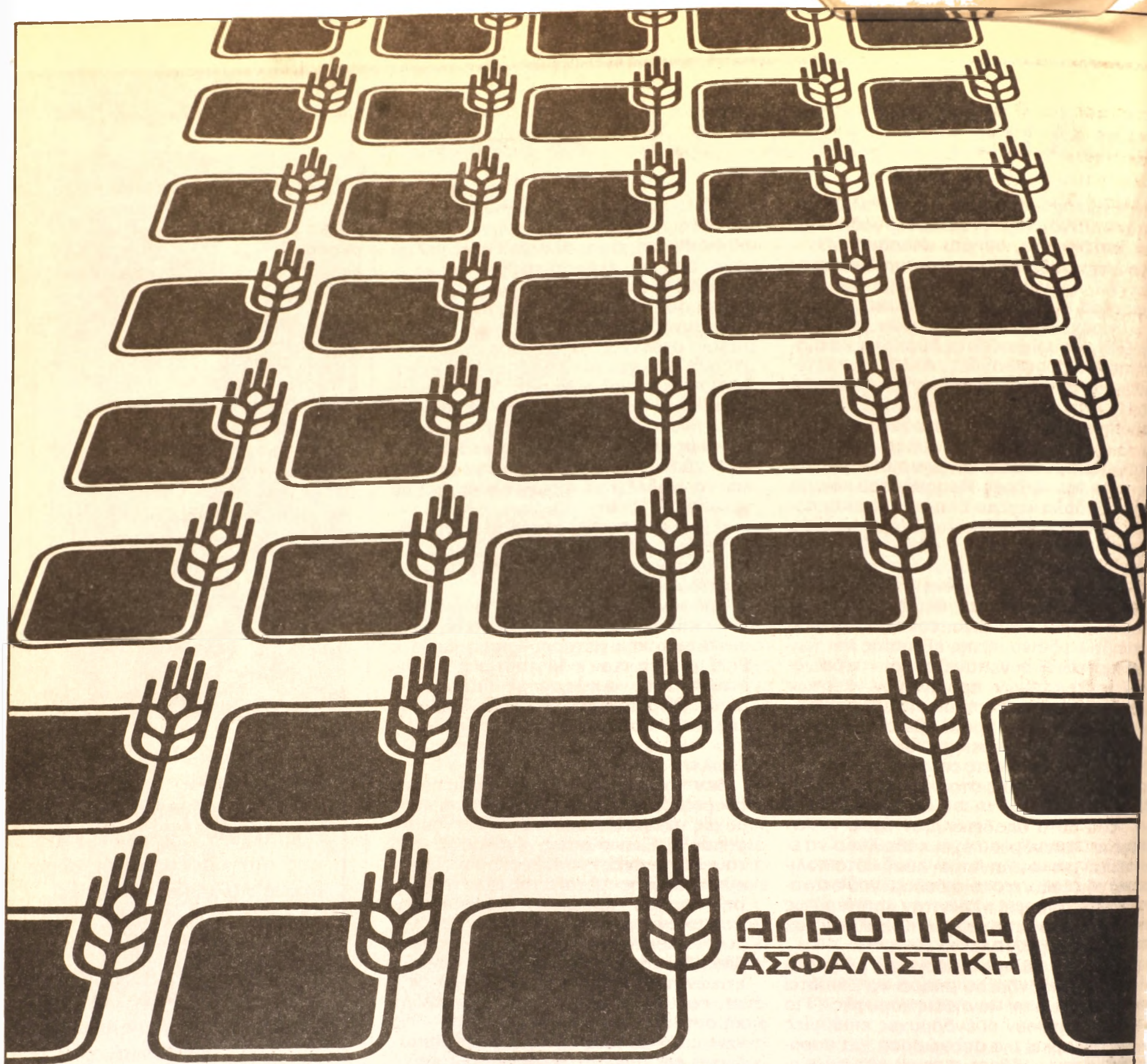
Έχουμε επισημάνει και άλλη φορά ότι αν ύστερα από όλα αυτά ο Γιώργος Λούβαρης και ο Μένιος Κουτσόγιωργας θα συνεχίσουν να κυκλοφορούν ελεύθεροι, το αποτέλεσμα θα είναι μόνον η καταρράκωση των θεσμών. Με ποιο κύρος τότε οι δικαστές θα δικάζουν αυτούς που κλέβουν μόνο και μόνο για να ζήσουν;

Με άλλα λόγια οι προϋποθέσεις που δημιουργούν στον κ. Καραμανλή την πεποίθηση ότι μπορεί να διαδραματίσει για μια ακόμα φορά το ρόλο του «σωτήρα», αναιρούν ταυτόχρονα τα μεγαλεπήβολα σχέδιά του. Για να υπάρξει ως «πρόεδρος κοινής αποδοχής» πρέπει να στηριχθεί και στον Ανδρέα Παπανδρέου, αλλά αυτός ζητά ως αντάλλαγμα την πλήρη ματαίωση της κάθαρσης (γι' αυτό και δεν βιάζεται να αποκηρύξει τον κ. Κουτσόγιωργα). Η κάθαρση όμως είναι η αφετηρία και το τέρμα της κρίσης.

Οι Αθώοι είναι ένα μυθιστόρημα - κλειδί. Σε αυτό το έργο του, που γράφτηκε από το 1913 έως το 1949, ο μεγάλος αυστριακός συγγραφέας δίνει χωρίς άμεσες πολιτικές αναφορές, ξαναπιάνοντας το θέμα της όπερας **Ντον Τζοβάνι** του Μότσαρτ, απάντηση στο ερώτημα, πως πολιτισμένες κοινωνίες κατακυλούν στην βαρβαρότητα, αποκαλύπτοντας τον φασισμό στις διαπροσωπικές σχέσεις και την κοινωνική πρακτική κοινών ανθρώπων, που «αθώοι» ζουν και δρουν χωρίς γνώση και συνείδηση των συνεπειών των πράξεών τους, αμέτοχοι και συνάμα συνένοχοι αφού η επερχόμενη βαρβαρότητα αποτελεί συστατικό στοιχείο της ζωής τους.

ΓΙΟΖΕΦ ΡΟΙ
Ο ιστός της αράχνης
ΕΡΙΚ ΑΜΠΛΕΡ
Υπόθεση Ντελτσώφ
ΝΤΕ ΣΑΝΤ
Ο δήμιος και το θύμα του
ΙΤΑΛΟ ΚΑΛΒΙΝΟ
Η μέρα ενός εκλογικού αντιπροσώπου
ΤΟΜΑΣ ΜΑΝ
Τα αλλαγμένα κεφάλια

**ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ**

Σιγουριά για το ΑΥΡΙΟ

- ✱ ΣΙΓΟΥΡΙΑ γιατί η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ έχει το καλύτερο όνομα στην Ασφαλιστική Αγορά.
- ✱ ΣΙΓΟΥΡΙΑ γιατί η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ συνεχίζει την ανοδική και δυναμική της πορεία, παρουσιάζοντας εντυπωσιακά οικονομικά αποτελέσματα.
- ✱ ΣΙΓΟΥΡΙΑ γιατί η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ είναι μια μεγάλη και σύγχρονη εταιρία του Ομίλου Εταιριών της Αγροτικής Τράπεζας Ελλάδος.

**ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ**

ΚΟΝΤΑ ΣΑΣ ΟΤΙ ΚΙ ΑΝ ΤΥΧΕΙ

ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: Λεωφ. Συγγρού 163, 171 21 Ν. Σμύρνη Τηλ: 935.8613, 935.8712, 935.8813, 935.8902 - ΤΕΛΕΞ: 223004 AGRO GR, ΤΕΛΕΦΑΞ: 935.8924

ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ: Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Λάρισα, Ηράκλειο, Καβάλα, Ιωάννινα

ΔΙΚΤΥΟ: Υποκαταστήματα - Θυρίδες ΑΤΕ, Πράκτορες και Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις στην Ελλάδα

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Μίμης Ανδρουλάκης
**ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ-ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ**
προβλήματα γραφειοκρατίας

Αλέκος Αλαβάνος
**ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΙΣΤΕΡΑ
ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ**

**Η ΠΕΡΕΣΤΡΟΪΚΑ
ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ ΔΟΥΛΕΙΑΣ**
ντοκουμέντα-διάλογος

Μιχαήλ Γκορμπασόφ
**ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ
ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ**
ομιλίες

**Η ΠΕΡΕΣΤΡΟΪΚΑ
ΣΕ ΠΡΩΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ**
άρθρα-συνεντεύξεις-γράμματα

ΣΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΕΣΤΡΟΪΚΑ
Υλικά της 19ης Συνδιάσκεψης του ΚΚΣΕ

Γιώργος Ρούσης
ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΕΣΤΡΟΪΚΑ

Ντμίτρι Βόλκογκόνοφ
ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΚΑΙ ΤΡΑΓΩΔΙΑ
Το πολιτικό πορτρέτο του Στάλιν

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ
Ζωσιγγίου 11, Τηλ.: 36.40.713

ΔΑΙΔΑΛΟΣ -Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΕΦΑΝ ΤΣΒΑΪΧ
ΜΑΓΓΕΛΑΝΟΣ

Μετάφραση
ΠΑΝΑΓΗ ΛΕΚΑΤΣΑ

Ο Στέφαν Τσβάιχ έγραψε τό έργο του *Μαγγελάνος, ό πρώτος θαλασσοπόρος του Είρηνικου*, τό 1936-1937, σέ μιάν εποχή πού ό χιτλερικός φασισμός άπειλούσε ήδη τήν Εύρώπη. Η ζωή του πνεύματος, ή διάσωση των άξιων του δυτικού πολιτισμού, γινόταν τώρα ένα χρέος όλόένα πío έπιτακτικό γιά τούς πνευματικούς ανθρώπους.

Μέσα στό πνεύμα αυτό διάλεξε ό Τσβάιχ νά άφηγηθεί, μέ τόν τρόπο τής μυθιστορηματικής βιογραφίας -στηριγμένης σέ πλούσια ντοκουμέντα και ίστορικό ύλικό- τήν ίστορία του Μαγγελάνου, του πρώτου θαλασσοπόρου πού έκαμε τό γύρο του κόσμου διαπλέοντας τόν Είρηνικό Όκεανό κι άποδεικνύοντας, έτσι, ότι ή γή είναι σφαιρική, και συνάμα αυτού του «πιο είρηνικου από τούς έξερευνητές», ενός ανθρώπου μεγαλοφυούς και μοναχικού, ήρωικού και άκαταπόνητου κυνηγού μιās Ίδέας.

Ο Παναγής Λεκατσάς, πού φιλοτέχνησε έμπνευσμένα τή μετάφραση του έργου αυτού στά έλληνικά, λίγο πρίν ή γερμανική λογοκρισία ματαιώσει τήν έκδοσή της, μετέφερε στην έλληνική γλώσσα τό μήνυμα του Τσβάιχ, μεταγγίζοντάς του τή δημιουργική εκείνη πνοή πού έγγυάται τή ζωή του πνεύματος, κι όχι μόνο σέ «καιρούς χαλεπούς». Η μετάφραση αυτή, ως τώρα ανέκδοτη, φωτίζει μιá νέα πλευρά του δημιουργικού μεταφραστικού έργου του Παναγή Λεκατσά.

ΑΡΣΑΚΗ 6, 105 64 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 3233271

Μια περίεργη υπόθεση

Δεν γνωρίζουμε σε ποιο σημείο έχουν φτάσει οι έρευνες που διεξάγει ο εισαγγελέας Εφετών κ. Τσεβάς για την τρομοκρατία. Παρ' όλο όμως που δίνεται η εντύπωση ότι οι προσπάθειες του πανικόβαλλαν κάποιους —εξ ου ίσως και η παρατηρούμενη τελευταία «έξαρση» της «τρομοκρατίας»— έχουμε τη γνώμη ότι οι σχετικές έρευνες πρέπει να στραφούν και στους κόλπους των σωμάτων ασφαλείας. Θα εξοικονομηθεί έτσι και χρόνος και προσπάθεια και ίσως σωθούν μερικές ζωές.

Εκτός των όσων αναφέρουμε σε διπλανές στήλες, στο συμπέρασμα αυτό οδηγεί και μια άλλη, εξωφρενική στην κυριολεξία πληροφορία:

Την περασμένη εβδομάδα προσήλθε στον κ. Τσεβά και κατέθεσε Γάλλος υπήκοος, συνοδευόμενος από ξένο δημοσιογράφο τα ονόματα των οποίων δεν αποκαλύπτουμε για... ευνόητους λόγους.

Σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες ο εν λόγω Γάλλος προσφέρθηκε να δώσει συγκεκριμένες πληροφορίες για την ταυτότητα ενός από τους «εκτελεστές» που χρησιμοποίησε η 17N, με ορισμένα φυσικά ανταλλάγματα.

Ο «εκτελεστής» είναι σήμερα ηλικίας 40 χρονών και ο ίδιος υποστήριξε ότι πήρε μέρος στην επιχείρηση κατά του Μομφεράτου. Αλλά επειδή έχει «φοβηθεί» με τη μεσολάβηση του Γάλλου ζητά εγγυήσεις για να «μιλήσει». Όμως ο κ. Τσεβάς δεν μπορεί να χορηγήσει αμνηστία και ούτε ισχύει στην Ελλάδα νομοθεσία για τους «μετανοημένους».

Δεν μπορούμε φυσικά να εκτιμήσουμε τη σοβαρότητα των πληροφοριών που κομίζει ο Γάλλος μεσολαβητής. Αν κρίνουμε όμως από το γεγονός ότι ο κ. Τσεβάς ζήτησε να εκδοθεί ειδική άδεια για να μπορέσει ο Γάλλος «μάρτυρας» να ταξιδεύσει στην Ελλάδα, τότε μάλλον πρόκειται για σοβαρή υπόθεση.

Στην «ειδική άδεια εισόδου» βρίσκεται και το «εξωφρενικό» της είδησης, αλλά και τα ερωτήματα για το ρόλο της ΚΥΠ και της Κρατικής Ασφαλείας.

Όπως πληροφορούμεθα ο Γάλλος μάρτυρας έχει καταθέσει και στο παρελθόν για την ίδια υπόθεση, με αποτέλεσμα «να τον βάλουν άρον - άρον σε ένα αεροπλάνο» και να του απαγορεύσουν έκτοτε, με «κόκκινη κάρτα», να επιστρέψει στην Ελλάδα. Φαίνεται ότι δεν κρίθηκε σκόπιμο ένα αυτοκινητιστικό ατύχημα.

Αλλά γιατί να τον διώξουν από την Ελλάδα, αν όλα όσα υποστηρίζει είναι «παραμύθια»;

ΤΑ «ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΟΥΝΤΑ ΔΕ

Είναι γεγονός ότι η «εκτέλεση» του αμφιλεγόμενου ψυχιάτρου **Μάριου Μαράτου** εξασφάλισε στους Έλληνες τρομοκράτες τη δημοτικότητα που τόσο απελπισμένα αναζητούσαν. Οι τελευταίες ενέργειες της 17N και ιδίως η απόπειρα κατά Πέτσου, η δολοφονία του Μπακογιάννη και η προπαγάνδισή του «λευκού» στις εκλογές, είχαν ακυρώσει από καιρό τώρα, την «εγκυρότητα» της ένοπλης αγκιτάσις.

Αλλά είναι επίσης γεγονός ότι προκύπτουν στοιχεία που δημιουργούν σοβαρά ερωτηματικά για τον πραγματικό «εγκέφαλο» ορισμένων τουλάχιστον τρομοκρατικών ενεργειών και οδηγούν στο αρκετά ασφαλές συμπέρασμα ότι και στη χώρα μας λειτουργούν «συγκοινωνούντα δοχεία» μεταξύ τρομοκρατών και μυστικών υπηρεσιών. Θα ήταν, άλλωστε, παράξενο και παγκόσμια πρωτοτυπία να μη συνέβαινε κάτι τέτοιο.

Δημοσιεύουμε σήμερα με αρκετές επιφυλάξεις τα πιο σημαντικά από αυτά τα στοιχεία, τα οποία προσπαθήσαμε να επιβεβαιώσουμε όσο καλύτερα μπορούσαμε. Η δημοσιογραφική έρευνα πάντως αύξησε τα ερωτηματικά που ήδη είχαμε για την υπόθεση «ελληνική τρομοκρατία».

Πρώτον. Σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες πράκτορες της ΚΥΠ είχαν διεισδύσει στην «Επαναστατική Αλληλεγγύη» και τη χρησιμοποίησαν για να έρθουν σε επαφή με άλλες, καλύτερα οργανωμένες και περισσότερο «επαγγελματικές», τρομοκρατικές οργανώσεις, οι οποίες ήταν και ο κύριος στόχος τους.

Η διείσδυση φέρεται να έγινε με εντολή της «Διεύθυνσης Αντικατασκοπείας» της ΚΥΠ, την εποχή που πραγματικό «αφεντικό» της ήταν ο κ. **Μιχ. Ζιάγκας**, ο πλέον απόρρητος των «εξ απορρήτων» του κ. Ανδρέα Παπανδρέου.

Δεύτερον. Σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες είναι γνωστά και τα ονόματα δύο «μελών» της «Επαναστατικής Αλληλεγγύης». Το ενδιαφέρον είναι ότι ένα από τα «μέλη» είναι στην πραγματικότητα άνθρωπος της ΚΥΠ. Ο ίδιος είναι και ο δράστης μιας από τις λίγες βομβιστικές επιθέσεις που πραγματοποίησε η «Ε.Α.» πριν αναβαθμιστεί σε ένοπλη οργάνωση και συγκεκριμένα εναντίον λεωφορείου μεταφοράς εργατών της εταιρείας Grundig, στις 19.5.81.

Τρίτον. Στις 22.2.90 η «Ελευθεροτυπία» δημοσίευσε δήλωση «αστυνομικής πηγής» από την οποία προκύπτει ότι το όπλο τύπου «παραμπέλουμ» των 9 χιλ.

που χρησιμοποιήθηκε εναντίον του Μαράτου είναι «ίδιο» με ένα άλλο που χρησιμοποιήθηκε «στη μάχη του Γκύζη» όπου σκοτώθηκε ο **Τσουτσουβής**.

Σύμφωνα με την ίδια «πηγή» ο τύπος του όπλου υποδεικνύει ότι «τα απομεινάρια της “Αντικρατικής Πάλης” εισχώρησαν στην “Επαναστατική Αλληλεγγύη” και γι’ αυτό το λόγο η τελευταία εμφανίσθηκε ξαφνικά από την ανυπαρξία και μάλιστα αναβαθμισμένη από απλό βομβιστή σε εκτελεστή, στα χνάρια της 17N».

Οι δικές μας πληροφορίες επιβεβαιώνουν τον προηγούμενο συλλογισμό, αλλά με την αντίστροφη φορά: Άνθρωποι της ΚΥΠ χρησιμοποίησαν την «Επαναστατική Αλληλεγγύη» για να φτάσουν σε υψηλότερα κλιμάκια της τρομοκρατίας, όπως η «Αντικρατική Πάλη». Εξηγείται έτσι και η μεταφορά του όπλου από τη μια «οργάνωση» στην άλλη, αλλά και τίθενται σοβαρά ερωτηματικά σχετικά με την προέλευση του οπλισμού των τρομοκρατών.

Οι πληροφορίες για τη διασύνδεση της ΚΥΠ πρώτα με την «Επαναστατική Αλληλεγγύη» και στη συνέχεια με την «Αντικρατική Πάλη» και την «ομάδα Τσουτσουβή» συνδέουν τις προηγούμενες πληροφορίες με τις ακόλουθες, οι οποίες αφορούν παλαιότερες υποθέσεις.

Τέταρτον. Δικαστικές αρχές ερευνούν ήδη την πληροφορία σύμφωνα με την οποία, όταν ο αρμόδιος εισαγγελέας πήγε να ερευνήσει μια από τις «γιάφκες» που διατηρούσε ο Τσουτσουβής, βρήκε μέσα το στέλεχος της «αντιτρομοκρατικής υπηρεσίας», κ. **Καρυπίδη** «να καταστρέφει στοιχεία».

Δεν γνωρίζουμε αν θα επιβεβαιωθεί η καταγγελία εναντίον του κ. Καρυπίδη. Γνωρίζουμε όμως ότι ο κ. Καρυπίδης ήταν στενός συνεργάτης του επικεφαλής του «αντιτρομοκρατικού» κ. **Κ. Ρουμελιώτη**. Ο τελευταίος είχε αναλάβει να φρουρεί τον **Κοσκωτά** —ο οποίος φοβόταν την 17N— και έχει εξάλλου καταγγελλεί για τις σχέσεις του με τον άνθρωπο του Ανδρέα στην ΚΥΠ, τον ευρωβουλευτή σήμερα κ. **Κ. Τσίμα**. Ως γνωστόν και ο κ. Τσίμας είχε αναφερθεί ότι ενήργησε καταστρέφοντας στοιχεία που αφορούσαν τον Τσουτσουβή. Για την αναφορά αυτή του ονόματός του, ο Τσίμας έχει υποβάλει μήνυση στον «Ελ. Τύπο».

Πέμπτον. Σύμφωνα με άλλες και έγκυρες πληροφορίες, ο κ. Καρυπίδης παρακολουθούσε το αναρχικό περιοδικό «**Δοκίμη**» και είχε τοποθετήσει «κοριοίους», στα γραφεία του.

ΕΙΑ» ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

του Βασίλη Ζήση

Το επεισόδιο αυτό στο σήριαλ «πράκτορες και τρομοκράτες» έχει ιδιαίτερη σημασία, επειδή από τα γραφεία της «Δοκιμής» ξεκίνησε η παρακολούθηση των **Μαρίνου, Σμυρναίου, Μπουκουβάλα** κ.ά. η οποία κατέληξε στη γνωστή επίθεση της Καλογρέζας (Οκτώβρης 1987) και το θάνατο του **Μιχάλη Πρέκα**.

Εκείνη την εποχή η κατευθυνόμενη από την Ασφάλεια «πληροφόρηση» του κοινού επιχείρησε να συνδέσει τους Μαρίνο, Σμυρναίο, Μπουκουβάλα και Πρέκα με την «ομάδα Τσουτσουβή» και την «Αντικρατική Πάλη».

Σήμερα το κατηγορητήριο εναντίον των τριών πρώτων (ο Πρέκας είναι νεκρός) έχει ήδη καταπέσει και μένουν τα ερωτήματα για τον κ. Καρυπίδη και τους άλλους. Ερωτήματα που ίσως βρουν την απάντησή τους από την πληροφορία που ακολουθεί:

Έκτον. Λέγεται ότι η βαλλιστική έρευνα που έγινε στα πιστόλια των «κομάντος» της Αστυνομίας που πήραν μέρος στην επιχείρηση της Καλογρέζας, απέδειξε ότι οι σφαίρες που σκότωσαν τον Πρέκα δεν προέρχονταν από αυτά. Από ποιον λοιπόν πυροβολήθηκε και σκοτώθηκε ο Πρέκας και για ποιο λόγο, αφού σήμερα έχει πλέον αποδειχθεί ότι δεν είχε καμιά σχέση με την «Αντικρατική Πάλη»;

Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι η ΚΥΠ και οι «αντιτρομοκρατικές δυνάμεις» κατόρθωσαν να διεισδύσουν σε διάφορες «τρομοκρατικές» ομάδες και ομαδούλες για να τις χρησιμοποιήσουν και να οδηγηθούν σε οργανώσεις όπως η 17N και ο ΕΛΑ, όχι, όπως συμπεραίνεται, για να τις εξαρθρώσουν αλλά για να εξουδετερώσουν τους μάρτυρες και να εξαφανίσουν τα ίχνη.

Υπόθεση Κρυστάλλη

Η εκτίμηση αυτή επιβεβαιώνεται και από την «υπόθεση Κρυστάλλη».

Ο **Ντάνος Κρυστάλλης** συνελήφθη το Σεπτέμβριο του 1985 από την Ασφάλεια του «πράσινου» διδύμου **Τζαννάκη - Μποσινάκη** και ενώ εκτελούσε διατεταγμένη υπηρεσία της ΚΥΠ, της οποίας ήταν πράκτορας.

Εκείνη την εποχή το βάρος της πληροφόρησης για την «υπόθεση Κρυστάλλη» έπεσε στο γεγονός ότι η ΚΥΠ τον χρησιμοποιούσε για να παρακολουθεί προοδευτικούς πολίτες και έντυπα.

Αυτό που «φώναζαν» ο ίδιος ο Κρυστάλλης, αλλά και ο «σύνδεσμός» του με την ΚΥΠ, ο γνωστός κ. **Γιάννης Αλεξάκης**,

ότι δηλαδή «ο Κρυστάλλης συνελήφθη τη στιγμή που ήταν έτοιμος να διεισδύσει στην 17N» σχολιάστηκε μόνο στα «ψιλά» των εφημερίδων και στην ουσία αγνοήθηκε.

Πρόσφατα όμως ο Κρυστάλλης κατέθεσε στον κ. **Τσεβά** ότι μια εβδομάδα πριν συλληφθεί είχε ενημερώσει τον κ. Αλεξάκη —κι αυτός τον κ. Ζιάγκα— για το ποια θα ήταν «τα επόμενα κτυπήματα της 17N». Δηλαδή, ο Κρυστάλλης υποστηρίζει ότι τον εξουδετέρωσαν για να μην φτάσει στη 17N.

Το ερώτημα τίθεται από τα ίδια τα γεγονότα. Δεν οδηγούν βέβαια στην εξίσωση «17N = ΠΑΣΟΚ». Οδηγούν όμως σί-

γουρα στη διαπίστωση ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου έκανε ό,τι μπορούσε μέσω του κ. Ζιάγκα και των άλλων εγκαθέτων του στην ΚΥΠ για να συγκαλύψει τα ίχνη που φοβόταν ότι θα οδηγούσαν σε κάποιο παρελθόν «επαναστατικού πυρετού».

Ίσως ο κ. **Στάθης Γιώτας** που αποκάλυψε στο ΑΝΤΙ τη «σύσκεψη του Βούπερταλ» (Οκτώβρης 1974) όπου αποφασίστηκε η «συνέχιση του ένοπλου αγώνα του ΠΑΚ μέσα από το ΠΑΣΟΚ», να γνωρίζει περισσότερα στοιχεία για τους φόβους αυτούς. Τα στοιχεία αυτά, εξηγούν ασφαλώς την οργή με την οποία αντιμετώπισε το ΠΑΣΟΚ την έρευνα Τσεβά. □

Τρομοκράτες με «κόμπρες»

Σε τι αποσκοπούσε τελικά η επίθεση εναντίον του Πολεμικού Μουσείου;

Η ίδια η 17N θέλησε να δημιουργήσει την εντύπωση ότι μπορεί και κτυπά «όπου θέλει και όταν θέλει», αφήνοντας ταυτόχρονα σοβαρά υπονοούμενα ότι θα χρησιμοποιήσει τα απηρχαιωμένα «μπαζούκας».

Εκ των υστέρων την περιέργειά μας προκάλεσε μια πολύ σημαντική παράλειψη στην ανακοίνωση της 17N και συγκεκριμένα το γεγονός ότι δεν αναφέρει ότι εκτός από τα βλήματα των «μπαζούκας», από το Συκούριο «απαλλοτρίωσε» και έναν αντιαρματικό πύραυλο τύπου «**Κόμπρα**».

Αλλά, στην έκθεση των υλικών που εκλάπησαν από το Συκούριο που δη-

μοσιεύουμε σήμερα αναφέρεται ότι στον έλεγχο που έγινε διαπιστώθηκε ότι έλειπε και ένα βλήμα τύπου «**Κόμπρα**», ενώ άλλες πληροφορίες υποστηρίζουν ότι εκλάπη και ο εκτοξευτής του.

Γιατί λοιπόν η 17N δεν αναφέρει ότι «απαλλοτρίωσε» και το «**Κόμπρα**»; Μήπως επειδή το πήραν κάποιοι άλλοι, ή μήπως επειδή θέλει να αποσιωπήσει ότι διαθέτει όπλο αυτού του είδους και να «αιφνιδιάσει» για μια ακόμα φορά;

Για όσους ενδιαφέρονται για τεχνικές λεπτομέρειες σημειώνουμε ότι τα «**Κόμπρα**» αντικατέστησαν τα άχρηστα για οδομαχίες «μπαζούκας», έχουν βεληνεκές 1.800 μέτρα και «διατρητικότητα επί χάλυβος» 50 ολόκληρα εκατοστά.

ΦΥΛΛΟ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΑΦΑΙΡΕΘΕΝΤΩΝ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΩΝ

(Σύμφωνα με τους πίνακες διατιμήσεως υλικών Μαρτίου 1985)

A/A. Ονομασία	Ποσότητα	Σημερινή Τιμή*
1. A/T Combra Missile	1	442.873
2. A/T ρουκέτες 2,36 (μπαζούκας)	73	1.012.940
3. A/T ρουκέτες 3,5 (μπαζούκας)	40	578.163
4. Ηλεκτρικοί Πυροκροτητές Νο 33	460	132.977
5. Φυσίγγια 7,62 σε μεταλλική ταινία	250	28.908
6. Φυσίγγια 0,45	6.236	403.807
7. Φυσίγγια 0,36 (σε κουτιά)	1.308	69.750

Συκούριο, 4 Φεβρουαρίου 1990
ο Συντάξας

Θεόδωρος Σπυρόπουλος
Ταξίαρχος

* Στο έγγραφο που έχουμε στή διάθεσή μας ο υπολογισμός της σημερινής αξίας των πυρομαχικών γίνεται ύστερα από αναγωγή της αρχικής τιμής στο 1990 και την επαύξησή της με τόκους.

Η ΑΘΕΑΤΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΦΟΡ

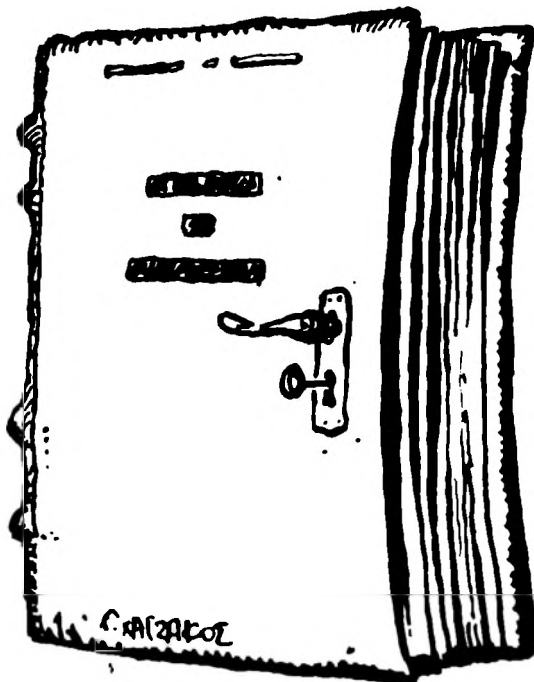
Κομματικές αντιφάσεις και οικονομικά αδιέξοδα

ΩΣ ΠΡΙΝ ένα-δύο χρόνια ακόμα, οι «προοδευτικές» δυνάμεις του τόπου —δηλαδή το ΠΑΣΟΚ και η παραδοσιακή αριστερά (!)— επιμέναν ότι κύρια αιτία της οικονομικής κακοδαιμονίας μας ήταν οι υπερ/υποτιμολογήσεις στις οποίες επιδιόταν το μεγάλο επιχειρηματικό κεφάλαιο συναλλασόμενο με το εξωτερικό. Με τη μέθοδο αυτή, διευκρίνιζαν οι οικονομολόγοι της «προόδου», αποκρύπτονται κέρδη που θα απέδιδαν φόρους εκατοντάδων δισεκατομμυρίων δραχμών, ενώ, παράλληλα, διοχετεύονται παράνομα στις ξένες Τράπεζες πολύτιμα συναλλαγματικά έσοδα. Το σύνθημα δεν επέζησε.

ΟΤΑΝ οι υπερχρεωμένες ιδιωτικές επιχειρήσεις τέθηκαν, νομοθετικά, υπό τον άμεσο διαχειριστικό έλεγχο του πασοκικού κράτους, για να «εξυγιανθούν», όχι μόνο δεν έγιναν κερδογόνες, όχι μόνο δεκαπλασίασαν τα χρέη τους, αλλά και μεταβλήθηκαν σε χρυσότοκες όρνιθες υπέρ της ευδαιμονίας της «προοδευτικής» «νομενκλατούρας», τα περί υπερ/υποτιμολογήσεων εγκαταλειφθήκαν. Επειδή, δεν ήταν δυνατόν να αφεθεί απερίσπαστη η κοινή γνώμη να αντιληφθεί την πραγματική αιτία των καταστροφικών οικονομικών εξελίξεων, εφευρέθηκε μια άλλη αιτία της κακοδαιμονίας: Η **φοροδιαφυγή**. Το φορολογικό «νομοσχέδιο Σουφλιά» —όπως καθιερώθηκε να λέγεται— αναγορεύθηκε, σε νέο θαυματουργό φάρμακο θεραπείας κάθε οικονομικής μας νόσου, και υπέρ της ψήφισής του από την εκπνέουσα Βουλή δίνει τώρα τον υπέρ πάντων αγώνα της η παράταξη της «προόδου» — το ΠΑΣΟΚ, δηλαδή και ο «Συνασπισμός».

ΔΕ ΧΩΡΑΕΙ η παραμικρή αμφιβολία ότι με διάφορες μεθόδους αποκρύπτει το μεγάλο —όπως, άλλωστε, και το «μικρό»— κεφάλαιο φορολογητέα εισοδήματά του. Δεν χωράει καμιά, επίσης, αμφιβολία, ότι η σύλληψη αυτών των εισοδημάτων θα περιόριζε αισθητά τα ελλείμματα μιας έντιμα διαχειριζόμενης δημόσιας οικονομίας. Είναι βέβαιο, τέλος, ότι τα φορολογικά μέτρα που προτείνει το «νομοσχέδιο Σουφλιά», με προϋπόθεση τον εκσυγχρονισμό και την εξυγίανση των φοροτεχνικών υπηρεσιών, θα μείωναν την έκταση της παραοικονομίας, της φοροδιαφυγής και φοροκλοπής δηλαδή. Δικαιολογημένη αντικειμενικά, άρα, η υπεράσπιση του νομοσχεδίου, και όχι μόνον από τις «προοδευτικές» δυνάμεις.

ΘΑ ΗΤΑΝ μέγα σφάλμα, ωστόσο, να πιστεύεται ότι αρκεί η νομοθέτηση αυστηρών φορολογικών μέτρων για να αντιμετωπισθεί το κρίσιμο οικονομικό μας πρόβλημα. Ότι είναι δυνατό, με την αύξηση των δημοσίων εσόδων κατά ένα, έστω και σημαντικό, ποσοστό θα ξεπεραστούν οι ιστορικές αδυναμίες του εθνικο-παραγωγικού μηχανισμού και η αντι-αναπτυ-

ξιακή νοοτροπία —δυστυχώς— του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, που συντελούν ώστε να υποβαθμίζεται συνεχώς η θέση μας στην «Ευρώπη» και στον διεθνή καταμερισμό εργασίας. Ότι με την ψήφιση του περιλάλητου αυτού νομοσχεδίου θα αποσπούσε την ευγνωμοσύνη του Έθνους η «οικουμενική» κυβέρνηση του κ. Ξ. Ζολώτα, ενώ οι εκπρόσωποι του λαού που θα το ψηφίσουν θα μπορούν να έχουν ήσυχη την πολιτική τους συνείδηση γιατί έκαναν ό,τι καλύτερο περνούσε από το χέρι τους υπέρ της προκοπής του τόπου και των «μη προνομιούχων» κατοίκων του.

ΕΙΝΑΙ τόσο αστείος παρόμοιος ισχυρισμός ώστε εύκολα να γίνεται αντιληπτό πως άλλες σκοπιμότητες εμπνέουν την θορυβώδη υπεράσπιση του «φορολογικού» από την παράταξη «του εκσυγχρονισμού και της προόδου».

ΕΠΙΜΕΝΟΝΤΑΣ, με τόσο πάθος μάλιστα, στην ψήφιση του φορολογικού νομοσχεδίου ο κ. Α. Παπανδρέου, είναι σίγουρο πως διόλου δεν ενδιαφέρεται για την πάταξη της φοροδιαφυγής. Αν αυτό, πράγματι, τον απασχολούσε είχε όλο τον καιρό, στα οχτώ χρόνια της πρωθυπουργίας του, να επιβάλει την εφαρμογή αποφασιστικών μέτρων για τη σύλληψη όλων των φορολογητέων εισοδημάτων, ή, έστω, να εμποδίσει την επέκταση της φοροδιαφυγής. Αντί για τέτοιου στόχου, όμως, φορολογική πολιτική, εκπαραθύρωνε υπουργούς Οικονομικών που εισηγούντο επιβολή φόρου στην ακίνητη περιουσία. Κάτι ανάλογο, δηλαδή με το «πόθεν έσχες» του νομοσχεδίου Σουφλιά, υπέρ του οποίου τώρα δημοκοπεί. Και αντί να καθιερώσει από τότε, τη φορολόγηση της αισχροκερδούς υπερτίμησης των ακινήτων, που σήμαινε αντι-πληθωριστική παρέμβαση στο μέγα αγαθό της στέγης, διέταξε τα τύμπανα της κομματικής προπαγάνδας να ηχούν δοξαστικά για τα μέ-

τρα κατά της αισχροκέρδειας στις... ντομάτες και στα κρεμμυδάκια!

Ο,ΤΙ ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΙ τον κ. Α. Παπανδρέου και τους επιτελείς του, δημαγωγώντας υπέρ του «φορολογικού», δεν είναι, λοιπόν, η επιβράβευση του κυβερνητικού έργου σε αυτόν τον τομέα. Διότι δηλαδή έλαβαν μέτρα που ο ίδιος, ως κάτοχος της εξουσίας, και για άγνωστο λόγο, δεν πήρε. Ό,τι τον ενδιαφέρει είναι να καλλιεργηθεί στην κοινή γνώμη η εντύπωση ότι η οικονομική πολιτική των πασοκικών κυβερνήσεων διόλου δεν ευθύνεται για τα χάλια της οικονομίας: ότι τα ογκώδη ελλείμματα του κράτους δεν οφείλονται στις αλόγιστες ψηφοθηρικές δαπάνες της πασοκικής διαχείρισης, αλλά στην **υστέρηση των εσόδων** του κράτους λόγω φοροδιαφυγής. Φοροδιαφυγής, η οποία προσέλαβε τις θηριώδεις σημερινές διαστάσεις της, επί κυβερνήσεως... Τζαννετάκη! Κατηγορώντας, εξάλλου, ο κ. Παπανδρέου τον κ. Κ. Μητσοτάκη για αντιδραστική αντίθεση προς τα φορολογικά μέτρα, επιχειρεί να χτυπήσει «με το ίδιο σμπάρο» δυο τρυγώνια. Εκτός από την «αθώωση» της δικής του οικονομικής πολιτικής, να προϊδεάσει και για τα ολέθρια, τα αντιλαϊκά αποτελέσματα της οικονομικής πολιτικής της Ν. Δημοκρατίας, αν τυχόν και σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ στο κομματικό παιχνίδι του αρχηγού του ΠΑΣΟΚ το άλλο σκέλος των «προοδευτικών» δυνάμεων: Ο «Συνασπισμός της αριστεράς και της προόδου». Αναμασά την επιχειρηματολογία περί φορολογικού του κ. Παπανδρέου, όχι μόνο λόγω της «ιδεολογικής» του συγγένειας με το «σοσιαλιστικό» ΠΑΣΟΚ και του «αγεφύρωτου χάσματος» που το χωρίζει από τη συντηρητική παράταξη. Αλλά και για λόγους καθαρά κομματικούς, ψηφοθηρικούς.

ΑΝ Ο «ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ» συμπαραταχθεί με τη θέση ότι το οικονομικό αδιέξοδο στο οποίο έχουμε εμπλακεί ξεκινάει από την «ταξική», «αντικαπιταλιστική» απόπειρα του ΠΑΣΟΚ να προχωρήσει στον «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό», και από τη λυσσαλέα προσπάθεια και των δυο να αποσπάσουν με κάθε τρόπο ψηφοφόρους από το στρατόπεδο της «Δεξιάς» τότε θα είναι ωσάν να αποκηρύσσει τα σοσιαλιστικά του ιδεώδη και να υιοθετεί, και αυτός, τις αρχές της ελεύθερης οικονομίας. Θα σημαίνει, επίσης, μια τέτοια παραδοχή, ότι για να εξαλειφθούν τα πέραν κάθε λογικού μέτρου ελλείμματα στη δημοσιονομική διαχείριση πρέπει να γίνει απόλυση πλεονάζοντος δημοσιούπαλληλικού προσωπικού, ώστε να απαλλαγεί το Δημόσιο από τις επιχειρήσεις που καταβροχθίζουν, για την «κοινωνική» επιβίωσή τους, κολοσσιαία ποσά, αφαιρώντας τα από την αναπτυξιακή δραστηριότητα. Ούτε το ένα, ούτε το άλλο

ΛΟΓΙΚΟΥ

του Κ. Τσαλόγλου

Δεν είναι, όλα τούτα, εντόνως αντιφατικά και ακαταλαβίστικα ως αντίδραση απέναντι στο κρίσιμο οικονομικό θέμα;

είναι ελεύθερη να υποστηρίξει η λενινιστική αριστερά. Όχι μόνο γιατί αυτό θα σήμαινε τη σύμφωνη γνώμη της για δρομολόγηση οικονομικής εξυγίανσης και ανάπτυξης βάσει των αρχών της «οικονομίας της αγοράς», της ελεύθερης ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Αλλά —που είναι και το σπουδαιότερο— γιατί δεν μπορεί να απευθυνθεί σε κανέναν άλλον για να εξασφαλίσει την οριακή έστω κομματική της υπόσταση, παρά μόνον σε εκείνους που εξακολουθούν να ανησυχούν μήπως διαλυθούν τα κομμουνιστικά κόμματα, οπότε... ποιος θα ανατρέψει τον καπιταλισμό!

ΟΙ ΠΑΡΑΠΑΝΩ, είναι οι μόνοι —και αυθεντικοί— λόγοι που υπαγορεύουν στο ΠΑΣΟΚ και στο «Συνασπισμό» να συνθηματολογούν με τόσο πάθος υπέρ της άμεσης εφαρμογής φορολογικής πολιτικής. Η οποία έχει και το εξής ιστορικά αξιοπρόσεκτο: Τα φορολογικά μέτρα, υπέρ της νομοθέτησης των οποίων μάχεται η «προοδευτική» παράταξη, τα επεξεργάστηκε και εισηγήθηκε υπουργός κομματικός παράγοντας της Ν. Δημοκρατίας, της «συντήρησης» δηλαδή. Ενώ η «σοσιαλιστική» παράταξη τα είχε απορρίψει όταν ήταν στην εξουσία.

ΔΕΝ ΕΧΕΙ πειστεί η κοινή γνώμη από την επιχειρηματολογία της ΝΔ για τους λόγους που την καθιστούν επιφυλακτική απέναντι στο φορολογικό νομοσχέδιο Σουφλιά. Το πράγμα δεν έχει, εντούτοις, ιδιαίτερη σημασία. Η τελική —ίσως όχι βραχυπρόθεσμα— ευθύνη της Ν.Δ. για την επιδείνωση των οικονομικών εξελίξεων, θα καταλογιστεί για άλλους χειρισμούς της και όχι για αντιρρήσεις σε ορισμένες διατάξεις του φορολογικού νομοσχεδίου.

Η Ν. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ δεν είχε κανέναν απολύτως λόγο να συμμετάσχει σε κυβέρνηση, όπως αυτή του κ. Ζολώτα, της ο-

ποίας μοναδικό μέλημα ήταν να εξασφαλίσει την κανονική μισθοδοσία των απασχολούμενων στο δημόσιο τομέα, και να νομοθετήσει την προεκλογικής σκοπιμότητας ρύθμιση της ονομαστικής αναπροσαρμογής των εισοδημάτων των μισθωτών για το τρέχον έτος. Δεν είχε, με άλλα λόγια κανένα λόγο η Ν.Δ. να προσφέρει τη σύμφωνη γνώμη της για τη **συνέχιση** της δημοσιονομικής πολιτικής που καθιέρωσε το ΠΑΣΟΚ και εναντίον της οποίας, απολύτως δικαιολογημένα, έστρεψε δριμύτατη την κριτική της.

ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ να καταλάβει κανείς εύκολα πως γίνεται να κατηγορείται το ΠΑΣΟΚ ότι προσέλαβε, κατά το πρώτο εξάμηνο του 1989, και για καθαρά ψηφοθηρικούς λόγους, εκατό χιλιάδες τακτικούς και έκτακτους υπαλλήλους, και την ίδια στιγμή να συνομολογούνται απαράδεκτα μέτρα για την κανονική πληρωμή των μισθών του προσωπικού αυτού. Απαράδεκτα μέτρα, γιατί κατέφυγε η χώρα στον εξωτερικό δανεισμό, με την επαχθέστερη μάλιστα μορφή των ομολόγων με ρήτρα ECU, ενώ η διακυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ είχε δίκαια λιθοβοληθεί γιατί δανειζόταν από το εξωτερικό για καταναλωτικές δαπάνες: δαπάνες αδικαιολόγητων μισθών και ψηφοθηρικών παροχών.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ, επίσης, κατανοητό πώς δινόταν στους μισθωτούς από τον αρχηγό της ΝΔ η διαβεβαίωση για «εγγυημένες πραγματικές αμοιβές» τους, ενώ υπογραμμίζονταν την ίδια ώρα η επικείμενη **χρεωκοπία** του κράτους. Η αδυναμία του, δηλαδή, να πληρώνει ακόμα και τους υπαλλήλους του. Από ποιες πηγές, εκτός από την έκδοση πληθωριστικού χαρτονομίσματος και τη συνέχιση του εσωτερικού και εξωτερικού δανεισμού, που μεγαλώνει αντί να μικραίνει τα δημόσια ελλείμματα, θα αντλούνταν τα χρήματα για τις «εγγυημένες» αποδοχές;

ΟΙ ΑΠΕΡΓΙΑΚΕΣ κινητοποιήσεις με εισοδηματικά αιτήματα είναι απότοκες, ως ένα πολύ μεγάλο βαθμό, αυτής ακριβώς της αντιφατικής πολιτικής της ΝΔ. Οι εργαζόμενοι δεν είχαν πλέον κανένα λόγο να εντυπωσιαστούν από τους ισχυρισμούς των αντίπαλων του ΠΑΣΟΚ για άμεσο κίνδυνο χρεωκοπίας του κράτους. Πίστεψαν, αντίθετα, ότι οι ανησυχίες είναι υπερβολικές, υπαγορευμένες από κομματικές αντιζηλίες. Η διεκδίκηση, επομένως, εισοδηματικών βελτιώσεων ή θέσεων στον αναπτυξιακό δημόσιο μηχανισμό, θεωρήθηκε εθνικο-οικονομικά ακίνδυνη, και η κινητοποίηση εξαιρετικά εύστοχη χρονικά, αφού στρεφόταν κατά κυβερνήσεως με μειωμένες δυνατότητες αντίδρασης, εξαιτίας της τριχοτομημένης κυβερνητικής της λογικής.

ΕΙΝΑΙ η συμπεριφορά τούτη των εργαζομένων ή των απλώς μισθοσυντηρουμένων, η πιο επικίνδυνη συνέπεια της ανυπαρξίας αποφασιστικού αντίλογου στην προσπάθεια των «προοδευτικών» να εξαγνίσουν την οικονομική πολιτική της πασοκικής οκταετίας, πετυχαίνοντας μάλιστα και τη συνέχισή της με τη συγκατάθεση των τριακοσίων της Βουλής, και όχι μόνο των εθισμένων να λένε «σε όλα ναι».

ΠΩΣ, και με ποια επιχειρήματα θα καθοδηγηθεί ή θα υποχρεωθεί, πλέον, ο ενεργός οικονομικά πληθυσμός να αλλάξει στάση απέναντι στο μείζον εθνικό πρόβλημα από την οποιαδήποτε αυριανή κυβέρνηση; Όταν, επιπλέον, θα έχει ψηφιστεί και ο «θαυματοουργός» φορολογικός νόμος, που θα εξαφανίσει κάθε κακοδαιμονία και γύρω από τον οποίον εξαντλείται το μεγαλύτερο μέρος της προεκλογικής εκστρατείας των «δυνάμεων της προόδου»;

ΠΡΙΟΝΙΖΟΥΝ, δυστυχώς, ΟΛΟΙ το κλαρί που πάνω του θέλουν να καθίσουν. Και αυτό το λένε «εθνική πολιτική».

□

Σήμερα στο ANTI θα βρείτε πολλά ενδιαφέροντα άρθρα

Φυσικά θα πρέπει πρώτα να βρείτε το χρόνο για να τα διαβάσετε. Και θα χρειαστείτε πάνω από τρεις ώρες αν ο ρυθμός σας είναι 200 λέξεις το λεπτό. Προσθέστε και όλα τα άλλα που θέλετε ή πρέπει να διαβάσετε και τελικά... δεν προλαβαίνετε.

Όμως, αντί χρόνο που δεν σας περισσεύει, μπορείτε πιο εύκολα να βρείτε ένα νέο τρόπο διαβάσματος. Όχι διάβασμα λέξη προς λέξη, αργόρυθμο, με εσωτερική προφορά, με επιστροφές σε προηγούμενα, με χαλαρή συγκέντρωση. Αλλά διάβασμα δυναμικό, φράση προς φράση, με σύντομες ματιές, με γρήγορη αντίληψη, σωστή αξιολόγηση. Και με ρυθμό δυο και τρεις φορές πιο γρήγορο από αυτόν που έχετε σήμερα ώστε να προλάβετε να διαβάσετε αυτό το τεύχος πριν σας προλάβει το επόμενο. Αυτόν το νέο τρόπο διαβάσματος με γρήγορο ρυθμό —που μπορεί να φθάσει και

τις 1000 λέξεις το λεπτό— μπορείτε να τον πετύχετε εύκολα μέσα σε τρεις εβδομάδες με ένα ειδικό πρόγραμμα συστηματικής εξάσκησης που σας προσφέρει η Μέθοδος «Γρήγορο και Δυναμικό Διάβασμα». Είναι ίσως το πιο σημαντικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα αφού το 70% των γνώσεών μας το αποκτούμε με το διάβασμα.

Αυτή η μοναδική Μέθοδος, που θα σας βοηθήσει να διαβάσετε περισσότερα σε λιγότερο χρόνο, διδάσκεται σε ειδικά σεμινάρια που διεξάγει το ΕΛΚΕΠΑ (Τηλ. 80.69.901).

Η ίδια μέθοδος προσφέρεται και με ένα πρωτότυπο σύστημα αυτοδιδασκαλίας (3 κασέτες, βιβλίο, ασκήσεις σε πρακτική συσκευασία) που αποστέλλεται με αντικαταβολή δρχ. 10.400. Για το σύστημα αυτό τηλεφωνήστε στο 98.40.352 ή 98.30.718 ή γράψτε στη διεύθυνση: Ν. Ευστρατιάδης. Ταξιαρχών 21. 174 55 ΑΛΙΜΟΣ.

ΗΤΑΝ ΕΝΑ ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ 45

«Πρώτη φορά στην ιστορία μας, οι Πολωνοί, βοηθάμε την κυβέρνηση της χώρας», λέει ο σκηνοθέτης Χάνους Κέβιτς.

«Η συντριπτική πλειοψηφία του κόσμου στηρίζει την κυβέρνηση παρά τα εξουθενωτικά οικονομικά μέτρα που έλαβε στις αρχές του έτους», συμπληρώνει ο οικονομολόγος - δημοσιογράφος Γιαν Γκρόσφελντ.

«Θα είχε παραλύσει από τις απεργίες η Πολωνία, θα είχαμε βγει όλοι στους δρόμους, αν είχαν επιχειρήσει οι ξεροκέφαλοι (σ.σ. δηλαδή οι κομμουνιστές) να επιβάλλουν τέτοιες αυξήσεις», προσθέτει η Κατερίνα Ρομανόβσκα, εκπρόσωπος της νέας γενιάς που αντιμετωπίζει με δυναμισμό την εποχή της ελεύθερης αγοράς.

Στη Narodowy Bank Polski, την Εθνική Τράπεζα, συμβαίνουν απίστευτα πράγματα. Εκεί στο «Ταμείο Δωρεών για την Ανόρθωση της Χώρας» σπεύδουν οι Πολωνοί και είτε καταθέτουν ποσά σε ζλότι ή σε οποιοδήποτε ξένο νόμισμα είτε παραδίδουν προσωπικά αντικείμενα αξίας —κοσμήματα, πίνακες, σαμοβάρια. Ο καθένας ό,τι μπορεί. Πράξεις, πάνω από όλα, συμβολικές. Ο Λεχ Βαλέσα, μάλιστα, κατέθεσε τις 200.000 δολάρια του Νόμπελ Ειρήνης που του απενεμήθη το 1983. Τη διαχείριση του «Ταμείου» έχει αναλάβει ενδεκαμελής επιτροπή που όρισε η Βουλή. Πρόεδρός της ο διεθνώς γνωστός σκηνοθέτης, και τώρα γερουσιαστής, Αντρέι Βάϊντα.

Είναι εντυπωσιακός ο τρόπος με τον οποίο οι Πολωνοί στηρίζουν την κυβέρνηση της Αλληλεγγύης, κυβέρνηση που είναι αναγκασμένη να ακολουθήσει σκληρή, αντιλαϊκή, οικονομική πολιτική. Μια ημέρα παραμονής στη Βαρσοβία φθάνει, για να διαπιστώσει ακόμη και ο πιο αδιάφορος επισκέπτης πόσο πολύ έχουν ταλαιπωρηθεί οι Πολωνοί. Φτώχεια και μιζέρια, σε τέτοια έκταση, μόνο στις λεγόμενες χώρες του Τρίτου Κόσμου μπορεί να συναντήσει κανείς. Κι όμως οι Πολωνοί είναι αποφασισμένοι να ζήσουν κι άλλες δύσκολες ημέρες —άγνωστον πόσες— προκειμένου να συμβάλλουν στο τεράστιο εγχείρημα που έχει αναλάβει η Αλληλεγγύη: να βγάλει τη χώρα από τα ερείπια που δημιούργησαν οι τέσσερις δεκαετίες του «υπαρκτού σοσιαλισμού».

Οι Πολωνοί γνωρίζουν περισσότερο τι αφήνουν πίσω τους και λιγότερο πού βαδίζουν. Ξέρουν ότι το παρελθόν είναι χρεωκοπημένο, το παρόν χασομικό και το μέλλον απροσδιόριστο. Έχουν όμως συνειδηση ότι αποτελούν μέλη ενός κοινωνικού συνόλου κι όχι κάποιας αγέλης, όπως εμείς εν Ελλάδα. Έχουν επίσης συνειδηση ότι αρχίζουν από το μηδέν κι ότι δεν υπάρχουν πολλές εναλλακτικές λύσεις. Θέλουν πολιτικές ελευθερίες, πλουραλισμό, κοινοβουλευτική δημοκρατία και οικονομία της αγοράς με όσα, καλά και κακά, αυτή φέρει. «Πριν», λένε, «δεν υπήρχε καθόλου αγορά, κατ' ουσίαν δεν υπήρχε ...οικονομία».

Στα βαθειά νερά

Αν ο σχηματισμός της κυβέρνησης Μαζοβιέτσκι, τον περασμένο Αύγουστο, αποτελεί το ορόσημο της πολιτικής αλλαγής της Πολωνίας, τότε η 1η Ιανουαρίου 1990 είναι αναμφίβολα η ημερομηνία της επίσημης εισόδου της χώρας

στην οικονομία της αγοράς.

Από την Πρωτοχρονιά λοιπόν οι Πολωνοί κολυμπούν σε βαθειά, ταραγμένα και εν πολλοίς άγνωστα νερά. Τη συμβολική αυτή ημέρα ανακοινώθηκαν τα μέτρα για την εξυγίανση της οικονομίας. Η απελευθέρωση των τιμών, το πάγωμα των μισθών, οι τεράστιες αυξήσεις στα είδη διατροφής, το ηλεκτρικό ρεύμα, το γκάζι, τη βενζίνη, τις συγκοινωνίες είναι ορισμένα από αυτά. Στην ίδια σειρά μέτρων συμπεριλαμβάνεται και η διακοπή των κρατικών επιδοτήσεων στις επιχειρήσεις, τα εργοστάσια, τις εφημερίδες, τους εκδοτικούς οίκους. Τέλος, το ζλότι μετατρέπεται πλέον στις τράπεζες σε δολάρια στην τιμή ακριβώς της μαύρης αγοράς. 9.350 ζλότι ισοδυναμούν με 1 δολάριο. Κατόπιν αυτού η μαύρη αγορά πνέει τα λοίσθια και το ζλότι «αρχίζει να γίνεται... πραγματικό νόμισμα», μας λένε φίλοι Πολωνοί.

Μετά από σαράντα χρόνια «διατεταγμένης» οικονομίας, όλα τα δεδομένα ανατρέπονται. Με τα νέα οικονομικά μέτρα πολλές επιχειρήσεις θα αναγκασθούν να κλείσουν. Θα δημιουργηθεί οπωσδήποτε ανεργία που είναι άγνωστο σε τι ποσοστό θα φθάσει. Φυσικά η κυβέρνηση περιμένει ότι ο μεγαλύτερος αριθμός των ανέργων θα μπορέσει να απορροφηθεί από τον ιδιωτικό τομέα, ο οποίος προετοιμάζεται πυρετωδώς.

Στο μεταξύ έχουν αρχίσει να καταφθάνουν στη Βαρσοβία οι πρώτοι ξένοι μανάτζερ και επενδυτές, Αμερικανοί και Ιάπωνες. «Σφυγμομετρούν» τη νέα αγορά. Η παρουσία τους είναι ιδιαίτερος αισθητή στα εστιατόρια και τα καφενεία των μεγάλων κεντρικών ξενοδοχείων. Εν ολίγοις, η Mitsubishi ...ante portas.

Μόνο τον Ιανουάριο ο τιμάρημος αυξήθηκε κατά 70%, ενώ η πτώση του βιοτικού επιπέδου το ίδιο διάστημα υπολογίζεται σε 20%. Σύμφωνα με στοιχεία του υπουργείου Εργασίας, ήδη, πέντε εκατομμύρια (!) Πολωνοί βρίσκονται σε «κατάσταση ανάγκης». Κι εκτός όλων αυτών υπάρχει, επίσης, ο καλπάζων πληθωρισμός. Στόχος της κυβέρνησης είναι να κατορθώσει εφέτος να μην ξεπεράσει το 200%.

Τώρα η εργασία αποκτά αξία

Παρά την εύλογη ανησυχία τους οι Πολωνοί αντιμετωπίζουν την κατάσταση με αρκετή ψυχραιμία και με ...ανέκδοτα, όπως το γνωστό «τι να κάνουμε, ο σοσιαλισμός ήταν ο μακρύτερος δρόμος από τον καπιταλισμό, στον καπιταλισμό».

Μιλώντας με τον οικονομολόγο - δημο-

ΠΡΟΝΩΝ...

της Τέτας Παπαδοπούλου

σιογράφο Γιαν Γκρόσφελντ μαθαίνουμε ότι υπάρχουν κιόλας θετικές επιπτώσεις από τα μέτρα της κυβέρνησης. «Μέχρι πρό τινος», μας λέει, «οι άνθρωποι αδιαφορούσαν για τη δουλειά τους, θεωρώντας σίγουρη τη θέση τους. Τώρα αντιλαμβάνονται ότι μπορεί και να την χάσουν. Τώρα η εργασία αποκτά αξία στην Πολωνία. Αρχίζει να διαμορφώνεται επαγγελματικό ήθος. Νομίζετε ότι είναι λίγο αυτό;».

Ένας Έλληνας, ιδίως «πολιτικοποιημένος», θα τρελλαθεί αν επιχειρήσει στην Πολωνία να κάνει πολιτική συζήτηση.

Οι Πολωνοί, π.χ., δεν χρησιμοποιούν καθόλου τους όρους Δεξιά, Αριστερά. Βρίσκουν ότι στερούνται νοήματος. Όταν μιλούν για το παρελθόν αποφεύγουν τους χαρακτηρισμούς κομμουνιστικό καθεστώς και υπαρκτός σοσιαλισμός. Αντ' αυτών λένε το παλαιό καθεστώς ή το... *ancien régime*. Τους κομμουνιστές η νεολαία, τους ονομάζει μπουμουνοκέφαλους και ξεροκέφαλους, ενώ οι ίδιοι πλέον αυτοαποκαλούνται... σοσιαλδημοκράτες. Η λέξη ιδεολογία και τα παράγωγά της περιπίπτουν σε αχρησία καθώς συλλήβδην παραπέμπουν στο μαρξισμό, το λενινισμό και τη λατρεία του κράτους-κόμματος. Οι ταμπέλες προοδευτικός ή αντιδραστικός δεν σημαίνουν τίποτα για τους Πολωνούς. «Προτιμούμε» λένε «άλλους προσδιορισμούς π.χ. ακέραιος, αδιάφθορος, έντιμος γιατί μας ενδιαφέρει η σύνδεση της πολιτικής με την ηθική».

Η έμμονη μνήμη των Πολωνών

Όταν τέλειωσε ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος η Βαρσοβία ήταν ένας τεράστιος σωρός ερειπίων στις όχθες του Βιστούλα. Από το 1.300.000 κατοίκους επέζησαν μόνον οι 120.000... Η Βαρσοβία πλήρωσε την αντίστασή της εναντίον του ναζισμού όσο καμιά άλλη ευρωπαϊκή πρωτεύουσα. Το 1943 η «Εξέγερση του Γκέτο» κατέληξε στην εξόντωση των 400.000 Εβραίων της πόλης. Το 1944, στην «Εξέγερση της Βαρσοβίας» ολοκληρώθηκε η τραγωδία. Ισοπεδώθηκε ό,τι είχε μείνει, έως τότε όρθιο, και έχασαν τη ζωή τους 200.000 Πολωνοί.

Αμέσως μετά τη λήξη του πολέμου η Βαρσοβία ξαναχτίζεται από την αρχή. Τεράστια, άχαρα, μίζερα, πανομοιότυπα, κτιριακά συγκροτήματα υψώνονται παντού. Αποθέωση της σταλινικής αρχιτεκτονικής. «Τοπείο» που προκαλεί αγωγή.

Προσκήνυμα στον τάφο του Γιέρζυ Ποπιελούτσκο.

Μόνο η περιοχή του ιστορικού κέντρου, η Stare και η Nowe Miasto, γλυτώνει από τη νέα λαίλαπα. Εδώ οι Πολωνοί κατορθώνουν και ξαναφτιάχνουν, μέχρι την παραμικρή λεπτομέρεια, την παλιά πόλη (17ος, 18ος, 19ος αι.) όπως ακριβώς ήταν πριν ισοπεδωθεί από τους βομβαρδισμούς. Εντυπωσιακό και παράδοξο το αποτέλεσμα. Μέγαρα, εκκλησίες, σπίτια, δρόμοι, πλατείες, σκάλες, συντριβάνια με ιστορία τριών αιώνων και... ηλικία τεσσάρων δεκαετιών. Άραγε σε ποιόν παράγοντα πρέπει να αποδοθεί αυτή η επιτυχία; Στους αρχιτέκτονες ή στην έμμονη μνήμη των Πολωνών;

Στις τεράστιες λεωφόρους Marszałkowska και Jerozolimskie, και στους γύρω δρόμους, βρίσκεται το εμπορικό κέντρο, αλλά στα καταστήματα δεν υπάρχουν εμπορεύματα. Το μόνο εν αφθονία είδος είναι το κακομούτσουνο ύφος των υπαλλήλων. Στο «Σούπερσαμ», το μεγαλύτερο σουπερμάρκετ της Βαρσοβίας, τα ράφια δεν είναι άδεια τουλάχιστον εκείνα με τα βασικά είδη διατροφής. Όμως για να κατορθώσουν να ψωνίσουν οι Πολωνοί πρέπει πρώτα να περάσουν από... δύο ουρές. Μια για να επιστρέψουν τα άδεια μπουκάλια και μία για να πάρουν το περίφημο σιδερένιο καλάθκι. Μετά αρχίζει η... κανονική ουρά.

Από νωρίς το πρωί μπροστά στις άδειες βιτρίνες των καταστημάτων, στις κεντρικές πλατείες και, ιδίως, στις υπόγειες διαβάσεις «στήνεται» μια ετερόκλητη, πρόχειρη αγορά. Ο καθένας πουλά ό,τι έχει και αγοράζει ό,τι μπορεί. Τσιγάρα, κάλτσες, μαντήλια, μήλα, σκόρδα, μερικά κουτιά Coca Cola, κάποιο τρανζίστορ, δύο ζευγάρια γάντια κουζίνας.

Αν και όλα τα θηριώδη κτίρια της Βαρ-

σοβίας είναι περίπου όμοια, υπάρχει ένα που ξεχωρίζει. Το περίφημο «Μέγαρο της Κουλτούρας και των Επιστημών», δώρο των Ρώσων στον «αδελφό» πολωνικό λαό. Σε όποιο σημείο της πόλης και αν βρίσκεται κανείς, αποκλείεται να μην μπορεί να το δει. Μόνη σωτηρία... η ομίχλη. Σ' αυτό το σταλινο-αιγυπτιακό μαιωλείο έγινε στις 27 Ιανουαρίου το 11ο και έσχατο συνέδριο του κομμουνιστικού κόμματος. Ήταν πράγματι ο καταλληλότερος χώρος για μια τέτοια κηδεία.

Ότι οι Πολωνοί, είναι καθολικοί έως το κόκαλο, όλος ο κόσμος το ξέρει. Ότι οι εκκλησίες γεμίζουν ασφυκτικά με πιστούς κάθε ηλικίας, επίσης είναι γνωστό. Ότι η Αλληλεγγύη έχει αρμονικότερες σχέσεις με την Εκκλησία, κανείς δεν το αμφισβητεί.

Ρωτήσαμε φίλους μας Πολωνούς κατά πόσον η πολιτική αλλαγή μπορεί να επηρεάζει τα θρησκευτικά ήθη. Και εκείνοι μας απάντησαν «πρέπει να πάτε οπωσδήποτε στο Ζόλιμπορτς». Και πήγαμε.

Η εκκλησία του αγίου Στάνισλαβ Κόσκα, στο Ζόλιμπορτς στα βόρεια περίχωρα της Βαρσοβίας, ήταν η ενορία του ιερέα Γιέρζυ Ποπιελούτσκο που δολοφονήθηκε από αστυνομικούς της Ασφαλείας τον Οκτώβριο του 1984. Στο προαύλιο της εκκλησίας, όπου έχει ταφεί ο ιερέας-μάρτυρας, υπάρχουν παντού πανώ της Αλληλεγγύης, λουλούδια, στεφάνια και αναμμένα κεριά. Κάθε ημέρα, από το πρωί έως το βράδυ, νέοι, ηλικιωμένοι και παιδιά έρχονται εδώ, προσεύχονται και προσκηνούν.

Όλα μπορεί να αλλάζουν στην Πολωνία μόνο το μονοπώλιο της Εκκλησίας, καθώς φαίνεται, μένει ακλόνητο. □

Συνέντευξη στην Τέτα Παπαδοπούλου

Ο Άνταμ Μίχνικ, το μαύρο πρόβατο του «υπαρκτού» πολωνικού «σοσιαλισμού», είναι σήμερα βουλευτής της Αλληλεγγύης και διευθυντής της «Gazeta Wyborcza» της πρώτης ανεξάρτητης εφημερίδας στην Ανατολική Ευρώπη. Η «Gazeta Wyborcza» κυκλοφόρησε τον περασμένο Μάιο με καταπληκτική, ευθύς εξ αρχής, επιτυχία. Οι πωλήσεις της ξεπερνούν τα 400.000 φύλλα ημερησίως.

Ιστορικός, θεωρητικός της Αλληλεγγύης, από τους ιδρυτές —το 1976— της ΚΟΑ (Επιτροπή Αυτοάμυνας Πολιτών) μαζί με τον Γιόζεφ Κουρόν και τον Γιαν Γιόζεφ Λίπσκι, ο Άνταμ Μίχνικ είναι ένας από τους δημοφιλέστερους και εγκυρότερους εκφραστές της νέας Πολωνίας.

Η σύγκρουσή του με το καθεστώς, αρχίζει από τα φοιτητικά του χρόνια. Το 1968 τον αποβάλλουν από το Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας. Έκτοτε οι συλλήψεις, οι ανακρίσεις και οι φυλακίσεις αποτελούν μέρος της ζωής του.

Ακόμη και στη φυλακή ο Άνταμ Μίχνικ είναι επικίνδυνος αντίπαλος για τον «υπαρκτό σοσιαλισμό». Μετά την κήρυξη του στρατιωτικού νόμου, 13 Δεκεμβρίου 1981, ο διαβόητος υπουργός Εσωτερικών Τσέσλαβ Κίζτσακ του προτείνει να φύγει στο εξωτερικό, αλλά λαμβάνει την εξής αποστομωτική απάντηση:

«Κύριε, ξέρω πως στη θέση μου εσείς θα διαλέγατε την Κυανή Ακτή. Αλλά να ποια είναι η διαφορά ανάμεσά μας. Εσείς είστε γουρούνια, εμείς όχι. Εγώ αγαπώ την Πολωνία ακόμη και από τα βάθη του κελιού μου. Δεν έχω πρόθεση να την εγκαταλείψω. Μη ματαιοπονείτε!».

Συναντήσαμε τον Άνταμ Μίχνικ στα γραφεία της Αλληλεγγύης στη Βουλή. Τίποτα στο παρουσιαστικό και την έκφρασή του δεν θυμίζει ότι έχει ταλαιπωρηθεί στις φυλακές. Ούτε, επίσης, μοιάζει... με βουλευτή. Χιούμορ, εγκαρδιότητα, παραδοσιακή πολωνική ευγένεια (απαραίτητο, π.χ., το χειροφίλημα στις κυρίες) πειράγματα με τους φίλους -συνεργάτες του και αμεσότητα στις απαντήσεις.

«ΕΙΝΑΙ Ο ΚΑΙ

Ο Άνταμ Μίχνικ συμμετέχει στο συνέδριο που διοργανώνει το ΑΝΤΙ με το Πάντειο Πανεπιστήμιο στις 8-11 Μαρτίου, με θέμα «Οι εξελίξεις στην Ανατολική Ευρώπη, προβλήματα και προοπτικές».

ΕΡ.: Πριν λίγες ημέρες επισκέφθηκε τη Βαρσοβία ο στενός σας φίλος Βάτσλαβ Χάβελ, πρόεδρος τώρα της Τσεχοσλοβακίας. Στις ελληνικές εφημερίδες δημοσιεύθηκαν φωτογραφίες από τη συνάντησή σας. Δεν έχει περάσει πολύς καιρός από τότε που και οι δύο είσασαν στη φυλακή... Αλήθεια έχετε εξοικειωθεί με τη νέα πραγματικότητα;

ΑΝΤΑΜ ΜΙΧΝΙΚ: Όχι βέβαια. Ακόμη δεν μπορώ καλά καλά να το πιστέψω. Ορισμένες στιγμές μάλιστα νομίζω ότι... βρίσκομαι σε μυθιστόρημα του Κάφκα.

ΕΡ.: Είστε βουλευτής της Αλληλεγγύης. Πάει η εποχή της παρανομίας και της «άγριας» αντιπολίτευσης. Τώρα βρίσκεστε στην εξουσία.

Α.Μ.: Ναι, αλλά ελπίζω ότι παραμένω ανεξάρτητος. Έτσι τουλάχιστον μου λένε οι συνεργάτες μου και με καθησυχάζουν κάπως γιατί το θέμα αυτό δεν είναι καθόλου απλό (γελά).

ΕΡ.: Η πολιτική δραστηριότητα προς το παρόν καλύπτει καθ' ολοκληρίαν τη ζωή σας. Θα σας απορροφήσει η πολιτική; Θα γίνεται επαγγελματίας;

Α.Μ.: Ζούμε την περίοδο του μετασχηματισμού της Πολωνίας. Καθώς αυτή ολοκληρώνεται, νομίζω ότι ολοκληρώνεται και η συμβολή των πολιτικών της δικής μας κατηγορίας δηλαδή των ερασιτεχνών, των οραματιστών, των διανοούμενων.

ΕΡ.: Τούτο σημαίνει ότι εσείς δεν θα ξαναβρεθείτε, π.χ., στη Βουλή;

Α.Μ.: Ασφαλώς όχι. Θα είμαι ένας ελεύθερος, απερίσπαστος διανοούμενος. Αυτό εξάλλου είναι η βαθύτερη επιθυμία μου.

ΕΡ.: Συμμερίζεσθε, επομένως, την άποψη του Βάτσλαβ Χάβελ ο οποίος αναλαμβάνοντας τα καθήκοντά του είπε ότι περιμένει να περάσουν οι έξι μήνες της θητείας του για να αφιερωθεί στο γράψιμο;

Α.Μ.: Μα, φυσικά. Όμως η κατάσταση του φίλου μου Βάτσλαβ Χάβελ είναι πολύ διαφορετική από τη δική μου. Εκείνος είναι πρόεδρος Δημοκρατίας, ενώ εγώ είμαι ένας απλός βουλευτής. Πάντως κανένας από όλους εμάς δεν επεδίωξε να αποκτήσει δημόσια αξιώματα. Η δίνη των ιστορικών εξελίξεων, το πολιτικό κενό και ένα αίσθημα ηθικής υποχρέωσης —αν μπορώ να το ονομάσω έτσι— έφεραν στο κέντρο του δημόσιου χώρου μια σειρά ανθρώπων που από χρόνια είχαν αντιπαρτεθεί στα ολοκληρωτικά καθεστώτα. Αντιλαμβάνεσθε, δεν ασχοληθήκαμε με την πολιτική επειδή δεν είχαμε να κάνουμε τίποτα άλλο.

ΠΡΟΣ ΤΩΝ ΟΡΑΜΑΤΙΣΤΩΝ»

ΕΡ.: Ο κομμουνισμός ως σύστημα χρεωκόπησε. Νομίζετε ότι θα συνεχίσει να συγκινεί, μια μικρή έστω μερίδα του κόσμου, ως ιδεολογία;

Α.Μ.: Θα αστειεύεσθε μάλλον. Αυτή η υπόθεση έχει τελειώσει από κάθε άποψη· ιδίως ως ιδεολογία.

ΕΡ.: Πώς βλέπετε το άμεσο μέλλον της πολωνικής κοινωνίας; Εκτός των γνωστών προβλημάτων που κληρονομήσατε από το προηγούμενο καθεστώς, έχουν αναφανεί ενδεχομένως νέα προβλήματα;

Α.Μ.: Οδεύουμε προς μια μετα-κομμουνιστική, μετα-ολοκληρωτική κοινωνία. Αυτό είναι πέρα ως πέρα σίγουρο. Δεν μπορώ όμως να σας απαντήσω τι ακριβώς θα γίνει στο άμεσο μέλλον, ή πού ακριβώς κατευθυνόμαστε. Δεν είμαι προφήτης, ιστορικός είμαι (γελά). Έχουμε πλήρη επίγνωση ότι πολύ σύντομα θα ζήσουμε συγκρούσεις νέου τύπου ανάμεσα στους συντηρητικούς και εκείνους που επιθυμούν περισσότερη ελευθερία, ανάμεσα στους υπέρμαχους της κοινωνίας των πολιτών και στους οπαδούς του αυταρχικού κράτους.

Κατά τη γνώμη μου η Πολωνία, αλλά και όλες οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, έχουν δύο μεγάλες επιλογές. Είτε θα ακολουθήσουν τον ευρωπαϊκό, δημοκρατικό, πλουραλιστικό δρόμο είτε θα περιχαρακωθούν στο στενόχωρο όραμα του ισχυρού, ανεξάρτητου, εθνικού κράτους και στην ιδεολογία του εθνικισμού.

ΕΡ.: Όμως τα εθνικιστικά μίσση και πάθη θριαμβεύουν, δεν νομίζετε;

Α.Μ.: Το εθνικιστικό πρόβλημα είναι ήδη εμφανές παντού. Σε όλες τις χώρες που βγαίνουν από τον ολοκληρωτισμό υπάρχουν ασφαλώς λεπενικές τάσεις... «Η Πολωνία στους Πολωνούς», «η Βουλγαρία στους Βούλγαρους», «η Ρωσία στους Ρώσους». Το Αζερμπαϊτζάν είναι ένα Αφγανιστάν μέσα στη Σοβιετική Ένωση. Οι διαμάχες στη Βουλγαρία αποτελούν τα πρώτα δείγματα μιας μεγάλης εθνικιστικής σύγκρουσης στο χώρο των Βαλκανίων.

Φοβάμαι ότι οι εξελίξεις θα είναι πολύ βίαιες και οι συνέπειές τους απροσδιόριστες. Πρόκειται για τη ρεβάνς του εθνικού νιχιλισμού στο κομμουνιστικό καθεστώς. Το κόμμα, και στην Πολωνία και όπου αλλού επικράτησε, επιχείρησε λυσσαλέα να εξολοθρεύσει την εθνική ταυτότητα, την εθνική κουλτούρα, την εθνική μνήμη. Η συσσωρευμένη βία ολόκληρων δεκαετιών έρχεται τώρα στην επιφάνεια. Από αυτή την άποψη η κατάσταση στην Ανατολική Ευρώπη και, ιδίως, στη Σοβιετική Ένωση είναι πολύ κρίσιμη.

ΕΡ.: Έχουν γραφεί τόμοι ολόκληροι για την «είσοδο στο σοσιαλισμό» αλλά ούτε μια λέξη

για την... «έξοδο». Η Πολωνία είναι η πρώτη χώρα που αντιμετωπίζει το πρόβλημα αυτό.

Α.Μ.: Ακούστε υπάρχουν δύο δυνατότητες για το μετασχηματισμό του ολοκληρωτικού κομμουνιστικού συστήματος σε πολυκομματική δημοκρατία. Η πρώτη είναι το λεγόμενο «ισπανικό μοντέλο», δηλαδή η τακτική ενός μεγάλου ιστορικού συμβιβασμού, ο προσεταιρισμός των μεταρρυθμιστικών στοιχείων του προηγούμενου καθεστώτος. Η δεύτερη είναι η δυναμική αντιπαράθεση στην οποία ελλοχεύει ο κίνδυνος του εμφυλίου πολέμου, με όπλα ή χωρίς όπλα.

Η κυβέρνηση της Αλληλεγγύης ακολουθεί μια μικτή τακτική, θα την αποκαλούσα τακτική «βήμα προς βήμα». Η Πολωνία αποτελεί, μέχρι στιγμής, το μοναδικό παράδειγμα όπου οι ριζικές αλλαγές συντελούνται αφ' ενός ταχύτατα αφ' ετέρου σε πλαίσια εσωτερικής σταθερότητας.

ΕΡ.: Θέλετε να πείτε ότι η νομενκλατούρα δεν αντιδρά, δεν υπονομεύει το έργο της Αλληλεγγύης;

Α.Μ.: Ασφαλώς αντιδρά. Το τελευταίο διάστημα μάλιστα έχουν αναζωπυρωθεί οι αντιδράσεις της τοπικής νομενκλατούρας, των μεσαίων στελεχών του παλαιού καθεστώτος. Βλέπουν ότι σύντομα θα διενεργηθούν δημοτικές εκλογές και αντιλαμβάνονται ότι έρχεται το τέλος.

Όμως το πρόβλημα της νομενκλατούρας δεν είναι τόσο πρόβλημα συγκεκριμένων προσώπων, όσο είναι πρόβλημα αρχών. Χρειάζεται να αλλάξει η νοοτροπία. Θα σας δώσω ένα παράδειγμα. Εάν κάποιο στέλεχος του αυτοδιαλυθέντος πλέον κομμουνιστικού κόμματος βρίσκεται στη θέση του διευθυντή ενός νοσοκομείου και κάνει καλά τη δουλειά του, τότε φυσικά πρέπει να παραμείνει στη θέση του. Θα ξέρει όμως ότι αυτό συμβαίνει επειδή διαθέτει τα απαραίτητα επαγγελματικά προσόντα και όχι επειδή τον διόρισε οποιαδήποτε κεντρική ή τοπική επιτροπή.

ΕΡ.: Στους κόλπους της Αλληλεγγύης υπάρχουν διάφορες τάσεις με σχετικά ευδιάκριτες αποκλίσεις, οι μεν από τις δε, όπως, λόγου χάριν, εκείνη που έχει ιδιαίτερες προσδέσεις με την Εκκλησία. Είναι ενδεχόμενο να διαρραγεί η ενότητα της Αλληλεγγύης;

Α.Μ.: Αυτό τον καιρό αντιμετωπίζουμε όλοι μαζί τη νέα κατάσταση. Όταν τα βασικά προβλήματα θα έχουν πάρει το δρόμο τους —τότε μόνον— ίσως να διασπασθεί η Αλληλεγγύη. Όσο για την καθολική τάση, δεν νομίζω ότι παρουσιάζει κανένα πρόβλημα. Εξ άλλου σχεδόν όλοι οι Πολωνοί είναι καθολικοί.

ΕΡ.: Πώς σχολιάζετε τη δημιουργία των δύο (Ι) σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων από τις

Gazeta

WYBORCZA

Nie ma wolności bez

solidarności

στάχτες του κομμουνιστικού κόμματος;

Α.Μ.: Τι λαμπρή ιδέα! Πριν δύο ημέρες ήταν ακόμη κομμουνιστές. Ξαφνικά άλλαξαν και έγιναν σοσιαλδημοκράτες. Ας δούμε όμως τι πρόκειται να κάνουν. Από τις πράξεις τους θα κριθούν.

ΕΡ.: Οι Πολωνοί φοβούνται την ένωση των δύο Γερμανιών. Εσείς;

Α.Μ.: Η ένωση είναι αναπόφευκτη και αναγκαία. Όμως εδώ θα φανεί εάν είμαστε ώριμοι να οικοδομήσουμε τη νέα Ευρώπη. Η πρόταση του προέδρου της Τσεχοσλοβακίας «Ενωμένη Γερμανία σε μια ενωμένη Ευρώπη» μας βρίσκει απολύτως σύμφωνους. Θα προσθέσω επίσης ότι εάν η Δυτική Γερμανία, θέλει να είναι αξιόπιστη, τότε οφείλει να αναγνωρίσει ότι τα πολωνογερμανικά σύνορα ορίζονται από τη γραμμή Oder-Neisse.

ΕΡ.: Μια τελευταία, πολωνο-ελληνικού περιεχομένου, ερώτηση. Θυμάστε τις δηλώσεις που έκανε στη Βαρσοβία (1984) ο τότε Έλληνας πρωθυπουργός κ. Παπανδρέου για το «ενδιαφέρον πείραμα αυτοδιαχείρισης που επιχειρείται σ' αυτή τη χώρα»;

Α.Μ.: Φυσικά τις θυμάμαι. Τι να πει κανείς γι' αυτό το θέμα. Ο κ. Παπανδρέου μιλούσε για ενδιαφέρον πείραμα αυτοδιαχείρισης υπό στρατιωτικό νόμο! Ε, λοιπόν και εγώ θα θυμηθώ την αυτοδιαχείριση των συνταγματαρχών της 21ης Απριλίου...

1. Από την ενδιαφέρουσα συνομιλία του Άνταμ Μίχνικ με τον Ντανιέλ Κον-Μπεντίτ που κυκλοφορεί στις εκδόσεις «Αλεξάνδρεια» με τίτλο «Πολωνία: από την ΚΟΡ στην ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ».

ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΟΚ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Ένα Ευρωπαϊκό Διαπανεπιστημιακό πρόγραμμα διδασκαλίας και έρευνας

του Πέτρου Ν. Στάγκου

Η Επιτροπή της ΕΟΚ χρηματοδότησε, στα πλαίσια του προγράμματος ERASMUS, ένα πρωτότυπο πρόγραμμα εντατικών σπουδών με αντικείμενο το νομικό και πολιτικό πλαίσιο των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων της Κοινότητας με την Ανατολική Ευρώπη. Στο πρόγραμμα αυτό συμμετείχαν καθηγητές και φοιτητές από τα Ευρωπαϊκά Ινστιτούτα των πανεπιστημίων της Γάνδης και του Άμστερνταμ και από τις Νομικές Σχολές της Μαδρίτης, της Μπολωνίας και της Θεσσαλονίκης, η διεξαγωγή του έγινε στη Γάνδη από τις 22 μέχρι τις 30 Ιανουαρίου. Την ελληνική συμμετοχή στο πρόγραμμα αποτελούσε ομάδα φοιτητών του μεταπτυχιακού τμήματος του τομέα διεθνών σπουδών της Νομικής Σχολής της Θεσσαλονίκης, με επικεφαλής τον υπογράφωντα.

Η πρωτοτυπία αυτού του διαπανεπιστημιακού προγράμματος συνίσταται στο ότι σκοπός του ήταν να πραγματοποιηθεί μια διαπανεπιστημιακή συνεργασία για την εμπάθυνση της μελέτης και της έρευνας πάνω στο αντικείμενο του προγράμματος, με απώτερο στόχο τη διερεύνηση των δυνατοτήτων για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού διαπανεπιστημιακού προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών πάνω στο ίδιο αντικείμενο. Πρωτότυπη ήταν και η δομή του προγράμματος: πέρα από τον υπερενατατικό του χαρακτήρα, το πρόγραμμα περιείχε μαθήματα και διαλέξεις όχι μόνο των καθηγητών των πέντε πανεπιστημίων αλλά και ανθρώπων της πρακτικής (Βέλγων, Ούγγρων και Σοβιετικών πρεσβευτών, ανωτάτων στελεχών της Επιτροπής της ΕΟΚ, ανωτάτων στελεχών πολυεθνικών τραπεζικών και βιομηχανικών επιχειρήσεων οι οποίες πραγματοποιούν joint-ventures στην Ανατολική Ευρώπη), ενώ καθοριστική για τη διεξαγωγή του προγράμματος ήταν η συμμετοχή των φοιτητών των πέντε πανεπιστημίων διαμέσου της συμμετοχής τους σε ομάδες εργασίας και της σύνταξης εκθέσεων για ειδικά ζητήματα των σχέσεων ΕΟΚ-Ανατολικής Ευρώπης.

Η επιλογή του αντικείμενου αυτού του προγράμματος σπουδών ελάχιστες δικαιολογητικές διευκρινίσεις χρειάζεται, αν αναλογιστεί κανείς την έκταση και

την ποιότητα των μεταρρυθμίσεων που πραγματοποιούνται με ταχύτατους ρυθμούς στην Ανατολική Ευρώπη, καθώς και το ενδιαφέρον που καλείται να δείξει η Ευρώπη των 12 για την εξέλιξη αυτής της «ανατολικο-ευρωπαϊκής πρόκλησης».

Τα πορίσματα πάντως του ακαδημαϊκού αυτού προγράμματος, που συντάχθηκαν από τους καθηγητές - εκπροσώπους των πέντε πανεπιστημίων και υποβλήθηκαν στην Επιτροπή της ΕΟΚ με τη μορφή εισήγησης, δεν αφήνουν πολλές αμφιβολίες για το ποια ήταν τα θέματα αιχμής που αντιμετωπίστηκαν από τους συμμετέχοντες. Το πρώτο από αυτά ήταν η διερεύνηση της μορφολογίας της κοινοτικής υποστήριξης στις οικονομικές μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιούνται στην Ανατολική Ευρώπη, ιδιαίτερα δε εκείνης της διάστασης αυτής της υποστήριξης που συνίσταται στη διείσδυση των κοινοτικών επιχειρηματικών συμφερόντων στις οικονομίες των ανατολικο-ευρωπαϊκών χωρών. Ιδιαίτερα έντονος φαίνεται ότι ήταν ο προβληματισμός για τη δημιουργία του λεγόμενου ενιαίου «Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου», στο πλαίσιο του οποίου θα διαμορφωθούν και οι μηχανισμοί ενίσχυσης των κοινοτικών επενδυτικών δραστηριοτήτων, όπως και της ίδρυσης κοινών επιχειρήσεων από κοινοτικά και ανατολικο-ευρωπαϊκά κεφάλαια στους τομείς της βιομηχανίας και των υπηρεσιών.

Επίσης, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε, στα πλαίσια του ακαδημαϊκού προγράμματος, στο «γερμανικό ζήτημα», στην ανάγκη δηλαδή προσαρμογής των υφιστάμενων οικονομικών και πολιτειακών σχέσεων μεταξύ των δύο Γερμανιών στις απαιτήσεις μιας ισόρροπης οικονομικής ανάπτυξης στο εσωτερικό της Κοινότητας, όπως και στο ζήτημα της σταδιακής κατάργησης του ασφυκτικού ελέγχου των κοινοτικών εξαγωγών προϊόντων υψηλής τεχνολογίας στην Ανατολική Ευρώπη. Αυτός ο έλεγχος γίνεται από τη Συντονιστική Επιτροπή Πολυμερούς Ελέγχου των Εξαγωγών (που είναι γνωστή από τα αρχικά της ως COCOM) η οποία λειτουργεί στο θεσμικό περίγυρο του ΟΟΣΑ. Σύμφωνα με τα πορίσματα του προγράμματος, αυτός ο έλεγχος θα πρέπει γρή-

γορα να διαφύγει από τον ασφυκτικό εναγκαλισμό του από την COCOM (στην ουσία δε, από τον ασφυκτικό εναγκαλισμό του από τις Ηνωμένες Πολιτείες) και να διεξάγεται πλέον στο πλαίσιο του κοινοτικού θεσμού της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας. Τέλος, από τα πορίσματα του προγράμματος ιδιαίτερο βάρος δίνεται στην ανάγκη επιτάχυνσης των ρυθμών συγκρότησης της ενιαίας εσωτερικής αγοράς της Κοινότητας, έτσι ώστε να είναι απρόσκοπτη η οικονομική συνεργασία με την Ανατολική Ευρώπη και να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη και για τις δυο πλευρές.

Ολοκληρώνοντας μια απλή ανάγνωση των εικοσασέλιδων πορισμάτων αυτού του ευρωπαϊκού προγράμματος διδασκαλίας και έρευνας, ένα ερώτημα μένει αναπάντητο: ποια είναι η θέση της Ελλάδας στις καταλυτικές εξελίξεις, τις οποίες φαίνεται ότι πολύ γρήγορα θα γνωρίσουν οι σχέσεις της ΕΟΚ με την Ανατολική Ευρώπη; Το ίδιο ερώτημα μπορεί να εξειδικευτεί με αφορμή το ενδεχόμενο σοβαρό πλήγμα της ελληνικής οικονομίας από τη διάθεση μεγάλης έκτασης κοινοτικών πόρων για την κοινοτική ενίσχυση των οικονομικών μεταρρυθμίσεων στην Ανατολική Ευρώπη: εξάλλου, κύρια εκδήλωση αυτής της κοινοτικής οικονομικής υποστήριξης είναι η διάθεση 10 δισεκατομμυρίων ECU για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη.

Τέλος, το ίδιο ερώτημα μπορεί να τεθεί και με πιο απόλυτους όρους: μια ομάδα από φοιτητές ενός ελληνικού πανεπιστημιακού ιδρύματος με επί κεφαλής τον καθηγητή τους, αποφάσισαν και πήραν δραστήρια μέρος σε μια ευρωπαϊκή δραστηριότητα ακαδημαϊκού χαρακτήρα, από την οποία σίγουρα θα βγήκαν σοφότεροι: Συμβαίνει όμως κάτι ανάλογο και με όλους τους υπεύθυνους για τη λήψη πολιτικών και οικονομικών αποφάσεων, καθόλη την έκταση της ελληνικής δημόσιας ζωής; ή μήπως επιλογή των τελευταίων —ενσυνείδητη ή μη ηθελημένη ελάχιστη σημασία έχει— είναι να παραμείνει η ελληνική οικονομία και κοινωνία απλός θεατής όλων αυτών των εξελίξεων;

ΣΤΗ ΒΑΛΤΙΚΗ ΟΙ ΡΩΣΟΙ ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΕΙΣΑΚΤΟΙ

του Παντελή Μούτουλα

Αυτός όχι. Ήταν βέβαιος ότι κανείς δεν θα τον περίμενε. Είχαν περάσει λίγα λεπτά από την αναγγελία της άφιξης του αεροπλάνου από τη Μόσχα στη Βίλνα και οι πρώτοι ταξιδιώτες εμφανίστηκαν στην αίθουσα αναμονής όπου τους περίμεναν οι συγγενείς τους. Μόνο γι' αυτόν δεν θα υπήρχε κανένας κι ας είχε τις περισσότερες γνωριμίες στη χώρα. Έστω ένας άνθρωπος να του πει «γεια σου πρόεδρε».

Μόλις μπήκε στην αίθουσα δοκίμασε την έκπληξη. Δεκάδες ενθουσιώδεις κάτοικοι της πόλης με πανώ «καλώς ήλθατε» άρχισαν να χειροκροτούν. Ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ αναθάρρησε αμέσως, φόρεσε ένα πλατύ χαμόγελο κι έτρεξε να τους σφίξει το χέρι. Τότε ακούστηκε ευγενική, αλλά σταθερή η φωνή από το πλήθος: «Εμείς οι Λιθουανοί τους ξένους πάντα έτσι τους υποδεχόμαστε».

Δεύτερη διαδοχική προσγείωση, ανώμαλη αυτή τη φορά. Σύμφωνα με το γελοιογράφο της Μοντ ο πρόεδρος της Σοβιετικής Ένωσης είναι ξένος στην ίδια του τη χώρα. Το ίδιο ξένοι νιώθουν και οι Ρώσοι κάτοικοι των Βαλτικών δημοκρατιών. Ο Αλεξάντερ Γιάσουγκιν είναι απόμαχος του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου και ζει στο Ταλίν, πρωτεύουσα της Εσθονίας. Πριν από λίγο καιρό πήγε να αγοράσει μια συσκευή τηλεόρασης. Ο υπεύθυνος του καταστήματος αρνήθηκε να τον εξυπηρετήσει, ακόμη και να τον βάλει σε λίστα προτεραιότητας. «Όταν πολεμούσαμε τους Γερμανούς, δεν υπήρχαν διακρίσεις μεταξύ Ρώσων και Εσθονών», του απάντησε ο Γιάσουγκιν χωρίς όμως να καταφέρει να τον μεταπείσει.

Από τα 1,7 εκατομμύρια κατοίκων της Εσθονίας το 40% είναι Ρώσοι και πολλοί απ' αυτούς εργάζονται στη βιομηχανία. Τον Αύγουστο κατέβηκαν σε απεργία και ανάγκασαν την τοπική κυβέρνηση να αποσύρει τον εκλογικό νόμο που ουσιαστικά στερούσε από την πλειοψηφία των Ρώσων της Εσθονίας τα πολιτικά τους δικαιώματα. Στη Λετονία οι Ρώσοι αποτελούν το ένα τρίτο του συνόλου των 2,7 εκατομμυρίων και στη Λιθουανία περίπου το 20% των 3,7 εκατομμυρίων. Αρκετά σημαντικά ποσοστά, ικανά ακόμη και να ακυρώσουν την προοπτική της ανεξαρτητοποίησης των τριών Βαλτικών δημοκρατιών.

Εντούτοις, η προοπτική αυτή φαίνεται να ενισχύεται μετά τη θριαμβευτική νίκη του Σαγιούντις στις εκλογές στη Λιθουανία. Το αποτέλεσμα αναμένεται ότι θα έχει αλυσιδωτές επιπτώσεις στις άλλες δημοκρατίες. Η διαδήλωση που έγινε στη Μόσχα την επομένη των εκλογών στη Λιθουανία ήταν ενδεικτική. Κύριο σύνθημα ήταν η υποστήριξη των ανεξαρτητών υποψηφίων στις προσεχείς εκλογές στις άλλες δημοκρατίες. Στη Λετονία, το Κοινοβούλιο κήρυξε άκυρη και

παράνομη την προσάρτηση στη Σοβιετική Ένωση το 1940 και κάλεσε για όλα τα αναγκαία μέτρα που θα «αποκαταστήσουν το καθεστώς της ανεξαρτησίας της Λετονίας και θα τη μετατρέψουν σε ελεύθερο, ανεξάρτητο κράτος». Τη σκυτάλη πήρε το Κ.Κ. της δημοκρατίας, που αποφάσισε να ανεξαρτητοποιηθεί από το σοβιετικό κόμμα βλέποντας ότι η επιρροή του μειώνεται συνεχώς έναντι του λαϊκού μετώπου.

Έχει λεχθεί επανειλημμένα ότι ο Γκορμπατσώφ θέλει να μετατρέψει τις τρεις Βαλτικές δημοκρατίες σε βιτρίνα της χώρας του προς τη Σκανδιναβία και την Ευρώπη γενικότερα. Σε αυτό τον βοηθάει το σχετικά υψηλό βιοτικό επίπεδο και η δημοκρατική παράδοση των λαών τους, που θεωρητικά θα πρέπει να είναι οι πρώτοι που θα στηρίξουν την περεστρόικα. Με βάση τα ίδια δεδομένα όμως, θα μπορούσε να υποστηριχθεί και το αντίθετο. Όλοι αυτοί οι άνθρωποι με τις παράξενες τοπικές ενδυμασίες στα εθνικιστικά συλλαλητήρια ζητούν ανεξαρτησία, ακριβώς επειδή βαρέθηκαν να παριστάνουν το οικονομικό άλλοθι της πανίσχυρης όσο και ανίκανης κεντρικής γραφειοκρατίας που έχει καταδικάσει την εθνική οικονομία σε μαρασμό. Ζητούν ανεξαρτησία επειδή θυμούνται ότι κάποτε αποφάσιζαν ελεύθερα ποιος θα τους κυβερνήσει, ώσπου το δικαίωμα αυτό καταργήθηκε από την επέμβαση των Ρώσων «κατακτητών».

Οι εξελίξεις των τελευταίων χρόνων έχουν πάρει το χαρακτήρα σύγκρουσης μεταξύ των αυτόχthonων και των Ρώσων κατοίκων της Βαλτικής. Οι πρώτοι θεωρούν τους δεύτερους όχι μόνο παρείσακτους αλλά κυρίως εμπροσθοφυλακή του συντηρητισμού της Μόσχας, που δεν έχει πείσει ότι η περεστρόικα της είναι αρκούντως... μεταρρυθμιστική. Αλλιώς δεν εξηγείται η εξάπλωση του εθνικισμού ακόμη και μέσα στα τοπικά κομμουνιστικά κόμματα. Στη Λιθουανία το Κ.Κ. διασπάστηκε και σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες, οι φανατικότεροι από τους εθνικιστές δεν διστάζουν να χρησιμοποιήσουν και βίαια μέσα για να αναγκάσουν τους μετριοπαθείς κομμουνιστές συντοπίτες τους να εγκαταλείψουν το φιλοσοβιετικό κόμμα.

Η Μόσχα υποστηρίζει ότι μόνες τους οι τρεις δημοκρατίες δεν μπορούν να αντέξουν το διεθνές οικονομικό ανταγωνισμό παρά την αξιόλογη αγροτική και βιομηχανική παραγωγή που έχουν να επιδείξουν. Έπειτα, η ανεξαρτητοποίησή τους θα άλλαζε τις ισορροπίες στην Ευρώπη κι αυτό είναι πολύ επικίνδυνο. Η εναλλακτική πρόταση του Γκορμπατσώφ είναι η συνεργασία μέσα στα πλαίσια της Σοβιετικής Ένωσης, που θα εγγυηθεί τη σχετικά αυτόνομη οικονομική ανάπτυξή τους.

Αν η περεστρόικα είχε οδηγήσει τη σοβιετική οικονομία σε ανάκαμψη, η επιχει-

Γ. ΧΑΡΑΚΤΗΡ

ρηματολογία του Γκορμπατσώφ θα είχε ένα σοβαρό στήριγμα. Αντίθετα η κατάσταση έχει επιδεινωθεί κι αυτό ενισχύει τις θέσεις των Λαϊκών Μετώπων. Ο οικονομικός παράγοντας όμως δεν είναι ο μοναδικός και ίσως ούτε ο σημαντικότερος. Οι λαοί της Βαλτικής δεν ξεχνούν ότι ο ένας από τους δυο δικτάτορες που αυθαίρετα αποφάσισε για το μέλλον τους κατοικούσε στη Μόσχα και ότι για πενήντα χρόνια σχεδόν, στερήθηκαν την εθνική τους ταυτότητα και τη θρησκευτική τους ανεξαρτησία. Καθώς έχει αποδειχτεί ότι αυτού του είδους οι ρίζες είναι πολύ βαθιές και με το χρόνο δυναμώνουν, συμπεραίνει κανείς ότι δύσκολα θα αντιστραφεί το εθνικιστικό ρεύμα μονάχα με οικονομικές παραχωρήσεις.

Αν και δεν παρουσιάζει την οξύτητα που έχει το κίνημα στο Τατζικιστάν, η εθνικιστική σύγκρουση στη Βαλτική είναι οδυνηρή πραγματικότητα με τάσεις επιδείνωσης. Το δημοτικό συμβούλιο του Ταλίν απαγόρευσε στα διευθυντικά στελέχη του δήμου να κατατάσσονται στο σοβιετικό στρατό και το μικρόβιο εξαπλώθηκε σε ολόκληρη την πόλη, όπου λειτουργεί ήδη συμβουλευτικό γραφείο για τους πολίτες «πώς να αποφύγετε τη στράτευση». Από την άλλη πλευρά, εκατό χιλιάδες Ρώσοι της Εσθονίας έχουν δημιουργήσει οργάνωση για την προστασία των δικαιωμάτων τους και έχουν επαφές με ανάλογες οργανώσεις σε άλλες δημοκρατίες. Και στη Βαλτική λοιπόν, δοκιμάζεται η ικανότητα της σοβιετικής ηγεσίας να γεφυρώσει ιστορικά θεμελιωμένες αντιθέσεις.

Θα τα καταφέρει;

□

ΧΑΒΕΛ-ΓΚΟΡΜΠΑΤΣΩΦ: Η ΔΙΑΛΕΚ

«— έρετε, στη χώρα μου υπάρχει μια μεγάλη διάθεση να φύγουν τα σοβιετικά στρατεύματα. Ο Οργανισμός των σιδηροδρόμων προσφέρει στους στρατιωτικούς δωρεάν εισιτήρια, μια εταιρεία ελαστικών δίνει τζάμπα τα λάστιχα και μια άλλη που ασχολείται με τις κατασκευές, προσφέρεται να κατασκευάσει δωρεάν σπίτια στην ΕΣΣΔ, για όσους αποχωρήσουν». Μιλώντας στο κέντρο Τύπου της Μόσχας, ο Βάτσαβ Χάβελ θύμισε για μια ακόμη φορά αυτό το πηγαίο τσεχοσλοβακικό χιούμορ που σκοτώνει. Πρώτος πολιτικός στην ιστορία του σοβιετικού κέντρου Τύπου που χειροκροτείται πριν, κατά και μετά το τέλος μιας συνέντευξης με τους ξένους δημοσιογράφους, ο Τσεχοσλοβάκος πρόεδρος έδωσε τη Δευτέρα το βράδυ μια εκπληκτική παράσταση πολιτικού ρεαλισμού αλλά και αποφασιστικότητας.

Πεισμένος ότι δεν έπρεπε να δυσκολέψει τον Μιχαήλ Γκορμπατσώφ ή να προσβάλλει χωρίς λόγο το ρωσικό εθνικό συναίσθημα, ο Χάβελ δεν θέλησε να εμφανισθεί ως ο νικητής, σαν εκείνος που επιβεβαιώνεται από την ιστορία ή να ξύσει τις πληγές του παρελθόντος. «Το πιο καυτό θέμα στις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών», τόνισε απαντώντας σε μια σχετική ερώτηση, «είναι αυτή η πληγή που έχουμε στις καρδιές μας από την εισβολή και την κατοχή. Αλλά αυτό ανήκει στο παρελθόν και συμφωνήσαμε σήμερα με τον Γκορμπατσώφ ότι πρέπει να κοιτάξουμε το μέλλον».

Όμως το βασικό δίδαγμα του Βάτσαβ Χάβελ από την εισβολή του '68, η αντίθεση που διατηρεί από τότε με τον Αλεξάντερ Ντούμπτσεκ, είναι ότι με τους Σοβιετικούς δεν πρέπει να είναι κανείς απολογητικός. Σε ένα τελευταίο βιβλίο που εκθέτει τις απόψεις του Χάβελ με τη μορφή μιας μακράς συνέντευξης¹ ο δημοφιλής θεατρικός συγγραφέας, εξετάζοντας το θέμα του αναπόφευκτου της εισβολής, αναφέρεται ακριβώς στη συμβιβαστική τακτική της τότε ανανεωτικής ηγεσίας του ΚΚ της Τσεχοσλοβακίας. «Οι σοβιετικοί δεν δέχονται ποτέ τις εξηγήσεις που μοιάζουν με συγγνώμη. Έτσι ρίχνει κανείς νερό στο μύλο τους. Απέναντί τους πρέπει να στέκεσαι αποφασισμένος».

Έτσι όταν θα προκληθεί από ένα σοβιετικό δημοσιογράφο που παραπονιέται επειδή σήμερα στην Τσεχοσλοβακία απομακρύνονται από τη ρωσική κουλτούρα, γκρεμίζουν αγάλματα του Λένιν ή αλλάζουν τις ονομασίες των δρόμων, θα δώσει μια αποστομωτική απάντηση.

«Στον σοβιετικό Τύπο θα έπρεπε να απευθύνετε την ερώτηση» απαντά ψυχραιμα «που δεν δίνει την πραγματική εικόνα για όσα συμβαίνουν στην Τσεχοσλοβακία. Αν δείτε πόσο δημοφιλής είναι σε μας ο Σολτζενίτσιν, ο Παστερνάκ ή ο Τσέχωφ θα καταλάβετε ότι εκτιμούμε πολύ τη ρωσική κουλτούρα... Όσο για τα αγάλματα, θα ξέρετε ίσως ότι ο πρόεδρος Μάζαρικ (σ.σ. σύμβολο της δημοκρατικής Τσεχοσλοβακίας) υπήρξε ο ιδρυτής του κράτους μας και μέχρι το 1948 αγάλματά του υπήρχαν σχεδόν σε κάθε πλατεία. Μετά τα γκρέμισαν και βάλανε στη θέση του τον Λένιν. Βρίσκετε τίποτα παράλογο όταν τοποθετούμε ξανά αγάλματα ενός ανθρώπου που αποτελεί για μας εθνικό σύμβολο;».

Την ίδια στιγμή, ένας άνθρωπος που έχει μπει στην πολιτική χωρίς καθόλου να το επιδιώκει, θα δώσει μαθήματα πολιτικού ρεαλισμού. Στη Μόσχα φθάνει ιδιαίτερα ενδυναμωμένος. Το ταξίδι του στις ΗΠΑ που τελείωσε τις προηγούμενες μέρες, στέφθηκε από τόσο μεγάλη επιτυχία, ώστε ο πρόεδρος Μπους θα τον παρακαλέσει να μεταφέρει ένα μήνυμα στον Μιχαήλ Γκορμπατσώφ. Η υποδοχή από τα αμερικανικά μέσα μαζικής ενημέρωσης ήταν τόσο ενθουσιώδης, ώστε κάνοντας τον απολογισμό της επίσκεψης, ο Χάβελ θα πει: «Χρειάστηκαν μόνο δυο μέρες ταξιδιού, για να κάνουμε την Τσεχοσλοβακία τη δημοφιλέστερη χώρα στις ΗΠΑ».

Ο ειρηνικός δρόμος

Η δημοτικότητά του στο εσωτερικό της χώρας (περισσότερο από 60% των Τσεχοσλοβάκων τον θεωρούσαν ως τον καταλληλότερο άνθρωπο για πρόεδρο σύμφωνα με μια τελευταία δημοσκόπηση) ξεπερνάει κατά πολύ αυτές των άλλων Τσεχοσλοβάκων πολιτικών. Στο δρόμο για τη Μόσχα από την Ουάσινγκτον θα σταματήσει για μια μέρα στην Πράγα, όπου πραγματοποιούνται διαδηλώσεις υποστήριξης στο νέο καθεστώς και αναθεώρησης της ιστορίας: ένα άγαλμα αφιερωμένο στη μυστική αστυνομία ρίχνεται μέσα σε θύελλα ενθουσιασμού στο ποτάμι και η «επανάσταση» του 1948 που οδήγησε το ΚΚ στην εξουσία, ανακηρύσσεται και επισήμως «κομμουνιστικό πραξικόπημα».

Η σοβιετική αυτοκρατορία καταρρέει. Παρ' όλα αυτά, ο άνθρωπος που τέτοια εποχή ένα χρόνο πριν ήταν φυλακή εξαιτίας των σοβιετικών, θα τείνει χέρι βοήθειας προς τον Γκορμπατσώφ. «Καταλαβαίνω πολύ καλά», υπογραμμίζει σε μια

συνέντευξη στην Ισβέστια, «ότι ο δρόμος σε αυτήν την τεράστια, πολυεθνική χώρα θα είναι πολύ πιο δύσκολος απ' ό,τι στην Τσεχοσλοβακία... Ελπίζω να είναι ο πιο ειρηνικός, προς το συμφέρον όχι μόνο των εθνотήτων της ΕΣΣΔ αλλά και ολόκληρης της παγκόσμιας κοινότητας».

Ίδια τακτική και στο θέμα της αποχώρησης των σοβιετικών στρατευμάτων, που θα ολοκληρωθεί το καλοκαίρι του 1991, παρ' ότι ο ίδιος ο Χάβελ θα ήθελε να τα δει «να φεύγουν όσο το δυνατόν νωρίτερα». Γι' αυτήν τη μικρή καθυστέρηση, «καταλαβαίνω ότι υπάρχουν εσωτερικοί πολιτικοί λόγοι», θα πει στη διάρκεια της συνέντευξης...

Η πτώση της αυτοκρατορίας

Οι «εσωτερικοί πολιτικοί λόγοι», είναι αυτό που φοβούνται, τόσο ο Βάτσαβ Χάβελ, όσο πιθανότατα και ο Τζωρτζ Μπους: οι αντιδράσεις της σοβιετικής κοινωνίας από την ιλιγγιώδη πτώση της αυτοκρατορίας. Στην τελευταία ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΣΕ, ένα μεγάλο μέρος της κριτικής των συντηρητικών καταναλώθηκε ακριβώς στην «αποδιοργάνωση της μεγάλης Ρωσίας», στην απώλεια των «συμμάχων» της ΕΣΣΔ —δες των κρατών που διατηρούνταν με το ζόρι κάτω από τη σοβιετική σφαίρα επιρροής. Ο Λιγκατσώφ θα σηκώσει το φόβητρο της ενωμένης Γερμανίας, ο σοβιετικός πρεσβευτής στη Βαρσοβία θα δείξει ιδιαίτερα ενοχλημένος επειδή δεν μπορεί πλέον να διατάζει την πολωνική κυβέρνηση, ο δεύτερος γραμματέας του ΚΚ στο Καζακστάν θα αναφερθεί ανοικτά στην απώλεια των «κρατών-προφυλακτήρων», που θα απορροφούσαν τους κραδασμούς, ακριβέστερα θα δέχονταν πρώτα την επίθεση από τον «εχθρό».

«Είναι τόσο μεγάλες οι αλλαγές στον κόσμο», παρατηρούσε σε μια τελευταία συνέντευξή του ο Σοβιετικός υπουργός των Εξωτερικών Έντουαρντ Σεβερνάντζε, «ώστε προκαλούν ίλιγγο». Μέσα στον «ίλιγγο» αυτόν που αναγκάζει την σοβιετική ηγεσία να αλλάζει μέσα σε 3 μέρες τη θέση της για την ένωση των δυο γερμανικών κρατών, φαίνεται ότι ένας ακόμη παράγοντας δεν είχε υπολογισθεί: η τύχη των εκατοντάδων χιλιάδων αξιωματικών που επιστρέφουν με κατεβασμένα τα φτερά από το Αφγανιστάν, τη Μογγολία και τα σινοσοβιετικά σύνορα, από την Πολωνία, την Ουγγαρία και την Τσεχοσλοβακία.

Συνηθισμένοι για χρόνια στο ρόλο του

ΚΗ ΤΗΣ ΤΗΛΕΠΑΘΕΙΑΣ

του Στέλιου Κούλογλου

προύχοντα-χωροφύλακα επιφορτισμένου με την εφαρμογή της μπρεζνιεφικής αρχής για την «περιορισμένη κυριαρχία» των «κρατών-προφυλακτήρων» βρίσκονται ξαφνικά στη Μόσχα, χωρίς στρατεύματα για να διατάζουν και διαμερίσματα για να μείνουν με τις οικογένειές τους. «Φοβάμαι αυτούς του "άνεργους" αξιωματικούς που συνωστίζονται στην πρωτεύουσα», λέει ο διευθυντής του «Αγκανιόκ» Βιτάλι Καρότιτς. «Την ημέρα που οι ΗΠΑ εισέβαλλαν στον Παναμά, δυο απ' αυτούς κατευθύνθηκαν προς το μέρος μου κουνώντας απειλητικά το δάκτυλό τους και φωνάζοντας: "βλέπεις;". Περιμένουν μια διεθνή πρόκληση, στην Ευρώπη, στα ελληνοτουρκικά σύνορα ή δεν ξέρω που αλλού, μια μεγαλύτερη αποσταθεροποίηση στο εσωτερικό της ΕΣΣΔ για να ενεργοποιηθούν, να πάρουν τη ρεβάνς».

Ο Βάτσλαβ Χάβελ δεν έχει κανένα λόγο να δώσει αφορμή για μια τέτοια «προβοκάτσια», παριστάνοντας στη Μόσχα τον υπερφίαλο ή απομακρύνοντας τους

σοβιετικούς στρατιωτικούς πριν «τακτοποιηθούν οι εσωτερικοί πολιτικοί λόγοι». Άλλωστε, τα σοβιετικά μέσα ενημέρωσης, επεφύλασσαν μια σχεδόν ενθουσιώδη υποδοχή στον Τσεχοσλοβάκο πρόεδρο, παρομοιάζοντάς τον με τον Αντρέι Σάχαρωφ. «Ο πρόεδρος Χάβελ κάνει τα πάντα για να βγάλει τη χώρα του από το λήθαργο, στον οποίο είχε πέσει για χρόνια», έγραφε την παραμονή της επίσκεψης η «Κομσομόλσκαγια Πράβδα». Πολύ περισσότερο, όταν στις επίσημες συνομιλίες ο σοβιετικός ηγέτης φαίνεται ότι καταδίκασε ξανά την εισβολή του '68. «Είναι πολύ κριτικός απέναντι στο παρελθόν», παρατήρησε σχετικά ο Χάβελ του οποίου η συμπάθεια για τον Γκορμπατσώφ χρονολογείται από την εποχή που ήταν το μαύρο πρόβατο του καθεστώτος. Λίγες εβδομάδες πριν την επανάσταση της Τσεχοσλοβακίας, έκανε λόγο για αυτόν τον «θαρραλέο άνθρωπο που κατοικεί στο Κρεμλίνο... και έχει αναλάβει αυτό το γιγάντιο έργο»².

Μάλιστα, όσο κι αν φαίνεται παράξενο

η... επαφή και η γνωριμία μεταξύ των δυο ανδρών, χρονολογείται από τότε που ο Χάβελ καθάριζε τζάμια, όταν δεν μπαινόβγαινε στη φυλακή. «Είπα στον πρόεδρο Γκορμπατσώφ ότι συναντηθήκαμε για πρώτη φορά το 1987», διευκρίνισε στη συνέντευξη Τύπου. «Είχε επισκεφθεί τότε την Πράγα. Κάνοντας βόλτα ένα βράδυ κοντά στο θέατρο είδα κόσμο και πήγα να δω τι συνέβαινε. Είδα τον Γκορμπατσώφ, τον πλησίασα και του έσφιξα το χέρι. Αυτός φυσικά δεν με γνώριζε, αλλά σήμερα που του το εξιστόρησα θυμήθηκε το επεισόδιο. Μου είπε μάλιστα ότι από το σφίξιμο αυτό του χεριού, κατάλαβε ότι εμείς στην Πράγα δεν αισθανόμαστε καλά. Από το άγγιγμα, αισθάνθηκε τον πόνο, τη θλίψη των Τσεχοσλοβάκων».

Είναι αυτό που θα μπορούσε να ονομαστεί, η διαλεκτική της τηλεπάθειας... □

1. «Interrogatoire a distance», ed. «de l' aube», 1989.

2. «Quelques mots sur la parole», ed. «de l' aube», 1989.

ΙΙ ΜΠΗΤΡΟΣ ΑΕΒΕ

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΣΙΔΗΡΟΥ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑ

ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ
ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΧΑΛΥΒΑ

ΤΩΡΑ ΜΕ ΝΕΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

✓ **ΑΝΤΙΤΡΙΒΙΚΕΣ ΛΑΜΑΡΙΝΕΣ
HARDOX
ΤΟΥ ΣΟΥΗΔΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ
SVENSKT-STAL**

✓ **ΚΟΙΛΟΙ ΔΟΚΟΙ
ΤΗΣ BRITISH STEEL
ΣΕ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ**

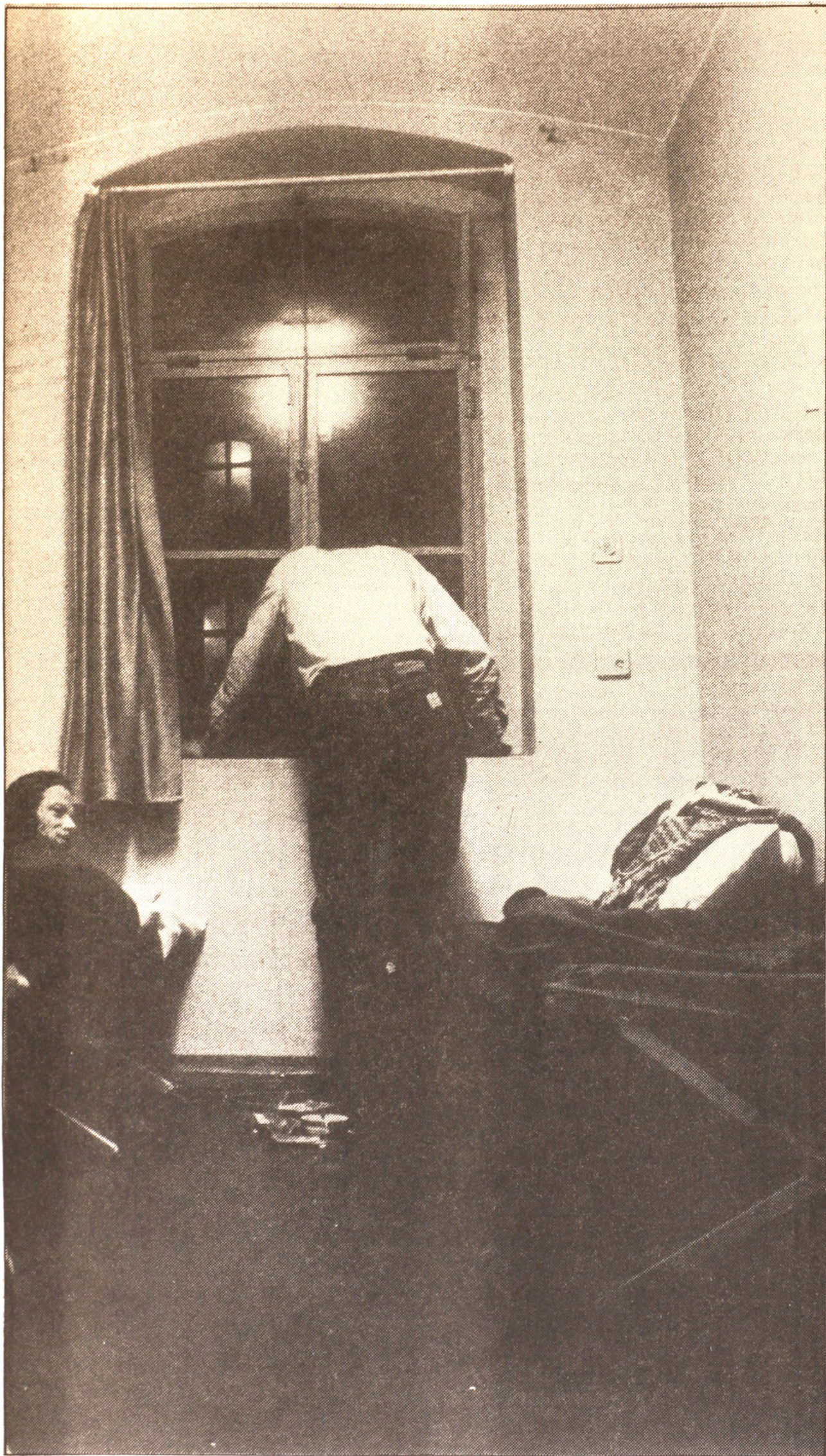
ΚΑΙ ΟΠΩΣ ΠΑΝΤΑ

- ΣΙΔΕΡΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ
- ΛΑΜΑΡΙΝΕΣ (Γαλθανιζέ εν ψυχρώ - εν θερμώ - ναυπηγικές)
- ΣΙΔΗΡΟΔΟΚΟΙ (UPN - IPN - IPE - HEA - HEB)
- ΛΑΜΑΡΙΝΕΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΟΙΟΤΗΤΩΝ (H2, ST52-3-ST70-2)
- ΣΙΔΗΡΟΤΡΟΧΙΕΣ

Γραφεία - Αποθήκες: Π. Ράλλη 38 - Αιγάλεω Τηλ.: 34.59.122 - 34.59.210 Telex: 216796 BSA GR. Fax: 3465132

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Αναμorfωτήριο στο Βερολίνο: Αντί κρατουμένων φιλοξενούνται σήμερα απόδημοι Ανατολικογερμανοί (φωτογρ. περ. Stern).

«Όταν τη νύχτα αναλογισθώ τη Γερμανία είμαι ανίκανος να κοιμηθώ».

Το δίστιχο του Χάινριχ Χάινε, ενός από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της γερμανικής ποίησης του 19ου αι., απόκτησε, τους μήνες μετά το «πέσιμο του τείχους», τη δική του δυναμική. Μεταβλήθηκε για όλους εκείνους που προσέβλεπαν με τρόπο στην ανάδυση της «νέας Γερμανίας» σε σύμβολο της αγωνίας μπροστά στον εφιάλτη ενός τέταρτου Ράιχ.

Χρησιμοποιήθηκε για να περιγράψει με έναν άλλο, ίσως ποιητικότερο τρόπο, τα διστακτικά βήματα των τεσσάρων νικητριών δυνάμεων του β' παγκοσμίου πολέμου — όπως καθιερώθηκε να αποκαλούνται η ΕΣΣΔ, η Γαλλία, η Μεγάλη Βρετανία και οι ΗΠΑ — απέναντι στη διαφαινόμενη κατάλυση της μεταπολεμικής ισορροπίας στην Ευρώπη.

Οι δύο άμεσα ενδιαφερόμενοι, η Ανατολική και η Δυτική Γερμανία, θα ήταν αναγκασμένες να καταθέσουν ιδιαίτερες εγγυήσεις στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων για την «ένωση». Αυτό ήταν σαφές, μέχρι τη νύχτα της 13ης Φεβρουαρίου στην Οττάβα, όταν η επίσημη πλέον παρέμβαση των τεσσάρων δυνάμεων κατοχής στις διαβουλεύσεις των δύο ομογάλακτων κρατών, έδωσε διεθνώς την εντύπωση ότι το «παιχνίδι πέρασε» στα χέρια εκείνων που σε τελευταία ανάλυση έμοιαζαν να καθορίζουν ούτως ή άλλως τους κανονισμούς του. Η ανακοίνωση για την ολοκλήρωση της Ένωσης των δύο Γερμανιών μέχρι το τέλος του 1990 από στόματος των μέχρι τότε άσπονδων εταίρων του συμφώνου της Βαρσοβίας και του ΝΑΤΟ προκάλεσε τουλάχιστον στο διεθνές πολιτικό προσκήνιο μια έντονη αναταραχή.

Τι απέγινε η αδιαλλαξία του Φρανσουά Μιττεράν που άλλωστε είχε οδηγήσει τους τελευταίους μήνες σε μια πρωτοφανή ψύχρανση των σχέσεων της ΟΔΓ με τη Γαλλία;

Πώς ξαφνικά θεωρείται διευθετούμενη σε λιγότερο από ένα χρόνο η διάσταση απόψεων σχετικά με την πολιτική και στρατιωτική προσάρτηση της ενιαίας Γερμανίας;

Αδιαμφισβήτητα, την «πατρότητα» της ανακοίνωσης των τεσσάρων στην Οττάβα θα ήταν σε θέση να διεκδικήσει ο υπουργός Εξωτερικών της ΟΔΓ, Χανς Ντρίτριχ Γκένσερ, αλλά θα ήταν τουλάχιστον αφελές να πιστέψουμε ότι ο νέος σύμπερμαν της Γερμανίας, ο Γκένσμαν όπως χαρακτηρίστικα τιτλοφορείται στο δυτικογερμανικό σατιρικό περιοδικό Titanic, κατάφερε εντός μιας νυχτός να μεταπείσει τις τέσσερις δυνάμεις κατοχής.

Η επιτάχυνση της ένωσης ήταν αναπόφευκτη

Γεγονός είναι, ότι οι δραματικά γοργοί ρυθμοί κατάρρευσης του ανατολικογερμανικού κράτους τους τελευταίους μή-

της Λήδας Καζαντζάκη

νες έχουν μετατρέψει την προσχώρηση του στην «αδελφή χώρα» σε μοναδική «σανίδα σωτηρίας» από την πλήρη οικονομική χρεωκοπία.

Ο όρος «ένωση» μόνον ως ευφημισμός θα μπορούσε να γίνει αποδεκτός. Το δυτικογερμανικό πολιτικό περιοδικό «Der Spiegel» στο τεύχος της 12.2.1990 αναφέρεται στο άρθρο 23 του ομοσπονδιακού συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο μια απλή και μόνο δήλωση προσχώρησης, της ΛΔΓ συνολικά ή μεμονωμένων περιφερειακών τομέων της θα αρκούσε για τη συγκρότηση μιας «ενιαίας πατρίδας».

Άρθρο 23:

«Το σύνταγμα αυτό ισχύει κατ' αρχήν για τις περιοχές των κρατιδίων Βάδη, Βαυαρία, Βρέμη, Βερολίνο, Αμβούργο, Έσση, Κάτω Σάξη, Βόρεια Ρηνανία - Βεστφαλία, Ρηνανία - Πφαλτς, Σλέσβιχ - Χόλσταϊν, Βάδη - Βυρτεμβέργη, και Βυρτεμβέργη - Χόεντσόλλερν. (σ.σ. συγκροτούν σήμερα την ΟΔΓ). Για τα υπόλοιπα τμήματα της Γερμανίας τίθεται εν ισχύ μετά την προσχώρησή τους».

Το άρθρο αυτό δεν αφήνει περιθώρια ενδοιασμών. Η απόφαση θα εναπόκειται αποκλειστικά στην πολιτική βούληση της ΛΔΓ. Μοναδικός χρεώστης της όμως —όσον αφορά φυσικά το οικονομικό σκέλος της προσάρτησης— θα ήταν στην παρούσα κατάσταση η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

Αυτός ήταν και ο κύριος λόγος για τον οποίο η επίσκεψη του πρωθυπουργού Hans Modrow την Τρίτη 13 Φεβρουαρίου στη Βόννη αναμενόταν από τον εκεί πολιτικό και δημοσιογραφικό κόσμο εναγωνίως.

Η πρότασή του για «ένωση» θα σήμαινε για τη Δυτ. Γερμανία τη στιγμή αυτή —την ανάληψη μιας χρεωκοπημένης «προβληματικής».

Η πρόταση όμως δεν έγινε. Ο Hans Modrow αρκέσθηκε στη ρεαλιστικότερη ίσως υπόσχεση για τη μελλοντική αποδοχή ενός δανείου 15 δισεκατομμυρίων DM και στη συγκινητική πράγματι απαρίθμηση των ηθικών αξιών του λαού που εκπροσωπεί.

Διότι η ΛΔΓ δεν έχει προς στιγμήν περισσότερα να προσφέρει.

Η χώρα αιμορραγεί και η βοήθεια που απαιτείται πρέπει να είναι άμεση. Αυτό ο γνωρίζουν όλοι εντεύθεν και εκείθεν ου τείχους.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του ομοσπονδιακού υπουργείου Εσωτερικών της Δυτ. Γερμανίας οι αποδημότες από τη Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας ξεπέρασαν την πρώτη εβδομάδα του Φεβρουαρίου τις 10.000.

Από τον Ιανουάριο μέχρι σήμερα εγκατέλειψαν τη χώρα 89.000 Ανατολικογερανοί, ενώ καθημερινά προστίθενται σ' αυτούς πάνω από 3.000 συμπολίτες τους.

Αποτέλεσμα: 250.000 κενές θέσεις εργασίας στη ΛΔΓ, καθημερινή φθίνουσα αραγωγικότητα και ταυτόχρονα αδυναμία πληρωμής των απαραίτητων εισαγωγών

από τη Δύση. Διότι τα υπόλοιπα ανατολικά κράτη με τα οποία η ΛΔΓ στο παρελθόν συνεργαζόταν εξάγουν τώρα —αν εξάγουν— μόνον έναντι σκληρού νομίσματος «τα χρήματα για την πληρωμή των μισθών» ομολόγησε ο Hans Modrow στη Βόννη «μας φθάνουν μόνον μέχρι τα μέσα του χρόνου».

Στη δραματική κατάσταση της οικονομίας που γίνεται ολοένα και περισσότερο αισθητή προστίθεται ο δικαιολογημένος φόβος της ανόδου του κόστους ζωής, η επερχόμενη ανεργία —οι επίσημες υπηρεσίες μιλούν για 51.000, ανεπίσημα εκτιμούνται σε 1,5 εκατομμύριο —από τις επιχειρήσεις που αναγκαστικά κλείνουν και η γενική αβεβαιότητα που περιβάλλει το μέλλον της χώρας.

Ο κόσμος οδηγείται εκ των πραγμάτων σε μια μαζική φυγή που μοιραία επιδεινώνει την κατάσταση.

Η ΟΔΓ από την άλλη πλευρά καλείται σε άμεση δράση. Διότι μια μετανάστευση 3.000 ατόμων καθημερινά δεν μπορεί να αντέξει μακροπρόθεσμα ούτε μια από τις ισχυρότερες οικονομικές δυνάμεις του κόσμου.

Πώς ακριβώς θα γίνει αυτό σχολιάζει ο υπουργός Οικονομικών ενός λαού, που είναι φημισμένος για την ακρίβειά του. Ο Theo Waigel δηλώνει στο «Der Spiegel» της 12.2.1990: «Δεν το ξέρω».

Αυτό που γνωρίζει κανείς, είναι ότι στο άμεσο μέλλον θα παραγραφούν οι οικονομικές διευκολύνσεις του δυτικογερμανικού κράτους προς τους «αποδημούντες φτωχούς συγγενείς». Η μέχρι σήμερα πλήρης οικονομική και κοινωνική αποκατάσταση για περισσότερους μήνες δεν μπορεί πλέον να συνεχισθεί από το κράτος πρόνοιας της ΟΔΓ.

Οικονομολόγοι στη Βόννη αναζητούν οικονομικούς πόρους για την ανοικοδόμηση της Ανατολικής Γερμανίας, τώρα εντονότερα απ' ό,τι ποτέ. Μέχρι και η επιβολή έκτακτης φορολογίας στους μισθούς των Δυτικογερμανών —η οποία κάποτε θα επιστραφεί— έχει συζητηθεί.

Τα κοινωνικά προβλήματα που προκύπτουν σ' ένα κράτος ευημερίας που παρ' όλα αυτά «διαθέτει» σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία 2,5 εκατομμύρια ανέργους είναι ανυπολόγιστα. Μια πρόσφατη δημοσιοποίηση έδειξε ότι μόνον το 33% των Δυτικογερμανών είναι σήμερα υπέρ της παραμονής των Ανατολικογερμανών στη χώρα τους, το Νοέμβρη το ανάλογο ποσοστό ανήρχετο στο 63%.

Ήδη οι βιαιοπραγίες Δυτικογερμανών σε κτιριακές εγκαταστάσεις όπου κατοικούν απόδημοι από τη ΛΔΓ έχουν αρχίσει να παίρνουν σημαντικές διαστάσεις. Ας σημειωθεί ότι ο αριθμός των ανέργων από την Αν. Γερμανία στην ΟΔΓ έχει φθάσει στους 128.000 και ήδη έχουν αρχίσει να εμφανίζονται τα πρώτα συμπτώματα ψυχολογικών διαταραχών (μελαγχολία, τάσεις αυτοκτονίας) στα «γκέτο» των αποδήμων.

«Ένωση ή αγορά;»

Σίγουρο είναι πάντως —πράγμα που όλοι φαίνεται να έχουν λησμονήσει— ότι η ΟΔΓ θα ήταν λιγότερο πλούσια χωρίς

την επιδότηση του σχεδίου Μαρσαλ και η ΛΔΓ λιγότερο φτωχή εάν δεν επωμιζόταν το κύριο βάρος της αποζημίωσης για την αποκατάσταση των καταστροφών που προξένησε το Γ' Ράιχ στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, πληρώνοντας 300 δις DM στη Σοβιετική Ένωση.

Αλλά σ' ένα καπιταλιστικό σύστημα η αξία μετριέται σύμφωνα με το βιβλιάριο τραπεζής.

Και βάσει αυτού πρόκειται στο τέλος του χρόνου να αγορασθεί η σχεδόν 40χρονη ΛΔΓ. □

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Βασίλης Τσιαμπούσης
Η ΒΕΣΠΑ

καί άλλα έπαρχιακά διηγήματα

Νίκος Βασιλειάδης
ΑΓΑΘΟΣ

Τόλης Καζαντζής
ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ

Νίκος Β. Λαδάς
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
(1973-1975)

Όμηρος Πέλλας
ΣΤΑΛΑΓΚ VIC

Μιά νέα προσπάθεια
της ΝΕΦΕΛΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9, ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 3607744-3604793

ΟΙ ΑΝΥΠΟΨΙΑΣΤΟΙ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ ΕΝΟΣ ΑΛΛ

Γελοιογραφίες στην άλλη πλευρά του τείχους

Κυριακή βράδυ, 10 Δεκεμβρίου. Συνέντευξη Τύπου του «Φόρουμ των Πολιτών», μετά την ορκωμοσία της κυβέρνησης, που σχηματίστηκε μετά από μακρές διαπραγματεύσεις και λαϊκές κινητοποιήσεις. Χώρος: το υπόγειο θεατράκι της «Λάντερνα Μάγκικα» της Πράγας. Κλίμα ευφορίας και θριάμβου.

Έπαιρνε τέλος η συνέντευξη όταν γενειοφόρος ξένος ανταποκριτής — από τη νορβηγική τηλεόραση και οικολογικών φρονημάτων, όπως δήλωσε αργότερα — ζήτησε το λόγο:

— Θέλω να πω μια ιστορία και μετά να υποβάλλω μιαν ερώτηση.

— Αφήστε τις ιστορίες και διατυπώστε την ερώτησή σας, του αντείπε ο εκπρόσωπος του Φόρουμ.

— Καλά, υποχωρώ. Η ερώτησή μου είναι: Γιατί εσείς εκεί πάνω, οι εκπρόσωποι του Civic Forum, ανάμεσα στα τόσα κείμενα και δηλώσεις, γιατί δεν διατυπώσατε ούτε ένα κείμενο κριτικής για τον καπιταλιστικό «παραδείσο» όπου σύρετε τον τσεχοσλοβακικό λαό;

Και κάθισε. Ο εκπρόσωπος του Φόρουμ, λίγο οργισμένα και λίγο αλαζονικά, του παρατήρησε:

— Κύριε, ο τσεχοσλοβακικός λαός δεν έχει ανάγκη από τις υποδείξεις κανενός για να διατυπώσει τέτοιες κριτικές. Ο ίδιος διαθέτει κρίση...

Και με την ατάκα αυτή, η αυλαία της συνέντευξης έπεσε.

Ένας συνάδελφος του Νορβηγού τον πλησίασε λέγοντάς του ότι η παρατήρησή του ήταν σωστή αλλά εκτός τόπου και χρόνου. Ο γενειοφόρος δεν χάνει την ευκαιρία και αρχίζει:

— Άκουσε εσύ την ιστορία που δεν με άφησαν να πω. Μια φορά έβαλε κάποιος δέκα τυφλούς να αγγίξουν έναν ελέφαντα και μετά τους είπε να περιγράψουν με τι πράγμα μοιάζει ο ελέφαντας. Εκεί-

Το τείχος - «οίκος εμπορίου». (Από το «NEWSWEEK», 4/12/89)

νος που έπιασε την προβοσκίδα, είπε: «Μοιάζει με φίδι». Άλλος τυφλός που έπιασε το πόδι, είπε: «Είναι σαν δέντρο». Όμοια απάντησαν και οι άλλοι.

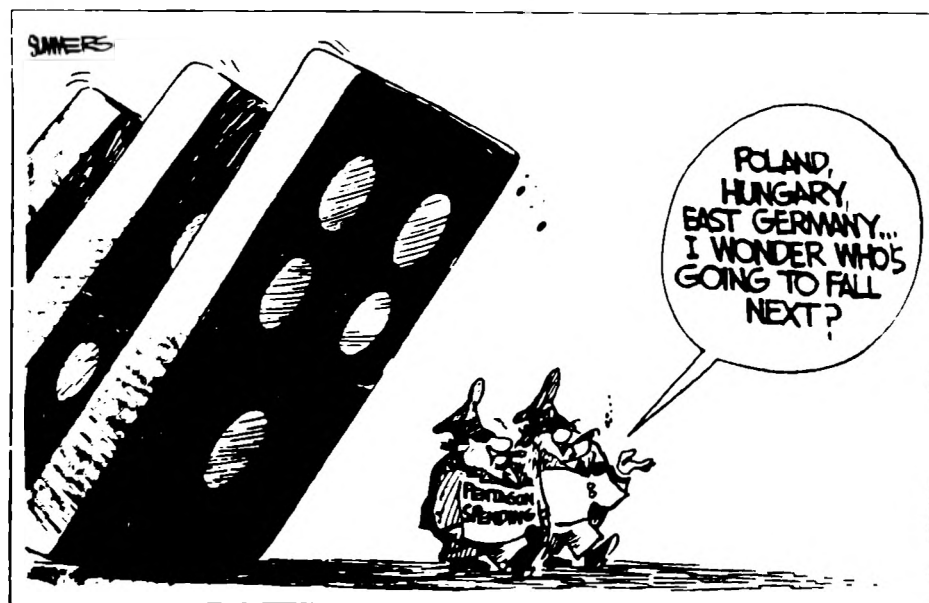
Έτσι, λοιπόν, κι αυτοί εκεί πάνω, του φόρουμ, ξέρουν πως είναι ο ελέφαντας αλλά δεν τον περιγράφουν στους πολίτες της χώρας τους.

Ικανοποιημένος από την αφήγησή του, απεχώρησε με ένα «γεια χαρά», καταλήγοντας:

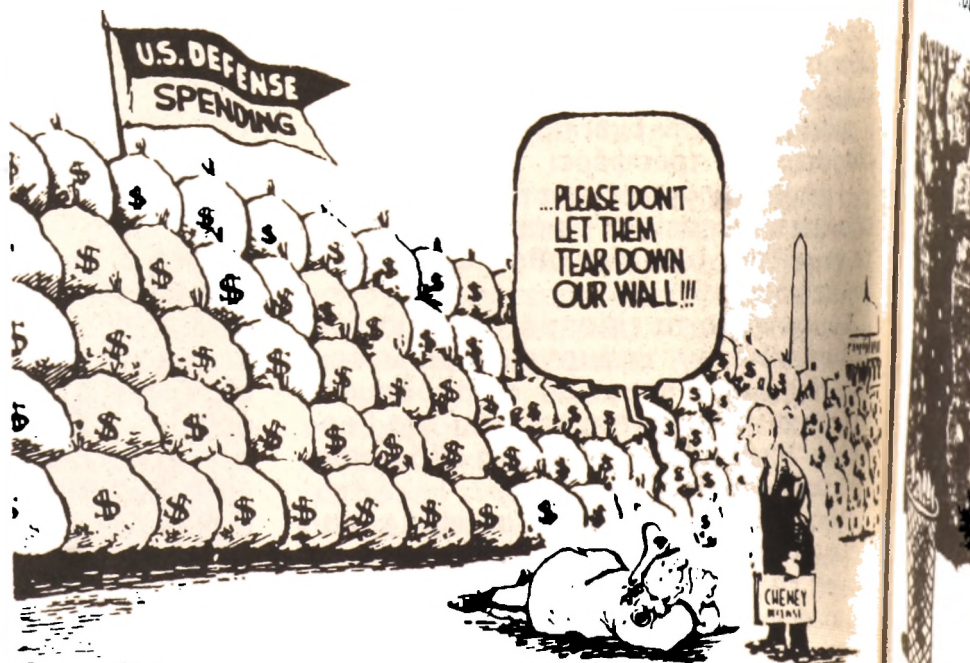
— Δεν πειράζει που δεν άκουσαν την ιστορία μου. Εγώ φεύγω. Πάω να την πω στην Σόφια...

Το πραγματικό αυτό περιστατικό απο-

δίδει τον προβληματισμό δυτικών παρατηρητών σχετικά με όσα συμβαίνουν στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Χρόνια καταπίεσης και στέρησης, ατέλειωτες ώρες προπαγάνδας για σαράντα ολόκληρα χρόνια έφεραν αποτελέσματα αντίστροφα από εκείνα που επεδίωξαν οι αρχιτέκτονες του «υπαρκτού σοσιαλισμού». Ούτε να δουν, ούτε να ακούσουν, οι «απλοί» πολίτες των Ανατολικών Χωρών, για τις αρνητικές πλευρές του καπιταλιστικού «παραδείσου». Και βέβαια κανείς — εκτός ίσως από μια μερίδα Ανατολικογερμανών — δεν έχει γευθεί ακόμα την εχθρότητα ή την εκμετάλλευση

Οι δαπάνες του Πενταγώνου, αναρρωτούνται: «Πολωνία, Ουγγαρία, Ανατολική Γερμανία... Απορώ ποιος θα πέσει μετά;» («NEWSWEEK», 4/12/89)

Ο στρατηγός παρακαλεί: «Μην τους αφήσετε να γκρεμίσουν το τείχος μας.» («GUARDIAN» Νέας Υόρκης, 6/12/89)

ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ

που θα συναντήσουν στην άλλη πλευρά του τείχους.

Τα αδιέξοδα του δυτικού «παραδείσου» περιγράφουν θαυμάσια οι γελοιογραφίες, που σταχυολογήθηκαν από τον δυτικό Τύπο. Αν και δεν χρειάζονται ιδιαίτερο σχολιασμό, δεν μπορεί κανείς να αποφύγει να συμπληρώσει την προσφορά των γελοιογραφιών με μερικά κείμενα, που αναφέρονται κι αυτά σε εξίσου «αστείες» εκδοχές των αδιεξόδων της Δύσης.

● Στο περιοδικό FORTUNE* (4.12.89, σ. 10) διαβάζουμε:

«Τα ιστορικά γεγονότα στο Ανατολικό Βερολίνο... περιέχουν την πιο δραματική απόδειξη που είχαμε ως τώρα, ότι ...νικήσαμε. Ο σοσιαλισμός το 'χει βάλει στα πόδια και ο δημοκρατικός καπιταλισμός θριάμβευσε. Μπορεί κανείς να πει ότι "είμαστε όλοι καπιταλιστές τώρα"».

Στο ίδιο τεύχος του FORTUNE, μερικές σελίδες πιο κάτω, σε ένα άρθρο που αναλύει τις σχέσεις των εργοδοτών με τους εργαζόμενους στην Αμερική, διαβάζουμε:

«...οι υπάλληλοι (σ.σ. Αμερικάνοι) δεν θα ήθελαν τίποτα (άλλο) τόσο πολύ, όσο να βυθίσουν σιγά-σιγά ένα μαχαίρι, που κόβει βούτυρο, μέσα στην καλοπροαίρετη καρδιά του αφεντικού».

Να υποθέσουμε ότι η εκλογή του μαχαίριου που κόβει το βούτυρο και που δεν είναι ιδιαίτερα κοφτερό, έγινε για να δώσει περισσότερη «ικανοποίηση» στον εργαζόμενο και λιγότερη «άνεση» στο αφεντικό;

● Οι Γερμανοί έβγαλαν ένα μοντέλο της BMW, το 750iL, που έχει 260 πραγματικούς ίππους, που πιάνει 250 χλμ/ώρα, κλπ., κλπ. Συγχρόνως, όμως, το γερμανικό κράτος (και όλα τα άλλα κράτη της Δύσης) προσπαθούν απεγνωσμένα να αποτρέψουν τους πολίτες να χρησιμο-

And so, the plucky East European peoples* rid themselves of the monster..
(*except Romania)

Και έτσι, οι ψυχομένοι λαοί* της Ανατολικής Ευρώπης ξετίναξαν από πάνω τους το τέρας... (* εκτός της Ρουμανίας)

(Το σκίτσο δημοσιεύτηκε πέντε μέρες πριν εκτελεστεί ο Τσαουσέσκου στην GUARDIAN της Νέας Υόρκης, 20/12/89)

Will this be the end of their troubles?

Θα είναι το τέλος της ταλαιπωρίας τους; Αλλά ο Δράκουλας εδώ είναι ο καπιταλισμός. («GUARDIAN» της Νέας Υόρκης, 20/12/89)

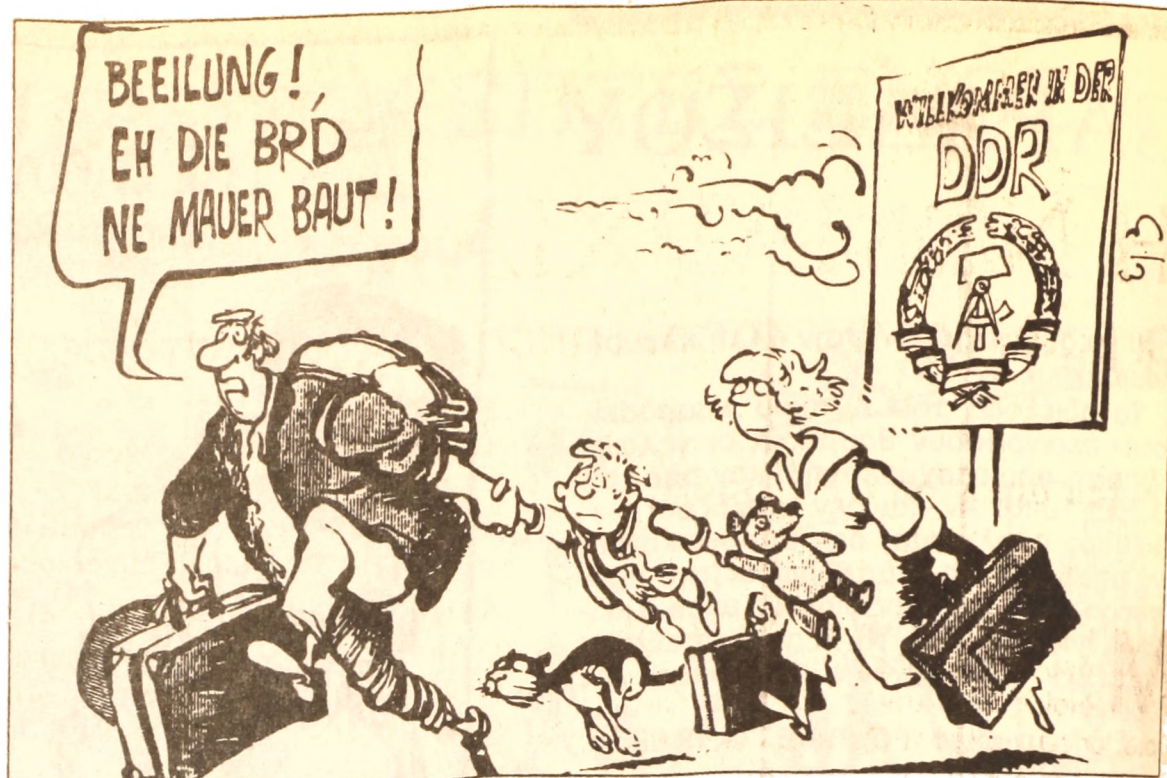

αμερικάνικη εφημερίδα - «πάπλωμα» γράφει: Ο ΨΥΧΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΕΛΕΙΩΣΕ
GUARDIAN της Νέας Υόρκης, 20/12/89)

ποιούν τα αυτοκίνητά τους. Π.χ., όποιος πάει να ψωνίσει στα μεγάλα καταστήματα της χώρας και αποδείξει ότι δεν χρησιμοποίησε το δικό του αυτοκίνητο, αλλά κάποιο από τα μέσα μαζικής μεταφοράς (επιδεικνύοντας το εισιτήριο) τότε έχει ...έκπτωση στις αγορές που θα κάνει.

Αλλά ας αφήσουμε να μιλήσουν οι γελοιογραφίες.

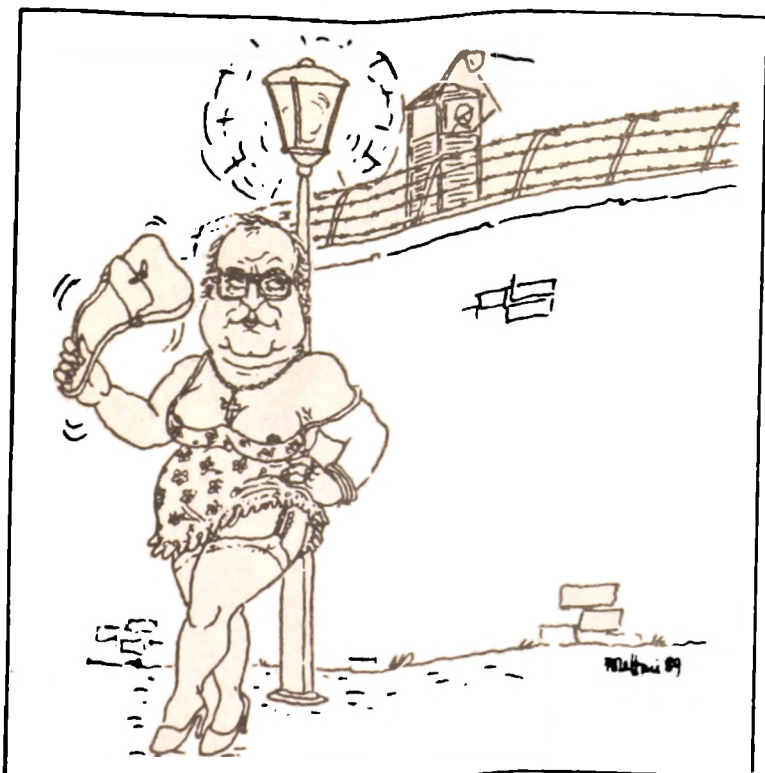
* Στην Αμερική, για το «συγκρότημα» του TIME LIFE κυκλοφορεί από παλιά το εξής: «Το TIME το διαβάζουν όσοι δεν μπορούν να σκεφτούν (υπονοώντας έτσι ότι δίνεται μασημένη η προπαγάνδα στη μεσαία τάξη). Το LIFE το διαβάζουν όσοι δεν ξέρουν γράμματα (υπονοώντας ότι το διαβάζουν οι κατώτερες τάξεις, γι' αυτό το LIFE έχει μόνο μεγάλες και εντυπωσιακές φωτογραφίες). Στην άρχουσα ελίτ το συγκρότημα προσφέρει το FORTUNE.

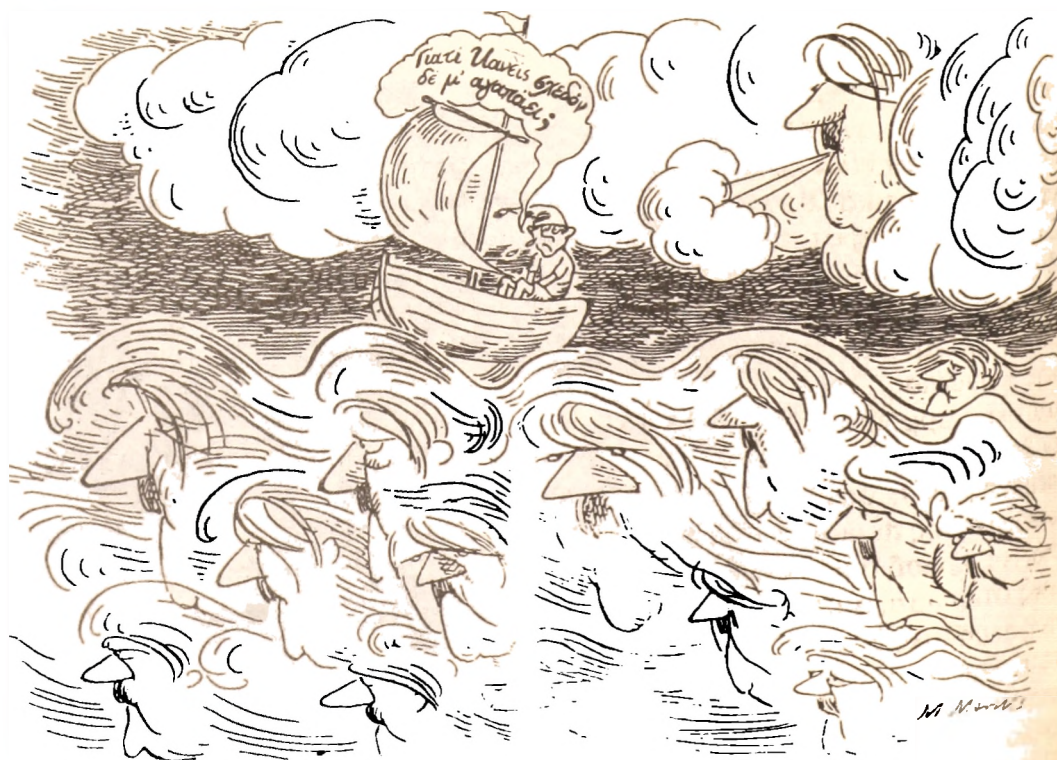
Γρήγορα! Προτού χτίσει κανένα τείχος η Δυτική Γερμανία.
Η πινακίδα γράφει: «ΚΑΛΩΣ ΗΛΘΑΤΕ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ»
(SPIEGEL, 13/11/89)

Ο Σαμπίρ (του Ισραήλ) διατηρεί το δικό του τείχος.
(«GUARDIAN» της Νέας Υόρκης, 6/12/89)

Ο Κολ ως..Λιλή Μαρλέν, «ψωνίζεται» δίπλα στο τείχος.
Από το SPIEGEL (τχ. 47, 20/11/89)

Η ενοποίηση των Γερμανιών: «Γιατί κανείς σχεδόν δεν μ' αγαπάει;».
Από το SPIEGEL (τχ. 51, 18/12/89)

Η ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Οι βασικές νομικοπολιτικές της συνιστώσες

του Δημήτρη Ι. Κατσούλη

Με την εκλογή των Συμβουλίων της δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης τον προσεχή Οκτώβριο, υποστηρίζεται ότι κλείνει η πολύχρονη —σχεδόν από την ίδρυση του ελληνικού κράτους— περιπέτεια των μεταρρυθμιστικών εγχειρημάτων για την πολυεπίπεδη δόμηση του τοπικού αντιπροσωπευτικού συστήματος και την αντίστοιχη αποκέντρωση της κρατικής εξουσίας. Ο περιορισμός πάντως της μεταρρύθμισης στη δευτεροβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση δεν αρκεί για να συντελέσει αποφασιστικά στη δημοκρατική διάρθρωση της Πολιτείας. Αποτελεί εν τούτοις μια σημαντική εξέλιξη, παρ' ότι —όπως θα αποδειχθεί στη συνέχεια— υπολείπεται της «εποχής» της.

I. Συνταγματικό πλαίσιο

Η οργάνωση και η λειτουργία των Οργανισμών δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης (στο εξής και: δευτεροβάθμιοι ΟΤΑ) υπήρξε ιστορικό αίτημα των πολιτικών δυνάμεων που επεδίωκαν, σταθερά, την δημοκρατική μεταρρύθμιση του κράτους. Η διαμέσου του *θεσμικού πλουραλισμού* και θεμελιώνεται, εντέλει, στο ισχύον Σύνταγμα 1975/1986 (άρθρο 102, παρ. 1, 4-6). Ο συντακτικός νομοθέτης οργανώνει τη διοικητική λειτουργία του κράτους σε δυο επίπεδα με βάση την —αλουστευτική— διάκριση των δημοσίων υποθέσεων σε γενικές και τοπικές. Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανατίθεται αποκλειστικά στους ΟΤΑ (άρθρο 102 παρ. 1 εδ. α, προτ. α), δηλαδή σε αυτοδιοικούμενα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου που αποτελούν τη νομικοπολιτική οργάνωση της αντίστοιχης τοπικής κοινωνίας. Το τεκμήριο της αποκλειστικής αρμοδιότητας υπέρ των ΟΤΑ εν θά είχε όμως πεδίο ουσιαστικής εφαρμογής αν η οργάνωση της τοπικής αυτοδιοίκησης περιοριζόταν μόνο στους ιστορικά προσδιορισμένους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ, γιατί η αποτελεσματική διοίκηση σημαντικών τοπικών υποθέσεων απαιτεί, υπό τις σύγχρονες συνθήκες, παμβάσεις σε έναν χώρο ευρύτερο από τον χώρο των δήμων και των κοινοτήτων. Η λειψή, άλλωστε, δευτεροβάθμιου ΟΤΑ τρέπει στην κρατική διοίκηση να δια-

χειρίζεται με αποκεντρωμένα μη αιρετά όργανα (Νομάρχης) τις υποθέσεις που ο συντακτικός νομοθέτης προορίζει αποκλειστικά για την τοπική αυτοδιοίκηση.

Κατά συνέπεια, η *συνταγματική ρύθμιση για την οργάνωση και ανώτερων βαθμίδων τοπικής αυτοδιοίκησης συνιστά ουσιαστικό οργανωτικό κανόνα* που η εφαρμογή του είναι *αναγκαία* για την εκπλήρωση της συνταγματικά προσδιορισμένης αποστολής του θεσμού. Γίνεται λοιπόν σαφές ότι ο κοινός νομοθέτης δεν έχει ουσιαστικά *διακριτική ευχέρεια* για την υλοποίηση ή μη των υπολοίπων βαθμίδων αλλά *μόνο για την επιλογή της κατάλληλης ανθρωπογεωγραφικής ενότητας* (επαρχία, νομός, περιφέρεια κ.ο.κ.), εφόσον άλλωστε το ίδιο το Σύνταγμα ρυθμίζει —έστω γενικά— την οργάνωση και τη λειτουργία τους. Η εφαρμογή, επομένως, της δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης είναι ήδη μια ληξιπρόθεσμη πολιτικά και συνταγματικά οφειλή.

Η ανάθεση, πάντως, της διοίκησης των τοπικών υποθέσεων στους ΟΤΑ και η διάρθρωσή τους σε περισσότερα από ένα επίπεδα δεν οφείλεται μόνο στην αναγνώριση ενός ιστορικά διαμορφωμένου συστήματος διοικητικής οργάνωσης αλλά ανταποκρίνεται, κατεξοχήν, στη θεμελιώδη αρχή της δημοκρατικής οργάνωσης της Πολιτείας, στην *αρχή της λαϊκής κυριαρχίας*. Την αρχή που —στα πλαίσια ενός σύγχρονου δημοκρατικού πολιτεύματος— συνίσταται, πέραν από τη λαϊκή νομιμοποίηση των οργάνων που ασκούν δημόσια εξουσία, και στη διαμόρφωση ευνοϊκών προϋποθέσεων για την *άμεση σύμπραξη του πολίτη* σε όσο το δυνατόν περισσότερες κρατικές λειτουργίες. Ο πολλαπλασιασμός των επιπέδων της πολιτικής συμμετοχής ενώ δεν εξαντλείται, φυσικά, στη χωρική (τοπική) δημοκρατική διάρθρωση της Πολιτείας, αποτελεί ασφαλώς θεμελιώδη προϋπόθεσή της.

Αξίζει βέβαια να σημειωθεί ότι ο διαλεκτικός δεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης και της λαϊκής κυριαρχίας σχετικοποιείται με τη ρύθμιση της παρ. 4 του άρθρου 102 Συντ. με την οποία δίνεται η δυνατότητα στον κοινό νομοθέτη να οργανώσει και τη συμμετοχή εκπροσώπων των κοινωνικών συμφερόντων και της κρατικής διοίκησης στα Συμβούλια της δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης. Η *αποδυνάμωση* του στοιχείου της *πολιτικής αντιπροσώπευσης* εκφράζει, προ-

φανώς, την *αδυναμία του συντακτικού νομοθέτη* να απεμπλακεί πλήρως από βιωμένες πρακτικές νόθευσης της λαϊκής κυριαρχίας και να αποφύγει την *ψευδεπίγραφη συμμετοχή* των κοινωνικών οργανώσεων ως δήθεν στοιχείο δημοκρατικής ολοκλήρωσης.

II. Νομοθετική εξειδίκευση

Η δευτεροβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση θεσμοθετήθηκε τελικά έντεκα χρόνια μετά την ψήφιση του Συντάγματος, σε μια όχι και τόσο ευτυχή συγκυρία. Είναι το 1986, έτος δημοτικών εκλογών —καλή ώρα όπως φέτος— που ο διαφημιζόμενος «καταστατικός χάρτης της τοπικής αυτοδιοίκησης» φαίνεται να παραπέμπεται στις ελληνικές καλλένδες και υπουργός Εσωτερικών είναι ο «αλήστου μνήμης» Μένιος Κουτσόγιωργας. Στη χώρα έχουν ήδη συμβεί πολλά, η δε τοπική αυτοδιοίκηση —πάλαι ποτέ «βάθρο της δημοκρατίας»— έχει τεθεί στην υπηρεσία της «ολοκληρωμένης ανάπτυξης». Η μηχανική αντίληψη των θεσμών έχει εμπεδοθεί από όλες τις πολιτικές δυνάμεις οι οποίες ζητούν επίμονα την άμεση κατάθεση στη Βουλή του «καταστατικού χάρτη». Ειδικότες, άλλωστε, του Μένιου Κουτσόγιωργα τα «επαναστατικά νομοσχέδια». Καταθέτει λοιπόν στη Βουλή έναν «αχταρμά» διατάξεων και επιβάλλει την ψήφισή τους με τη διαδικασία του κατεπείγοντος, δηλαδή δίχως περιθώρια ουσιαστικής συζήτησης. Αυτή είναι η ιστορία του ν. 1622/1986 («τοπική αυτοδιοίκηση —περιφερειακή ανάπτυξη— δημοκρατικός προγραμματισμός») που ανάμεσα στα άλλα οργανώνει και τη δευτεροβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση (άρθρο 19-60), με αποτυπωμένη στην προχειρότητα των σχετικών ρυθμίσεων και την «ελαφρότητα» των «καιρών» που τις γέννησαν.

Ως ανθρωπογεωγραφικός χώρος της δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης ορίσθηκε —επιτυχώς— ο Νομός και το νέο αυτοδιοικούμενο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου αποδόθηκε με τον ατυχή όρο «νομαρχιακή αυτοδιοίκηση». Σκοπός της «νομαρχιακής αυτοδιοίκησης» είναι, σύμφωνα με το νομοθέτη «η οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της περιφέρειάς της με την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων». Με αυτόν τον μαξιμαλιστικό στόχο αποφεύγεται και ο ορισμός ενός σταθερού τεκμηρίου αρμο-

διότητας ανάλογος με εκείνο του άρθρου 23 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα. Εν τούτοις, ο συντακτικός νομοθέτης, ορίζοντας ως αντικείμενο των ΟΤΑ τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, δεν περιορίζει το τεκμήριο αποκλειστικής αρμοδιότητας στους δήμους και τις κοινότητες αλλά αναφέρεται, σαφώς, σε όλες τις βαθμίδες της τοπικής αυτοδιοίκησης. Διαμορφώνεται, δηλαδή, ένα τεκμήριο αρμοδιότητας υπέρ της «νομαρχιακής αυτοδιοίκησης» για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων που αντιστοιχούν στην περιφέρειά της. Τούτο βεβαίως δεν είναι απόλυτο. Το τεκμήριο αρμοδιότητας κατοχυρώνει τους δευτεροβάθμιους ΟΤΑ στην σύγκρουση αρμοδιοτήτων με την αποκεντρωμένη κρατική διοίκηση (Νομάρχης), αλλά δεν επιλύει το πρόβλημα των ορίων ευθύνης μεταξύ των ΟΤΑ του πρώτου και του δεύτερου βαθμού. Ο νομοθέτης του ν. 1622/1986 δεν αντιμετωπίζει το ζήτημα παρά μόνο με τη γενική, αφοριστική ρήτρα της αμοιβαίας ανεξαρτησίας των δυο βαθμών.

Ο κοινός νομοθέτης παραμένει σταθερός στην απarίθμηση ως μεθόδου προσδιορισμού των αρμοδιοτήτων και των δευτεροβάθμιων ΟΤΑ, καταγράφοντας δεκατέσσερις τομείς (δημοκρατικός προγραμματισμός, κοινωνική πρόνοια, γεωργία, βιομηχανία, περιβάλλον, συγκοινωνίες, πολιτισμός, αθλητισμός, κ.ο.κ.) και εξειδικεύοντας ορισμένες επιμέρους αρμοδιότητες κατά τομέα. Οι περισσότερες από αυτές κυμαίνονται μεταξύ της συμμετοχής στη «χάραξη της πολιτικής» και της διαχείρισης τοπικών υποθέσεων, για τις οποίες όμως δεν έχουν ούτε αποκλειστική ούτε αποφασιστική ευθύνη.

Η «νομαρχιακή αυτοδιοίκηση» διοικείται από ένα αντιπροσωπευτικό σώμα, το Νομαρχιακό Συμβούλιο, και από τον Πρόεδρο με την Νομαρχιακή Επιτροπή, ως εκτελεστικά όργανα. Τα 3/4 των μελών του Συμβουλίου εκλέγονται κάθε τέσσερα χρόνια από το εκλογικό σώμα του Νομού με άμεση καθολική ψηφοφορία, ενώ το υπόλοιπο 1/4 αποτελείται από εκπροσώπους των κοινωνικών οργανώσεων και της κρατικής διοίκησης. Η νόθευση της πολιτικής αντιπροσώπευσης με τη συμμετοχή μελών που δεν έχουν σαφή πολιτική εντολή δεν συμβιβάζεται, τουλάχιστον, με τον προβαλλόμενο στόχο της «ενεργού συμμετοχής των πολιτών», εφόσον μάλιστα η αποδυνάμωση των αντιπροσωπευτικών οργάνων δεν συνδυάζεται με την οργάνωση διαδικασιών άμεσης δημοκρατίας.

Ο Νομάρχης παραμένει ως όργανο της κρατικής διοίκησης πολιτικός εκπρόσωπος της κυβέρνησης στο Νομό, διατηρώντας —υπερβολικά— πολλές αρμο-

διότητες σχετικές με τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων. Ασκήι έλεγχο νομιμότητας στις πράξεις των δευτεροβάθμιων ΟΤΑ και καλείται υποχρεωτικά στις συνεδριάσεις του Νομαρχιακού Συμβουλίου με δικαίωμα λόγου, όπως περίπου ο Δήμαρχος στις συνεδριάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου. Ο νομοθέτης, εντέλει, καταστρώνει το ρόλο του Νομάρχη ως κηδεμόνα της «νομαρχιακής αυτοδιοίκησης» ναρκοθετώντας τη νομιμοπολιτική δυναμική της. Οι παραπάνω διατάξεις του ν. 1622/1986 παρέμειναν τελικά ανεφάρμοστες, παρ' ότι εκδόθηκαν αρκετά από τα απαιτούμενα για την εφαρμογή τους, προεδρικά διατάγματα.

III. Το προτεινόμενο νομοσχέδιο

Στην τετραετία που διανύθηκε από το 1986 ως σήμερα η εφαρμογή της «νομαρχιακής αυτοδιοίκησης» αποτέλεσε αντικείμενο χαλαρών πολιτικών διεκδικήσεων και μεγαλεπίβολων υποσχέσεων.

Το ΠΑΣΟΚ, υπερήφانو για ένα ακόμη «επαναστατικό» θεσμικό έργο, υπερασπίζεται τις ρυθμίσεις του 1622/1986, ιδιαίτερα δε όσες προκαλούν έντονες αμφισβητήσεις. Επιμένει, κατεξοχήν, στη νόθευση της πολιτικής αντιπροσώπευσης, δηλαδή στη συμμετοχή ως μελών του Νομαρχιακού Συμβουλίου εκπροσώπων των κοινωνικών οργανώσεων και της κρατικής διοίκησης. Γι' αυτό ακριβώς δεν επεκτείνει την ισχύ του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας, (ν. 1850/1989) και στους δευτεροβάθμιους ΟΤΑ.

Η «Νέα Δημοκρατία» δεν αποδέχεται ως μονάδα δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης τον Νομό και αντιπροτείνει την Επαρχία, θεωρώντας την ως *ιδανικότερη ευρεία κοινότητα των τοπικών συμφερόντων*. Οι αντίπαλοί της, πάντως, της αποδίδουν —όχι άδικα— την προσπάθεια να ενδυναμώσει τον Νομάρχη σε βάρος των «αδύνατων» δευτεροβάθμιων ΟΤΑ. Η αποδυνάμωση, εν τω μεταξύ, της γνήσιας πολιτικής αντιπροσώπευσης δεν φαίνεται να την απασχολεί σοβαρά.

Ο «Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου» επικεντρώνει την πολεμική του στη συμμετοχή μη αιρετών μελών στο Νομαρχιακό Συμβούλιο. Απαιτεί, επιπλέον, την καθιέρωση του αναλογικού εκλογικού συστήματος και την άμεση διεξαγωγή των νομαρχιακών εκλογών. Οι δυνάμεις της Αριστεράς επιδεικνύουν πάντως ιδιαίτερη ευαισθησία για την εμπάθυνση της λαϊκής κυριαρχίας διαμέσου της ενίσχυσης των θεσμών της τοπικής αυτοδιοίκησης και ειδικότερα για την οργάνωση και την εμπέδωση της τοπικής δημοκρατίας. Η μηχανική όμως αντίληψή τους για τους θεσμούς τις οδηγεί

πολλές φορές στην παθολογική λατρεία των τύπων και στην τελική μυθοποίησή τους. Μόνο στην αυτοκριτική —αν και όποτε γίνεται— αντιλαμβάνονται την απώλεια της ουσίας. Με τον ίδιο τρόπο αντιμετώπισαν, εντέλει και τη «νομαρχιακή αυτοδιοίκηση».

Με αυτά λοιπόν, τα δεδομένα η κυβέρνηση Ζολώτα ανέλαβε να συντάξει και να καταθέσει στη Βουλή ένα νέο νομοσχέδιο που —σύμφωνα με ορισμένους— θα θεσμοθετούσε τη δευτεροβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση, δηλαδή ένας ακόμη «επαναστατικός νόμος» μπαίνει στη ζωή της ταλαιπωρης χώρας. Περί τίνος όμως πρόκειται στην πραγματικότητα;

Είναι γνωστό ήδη, ότι από το 1986 έχει θεσμοθετηθεί η «νομαρχιακή αυτοδιοίκηση», πλην όμως δεν έχει εφαρμοσθεί. Συνεπώς μια νέα θεσμοθέτηση σημαίνει, αναγκαστικά, ότι ο ν. 1622/1986 τροποποιείται ριζικά ή ότι καταργείται. Είναι ανάλογο το περιεχόμενο του προτεινόμενου νομοσχεδίου; Ασφαλώς όχι.

Η κυβέρνηση Ζολώτα, περιορίζει τις αλλαγές του ισχύοντος νομικού πλαισίου σε δυο μόνο σημεία: στην ελαχιστοποίηση του αριθμού των μη αιρετών μελών του Νομαρχιακού Συμβουλίου και στην καθιέρωση της «διπλής εντολής» δηλαδή του δικαιώματος των λειτουργιών της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης να εκλέγονται και να συμμετέχουν ταυτόχρονα στα όργανα και των δυο βαθμίδων.

Η συμμετοχή μη αιρετών μελών στο Νομαρχιακό Συμβούλιο έχει ήδη καταγραφεί ως νόθευση της πολιτικής αντιπροσώπευσης και, επομένως, είναι όρος αποδυνάμωσής του, ως οργάνου της λαϊκής κυριαρχίας. Ο περιορισμός του αριθμού των εκπροσώπων των κοινωνικών οργανώσεων (τρεις, Αθήνα - Θεσσαλονίκη τέσσερις) δεν εξαλείφει τις συνέπειες της νόθευσης, εφόσον η ποιότητα, κατά κύριο λόγο, και όχι η ποσότητα της πολιτικής αντιπροσώπευσης αποτελεί όρο για την ουσιαστικοποίηση της λαϊκής κυριαρχίας. Αυτή δεν *αντισταθμίζεται* με την υποτιθέμενη συμμετοχή εκπροσώπων των κοινωνικών οργανώσεων που παραμένουν —ουσιαστικά— ανεξέλεγκτοι από αυτές και τα μέλη τους.

Το προτεινόμενο νομοσχέδιο, δεν αντιμετωπίζει τα βασικά μειονεκτήματά του ν. 1622/1986, εκείνα δηλαδή που στοιχειοθετούν το αρνητικό του στίγμα. Ειδικότερα, παραμένει αναλλοίωτο το καθεστώς των σχέσεων με το Νομάρχη, δεν προσαρμόζεται ο κύκλος ευθύνης των «νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων» στο συνταγματικά προσδιορισμένο τεκμήριο αρμοδιότητάς τους και, τέλος, δεν διαγράφονται τα όρια ευθύνης ανάμεσα στους

ΟΤΑ των δυο βαθμίδων.

Ούτε βέβαια, η πολυσυζητημένη διαφωνία της «Νέας Δημοκρατίας» σχετικά με την επιλογή του Νομού ή της Επαρχίας και η προβαλλόμενη ως συμβιβαστική λύση οδήγησαν στην τροποποίηση του ν. 1622/1986. Αυτή ακριβώς η συμφωνία, δηλαδή η δημιουργία περισσότερων «νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων» σε ένα Νομό, ρυθμίζεται στο άρθρο 20 παρ. 3 του ν. 1622/1986 και η σχετική διαιρέση του Νομού καθορίζεται με προεδρικό διάταγμα. Η εφαρμογή της με τον προτεινόμενο τυπικό νόμο δεν είναι παρά ο τύπος μιας δύσκολης συμφωνίας που καλύπτει την πλήρη αποδοχή του ν. 1622/1986 από τη Νέα Δημοκρατία.

Συμπέρασμα

Από την ανάλυση που προηγήθηκε διαπιστώνεται απολύτως η αναντιστοιχία ανάμεσα στις θριαμβολογίες της κυβέρνησης για τη δήθεν θεσμοθέτηση της δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης και σ' αυτό που πραγματικά συνέβη, δηλαδή τη διακομματική —πλέον— αποδοχή του ν. 1622/1986, με τον οποίο είχε ήδη οργανωθεί νομοθετικά η «νομαρχιακή αυτοδιοίκηση» σε συνθήκες όχι τόσο σοβαρής μεταρρυθμιστικής έμπνευσης. Η σύγκλιση των πολιτικών κομμάτων σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο αρχών και

—πολύ περισσότερο— η αποδοχή ενός συνόλου νομοθετικών ρυθμίσεων δεν είναι a priori αρνητική. Το αντίθετο μάλιστα, δίχως να επιτρέπει θριαμβολογίες, υποδηλώνει διάθεση για ευρύτερες προγραμματικές συγκλίσεις που είναι πάντοτε αναγκαίες για την εφαρμογή σημαντικών μεταρρυθμίσεων. Η αποδοχή όμως των νομοθετικών ρυθμίσεων που προαναφέρθηκαν σημαίνει, ταυτόχρονα, και αποδοχή των αρνητικών τους γνωρισμάτων, που όπως διαπιστώθηκε δεν είναι ούτε λίγα, ούτε ασήμαντα.

Η εσωτερική δημοκρατική οργάνωση του θεσμού, δηλαδή οι σχέσεις ανάμεσα στο αντιπροσωπευτικό και τα εκτελεστικά όργανα, οι κανόνες της εσωτερικής λειτουργίας του Νομαρχιακού Συμβουλίου και η διάρθρωση διαδικασιών που ενισχύουν την άμεση ενεργό συμμετοχή του πολίτη στη διαμόρφωση των βασικών επιλογών των οργάνων της «νομαρχιακής αυτοδιοίκησης» δεν αντιμετωπίζονται από το νομοθέτη, ούτε απασχόλησαν τους πρωταγωνιστές της μεταρρύθμισης. Το ίδιο ακριβώς, συμβαίνει με την ένταξη του θεσμού στη δημοκρατική οργάνωση της πολιτείας. Ειδικότερα, δεν προσδιορίζονται με σαφήνεια τα όρια ευθύνης, ούτε οργανώνονται οι σχέσεις με το Νομάρχη, σύμφωνα με τη νομιμοπολιτική δυναμική των δυο θεσμών, δηλαδή

δεν αναγνωρίζεται η υπεροχή της «νομαρχιακής αυτοδιοίκησης» ως θεσμού που θεμελιώνεται άμεσα στην αρχή της λαϊκής κυριαρχίας.

Σε όλες αυτές τις «μεμφιμοιρίες» θα μπορούσε να απαντήσει κανείς υποστηρίζοντας ότι επιτέλους το ζητούμενο είναι η εφαρμογή του θεσμού, δηλαδή η γενική αποδοχή του και η επικείμενη εκλογή των οργάνων του. Τούτο δηλαδή είναι το μείζον, στο μέλλον θα αντιμετωπιστούν τα τρωτά σημεία. Πράγματι, είναι μια πρότερη απάντηση από όσους αντιλαμβάνονται μηχανικά τη λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών και θεωρούν ως δευτερεύοντα ζητήματα όλα όσα συνδράμουν στην πραγμάτωση της ουσίας τους.

Τα ψεκτά σημεία ίσως θα διορθωθούν. Το ψεκτό όμως πνεύμα της «μεταρρύθμισης» και των «μεταρρυθμιστών»...

ΕΠΙΛΟΓΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Κων. Θανόπουλου, Προτάσεις για την τοπική αυτοδιοίκηση β' βαθμού, Τοπική αυτοδιοίκηση τ. 5-6 1979, σ. 30-35.

Κων. Κατσαδώρου, Συμβολή εις την ανωτέρα βαθμίδα τοπικής αυτοδιοίκησης, Επαρχιακά και νομαρχιακά συμβούλια, Αθήνα 1978.

Δημ. Κατσούλη, Η κατάργηση των κοινοτήτων και το Σύνταγμα, Επιθεώρηση Δημοσίου Διοικητικού Δικαίου, τ. 3 1989, σ. 494-504.

Σπ. Φλογαίτη, Το ελληνικό διοικητικό σύστημα, Αθήνα - Κομοτηνή, 1987, σ. 143-154.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΥΡΣΕΛΑΣ

Βαμμένα κόκκινα μαλλιά

Ένα μυθιστόρημα που προκαλεί ερεθίζει, εξοργίζει. Ερωτικό, αισθησιακό, χυδαίο, αποτρόπαιο, δοσμένο απλά, με χιούμορ, ειρωνεία και καυστική διάθεση.

Σύγχρονοι Άμλετ, σύγχρονοι Ζορμπάδες, αγιοποιημένα κοπρόσκυλα, πόρνες, μπορντέλα, γειτονιές, παράγκες, νυμφομανείς, ανύστες, παπατζήδες, μικροαστοί, πρώην προλετάριοι, πρώην ιδεολόγοι και νυν «επιτυχημένοι» καριερίστες, κάλπηδες, ξεφτίλες, άνθρωποι που ερωτεύονται πρόσωπα μέσ' από καρέπτες και όχι τα ίδια τα πρόσωπα, μια τοιχογραφία εποχής και ανθρώπων, διηγημένα ασθματικά, παράφορα, ωμά μ' ένα φρενήρη ρεαλισμό που τα κάνει όλα να διαστέλλονται, να μεγενθύνονται και να βρίσκονται ωκεανός, θάλασσα, χρώμα, μουσική αλμύρα, έρωτας.

εκδόσεις

ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 - τηλ. 36.02.007

ΜΗΝ ΠΥΡΟΒΟΛΕΙΤΕ (ΜΟΝΟΝ)

Παραλείπόμενα της κατάληψης

Είναι βέβαιο ότι τα γεγονότα του Πολυτεχνείου είναι πολύ πιο σύνθετα από ό,τι, ίσως, φαντάζονται ορισμένοι ή από ό,τι παρουσιάστηκε στις εφημερίδες. Στις τελευταίες, άλλωστε, τα ρεπορτάζ που παρακολούθησαν, μέρα με τη μέρα, την επικαιρότητα της κατάληψης, από το ξεκίνημά της μέχρι την κατακλείδα της εικόνας / απολογισμού με τις σκηνές καταστροφής που παρουσίασαν, δημιούργησαν πληθώρα ερωτημάτων και αποριών. Όσο όμως περνούσε ο καιρός, διαρκούσης της κατάληψης, η κυβερνητική / πολιτική παρέμβαση με τις περί υποχρεώσεων της Συγκλήτου και εννοίας του ασύλου συζητήσεις, έκανε ώστε το σύνθετο αυτό ζήτημα να πολωθεί γύρω από το πρακτέον, την τακτική που θα έπρεπε να ακολουθήσουν το Πολυτεχνείο ή η Πολιτεία για την αποκατάσταση της τάξης. Η πόλωση εκείνη οδήγησε το γεγονός της κατάληψης μακριά από οποιαδήποτε προϋπόθεση συζήτησης ή σκέψης για το πώς φθάσαμε εκεί. Με τον ίδιο τρόπο, μετά τη λήξη της κατάληψης, με τις συζητήσεις για το εύρος των καταστροφών, για τα είδη των ζημιών, κλπ. κλπ., όπως επίσης και με τις συζητήσεις γύρω από το αν ορθώς έπραξε η Σύγκλητος να μη ζητήσει τη βοήθεια των κυβερνητικών δυνάμεων καταστολής, έχει αρχίσει να διαφαίνεται ότι δεν αντιμετωπίζεται παρά το περίγραμμα ενός συγκυριακού γεγονότος, ενός ατοπήματος, μιας τακτικής κίνησης που μπορεί να είναι σωστή ή λαθεμένη. Και εν πάση περιπτώσει, όσο οι «καταληψίες» είχαν «κλειστό» το Πολυτεχνείο ίσως δεν ήταν η κατάλληλη στιγμή για κριτικές αναλύσεις. Τώρα όμως, μετά την κατάληψη, που αποκαταστάθηκε ο ομαλός ρυθ-

μός ζωής στο πρώτο Τεχνολογικό Ίδρυμα της χώρας, μπορούμε να συνεχίσουμε να έχουμε την ίδια μυωπική θεώρηση, παραγνωρίζοντας ουσιαστικά ότι η δικαστική απόφαση για το φόνο του 15χρονου ήταν απλώς η αφορμή και όχι η αιτία για την κατάληψη;

Ίσως, λοιπόν, υπάρχουν περιθώρια να διατυπωθούν μερικές σκέψεις, οι οποίες, αν μη τι άλλο, επισημαίνουν μια πλευρά αυτής της συνθετότητας / πολυπλοκότητας, για την οποία μιλήσαμε στην αρχή. Και πρώτ' απ' όλα: είναι σαφώς απατηλή, αν όχι εκ του πονηρού, η αντιμετώπιση εκείνη που βγάζει την κατάληψη από το κοινωνικό της πλαίσιο και την κοιτάζει σαν ένα απομονωμένο γεγονός, τυχαίο και ξαφνικό. Αν περιοριστούμε στον οικονομικό απολογισμό της κατάληψης (επίπεδο που προβάλλει έντονα, από τη στιγμή μάλιστα που δεν υπήρξαν εκδηλώσεις βίας, τραυματισμοί, κλπ.), θα παρατηρούσαμε ότι είναι τουλάχιστον αφέλεια να δεχτεί κανείς ότι οι καταστροφές οι βανδαλισμοί οι κλοπές και ο,τιδήποτε άλλο έγινε εκείνες τις ημέρες στο Ίδρυμα είναι τα μελανά σημεία μιας *ευνομούμενης* Πολιτείας, όπου όλοι οι συντελεστές «αυτού που αποκαλείται δημόσιος βίος» έχουν με περισσή ευλάβεια φροντίσει να εξοικονομήσουν και την τελευταία δεκάρα, σε αυτόν τον τόπο, τουλάχιστα τα τελευταία δυο χρόνια. (Και βέβαια, τυπικά αυτό είναι αλήθεια, από τη στιγμή που κανένα οικονομικό σκάνδαλο από όσα καταγγέλλθηκαν ή συζητήθηκαν τον τελευταίο καιρό δεν εκδικάστηκε και ουδείς καταδικάστηκε). Είναι όμως κοινό μυστικό ότι η πληθώρα των γεγονότων τα οποία συντάραξαν την πολιτική και οικονομική ζωή, στο χρονικό αυτό διάστημα, έχουν από πολλές πλευρές παρουσιαστεί σαν δηλωτικά μιας βαθιάς κρίσης της νεοελληνικής κοινωνίας — έχει υποστηριχθεί ότι πρόκειται για γεγονότα που δεν είναι απλώς μελανά σημεία, αλλά κηλίδες ντροπής, στίγματα της πιο ελεεινής κατάχρησης, ατασθαλείας και διασπάθισης δημόσιου χρήματος (εφ' όσον φυσικά υπάρξει δικαστική επαλήθευση των καταγγελλθέντων).

Κατά δεύτερο λόγο, διερωτάται κανείς πώς θα μπορούσε το Πολυτεχνείο να μην είναι ο *αποδέκτης* μιας συνολικής αντίδρασης σε τέτοια αρνητικά φαινόμενα του ευρύτερου δημόσιου χώρου, όταν το πρώτο, λειτουργώντας στα τελευταία 16 χρόνια σαν σύμβολο αντιδικτατορικής δράσης, σαν πυκνωτής μιας δημοκρατικής στάσης, έγινε (ή παρουσιάστηκε σαν) το βαρόμετρο της πολιτικής ευαισθησίας

της νεότερης γενιάς — εκείνης που θέλει, ίσως, να μη διαφθαρεί από τα στοιχεία εκείνα που οδηγούν σε πολιτική σήψη και κοινωνική αποργάνωση. Εδώ πλέον υπάρχουν περιθώρια να αναφερθεί κανείς στο γεγονός της κατάληψης με καθαρά *πολιτικούς* όρους: η Πολιτεία, ως γνωστόν, δεν έμεινε αδιάφορη στην εξέγερση του Νοέμβρη του '73.

Φρόντισε να την ενσωματώσει στους ιδεολογικούς μηχανισμούς άσκησης της εξουσίας: κορυφαιοί εκπρόσωποι της επί 16 συνεχή χρόνια καταθέτουν στεφάνι στη μνήμη των ηρωικών αγωνιστών, στα σχολεία εκφωνούνται λόγοι, οι στρατιωτικές μονάδες κάτι κάνουν κι αυτές — ακόμη και η μεγάλη πορεία στην αμερικάνικη πρεσβεία είναι ένα αναμενόμενο, προκαθορισμένο / προγραμματισμένο γεγονός. Με άλλα λόγια, στο Πολυτεχνείο έχει δοθεί μια διάσταση πέρα και πάνω από τα υλικά στοιχεία που το συγκροτούν: τις αίθουσες και τα όργανα διδασκαλίας, τους τοίχους και τις εγκαταστάσεις — μια διάσταση που δεν έχει αφήσει ανεπηρέαστο και το έμψυχο δυναμικό του Πολυτεχνείου, αφού ο σπουδαστής και ο διδάσκων, μετά το '73, περιβάλλονται από έναν μανδύα διαφορετικό, είναι σα να έχουν μια διαφορετική ιδιότητα και, ίσως, μια διαφορετική αποστολή. Αυτό σημαίνει, ότι στην πρόσφατη νεο-ελληνική ζωή το Πολυτεχνείο έχει λειτουργήσει σαν θεματοφύλακας αξιών / θύλακας ευνομίας, ο οποίος κάθε στιγμή δια-δηλώνει ότι θέλει και πρέπει να μείνει αλώβητος από αρνητικά φαινόμενα σαν τα προηγούμενα. Και μάλιστα, μια τέτοια έκφραση του Πολυτεχνείου γίνεται με τη συναίνεση, τη συγκατάθεση και την προτροπή της επίσημης Πολιτείας. Με τη σειρά του πάλι αυτό σημαίνει ότι, ειδικά για το Πολυτεχνείο, το άσυλο, που πλαισιώνει κάθε Πανεπιστημιακό χώρο, έχει μια πρόσθετη συμβολική διάσταση: *ταυτίζεται* με αυτόν τον θύλακα και η ενδεχόμενη παραβίασή του δεν είναι εδώ απλώς κατάργηση ακαδημαϊκών ελευθεριών αλλά *αναίρεση* της λειτουργίας αυτού του θύλακα στους κόλπους της νεο-ελληνικής κοινωνίας.

Θα μπορούσε να διερωτηθεί κανείς μήπως, διατυπώνοντας τους προηγούμενους συλλογισμούς, ουσιαστικά υποδηλώνουμε ότι με το Πολυτεχνείο, το άσυλό «του», και την κατάληψή «του», βρέθηκε επιτέλους η λυδία λίθος της κοινωνικής εγρήγορσης ή, εν πάση περιπτώσει, προσδιορίστηκαν τα αντι-σώματα εκείνα που η ύπαρξή τους είναι προϋπόθεση μιας υγιούς κοινωνικής ανέλιξης, όπως

ΤΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

του Δημ. Ν. Καρύδη
Επικούρου καθηγητή
της Αρχιτεκτονικής Σχολής του ΕΜΠ

σως υπέθεσαν ορισμένοι από τους καταληψίες. Η απάντηση θα ήταν ότι κάθε άλλο περί αυτού πρόκειται. Οι συλλογισμοί αυτοί, άλλωστε, βρίσκονται μακριά από επιπόλαιες αξιολογικές στάσεις του τύπου, «η κατάληψη είναι καταδικαστέα», «το πανεπιστημιακό άσυλο, έτσι κι αλλιώς, παραβιάστηκε», «Η παθητική αντίδραση οδήγησε στην κοινωνική απομόνωση των καταληψιών», κ.ά. Αυτό που κάνουν τέτοιοι συλλογισμοί είναι να επισημαίνουν ότι στο γεγονός της κατάληψης δεν φτάνει κανείς τυχαία και ξαφνικά.

Ότι όπως υπάρχει μια λογική αλληλουχία γεγονότων, ένας σαφής συσχετισμός ενεργειών και ένας συγκερασμός δεδομένων, μέσα από τα οποία πηγάζει η οποιαδήποτε εκδήλωση με κοινωνικό χαρακτήρα, οσοδήποτε ακραία ή οριακή και αν είναι αυτή, έτσι οδηγηθήκαμε και στη συγκεκριμένη κατάληψη κάτω από ορισμένες διαδικασίες, που είναι μάταιο να προσπαθούμε να παραβλέψουμε. Παράλληλα, οι ίδιοι συλλογισμοί αφήνουν περιθώρια να στρέψει κανείς την όποια δυσφορία δοκίμασε για τα έργα και τις ημέρες εκείνης της κατάληψης και εναντίον του οποιουδήποτε, σε οποιαδήποτε στιγμή και με οποιοδήποτε τρόπο εισήγαγε, στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο, μια πρακτική ικανή να διεγείρει την ανάλογη αντίδραση. Άλλωστε, γιατί να μην υποθέσει κανείς ότι η βιαιότητα με την οποία εκδηλώθηκε αυτή η πράξη (ως προς τις καταστροφές χώρων και υλικών) είναι ευθέως συναρτημένη, α') με την απύθμενη προκλητικότητα με την οποία έδρασαν, σε άλλους χώρους, «υπεύθυνοι» δημόσιοι λειτουργοί και οι οποίοι κρίθηκαν, γι' αυτό, τουλάχιστον προφυλακιστέοι β') με τα «αδιέξοδα» που δημιούργησαν οι πολιτικοί / κοινοβουλευτικοί σχηματισμοί ως προς την απορρόφηση τέτοιου είδους αντιδράσεων, σαν συνέπεια των ευρύτατων συναινετικών διαδικασιών που εισήγαγαν αυτοί στην άσκηση της εξουσίας.

Υπάρχουν όμως και άλλα δυο, όχι ήσσονος σημασίας, ζητήματα τα οποία σχετίζονται με το θέμα μας και στα οποία δεν οδηγούμαστε, κατ' ανάγκην, από τους παραπάνω συλλογισμούς. Το ένα είναι ο ανύπαρκτος σχεδόν σχολιασμός του γεγονότος ότι την κατάληψη, σαν μέθοδο διαμαρτυρίας (και όχι μόνον στο Πολυτεχνείο) ζήτησε, αρχικά, η ΕΦΕΕ —ορίζοντας και ένα μέγιστο εκδηλώσεων, 3 ημέρες. Τη σκυτάλη όμως είχαν ήδη πάρει «άλλοι». Το γεγονός αυτό λέει πολλά, όχι μόνο για τους «άλλους», αλλά

και για τους ίδιους τους φοιτητές και την πρωτοβουλία κινήσεων που μπορούν να αναπτύξουν αφού, τελικά, παρακολούθησαν εκ του μακρόθεν τα τεχθέντα. Όσες ημέρες βρέθηκα στο Πολυτεχνείο, και μια νύκτα, δεν θυμάμαι να είδα παρά ελάχιστους φοιτητές, που ήσαν, άλλωστε, περαστικοί και δεν ασχολήθηκαν με την προστασία μηχανημάτων και εγκαταστάσεων, όπως έκαναν άλλοι συνάδελφοι του ΔΕΠ. Το άλλο ζήτημα είναι ότι και άλλες φορές, κάτω από ειρηνικές συνθήκες, το Πολυτεχνείο έχει λεηλατηθεί —ίσως όχι σε τόσο μεγάλη έκταση και μονομιάς. Επαγγελματίες κλέφτες επιλέγουν συχνά τους πανεπιστημιακούς χώρους ακριβώς γιατί ξέρουν ότι, έστω για

κάποιο χρονικό διάστημα, μέχρις ότου κινηθούν οι διαδικασίες, είναι καλυμμένοι —και είναι αυτός ο λόγος για τον οποίο εμείς που εργαζόμαστε εντός του ασύλου διπλο-κλειδώνουμε συρτάρια και γραφεία και βάζουμε συστήματα συναγερμού. Εκείνες τις κλοπές ποιος τις πρόσεξε;

Από τα πολλά δημοσιεύματα που έχουν, ως τώρα, δει τη δημοσιότητα σχετικά με την κατάληψη του Πολυτεχνείου, υποθέτει κανείς ότι αρκετά ακόμη θα προστεθούν σε εκείνα που αναζητούν τα «γιατί» εκείνης της πράξης. Καλόν είναι, μαζί με αυτό το ερώτημα, να μη ξεχνούν, ορισμένοι τουλάχιστον, το «πού» και «πότε» έγινε ό,τι έγινε. □

ΣΙΜΟΝ ΝΤΕ ΜΠΩΒΟΥΑΡ

ΑΠΑΝΤΑ

Μυθιστορήματα - Νουβέλες:

1. Οι Μανδάρινοι
2. Η Καλεσμένη
3. Προδομένη γυναίκα
4. Οι ωραίες εικόνες
5. Το αίμα των άλλων
6. Όλοι οι άνθρωποι είναι θνητοί
7. Ο μονόλογος μιας γυναίκας
8. Όταν το πνεύμα κυριάρχει

Μελέτες - Δοκίμια:

9. Το δεύτερο φύλλο
10. Τα γηρατειά
11. Μήπως πρέπει να κάψουμε τον Μαρκήσιο ντε Σαντ
12. Για μια ηθική της αμφισβήτησης
13. Πύρρος και Κινέας
14. Η σκέψη της δεξιάς σήμερα

Ταξιδιωτικά - Χρονικά:

15. Η Αμερική από μέρα σε μέρα
16. Η μεγάλη πορεία
17. Ένας πολύ γλυκός θάνατος
18. Μπροστά στο φακό
19. Η τελετή του αποχαιρετισμού

Ημερολόγια:

20. Οι αναμνήσεις μιας καθωσπρέπει κόρης
21. Η δύναμη της ζωής
22. Η δύναμη των πραγμάτων
23. Όσα είπαμε κι όσα κάναμε

Βιβλία για την Μπωβουάρ:

1. ΑΞΕΛ ΜΑΝΤΣΕΝ - Με την καρδιά και το νου
2. ΖΑΝ - ΠΩΛ ΣΑΡΤΡ - Γράμματα στον κάστορα

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΚΟΙΝΟΠΡΑΚΤΙΚΗ

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 68 - 106 80 ΑΘΗΝΑ - ΤΗΛ.: 360 9197

ΞΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΝΤΝΑ Ο' ΜΠΡΑΙΑΝ

Μυθιστορήματα:

1. Το μοναχικό κορίτσι
2. Κορίτσια από την επαρχία
3. Κορίτσια στην έκσταση του γάμου
4. Ο Αύγουστος είναι κακός μήνας
5. Ποτέ μη φυλακίζεις μια γυναίκα
6. Τζώννυ πόσο λίγο σε γνώρισα
7. Νύχτα

Διηγήματα - Νουβέλες:

1. Το ερωτικό είδωλο
2. Μια φανατική καρδιά

Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 - 106 77 ΑΘΗΝΑ - ΤΗΛ.: 361 8457

Δρόμοι άνοιξαν στο δάσος...

...Και οι βίρες χτίζονται

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΣΤΗΝ...

Η καταστροφή ενός δάσους στα Κιούρκα

Κι όμως στα τέλη του 20ού αιώνα, οι ασάφειες ως προς το ιδιοκτησιακό καθεστώς στον ελληνικό χώρο, παραπέμπουν σε καταστάσεις των πρώτων χρόνων μετά την επανάσταση του 1821! Όπως η φύση εκδικείται την κοινωνία έτσι και η ιδιοκτησία εκδικείται τη φύση, παρεμποδίζοντας ή ακυρώνοντας την ορθολογική και οικολογική διαχείριση της γης.

Μέσα από μια διαδοχή και «αλυσίδα» ρυθμίσεων, μεταβιβάσεων, επεμβάσεων και παραβιάσεων, το καθεστώς της περιοχής «Αγίας Τριάδας Κιούρκων» —που προορίζεται να μετατραπεί στη «Διεθνή Ιπποκράτεια Πολιτεία»— παραπέμπει σε ιδιοκτησιακές διευθετήσεις των πρώτων μετεπαναστατικών χρόνων.

Η ιστορία του τόπου εντάσσεται στην γενικότερη ιστορία της Αττικής και της Εύβοιας, οι οποίες έγιναν αντικείμενο αγοραπωλησίας ανάμεσα στους Τούρκους εκπροσώπους του Σουλτάνου και σε πλούσιους Έλληνες της «αλλοδαπής». Μεγάλος αριθμός ιδιοκτησιακών αμφισβητήσεων της τρέχουσας περιόδου σχετίζεται ή παραπέμπει στο ιδιο-

κτησιακό καθεστώς που προέκυψε μετά την επανάσταση του 1821: Καθεστώς το οποίο ουσιαστικά δεν μορφοποιήθηκε σε μια σαφή και γενικής αποδοχής ρύθμιση, που θα απαντούσε σε κοινωνικά, πολιτικά και (στην εποχή μας σε) περιβαλλοντικά προβλήματα.

Η διανομή της γαιοκτησίας, κρίσιμη για μια κοινωνία κατεχοχόν γεωργική, αποτέλεσε «σημείο αμφιλεγόμενο» από τους πρώτους επαναστατικούς χρόνους. Ύστερα από τις πρώτες ελληνικές επιτυχίες εναντίον των Τούρκων επακολούθησε σειρά εμφυλίων συγκρούσεων, από τις οποίες η πρώτη είχε σαν κύριο θέμα την τύχη των γαιών που είχαν προηγουμένως τουρκική ιδιοκτησία.

Σύμφωνα με μια άποψη, η διάθεση των κτημάτων έπρεπε να γίνει στους πριν από το 1821 καλλιεργητές, με βάση την εργασιακή τους σχέση προς αυτά, πράγμα που ερχόταν σε σύγκρουση με δεύτερη άποψη που υποστήριζε την ανάγκη συλλογικής και κρατικής ρύθμισης του προβλήματος με γενικότερα κριτήρια. Ακόμη όμως υπήρχε και τρίτη άποψη, η οποία υποστήριζε την τρέχουσα, «δυναμικά» διαμορφωμένη κατάσταση ιδιοκτησίας (κοινώς: αρπαγή κατά βούληση!), που είχε προκύψει ύστερα από τις ελληνικές νίκες του 1821-23...

Η άφιξη του κυβερνήτη Καποδίστρια μερικά χρόνια αργότερα (12 Ιανουαρίου 1828) έβρισκε τα πράγματα σε διαφορετική κατάσταση. Οι ελληνικοί εμφύλιοι πόλεμοι και η τουρκοαιγυπτιακή καταστολή είχαν μετατρέψει το επαναστατικό κράτος σε κράτος-φάντασμα, που περιελάμβανε μόνο την Αίγινα, τον Πόρο, την Ελευσίνα και τα Μέγαρα! Ένα κράτος που δεν διέθετε χρήμα ή δημόσιο ταμείο, που ήταν χωρίς στρατό, ναυτικό και δικαστή-

ρια, που δεν είχε καν εξοφλήσει τις επισκευές της κατοικίας του κυβερνήτη! Σε σύντομο όμως χρονικό διάστημα και ύστερα από παρέμβαση του γαλλικού στρατού δημιουργήθηκε ένας άξιος λόγου εδαφικός πυρήνας στην Πελοπόννησο, οπότε και η ρύθμιση των ιδιοκτησιακών προβλημάτων απέκτησε σημασία.

Σύμφωνα με έναν υπολογισμό της εποχής, η Πελοπόννησος, διέθετε 6,5 εκατ. καλλιεργήσιμα στρέμματα, ενώ η Στερεά Ελλάδα που «προσαρτήθηκε» μεταγενέστερα στο ελληνικό κράτος, είχε (πλην Αττικής και Εύβοιας) 753.000 καλλιεργήσιμα στρέμματα.

Παρ' όλη τη διάσταση απόψεων, όσον αφορά τις προθέσεις του Καποδίστρια για την αντιμετώπιση του ιδιοκτησιακού προβλήματος, είναι γεγονός ότι αυτό επί των ημερών του —όπως και στη συνέχεια επί Όθωνος— παρέμεινε αλυτο. Η κατάσταση έμεινε «φλου» μέχρι το 1870, οπότε δια του νόμου «περί εθνικών γαιών» το κράτος «διένειμε» 2.650.000 στρέμματα σε μικρογεωργούς έναντι 39 εκατ. δραχμών. Στο ενδιάμεσο όμως χρονικό διάστημα είχαν παραχωρηθεί από τις διαδοχικές κυβερνήσεις του Όθωνα 3 εκατομμύρια στρέμματα σε τιμές ευτελέστατες, σε κομματικούς φίλους και άλλους «ημετέρους» επί το πλείστον πλούσιους.

Εξαγορά Αττικής και Εύβοιας

Ασάφεια λοιπόν και αδιαφάνεια επεκράτησε όσον αφορά τη ρύθμιση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος της «μειζονος Ελλάδος» —δηλαδή, πλην Αττικής και Εύβοιας. Η ίδια όμως ασάφεια και αδιαφάνεια προέκυψε και στις δυο αυτές επαρχίες —μέσα από άλλες βέβαια διαδικασίες— ύστερα από τις ρυθμίσεις του

Η περίπτωση του Οικονομικού Συνεταιρισμού «Διεθνής Ιπποκράτειος Πολιτεία» δεν είναι η μόνη: Αποτελεί ένα χαρακτηριστικό δείγμα —από τα πολλά— συνεταιρισμένων «ιδιοκτητών» δασών, που στο όνομα του χαμηλού συντελεστή δόμησης (!), της «διακριτικής» παρουσίας στο δάσος και της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος αφανίζουν τα δάση και δημιουργούν τετελεσμένα με την ανοχή ή την ουδετερότητα της πολιτείας. Τι είδους όμως «διακριτική» παρουσία στο δάσος συνιστά η εγκατάσταση 12-14.000 κατοίκων, που σύμφωνα με τους υπολογισμούς του ΥΠΕΧΩΔΕ πρόκειται να εγκατασταθούν τελικά στο χώρο της Αγίας Τριάδας Αφιδνών (Κιούρκων); Τι είδους «προστασία» παρέχουν τα 72 χιλιόμετρα δρόμων που ήδη ανοίχθηκαν στην περιοχή, τα 10 εμπορικά κέντρα που προβλέπονται, οι χώροι αναψυχής, τα σχολεία, τα υπό αξιοποίηση 1876 οικόπεδα και τα μέλλοντα να προκύψουν κτίσματα; Ποιο φυσικό περιβάλλον «προστατεύουν» τα απόβλητα της πολιτείας που θα διοχετεύονται στη λεκάνη απορροής της λίμνης του Μαραθώνα παραβιάζοντας μάλιστα και σχετική υγειονομική διάταξη; Αν όλα αυτά δεν σημαίνουν αφανισμό του δάσους —και για την ακρίβεια μετάταξη της έκτασης της Αγίας Τριάδας στην κατηγορία των οικισμών με δεντροστοιχίες δασικής

προέλευσης (...) τότε τι είναι η καταστροφή δάσους και η οικοπεδοποίησή του;

Το άρθρο 117 του Συντάγματος είναι σαφές. Δημόσια ή ιδιωτικά δάση και δασικές εκτάσεις που με οποιοδήποτε τρόπο αποψιλώθηκαν δεν αποβάλλουν το δασικό τους χαρακτήρα. Κηρύσσονται αναδασωτέα και αποκλείεται η διάθεσή τους για άλλο σκοπό.

Η υπόθεση της «Ιπποκράτειας Πολιτείας» αποτελεί μια «υπόθεση-πilotο» απέναντι σε όλους τους παραδοκούντες, σφετεριστές των δασικών εκτάσεων. Και αποκτά ιδιαίτερη σημασία μετά την προσφυγή τριών οικολογικών κινήσεων και ενός κατοίκου γειτονικής περιοχής που εκδικάζεται στο Συμβούλιο της Επικρατείας στις 3 Απριλίου.

Στο κείμενο που ακολουθεί επιχειρείται μια ιστορική προσέγγιση του ιδιοκτησιακού προβλήματος στο χώρο της Αττικής και Εύβοιας, όπου υπάρχουν τεράστια συμφέροντα συνεταιρισμών και ιδιωτών. Περιπτώσεις π.χ. του συνεταιρισμού ΠΑΝ στο Ντράφι της Πεντέλης ή του Μπαϊνκερ στο Προκόπι της Εύβοιας παρουσιάζουν αναλογίες με αυτή της «Ιπποκράτειας».

Ας ελπίσουμε ότι το θέμα δεν θα κλείσει εδώ, ούτε θα μείνουν οι διαμαρτυρίες μεμονωμένες.

Η ΙΟΚΡΑΤΕΙΟ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

του Γιάννη Σχίζα

Πρωτοκόλλου του Λονδίνου της 22/1/1830 (3.2.1830 με το νέο ημερολόγιο) και μιας σειράς άλλων συμφωνιών, που έγιναν στην Κωνσταντινούπολη.

Με βάση αυτές τις συμφωνίες το οθωμανικό κράτος εγκατέλειψε τις αρχικές του επιδιώξεις για εξαγορά και αποζημίωση όλων των τουρκικών ιδιοκτησιών που βρίσκονταν στα εδάφη του νέου ελληνικού κράτους, και περιόρισε τις απαιτήσεις του στην αποζημίωση των οθωμανικών ιδιοκτησιών που υπήρχαν στην περιοχή Αττικής και Εύβοιας.

Με τη διατήρηση καιρίων στρατηγικών θέσεων και φρουρίων στην περιοχή της Στερεάς (Ακρόπολη, φρούριο Χαλκίδας «Καράμπαμπα», φρούριο Καρύστου, Ζητούνιου Λαμίας κλπ.) ο οθωμανικός στρατός επέβαλε την πρακτική της εξαγοράς, σε ένα κράτος που κατά τη γενική ομολογία της εποχής κατατρυχόταν από μεγάλη «ασπρарώστια» (κοινώς: «αφραγγία», όρος προερχόμενος εκ των *άσπρων* που ήταν χρηματική μονάδα). Με τη συγκρότηση ειδικής «κατά την Αττική και Εύβοια εξεταστικής των οθωμανικών κτημάτων» Επιτροπής, άρχισε η εξέταση των «ιδιόμορφων» τουρκικών απαιτήσεων:

Ιδιόμορφων με την έννοια ότι δεν προέρχονταν από ακραιφνείς ιδιοκτήτες, δεδομένου ότι στο οθωμανικό κράτος όλη η γη ανήκε στο Σουλτάνο πλην αυτής της οποίας το δικαίωμα επικαρπίας είχε παραχωρήσει με ειδικά διατάγματα («τεσσαρούφ») σε άτομα που πρόσφεραν σημαντικές υπηρεσίες.

Λαμβανομένου τώρα υπόψη ότι οι Τούρκοι «ζητούσαν της Παναγίας τα μάτια» και ότι προέβαλλαν εξωφρενικές απαιτήσεις όσον αφορά την αναγνώριση ιδιότυπων μορφών ιδιοκτησίας επί δασών, ελών, άγονων περιοχών κλπ.

—μορφών που ήταν αδιανόητες στο προεπαναστατικό οθωμανικό καθεστώς— προέκυψαν δυσεπίλυτα προβλήματα.

Από ελληνικής πλευράς ο νομομαθής **Δημήτριος Περούκας**, που δολοφονήθηκε αργότερα για λόγους πιθανότατα σχετιζόμενους με ιδιοκτησιακές συγκρούσεις, έθεσε σε αμφισβήτηση τους τουρκικούς ισχυρισμούς περί ιδιωτικών δασών. Όμως το έργο της «επιτροπής οθωμανικών κτημάτων» προχωρούσε, ενώ παράλληλα διεγειρόταν όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον των Ελλήνων «κεφαλαιούχων» της Βλαχίας, Μολδαβίας, Κωνσταντινούπολης κλπ., για την αγορά «οικοπέδων» στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος.

Στην Αττική και στην Εύβοια, η διαδικασία αγοράς κτημάτων ακολουθούσε την εξής πορεία: Προηγείτο η κατάθεση προκαταβολής στον φερόμενο ως ιδιοκτήτη Οθωμανό, επακολουθούσε ο έλεγχος των τίτλων από την ειδική επιτροπή και στη συνέχεια εξεδίδετο βεβαίωση υπογεγραμμένη από τον εκπρόσωπο της τουρκικής πλευράς Ισμαήλ Πασά, με την οποία συνδεόταν κατά κανόνα και η οριστική εξόφληση. Αξίζει εδώ να τονισθεί ότι αντικείμενο αγοραπωλησίας αποτελούσε η καλλιεργήσιμη γη —και όχι η περιβάλλουσα «άχρηστη» γη από δάση, άγονες εκτάσεις κλπ. Ουσιαστικά λοιπόν οι σχέσεις ανταλλαγής μεταξύ των Οθωμανών και των πλουσίων «Επήλυδων» (= ξενοφερμένων, κατά διατύπωση του ιστορικού Ανδρεάδη) είχαν να κάνουν μόνο με αρώσιμη γη, δηλαδή, με τα λεγόμενα από τους Τούρκους *τζεφλίκια* (από την ελληνική λέξη, ζευγάρι, ζευγάς κλπ. που ήταν αρχικά μονάδα μέτρησης επιφανείας και της οποίας η παραφθορά και στη συνέχεια επανεισαγωγή στην ελλη-

νική γλώσσα οδήγησε στην τελική μορφή: *τσιφλίκι*, *τσιφλικάς*).

Το καλλιεργήσιμο τμήμα της περιοχής της Αγίας Τριάδας Κιούρκων υποτίθεται πως ανήκε σε κάποιον Τούρκο ονόματι Σουλεϊμάν Τζαμτζή, από τον οποίο πουλήθηκε στον Ομέρ Πασά της Καρύστου, γιό του Μουσταφά Αγά που είχε εισβάλει επανειλημμένα στην Αττική κατά την διάρκεια της ελληνικής επανάστασης και είχε προσφέρει εξαιρετικές υπηρεσίες στο Σουλτάνο. Ύστερα από μια αρχική διαφωνία του Ομέρ με τους κατοίκους των Κιούρκων, σχετικά με την καταβολή συμφωνηθέντος ποσού, παρεμβλήθηκε ο Ιωάννης Σούτσος, ο οποίος όμως επίσης δεν εξόφλησε το υπεσχημένο ποσό με αποτέλεσμα το κτήμα να περιέλθει τελικά στον Αλέξανδρο Κατακουζηνό, ή επί το ορθότερον, **Καντακουζηνό**. (Α.Κ. Έλληνας της υπό οθωμανική κατοχή Ρουμανίας, είχε ακολουθήσει τον Δ. Υψηλάντη μετά την αποτυχία της εξέγερσης του 1821 στις Παραδουνάβιες χώρες και είχε διακριθεί στην πολιορκία της Μονεμβασίας).

Το κτήμα της Αγίας Τριάδας Κιούρκων έγινε προίκα της μιας από τις κόρες του (1838), η οποία παντρεύθηκε τον Σκαρλάτο Σούτσο (1806-1887). Ο τελευταίος, αρκετά σημαίνον πρόσωπο της εποχής του, διετέλεσε αυλάρχης του Όθωνα και του Γεωργίου του Α', έγινε βουλευτής και υπουργός Στρατιωτικών το 1854 και το 1869, ενώ ως υποστράτηγος εισέβαλε το 1878 στην τουρκοκρατούμενη Θεσσαλία επικεφαλής του ελληνικού στρατού.

Βασιλικό Διάταγμα του 1836

Παρ' όλη τη δράση της «εξεταστικής επιτροπής» για τα οθωμανικά κτήματα Αττικής και Εύβοιας, υπήρχε μεγάλη ποικι-

λία εκκρεμών θεμάτων που επέβαλε την έκδοση του ΒΔ της 17/29 Νοεμβρίου / 1 Δεκεμβρίου 1836 «περί ιδιωτικών δασών». Τα θέματα αυτά προέκυπταν από τη χρησιμοποίηση μαρτυρικών καταθέσεων για τη θεμελίωση ιδιοκτησιακών αξιώσεων, όπως επίσης και από την αοριστία αυτών των αξιώσεων, που φαινόταν να περιορίζονται μόνο από το οπτικό πεδίο των διεκδικητών γης!

Σύμφωνα λοιπόν με το ΒΔ της 17/29 Νοεμβρίου, ιδιωτικά δάση θα εθεωρούντο μόνο εκείνα των οποίων οι τίτλοι ιδιοκτησίας είχαν εκδοθεί νομότυπα από τις αρμόδιες τουρκικές αρχές πριν από το ξεκίνημα της ελληνικής επανάστασης, και οι οποίοι τίτλοι θα υποβάλλονταν προς αναγνώριση στο υπουργείο Οικονομικών μέσα σε ένα χρόνο από τη δημοσίευση του ΒΔ (δηλ. έως 1/12/1837). Φαίνεται ότι πολλοί από τους de facto κατόχους διαφόρων εκτάσεων, απέφυγαν να προσφύγουν στη διαδικασία των ΒΔ του 1836, ενώ υπάρχει η πληροφορία (Λ. Φραγκιουδάκης), ότι από αυτούς ο Καντακουζηνός προσέφυγε αρχικά στο υπουργείο Οικονομικών για την αναγνώριση της ιδιοκτησίας των Κιούρκων, για να αποσύρει όμως στη συνέχεια την αίτησή του όταν «είδε τα σκούρα» και θεώρησε πιθανή την απόρριψή της.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του Βυζαντινορωμαϊκού Δικαίου και του νόμου της 21/6 - 10/7/1837 «περί διακρίσεως κτημάτων», μπορούσε να αποκτηθεί κυριότητα σε ένα κτήμα εφόσον υπήρχε **άσκηση νομής** σε αυτό, **καλή πίστη** και **διάνοια κυρίου** — με άλλα λόγια θεώρηση και συμπεριφορά κυρίου απέναντι στο κτήμα. Η παραπάνω συμπεριφορά έπρεπε να εκδηλώνεται στο συνεχές διάστημα μιας τριακονταετίας. Καθ' όλον τον 19ο αιώνα και μέχρι της 11ης Σεπτεμβρίου του 1915, πολλές από τις ελληνικές γαιοκτησίες θεμελιώθηκαν πάνω σε αυτό τον «**πρωτότυπο**» τρόπο, γνωστό στα Νομικά ως **έκτακτη χρησικτησία**. Όμως ο τρόπος αυτός τερματίστηκε μετά τη θέση σε ισχύ του νόμου ΔΞΗ του 1912.

Στα 1887 ο κληρονόμος του Σ. Σούτσου Δημήτριος Σούτσος απευθύνθηκε στο υπουργείο Οικονομικών για εξακρίβωση του μεγέθους της ιδιοκτησίας του στην περιφέρεια των Κιούρκων. Ο τότε πρωθυπουργός και υπουργός Οικονομικών Χαρίλαος Τρικούπης βεβαίωσε (9 Δεκεμβρίου 1887) ότι η ιδιοκτησία του ανέρχονταν μόλις σε 200 στρέμματα! Η κρίση αυτή βεβαίωση, αποτελεί καθοριστικό στοιχείο για την μη εκπλήρωση των όρων της έκτακτης χρησικτησίας. Όσον αφορά μεν το διάστημα 1887-1915, υπολείπονται 2 χρόνια προς θεμελίωση του ιδιοκτησιακού δικαιώματος. Όσον αφορά το διάστημα της προηγούμενης 55ετίας, (1832-1887) παρά την ύπαρξη σειράς διαχειριστικών πράξεων του φερόμενου ως γαιοκτήμονα, και πάλι δεν αποδεικνύεται η συνεχής, επί τριακονταετία, νομή του κτήματος, «καλή τη πίστει» και «διάνοια κυρίου»...

Το ποιοτικό άλμα...

Το 1922 και πριν από τη Μικρασιατική καταστροφή η «Επιτροπή επί των απαλλοτριώσεων» του Πρωτοδικείου Αθηνών

εξαιρέσε από τις απαλλοτριώσεις έκταση 8.033 στρεμμάτων δάσους στην περιοχή των Κιούρκων, μέσα στην οποία υπήρχαν εγκατεσπαρμένα 797 στρέμματα αγρών, συμπεριλαμβανομένων των 200 στρεμμάτων της οικογένειας Σούτσου... Αυτή είναι και η εποχή του μεγάλου «ποιοτικού άλματος»: Οι κληρονόμοι της Ολυμπίας Σούτσου (συζύγου του Δημητρίου) πουλούν το 1926 τα 8.033 στρέμματα που κατ' ουσίαν περιστοιχίζουν την ιδιοκτησία τους σε 166 κατοίκους των Κιούρκων! Οι τελευταίοι επιδίδονται κυρίως σε πρακτικές ρητίνευσης και υλοτομίας μέχρι το 1973, οπότε πουλούν τα 89% του κτήματος (7636 στρεμ.) στον Οικοδομικό Συνεταιρισμό υπό την επωνυμία «Διεθνής Ιπποκράτειος Πολιτεία».

Τον επόμενο χρόνο (28.12.1974) η «Ιπποκράτειος Πολιτεία» αξιοποιεί τη διοικητική διαδικασία αναγνώρισης ιδιοκτησίας σε δάση, που θεσπίσθηκε με νομοθετικό διάταγμα της δικτατορίας (ΝΔ 86/1969), και χωρίς να επαναπαύεται στο **πωλητήριο συμβόλαιο των 166 κατοίκων**, αναγνωρίζεται ως ιδιοκτήτρια του χώρου. Ο δρόμος για την κατάτμηση, οικοπεδοποίηση και οικοδόμηση, είναι πλέον ανοικτός: Δεν απομένει παρά η κήρυξη της περιοχής «ως μη εχούσης δασοπονική σημασία», καθώς και η βεβαίωση ότι δεν συντρέχει λόγος για τη διατήρησή της ως δασικής, σύμφωνα με τη ΝΔ, 886 του 1971. Όμως το Τεχνικό Συμβούλιο Δασών «κλωτσάει» και κατά παμπηφία αποφαινεται ότι το δάσος των Κιούρκων πρέπει να διατηρήσει την ακεραιότητά του εις μάτην όμως: Το μεν Συμβούλιο Επικρατείας που επεξεργάζεται το σχέδιο διατάγματος αγνοεί παντελώς τις απόψεις της δασικής υπηρεσίας, ο δε υπουργός Γεωργίας (**Μπούτος**) προσυπογράφει φαρδιά-πλατιά το διάταγμα οικιστικής «αξιοποίησης».

Το διάταγμα εκδίδεται στις 25.11.1977, όμως προηγουμένως (11.6.75) έχει τεθεί σε ισχύ το Σύνταγμα του 1975 στο οποίο προβλέπεται: Η κατάργηση κάθε νόμου ή διοικητικής πράξης που είναι αντίθετη με το νέο Σύνταγμα (Άρθρο 111 & 1), καθώς επίσης η προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων και η απαγόρευση της μεταβολής του προορισμού των παρά μόνο για ειδικούς λόγους (άρθρο 24 & 1).

Το 1979, χρονιά ψήφισής του περιβόητου νόμου 998 σύμφωνα με τη Συνταγματική επιταγή του άρθρου 24, το ΠΑΣΟΚ επικρίνει δριμύτατα την οικοπεδοποίηση του εν λόγω δασοκτήματος. Είναι η χρονιά με τις μεγάλες οικολογικές «κορώνες» της τότε αξιωματικής αντιπολίτευσης, που δίνει υπόσχεση κατάργησης του «δασοκτόνου 998», για να την ξεχάσει στη συνέχεια και να προχωρήσει στον ακόμη χειρότερο νόμο «περί βοσκοτόπων» (Ν. 1734/1987). Στα 1983 ο υφυπουργός Γεωργίας **Μ. Γικόνογλου** αναπέμπει στο «Αναθεωρητικό Συμβούλιο Ιδιοκτησίας Δασών» (ΑΣΙΔ) όλες τις υποθέσεις αναγνώρισης ιδιωτικών δασών, ανάμεσα στις οποίες και αυτήν του Συνεταιρισμού ΠΑΝ στην περιοχή Ντράφι. Το ΑΣΙΔ αποφαινεται (ψήφοι 5 έναντι μιας) ότι η έκταση της «Ιπποκράτειας» είναι δημόσια, δημιουργώντας έτσι, την υποχρέωση για τον διάδοχο του «αναδομηθέν-

τος» **Μ. Γικόνογλου** (Γ. Μωραΐτη) να ανακαλέσει την άδεια κατάτμησης του δάσους της Αγίας Τριάδας, που είχε εκδοθεί στα 1977 ο υπουργός Γεωργίας **Μπούτος**.

Ας σημειωθεί εδώ ότι από το 1924 ισχύει διάταξη νόμου που απαγόρευε την κατάτμηση των δασών, ενώ θεσπιζόταν **ποινή ακυρότητας** της δικαιοπραξίας, που θα στηρίζονταν σε οποιασδήποτε μορφής κατάτμηση. Μέχρι το 1975, οι κατάτμήσεις δίνονταν συνήθως κατά παρέκκλιση του νόμου, όπως λ.χ. στην περίπτωση των Θρακομακεδόνων το 1952. Εξάλλου ο νόμος 998/79 απαγόρευε ρητά τη δημιουργία οικισμών σε δασικές εκτάσεις, εκτός εάν υπήρχε ήδη οικισμός περιβαλλόμενος από παντού από δάσος ή εάν κάτι τέτοιο επέβαλλε η «ενότητα του πολεοδομικού σχεδιασμού».

Ο αναπληρωτής υπουργός **Γ. Μωραΐτης**, παρά τη σαφή υποχρέωση που είχε εκ του νόμου επανέπεμψε το ζήτημα στο ΑΣΙΔ, όπου η υπόθεση μέσω διαδοχικών αναβολών και χάρη στη δικηγορική δεινότητα του **Μιχάλη Βάθη** —βουλευτή του ΠΑΣΟΚ και μετέπειτα προέδρου της «Ιπποκράτειας» στη θέση του **Απόστολου Κράτσα**— έφτασε να «τραινάρεται» μέχρι τις ημέρες μας: Ημέρες προσφυγής στο Συμβούλιο της Επικρατείας (1988) από τρεις οικολογικές κινήσεις.

Ηθικόν δίδαγμα...

Η ιστορία της ιδιοκτησίας και ιδιαίτερα της γαιοκτησίας στο νέο ελληνικό κράτος, είναι μια ιστορία αμφισβητήσεων και ανακατατάξεων, ίσως, σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από τις κοινωνικοπολιτικές ανακαταξείες της ίδιας περιόδου. Άλλοτε χρησιμοποιώντας και άλλοτε υφιστάμενο την ιδιοκτησιακή ασάφεια, το ελληνικό δημόσιο δημιούργησε καταστάσεις προβληματικές για την κοινωνία, το φυσικό περιβάλλον, την ποιότητα ζωής.

Οι καταστάσεις αυτές δεν είναι άμοιρες ευθυνών για την «καταβύθιση» της δασοκάλυψης, από τα 50% και άνω του 19ου αιώνα στο ονομαστικό 19% των σημερινών ημερών, με πιθανότατο «πραγματικό» ποσοστό δασών (και όχι απλά δασικών εκτάσεων) 11%. Αν πρέπει επομένως κάτι να διδάσκει η ιστορία, από τον Καποδίστρια μέχρι τον Γικόνογλου και πέραν ακόμη, δεν μπορεί να είναι διαφορετικό από την ανάγκη ριζικών μέτρων, με την ευρύτατη δυνατή πολιτική συναίνεση, για την προστασία των δασών και βιοτόπων παράλληλα με την αποσαφήνισή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος. Εννοούμε βέβαια εδώ την ιστορία με «ι» μικρό, και όχι τη σχετικά πιο γνωστή Ιστορία των μεγάλων πολιτικών γεγονότων. Γεγονότων που συχνότατα εντάσσονται στην πινακοθήκη του ιστορικού θεάματος, παραμένοντας άσχετα ή δευτερεύοντα όσον αφορά τα ουσιαστά γεγονότα της καθημερινότητας...

ΠΗΓΕΣ:

1) Γεωργίου Ρούσσου, *Νεώτερη Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, 2) *Εγκυκλοπαίδεια του Ηλίου*, 3) *Υπηρεσιακά έγγραφα υπουργείου Γεωργίας*, 4) *Μαρτυρίες στελεχών υπουργείου Γεωργίας και ΥΠΕΧΩΔΕ*, 5) *Προσωπικές Συνεντεύξεις*.

ΠΑΡΑΚΑΛΩ, ΜΗ ΜΑΖΕΥΕΤΕ ΤΑ ΣΚΟΥΠΙΔΙΑ

Τα ρολλά στο δωμάτιό μου (στα μέχρι τώρα δωμάτιά μου) είναι εδώ και χρόνια κατεβασμένα. Ο μεγαλύτερος εχθρός μου είναι ο ήλιος, η διαφάνεια, η καθαρότητα.

Γυχαίνει να αδιαφορώ για όλα. Για οικουμενικές και για ποδόσφαιρο, για μουσική και για γυναίκες, για ηλιθιότητα και εξυπνάδα. Το μόνο που μ' ενδιαφέρει είναι να μη διαταράσσεται ο εσωτερικός μου κόσμος, οι εικόνες που έχουν εγκατασταθεί μόνιμα στο μυαλό μου από τα χρόνια ακόμα που ήμουνα παιδί, οι ιδέες που η μάνα μου -με πολύ κόπο- κατάφερε να μου εμφυσήσει.

Άθομαι στο δωμάτιό μου και -κρυφά- κοιτάω τον κόσμο που αλλάζει, που με ανατρέπει, που αυτοανατρέπεται. Πρέπει να σταματήσω να μιλάω για ιδέες που αποδείχτηκαν απάτη, η πειστικότητα του λόγου μου έχει υποχωρήσει, στην πραγματικότητα κανένας δε μου δίνει σημασία.

Μόνη μου ελπίδα παρέμενε μέχρι χτες η Ελλάδα, η ακινησία της ήταν το ιδανικό μου, κανένας δε μπορεί να μου την πάρει, σκεφτόμουν, κανένας δε μπορεί να μου την αλλάξει.

Χαρά μου ήταν απερίγραπτη όταν άρχισε η απεργία των οδοκαθαριστών. Σαν παιδί που συνέχεια του φέρναν καινούργια δώρα, διάβαζα στις εφημερίδες για 80.000 τόνους σκουπίδια στους δρόμους της Αθήνας, ύστερα για 120.000 τόνους. Οι φωτογραφίες των Αθηναίων να περπατάνε δίπλα στα σκουπίδια με κλειστή τη μύτη, με φέρνανε πάλι κοντά στην πατρίδα. **Επιτέλους, η επιστροφή στην καθημερινότητα, η επιστροφή στα οικεία.** Ούτε οι επαναστάσεις μού πάνε, ούτε οι συγκατοικήσεις προέδρων υψηλού επιπέδου. Όλη η ειδησεογραφία των τελευταίων μηνών ήταν μιά σφαλιάρα, μιά δυνατή σφαλιάρα ακριβώς στο κέντρο του προσώπου μου. Όλα άλλαζαν, οι βάσεις πάνω στις οποίες τόσα χρόνια στήριζα την ύπαρξή μου, κατέρρεαν, η επιχείρηση **Σωτηρία της Ελλάδας μέσω συναίνεσης** μού την έδινε. **Επιτέλους, επιστροφή στα οικεία.**

Φανταζόμουν τον μέσο Ρωμηό να πετάει τα σκουπίδια του πάνω στους χιλιάδες τόνους σκουπιδιών, να δηλητηριάζει τον εαυτό του και τα παιδιά του, να παράγει -**τώρα!**- όσο πιο πολλά σκουπίδια γίνεται για να γίνει κι αυτός -**επιτέλους!**- έστω έμμεσα, ρυθμιστής, ρυθμιστής του οπδήποτε, να βλέπει τις γάτες να σκίζουν τις σακούλες και να αδιαφορεί, όπως αδιαφορεί για όλα τα άλλα, το βράδυ ήρεμος μπροστά στην τηλεόραση, **Τόλημη και Γοητεία, δηλαδή εμείς θα είμαστε οι μαλάκες που θα κρατάνε τα σκουπίδια τους στο μπαλκόνι;**

Υπέροχα πράματα. Υπέροχα. Επιστροφή στη φύση, επιστροφή στα οικεία.

Και να που το όνειρο διαλύθηκε. Χάρηκα, όπως κάθε δυό βδομάδες, όταν βρήκα το **ΑΝΤΙ** στο γραμματοκιβώτιό μου, ωστόσο με λύπησε απερίγραπτα η είδηση ότι τελείωσε η απεργία και τώρα μαζεύονται τα σκουπίδια. Πώς θα αντέξει ο μέσος Αθηναίος, ένας Αθηναίος χωρίς πόλη και χωρίς πατρίδα, μιά καθαρή Αθήνα; Πώς θα περπατήσει ανενόχλητος στη Σταδίου, το βράδυ στη Συγγρού, πώς θα κάνει μιά βόλτα στου Στρέφη; Τι συμβολίζει επιτέλους μιά καθαρή πόλη, με τον Αντρέα στη Βουλή, με τους δημόσιους υπάλληλους στα γραφεία τους, με τους μέσους Έλληνες στα μπουζουκτζιδικά; Γιατί δεν αφήνετε την πόλη στην ησυχία της, καθρέφτη της καθημερινότητάς μας, της βρωμιάς μας, της ρουφιανιάς μας;

Σας παρακαλώ, μη μαζεύετε τα σκουπίδια. Μια καθαρή Αθήνα, **μιά καθαρή Ελλάδα**, είναι σα μιά πουτάνα ντυμένη παρθένα.

Σας παρακαλώ, μη βάζετε τάξη στο χάος μου, δε μπορώ να βρώ το στυλό μου, δε μπορώ να βρώ τον εαυτό μου. Μετα τόν υπαρκτό σοσιαλισμό, αν καταρρεύσει και η **Ελλάδα**, τι θα απογίνουμε εμείς οι πίσω από ρολλά κρυμμένοι, δίχως βαρβάρους;

Ηλίας Όμικρος Μωυσίδης Esq., Frankfurt/M.

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Τα παλιά αθηναϊκά σπιτία

Ένα λεύκωμα υποδειγματικής καλαισθησίας με φωτογραφικά παραδείγματα και σχέδια των παλιών λαϊκών αθηναϊκών σπιτιών.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο Τρίτος Δρόμος

Η πρώτη περίοδος της «Αλλαγής» και του «Τρίτου Δρόμου» προς το σοσιαλισμό κατά την ελληνική εκδοχή, από τον Γιάννη Ιωάννου.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ

Τσιγγάνικη ορχήστρα

Ο Γιάννης Καλαϊτζής εικονογραφεί το σύνολο από τις καθημερινές πιέσεις ενός ανθρώπου, που ζει και κινείται στη μεταπολιτευτική Αθήνα.

ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ

Ιστορία μιας γραμμής

Ευρηματική σειρά τριών βιβλίων —Ο Κύκλος, το Τετράγωνο, το Τρίγωνο— που με τα πολύχρωμα και ωραία σχέδια του Μ. Σκούρα βοηθούν τα μικρά παιδιά να κατανοήσουν τον κόσμο των μορφών.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΕΡΟΥΛΑΚΗΣ

Το ημερολόγιο του Ανδρέα

ΚΑΤΙ ΤΟ «ΩΡΑΙΟΝ»

Μια περιήγηση

στη νεοελληνική κακογουστιά

Σχήμα 21-28

Σελίδες 360

Τιμή 4.500 δρχ.

Έκδοση των

«Φίλων του περιοδικού "ΑΝΤΙ"»

Στον τόμο περιλαμβάνονται κείμενα των:

Χρ. Βακαλόπουλου, Χρ. Γιανναρά, Π. Γιαννόπουλου, Μ. Γιουρσενάρ, Γ. Καλιόρη, Χ. Καμπουρίδη, Λ. Κηλαηδόνη, Α. Κολτσιδοπούλου, Δ. Κούτσικου, Α. Κυριακίδου - Νέστορος, Π. Μαρτινίδη, Μ. Μποσταντζόγλου, Δ. Πικιώνη, Δ. Ραυτόπουλου, Δ. Σκάλου, Ν. Χατζηκυριάκου - Γκίκα. Πρόλογος της υπουργού Πολιτισμού και Επιστημών Μελίνας Μερκούρη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Δεινοκράτους 131

Αθήνα 115 21 τηλ.: 7249300

επι
σημαί
νουμε

Παράνομος αλλά και ανιστόρητος

«Μετά την αποφασισθείσαν μεταφοράν της πρωτεύουσας η ανάγκη ανέγερσης των ανακτόρων και των άλλων δημοσίων κτιρίων επέβαλεν την λήψιν μερίμνης περί σχεδίου και η αντιβασιλεία επεκύρωσεν το συνταχθέν υπό του Κλεάνθους και Σάουβερτ, το οποίον όμως εκηρύχθη άκυρον, ανετέθη δε εις τον Βαυαρών αρχιτέκτονα Κλέντσε η σύνταξις νέου σχεδίου επί τη βάσει του οποίου εκτίσθησαν αι σημεριναί Αθήναι...

Ο κ. Μέντελσον Βορθόλδης κατηγόρησε (το πρώτον σχέδιον) ως μεγαλεπήβολον και δυσανάλογον προς τας ανάγκας της πόλεως αν και κατόπιν απεδείχθη ότι οι δύο ούτοι αρχιτέκτονες είχαν προΐδει σαφέστερον του Κλέντσε το μέλλον των Αθηνών».

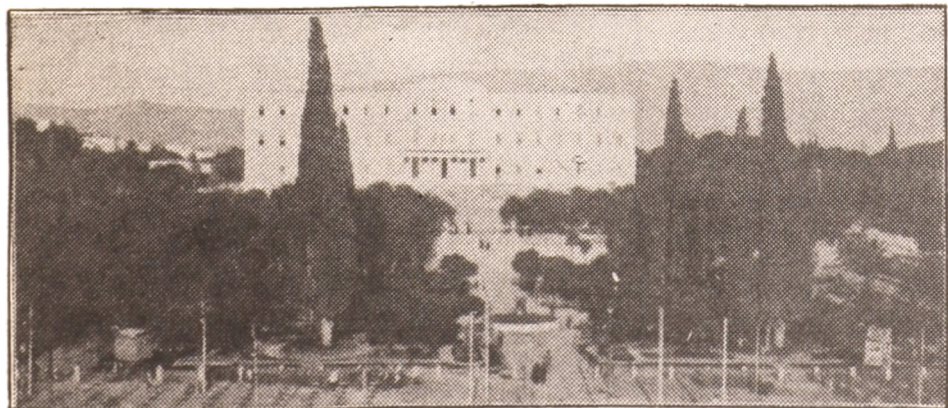
Έτσι σχολιάζεται στο Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν του Ελευθερουδάκη η μετατροπή του Σχεδίου Πόλεως των Αθηνών, που εάν είχε τότε αποφευχθεί, το άστυ θα μπορούσε ίσως να αποκαλεσθεί πράγματι «κλεινόν», διαθέτοντας μια σωστή ρυμοτομία.

Τμήμα του πρώτου σχεδίου από τα λιγοστά εναπομείναντα ήταν μέχρι πρότινος η «Πλατεία των Παλαιών Ανακτόρων, η δένδροφυτευθείσα εν έτει 1842 και λαβούσα την ονομασίαν της εκ των γεγονότων της 3ης Σεπτεμβρίου 1843».

Έκτοτε και παρά τις αποκλείουσες μεταβολές που υπέστη, η πλατεία Συντάγματος κατάφερε να διατηρήσει το μεγαλόθυμο χαρακτήρα της υποδεχόμενη όλα τα σημαντικά γεγονότα που σημάδεψαν την ιστορία της χώρας, αποτελώντας παρά τους ισχυρισμούς του νυν δημάρχου έναν ουσιαστικό πόλο έλξης των Αθηναίων.

Η πολεοδομική της ισορροπία πρόδιδε μέχρι την επέμβαση από τα συνεργεία του Δήμου τη διορατικότητα των δύο ιδιοφυών αρχιτεκτόνων χαρίζοντας στη νεόπληκτη πόλη ακόμα και σήμερα μια αρχοντιά περασμένων χρόνων. Ο τ. υπάλληλος του Δημοσίου και «μετ'εμποδίων» επιλεγείς ως δήμαρχος Αθηναίων κ. Ν. Γιατράκος φαίνεται να επιθυμεί να τα αγνοήσει.

Φαίνεται επίσης να έχει παρανοήσει τον επετειακό εορτασμό για τα 150 χρόνια του ιστορικού κέντρου της Αθήνας και να νομίζει ότι πρέπει «να επιδείξει έργον» δη-

μιουργώντας μια πλατεία σύμφωνα με τα δικά του μέτρα και σταθμά, αγνοώντας τόσο την Πολεοδομία όσο και το ΤΕΕ.

Άλλωστε δεν θα είναι ο πρώτος πολιτικός που θα επιχειρεί την απόσβεση των αποτυπωμάτων της ιστορίας χάριν της προσωπικής του προβολής. Η ιστορία βρίθει από ανάλογα παραδείγματα.

Το ζήτημα όμως που τίθεται εδώ είναι, κατά πόσον ο εκάστοτε δήμαρχος έχει το δικαίωμα παρέμβασης στον ιστορικό πλούτο μιας πόλης και ποιο θα είναι εις το εξής το τίμημα που θα καταβάλλει στην περίπτωση καταστροφής των αρμοδιοτήτων του.

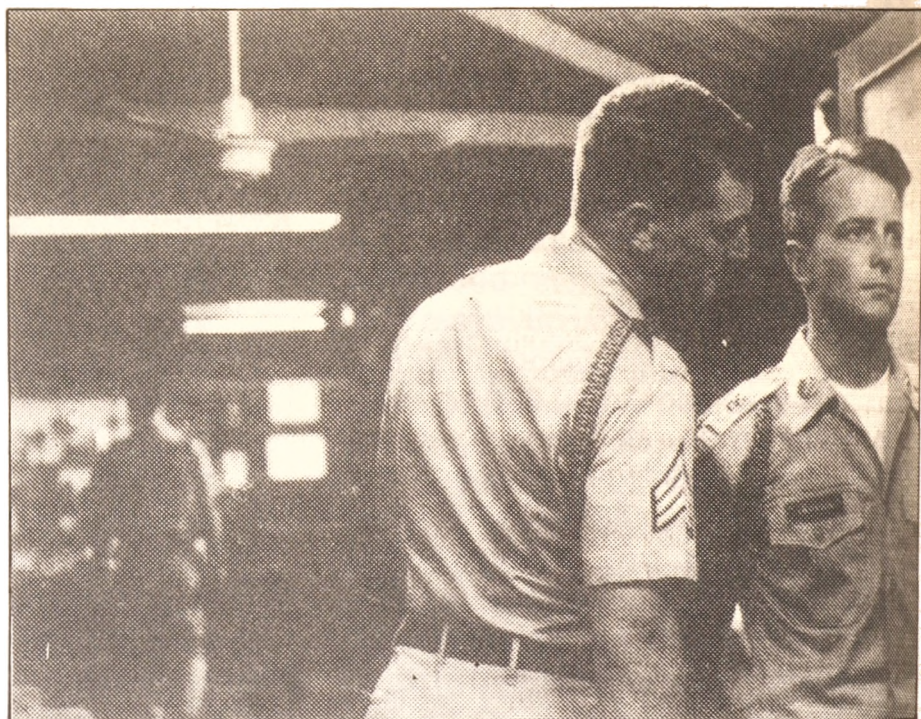
Το λόγο έχουν οι Αθηναίοι πολίτες. Άλλωστε για τη δική τους πόλη πρόκειται και για τη θέσμική πλέον κατοχύρωση του Συντάγματός τους.

«Απώλειες Πολέμου»: Ο κινηματογράφος στην υπηρεσία της ηθικολογίας

γραφιστή που για να προσεγγίσει τα πρόσωπά του χρησιμοποιεί την ψυχανάλυση και για να προσεγγίσει το κοινό χρησιμοποιεί το σασπένς.

Οι ταινίες του, με διάφορες κατά καιρούς δοσολογίες, αρκούσαν να μιμηθούν τους τρόπους του δασκάλου του. Μέχρι που ήρθαν οι Αδιάφθοροι (1987) για να αποδείξει στο μεγάλο κοινό ότι ο μαθητής ξεσκόλισε, ότι δεν διστάζει πλέον να δείξει όλο το οπλοστάσιο των κινηματογραφικών του αναφορών και εντυπωσιάζει με μια σκηνή, άμεση αναφορά στην κλασική σκηνή του Θωρηκτού Ποτέμ-

Ο Σον Πεν και ο Μαϊκλ Φοξ, στις «Απώλειες πολέμου» του Ντε Πάλμα.

Μέχρι πρόσφατα, οι κριτικοί βιάζονταν να κατατάξουν τον Μπράιαν ντε Πάλμα στους καλούς μαθητές του Χίτσκοκ —σαν για να ξεμπερδέψουν με την περίπτωση του. Και πράγματι. Με ταινίες όπως Sisters (1973), Carrie (1977), Fury (1978), Dressed to the kill (1980), Blow Out (1981), Body Double (1984) κατάφερε να πείσει ότι έχει καταλάβει τον Χίτσκοκ ως τον κινηματο-

κιν του Αϊζενστάιν, με το καροτσάκι που κατρακυλούσε στις σκάλες της Οδησού. Παράλληλα, δείχνει στην οθόνη πληθωρική δράση, που είναι ό,τι ζητά η βιομηχανία του κινηματογράφου, σήμερα με όχι ευκαταφρόνητη ανταπόκριση από μεριάς θεατών.

Κατόπιν τούτου με ενδιαφέρον περιμέναμε το επόμενο βήμα του σκηνοθέτη για να δούμε πού θα το πάει. Αυτό έ-

γινε με τις «Απώλειες Πολέμου». Θέμα της ταινίας, η ατομική ηθική στο πλαίσιο ενός, ούτως ή άλλως, ανήθικου πολέμου —κι αυτός ο πόλεμος είναι εκείνος του Βιετνάμ, προσφιλέστατο, πλέον, θέμα του αμερικανικού κινηματογράφου.

Ο πόλεμος και η ηθική, λοιπόν. Να που ο σκηνοθέτης χειραφετείται από τον λατρεμένο δάσκαλό του.

★ ★ ★

Μέλος μιας περιπόλου ο στρατιώτης Έρικσεν (Μάικλ Φοξ) αντιτίθεται στους συντρόφους του και το λοχία του Μεσέρβ (Σων Πεν), όταν εκείνοι απαγάγουν, βιάζουν και σκοτώνουν μια νεαρή Βιετναμέζα —πράξη αντεκδίκησης για τον απροσδόκητο θάνατο ενός αγαπητού συμπολεμιστή τους. Η σύγκρουσή τους θα κλιμακωθεί και θα οδηγήσει τελικά στο δικαστήριο και

πλάνο όπου η ένοχη αδιακρίσία του νυχτερινού εισβολέα καθορίζει και την κινηματογραφική ματιά.

Η ένοχη, λοιπόν, ως ηθική κατηγορία, βαρύνει το ύφος της κινηματογράφησης. Κι εκεί που κανείς περιμένει το πέρασμα στον εσωτερικό κόσμο των ανθρώπων που έρχονται αντιμέτωποι με το δικαίο του πολέμου, ο Ντε Πάλμα ξεμπερδεύει πολύ εύκολα ενστερνιζόμενος τη λογική των περισσότερων αμερικανικών ταινιών: προτιμά να παραδώσει τις εκκρεμότητες προς λύσιν στους «θεματοφύλακες» των ηθικών νόμων και του δικαίου — στους παπάδες και στους δικαστές.

Ο κινηματογράφος, ωστόσο, που γίνεται στο όνομα του ρεαλισμού οφείλει να δείχνει, να αναπαριστά γεγονότα, να καταγράφει τις συγκρούσεις, να διεισδύει στις ψυχές των χαρακτήρων... Δεν νοείται να ηθικολογεί. Όταν συμβαίνει

νό θεατή προσγειώνοντάς τον ομαλά, απαμβλύνοντας τη συλλογική ενοχή του αμερικανικού έθνους για το αίσχος του Βιετνάμ.

Σε μια τέτοια ταινία, που προτάσσει «ιδεολογήματα» ηθικολογικά ποια κριτική αρμόζει πάρεξ αυτή που δίνει έμφαση στην ιδεολογία και, κάποια στιγμή, βάζει σε δεύτερη μοίρα τον κινηματογράφο;

Ηλίας Κανέλλης

Στους ανώνυμους ακρωτηριαστές

Το σύντομο αυτό σημείωμα αφιερώνεται «εξαιρετικά» στους πάντα ανώνυμους εκείνους βάνδαλους και ακρωτηριαστές, που έχουν αφήσει τα ίχνη τους όπου και να στραφείς στον υπέροχο αυτό τόπο.

Ο λόγος δεν είναι τάχα για εκείνους που γκρεμίζουν τα όποια «διατηρητέα» μας (όπως και αν τα ορίζει κανένας), ή εκείνους που τα κακοποιούν «αξιοποιώντας», «εκσυγχρονίζοντας» και «συμπληρώνοντας». Να 'μαστε καλά, υπάρχουν αρκετοί φύλακες που ξαγρυπνούν για χάρη τους, έτοιμοι να φωνάξουν, να καταγγείλουν και που αρκετά συχνά, καταφέρνουν να «σώσουν». Παρ' όλη τη γκρίνια που ακούγεται, η συνείδηση του κοινού έχει αφυπνιστεί —και αυτό έχει τα καλά του και τα κακά του, ας μην τα ξετάσουμε εδώ.

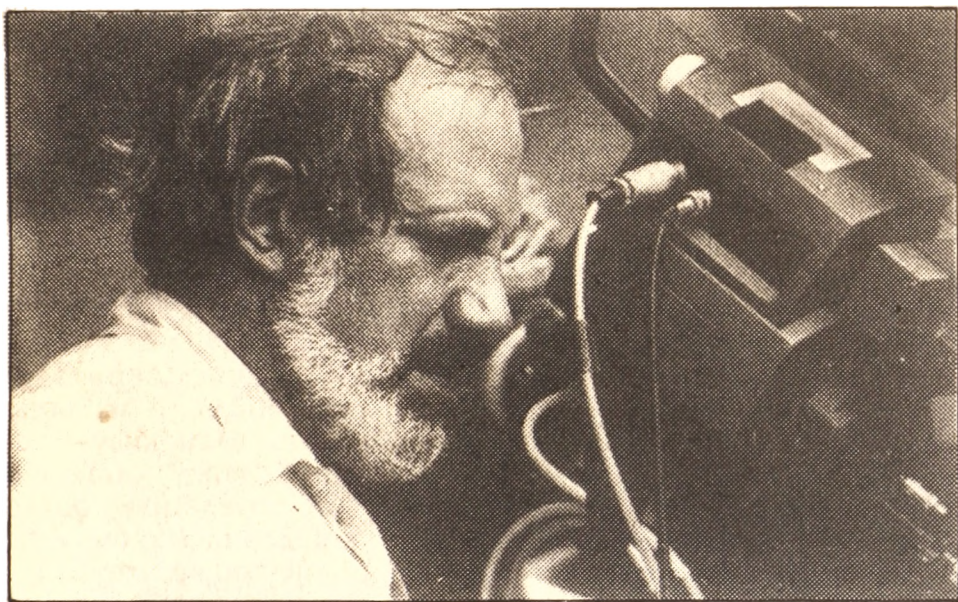
Αλλά για εκείνο που θέλω σήμερα να μιλήσω, δεν ακούστηκε ποτέ κιχ. Αν δεν κάνω λάθος, ποτέ κανένας δεν βγήκε να καταγγείλει τα χάλια που παρουσιάζουν οι ανοιχτές στο κοινό βιβλιοθήκες μας. Σίγουρα έχουν ακουστεί πολλά για τη φοβερή γραφειοκρατία που επικρατεί σε μερικές από αυτές, που απωθεί τους αναγνώστες κτλ. Αλλά αυτό είναι σχετικά επουσιώδες: τελικά με λίγη υπομονή και κουράγιο, μπορείς να εξυπηρετηθείς — τι στο καλό, ας μην ξεχνάμε σε πια χώρα ζούμε!

Εδώ για άλλο πρόκειται: για τη *συστηματική* και *αδίστακτη* καταλήστευση του πληροφοριακού υλικού από κάποιους ενδιαφερόμενους, που «βουτάνε» ό,τι τους ενδιαφέρει, αφήνοντας πίσω ακρωτηριασμένα βιβλία, περιοδικά και εφημερίδες. Η μέθοδος είναι απλή: αν βαριούνται, σκίζουν από τη ραφή του τόμου ολόκληρη τη σελίδα και την παίρνουν· αν είναι πιο διακριτικοί, τότε αφαιρούν το άρθρο που θέλουν, κόβοντας το περιγράμμά του με ξυράφι. Όπου τα περιοδικά δεν είναι δεμένα σε τόμους, τότε «σουφρώνονται» βέβαια ολόκληρα τα τεύχη για μεγαλύτερη ευκολία. Αν αληθεύουν και κάποιες φήμες, υπάρχουν και «συλλέκτες» με εκλεπτυσμένα γούστα που «δανείζονται» ό,τι πιο εκλεκτό βρουν.

Αποτέλεσμα: στην Ελλάδα σήμερα είναι αδύνατο να μιλάμε για πλήρεις σειρές εκδόσεων ή για πλήρη βιβλία. Και όσο περισσότεροι «ερευνητές» (τι άλλο χαρακτηρισμό να τους δώσω;) ξεφυτρώνουν, τόσο διαδίδεται πλατύτερα η σχετική ευρεσιτεχνία.

Μιλάει η πείρα. Βιβλία που ήξερα πως υπάρχουν, σήμερα έχουν κάνει φτερά περιοδικά που είχα δει με τα ίδια τα μάτια μου πριν λίγα χρόνια, σήμερα ανελήφθησαν στους ουρανούς και πάει λέγοντας. Κάθε φορά που θα θελήσω να ελέγξω κάποια παλιότερη καταγραφή, έχω πάντα το προαίσθημα ότι θα ψάξω άδικα για τη σχετική δημοσίευση. Και δυστυχώς δεν πέφτω συχνά έξω. Οφείλω να ομολογήσω πως οι ανώνυμοι αυτοί «συλλέκτες», προς δόξαν της ελληνικής παιδείας και έρευνας, είναι πολύ συστηματικοί: δεν αφήνουν τίποτα στο διάβα τους!

Όποιος δεν πιστεύει την έκταση που έχει πάρει το φαινόμενο, τον προκαλώ να κάνει μια βόλτα σε οποιαδήποτε δημόσια βιβλιοθήκη, και όχι μόνο σε αυτές που διαθέτουν υλικό για αρχιτεκτονική, στην Αθήνα (καλύτερα να μην τολμήσει να πλησιάσει στη βιβλιοθήκη του Πολυτεχνείου ή του ΤΕΕ). Ας πούμε, να πάει στην Εθνική Βιβλιοθήκη, και να ζητήσει στην τύχη να δει μια παλιά εφημερίδα, κατά προτίμηση των τελευταίων 50 χρόνων. Και ας έρθει μετά να μου πει πόσες σελίδες βρήκε είτε να έχουν σκιστεί τελείως είτε να τους λείπει ένα κομμάτι, σαν «παράθυρο». Και να μου πει, επίσης, πόσο όμορφα αισθάνθηκε έτσι στερημένος από την πληροφόρηση που δεν μπορεί να αναπληρωθεί

Μπράιαν Ντε Πάλμα: «Απώλειες Πολέμου»

στην καταδίκη των στρατιωτών ως εγκληματιών πολέμου.

Κατ' αρχήν υπάρχει ο πόλεμος. Απάνθρωπος, σκληρός, μη προβλέψιμος. Ο Ντε Πάλμα φαίνεται ότι δεν επιθυμεί να τον θεαματοποιήσει: σκοπεύει αυτή την «τελετουργία του θανάτου» με αλλεπάλληλα υποκειμενικά πλάνα, με τη ματιά του Έρικσεν. Η φοβισμένη ματιά της αρχής, η αγανακτισμένη, η κουρασμένη ακόμη, της συνέχειας, απολήγει σε ένα μεγάλης διάρκειας υποκειμενικό τράβελινγκ, την ώρα που σε ένα χωριό Βιετκόγκ οι αποφασισμένοι Αμερικανοί στρατιώτες αναζητούν τη λεία τους.

Είναι ένα τράβελινγκ κουνημένο, που σταματάει κάθε τόσο και, για λίγες στιγμές αντικαθίσταται από ελαφρά, ακανόνιστα πανοραμικά δεξιά αριστερά, ένα υποκειμενικό

αυτό, η λειτουργία του είναι όμοια με μιας προπαγανδιστικής μηχανής: διαμορφώνει κοινή γνώμη, επηρεάζει, κατευθύνει.

Ο Ντε Πάλμα, μετατοπισμένος σε μια κοντόθωρη ηθικολογία, μοιάζει να μην έχει καταλάβει το σοβαρότερο μάθημα του δασκάλου του, του Χίτσκοκ: Εκείνος έκανε ταινίες πάνω στον κινηματογράφο —όπως emphaticά τονίζε και ο Φρανσουά Τρυφώ. Ετούτος χρησιμοποιεί, μεταχειρίζεται τον κινηματογράφο. Εκείνος επεδίωκε να καθηλώσει το θεατή — και ποιος μπορεί να μην ταυτισθεί με την Πωλ Νιούμαν και την Τζούλι Άντριους του *Σχισμένου Παραπετάσματος*, ποιος μπορεί να αποστρέψει το βλέμμα με το επιχείρημα ότι εκείνη η ταινία είναι παράγωγο του ψυχρού πολέμου; Ετούτος επιδιώκει να προσελκύσει τον Αμερικανό

από πουθενά πια και από κανένα.

Τα «παράθυρα» αυτά δεν είναι παράθυρα στον κόσμο αλλά *επίτηδες χτισμένα* παράθυρα, που κατακρεουργούν την ιστορία αυτού του τόπου και την εξαφανίζουν, λες και είχαμε κάπου αλλού να στηριχτούμε... Ας είναι καλά οι άνθρωποι, τη δουλειά τους κάνουν, όπως λένε. Να τους φωνάζουμε και από πάνω; Ή, να αρχίσουμε να χρησιμοποιούμε «αντιδημοκρατικά» μέτρα ελέγχου; Μπα, δεν βαριέσαι, θα φάνε, θα φάνε, κάτι θα περισσέψει. Το σπουδαίο είναι να προχωράει η «έρευνα», να προοδεύουμε!

Δημήτρης Φιλιππίδης

Γκλάσνοστ στην Εθνική Πινακοθήκη;

Επιτυχής η ιδέα συνάντησης με τους αντιπροσώπους του Τύπου, του Διοικητικού Συμβουλίου (ΔΣ) της Εθνικής Πινακοθήκης (ΕΠ). Η έκθεση του προέδρου του ΔΣ για τη σημερινή κατάσταση του Ιδρύματος όπως το παρέλαβε, συνοδεύθηκε από διευκρινιστικές παρεμβάσεις της Διευθύνουσας Συμβούλου της ΕΠ, καθώς και μελών του προσωπικού της. Ο πρόεδρος μίλησε με φαινομενική ειλικρίνεια, αλλά και με περισσή διακριτικότητα, και επιμελώς απέφυγε να επιμερίσει ευθύνες σε οποιονδήποτε.

Όμως η εικόνα που αποκόμισαν όσοι παρέστησαν ήταν αρνητική, αν όχι και ανησυχητική, για τη σημερινή κατάσταση της ΕΠ και των συλλογών της, ως αποτέλεσμα της 16ετούς προηγούμενης διοίκησής της. Η κατάσταση αυτή μπορεί να συνοψισθεί ως εξής:

1. Το ΔΣ «αντιμετώπισε και αντιμετωπίζει, από τις πρώτες του συνεδριάσεις, αντιξοότητες και προβλήματα κυρίως λόγω της ανεπαρκέστατης σχεδόν ανύπαρκτης οργανωτικής διάρθρωσης των υπηρεσιών της»¹.

2. Δεν υπάρχει «απογραφή όλων των καλλιτεχνικών συλ-

λογών (της ΕΠ)... που αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη διάσωση και καλή διαφύλαξή τους». Η τελευταία απογραφή έγινε πριν αποχωρήσει ο Διευθυντής της ΕΠ Μαρίνος Καλλιγιάς².

3. Δεν υπάρχει «καταγραφή της σημαντικής περιουσίας του Ιδρύματος» μέσα και έξω από την Ελλάδα, ούτε «μελέτη αξιοποίησής της για την διεύρυνση των αναγκαίων πόρων που θα βοηθήσουν την Πινακοθήκη να επιτελέσει τους μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους της».

4. Δεν υπάρχει εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας της Πινακοθήκης ούτε οργανωτική διάρθρωση του προσωπικού λόγω της ανυπαρξίας «του σχετικού Προεδρικού Διατάγματος που κανονικά θα έπρεπε να είχε εκδοθεί προ πολλού αφού ο Νόμος της Πινακοθήκης έχει ψηφιστεί από το 1980 και προβλέπει την εντός εξαμήνου έκδοση των σχετικών Προεδρικών Διαταγμάτων».

5. Υπάρχουν προβλήματα «που προήλθαν κυρίως από τις χωρίς προγραμματισμό και σύνταξη ειδικών μελετών επεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν, κατά καιρούς, στους χώρους του Ιδρύματος».

6. Υπάρχουν «θέματα που αφορούν τον τρόπο εξαγωγής στο εξωτερικό έργων τέχνης... χωρίς φωτογράφιση και τεκμηρίωσή τους...».

7. Υπάρχει ακόμα το «ειδικό και δύσκολο πρόβλημα ...της πραγματογνωμοσύνης των έργων τέχνης». Σε αυτό προστίθεται και η εμπλοκή της ΕΠ στο κύκλωμα του εμπορίου της τέχνης και των συλλεκτών.

Τα σημεία 5, 6, 7 δε θίχθηκαν καθόλου, από καμιά πλευρά, κατά τη συνέντευξη Τύπου.

Πέρα από αυτές τις διαπιστώσεις που προκύπτουν από την έκθεση του προέδρου του Δ.Σ. και την «Ανακοίνωση για τα Μέσα ενημέρωσης» της ΕΠ δε δόθηκαν απαντήσεις σε ερωτήματα των δημοσιογράφων για το αν λείπουν έργα από τις συλλογές της ΕΠ, αν υπάρχουν έργα που έχουν υποστεί ζημιές, με την εξήγηση ότι η «απογραφή πρόκειται να περατωθεί περί το τέλος Φεβρουαρίου». Άραγε μπορούμε να θεωρήσουμε ότι η δήλωση αυτή αποτελεί και δέσμευση του ΔΣ, μόλις περατωθεί η απογραφή, να υπάρξει πλήρης ανακοίνωση για τα πορίσματά της, ώστε να μάθει επιτέλους ο φορολογούμενος

πολίτης αυτό που δικαιούται: πόσα έργα καταγράφηκαν (κατά κατηγορίες), πόσα Ελλήνων καλλιτεχνών, και πόσα ξένων, ποια έχουν ανάγκη συντήρησης, τι ζημιές διαπιστώθηκαν κ.ο.κ. ώστε στη συνέχεια να μπορεί να πληροφορείται τακτικά κάθε χρόνο (όπως γίνεται σε όλα τα μουσεία του κόσμου) από τον ετήσιο απολογισμό των πεπραγμένων του Ιδρύματος όλες τις δραστηριότητες της ΕΠ (νέα αποκτήματα, εκθέσεις και εκδόσεις που έγιναν, αλλαγές στο προσωπικό κτλ.).

Ήταν φυσικό να απασχολήσει τη συνέντευξη Τύπου το αποκαλυφθέν από τις πρώτες δραστηριότητες του ΔΣ σοβαρό «τραύμα» της «Συναυλίας των Αγγέλων» του Θεοτόκου που συγκίνησε άλλωστε και το διεθνές Τύπο. Θα περιμένουμε και επ' αυτού τις ανακοινώσεις του ΔΣ, όταν συμπληρωθεί η έρευνα για το πώς και πότε επήλθε η ζημία, καθώς και για τις ευθύνες για την απόκρυψή του και την αδέξια, όπως φαίνεται επιδιόρθωσή του.

Δεν είναι η μόνη τέτοια σοβαρή περίπτωση. Ο γράφων έχει διατυπώσει κατά καιρούς δημόσια ερώτημα για το τι έγινε με τα γλυπτά από άψητο πηλό του Χαλεπά, τα οποία κατά τις πληροφορίες του, είχαν διαλυθεί κατά τη χύτευση των μπρούντζινων αντιτύπων που εκθέτει τώρα η ΕΠ. Είχε επίσης διατυπώσει από καιρό την ανησυχία του για την οφθαλμοφανή χειροτέρευση στην κατάσταση ορισμένων από τα ξύλινα γλυπτά που δώρησε στην ΕΠ ο μεγάλος Ελληνοαμερικανός γλύπτης Μιχάλης Λεκάκης με την έγγραφη παράκληση να εκτεθούν σε κατάλληλα κλιματιζόμενο χώρο, λόγω της ευπάθειας του ξύλου. Μάλιστα μερικά τμήματά τους έχουν αποσπασθεί από τα αρχικά μονόκομματα έργα. Αυτές είναι ακόμα δυο περιπτώσεις όπου χρειάζονται περισσότερα στοιχεία, καθώς και διαβεβαιώσεις ότι θα ληφθούν άμεσα μέτρα για τη διάσωση των έργων.

Κατά τη συνέντευξη Τύπου πληροφορηθήκαμε ότι ο μεγάλος συλλέκτης Ευριπίδης Κουτλίδης είχε με διαθήκη κληροδοτήσει όλη τη συλλογή του —πάνω από 1400 έργα— στο κράτος υπό τον όρο να στεγασθεί σε ειδικό κτίριο που θα χτιζόταν από τα μεγάλα εισοδήματά της περιουσίας του την οποία επίσης κληροδοτούσε στο κράτος. Ήριζε μάλιστα και ειδική επιτροπή για να διοικεί και να

διαχειρίζεται το κληροδότημα από τον πρόεδρο του Αρείου Πάγου, τον πρόεδρο του Συμβουλίου Επικρατείας και τον πρόεδρο της ΑΣΚΤ. Γιατί ερωτήθηκε το ΔΣ, τόσα χρόνια μετά το θάνατο του Κουτλίδη (1974), να βρίσκεται η συλλογή του καταχωρισμένη στο υπόγειο της ΕΠ, απρόσιτη στους μελετητές, όχι συντηρημένη, στοιβαγμένη σε άθλια κατάσταση, υπό την «ευθύνη» ασχέτου προς την τέχνη προσώπου; Γιατί προσθέτω σήμερα, δεν λειτούργησε ποτέ αυτή η ειδική επιτροπή για τη διαχείριση του κληροδοτήματος; και ακόμα: με ποια νομική θεμελίωση παραχωρήθηκε πολύτιμο στοιχείο της ακίνητης περιουσίας του Κουτλίδη στην οδό Φρυνίχου στο Θέατρο Τέχνης; Το ακίνητο ακριβώς αυτό μαζί με τα άλλα του κληροδοτήματος θα προσπόριζαν στο Ίδρυμα Κουτλίδη τους πόρους για τη στέγαση και συντήρηση της συλλογής.

Αυτά είναι μερικά μόνο από τα ερωτήματα που θα πρέπει να απασχολήσουν το ΔΣ και τη Διεύθυνουσα την Πινακοθήκη Σύμβουλο. Θα περιμένουμε ως το τέλος Φεβρουαρίου να λάβουμε και σε αυτά απαντήσεις.

Στη συνέντευξη Τύπου, θετική ήταν η υπόμνηση από το ΔΣ της ύπαρξης του Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας του ICOM —Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων— όπως υιοθετήθηκε ομόφωνα στην 15η συνέλευση του το 1986, καθώς και της ανάγκης εφαρμογής του και στα ελληνικά μουσεία —η Ελλάδα είναι παλιό μέλος του ICOM— και ειδικά στην Εθνική Πινακοθήκη.

Τέλος, σημειώσαμε την καταφατική αντίδραση του ΔΣ στο ερώτημα - δήλωση ενός από τους δημοσιογράφους για την ανάγκη να παύσει η ΕΠ να λειτουργεί περίπου ως ιδιωτική γκαλερί με τις ποικιλώνυμες εκθέσεις που διοργανώνει ως τώρα, άνισης ποιότητας και ακόμα πιο άνισης χρησιμότητας. Πρέπει να αρχίσει επιτέλους η ΕΠ να επιτελεί το έργο για το οποίο ιδρύθηκε (συγχωνευόμενη και με το μεγάλο κληροδότημα Αλεξάνδρου Σούτσου) με το Νόμο 1079/11.10.1980. Γι' αυτό και δεν θα ήθελα να επανέλθω εδώ σε όσα έχω κατά καιρούς σχολιάσει για τις δραστηριότητες της Εθνικής Πινακοθήκης. Επιφυλάσσομαι να το κάνω σε άλλη ευκαιρία. Σήμερα θα ήθελα απλώς να διατυπώσω την ευχή να εξακολουθήσει το ΔΣ να ε-

νημερώνει το κοινό για τις διαπιστώσεις του και τα μελλοντικά σχέδιά του. Υπάρχουν πολλά θέματα που ζητούν ακόμα διευκρινίσεις και πολλά πεδία όπου θα μπορέσει να υπηρετήσει η ΕΠ τη νεοελληνική τέχνη.

17.1.90

Αλέξανδρος Ξύδης

1. Όλα τα παραθέματα σε εισαγωγικά από την «Ανακοίνωση για τα μέσα ενημέρωσης» της ΕΠ που διανεμήθηκε στη συνέντευξη Τύπου.

2. Μετά την αποχώρηση του Μ. Καλλιγά (1971) την ΕΠ διεύθυνε για λίγους μήνες, ως το θάνατό του, ο Ανδρέας Ιωάννου (1972). Τον διαδέχθηκε ο Δημ. Παπαστάμος (1973-1989).

● Ο ζωγράφος Περικλής Γουλάκος παρουσιάζει την καινούρια του δουλειά στην γκαλερί ΤΙΤΑΝΙΟΥΜ. Πρόκειται για έργα που έγιναν στο διάστημα των τριών τελευταίων ετών.

Στα έργα του κυριαρχεί η έννοια του διπλού ή της επανάληψης του ίδιου θέματος στην επιφάνεια του πίνακα.

Ο ίδιος στην προμετωπίδα του καταλόγου χρησιμοποιεί τη λαϊκή παροιμία «όποιος κυνηγάει δυο λαγούς δεν πιάνει κανέναν».

Ο ζωγράφος σπούδασε στην ΑΣΚΤ με δασκάλους τον Κ. Γραμματόπουλο και Γ. Γεωργίου. Συνέχισε τις σπουδές ως υπότροφος του Ι.Κ.Υ. στο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών εσωτερικού.

Έχει κάνει πολλές ατομικές και ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι τις 9 Μαρτίου.

● Η αίθουσα τέχνης ΑΝΤΗΝΩΡ (Κολοκοτρώνη 21, Κεφαλάρι - Κηφισιά, τηλ. 80.13.475) παρουσιάζει μέχρι τις 11 Μαρτίου έργα του Χρήστου Θεοφίλη. Πρόκειται για μια σειρά συνθέσεων χαραγμένη με μια έντονη εξπρεσιονιστική γραφή, όπου η αναγνωρίσιμη ανθρώπινη φιγούρα μεταμορφώνεται και πάλι σε στοιχείο της φύσης και αποκαλύπτει τον πρωτόγονο ψυχισμό της.

● Μέχρι τις 17 Μαρτίου θα διαρκέσει η νέα έκθεση του Γιάννη Ψυχοπαίδη, που έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν όσοι τις ημέρες αυτές βρίσκονται στις Θρυξέλλες. Την έκθεση παρουσιάζει η Gallerie Pascal Polar (185 Ch. de Charlevoix, tel: 12/537.81.36).

● Το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Ζωγράφου (Γ. Ζωγράφου 7, τηλ. 77.51.951) παρουσιάζει ε την ευκαιρία της γιορτής για τη γυναίκα έκθεση ζωγραφικής ε ξύλο της Ελένης Ραντζεσκάκη με θέμα: «Γιγούρες γυναικας». Η έκθεση θα

διαρκέσει από τις 5 μέχρι τις 11 Μαρτίου.

● Η Κινηματογραφική Λέσχη Χωραφάς Περιστερίου διοργανώνει από τις 11 Φεβρουαρίου μέχρι τις 18 Μαρτίου στο Δημοτικό Κινηματοθέατρο ΕΦΗ (Αγ. Ιερόθεος) ένα αφιέρωμα στην αμερικανική κωμωδία. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει τις ταινίες «Ζητείται εγκέφαλος για ληστεία» (σκην. Γούντυ Άλλεν, 4 Μαρτίου), «Δεν θα τα πάρεις μαζί σου» (σκην. Φρ. Κάπρα, 11 Μαρτίου) και «Ραντεβού στα τυφλά» (σκην. Μπ. Έντουαρντς, 18 Μαρτίου). Όλες οι ταινίες προβάλλονται στις 8 μ.μ.

● Την κοινωνική σάτιρα «Σημεία και τέρατα» του Γιάννη Ανδρίτσου παρουσιάζει το Πολιτιστικό Κέντρο, Θέατρο Λήδρα (Κέκροπος 12 Πλάκα, τηλ. 32.29.440). Πρόκειται για την κωμική αναπαράσταση της βίαιης σύγκρουσης του παλιού με του νέου που διαδραματίζεται μέσα στα πλαίσια της ελληνικής οικογένειας. Παίζουν οι ηθοποιοί Κώστας Μπακάλης, Αλέκος Μαυρίδης, Τζένη Στεφανάκου, Θεοφανώ Γκιόκα και Βαγγέλης Πανταζής. Τα σκηνικά και κουστούμια είναι του Κάρολου Ρωμούση, η μουσική του Γιώργου Θεοχαρόπουλου και η σκηνοθεσία του Χρίστου Κόκκινου.

● Τη Δευτέρα 5 Μαρτίου εγκαινιάζεται στο νεοκλασικό κτίριο Νο 30 της οδού Στουρνάρη η έκθεση - περιβάλλον της Ηρώς Κανακάκη. Πρόκειται για την πρωτότυπη δημιουργία ενός εικαστικού

περιβάλλοντος όπου τα έργα ζωγραφικής μεταβάλλονται σε αναπόσπαστο τμήμα του, προβάλλοντας μια νέα προσωπική 'γραφή' για την αισθητική του χώρου.

Σπήλαιο Καστριών: Νυκτερίδες και αράχνες... ή «αξιοποίηση»;

Το σπήλαιο των λιμνών που βρίσκεται στην ανατολική παρυφή του Χελμού κοντά στα Καστριά Καλαβρύτων, πήρε το όνομά του από το ξεχωριστό —σε παγκόσμια κλίμακα— γνώρισμά του: τις χαρακτηριστικές «γούρνες» (όπου σχηματίζονται οι λίμνες) σταλαγματικής υφής, οι οποίες αρκετούς μήνες το χρόνο είναι γεμάτες με νερό. Στις 13 μεγαλύτερες από αυτές τις λίμνες, το νερό, ανάλογα με τις βροχοπτώσεις του χειμώνα φτάνει τα 1,5-8 μέτρα βάθος.

Το σπήλαιο των Λιμνών που βρίσκεται σε υψόμετρο 750-850 μέτρων, χωρίζεται σε τρία μέρη:

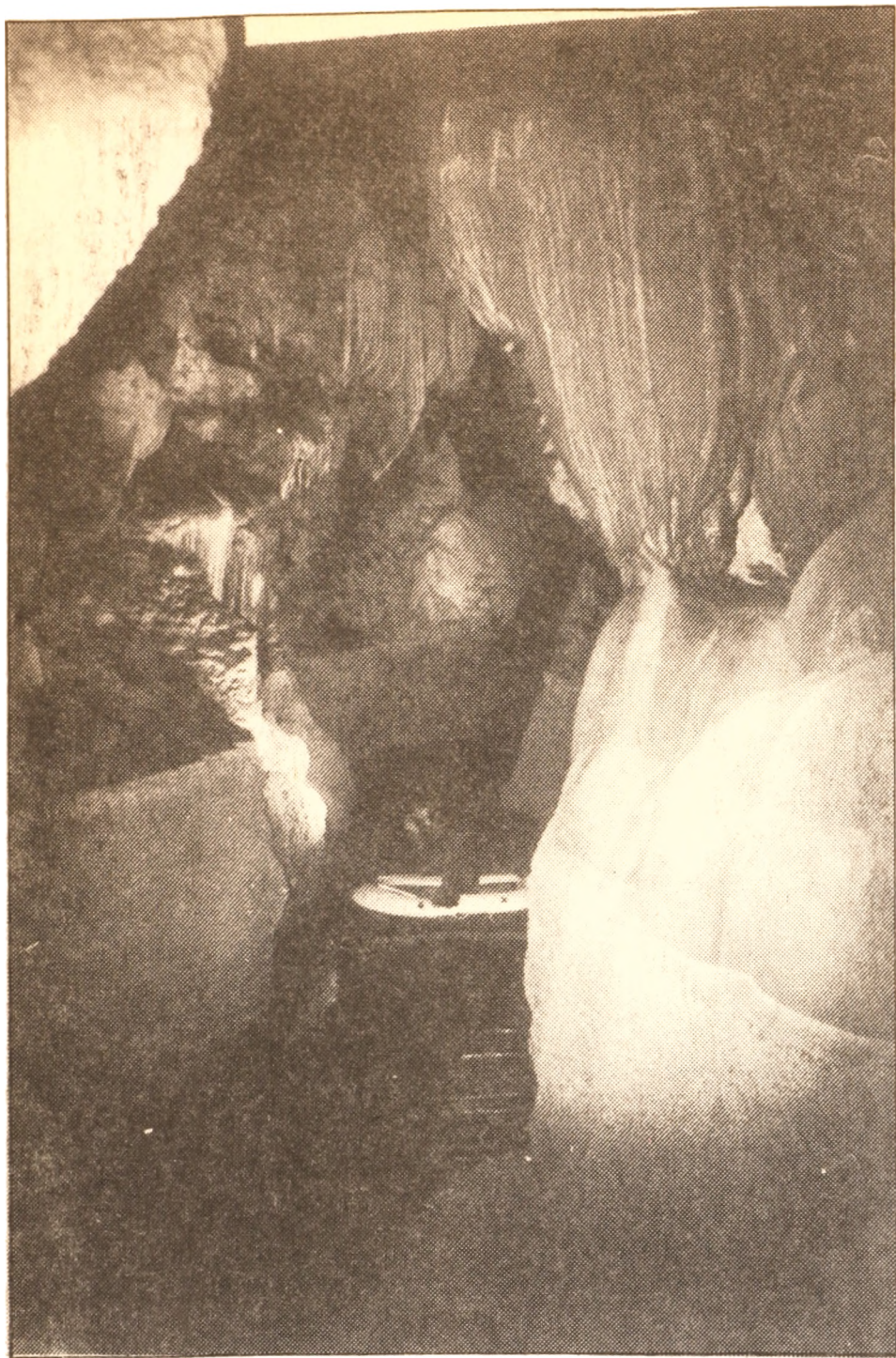
Το πρώτο τμήμα είναι ξηρό και μετά τη διάνοιξη τεχνητής εισόδου, υποδιαιρείται σε δύο επιμέρους τμήματα. Το πρώτο περιλαμβάνει τη φυσική είσοδο και τους τέσσερις ελικοειδείς θαλάμους του κάτω ορόφου, συνολικού μήκους 80 μέτρων και ύψους 30 μέτρων. Χωρίζεται με κατακόρυφο σταλακτιτικό τοίχο ύψους 8 μέτρων από τον πάνω όροφο (δεύτερο τμήμα). Στο επίπεδο αυτό τμήμα που είναι ξηρό και έχει μήκος 90 μέτρα, ζουν οι περισσότερες από τα 3 είδη νυκτερίδων του σπηλαιίου. Το δάπεδό του καλύπτεται κατά μήκος και κατά πλάτος από κλιμακωτές λεκάδες.

Στο δεύτερο τμήμα μήκους 220 μέτρων, εκτείνονται οι 13 μεγάλες λίμνες που κλιμακώνονται σε διαφορετικά ύψη με μικρές παρεμβολές ξηράς.

Το τρίτο τμήμα είναι ξηρό.

Τα δύο πρώτα τμήματα αποτελούν την τουριστική διαδρομή του σπηλαιίου.

Ένα άλλο σημείο μοναδικότητας —για την Ελλάδα τουλάχιστο— είναι ότι το σπήλαιο, αποτελεί προϊόν επιστημονικής έρευνας διάρ-

κειας ενός μήνα. Η ερευνητική ομάδα, ακολουθώντας τις μεθόδους της βιοσπηλαιολογίας, κατέγραψε το βιολογικό status του σπηλαιίου, προσφέροντας τις γνώσεις για τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας του, κατά τη διαδικασία εκμετάλλευσής του. Η κυριότητα της τουριστικής εκμετάλλευσης ανήκει στην κοινότητα Καστριών Καλαβρύτων.

Πριν όμως αναφερθούν οι επιπτώσεις, στον ενυπάρχοντα στο σπήλαιο έμβιο κόσμο από την αξιοποίησή του, είναι σημαντικό να προσδιορισθεί η οικολογία του βιοτόπου.

Η ανάπτυξη των σταλαγμιτών και σταλακτιτών επηρεάζεται από το βιολογικό κύκλο των σπηλαιόβιων οργανισμών. Ακόμα κάθετι που εμποδίζει τη διαφυγή του CO₂ (διοξειδίου του άνθρακα) ή προκαλεί κορεσμό στην ατμόσφαιρα του σπηλαιίου αναστέλλει την ανάπτυξη των παραπάνω σχηματισμών. Σημαντικό ρόλο στην οικολογία του βιοτόπου παίζει η θερμοκρασία του εσωτερικού του σπη-

λαιίου, που το καλοκαίρι φθάνει τους 14,5°C ενώ το χειμώνα πέφτει στους 12,5°C και η κυκλοφορία του αέρα που εξαρτάται από την εποχή. Συνέπεια της μορφής αερισμού του σπηλαιίου είναι η μεταβολή των πιο πάνω κλιματολογικών παραμέτρων με ένα απλό άνοιγμα —κλείσιμο της πόρτας της τεχνητής εισόδου.

Όσον αφορά τους σπηλαιόβιους οργανισμούς, η εξάπλωσή τους επηρεάζεται από την παρουσία του γουανό που ειδικότερα για τον ελληνικό χώρο, προέρχεται από περιττώματα εντομοφάγων νυκτερίδων. Ένας σωρός από γουανό αποτελείται, ανάλογα με την παλαιότητά του, από ένα μωσαϊκό μικροβιοτόπων με χαρακτηριστική πανίδα, κύρια αμοιβάδες και μικροοργανισμούς που όμως είναι απαραίτητα για την επιβίωση σπηλαιόβιων οργανισμών όπως αράχνες, σκουλήκια, σαλιγκάρια, έντομα που με τη σειρά τους αποτελούν την τροφή των νυκτερίδων. Οι απιοκίες τους είναι μόνιμες αντίθετα με σπήλαια εύκρατων

περιοχών όπου περιορίζονται στους χειμερινούς μήνες αλλά η μείωσή τους από 5 σε 3 είδη, επιβραδύνει τη σπηλαιολογία. Υπάρχει και υδρόβια πανίδα, κύρια καρκινοειδή καθώς και υδρόβια χλωρίδα (φύκη). Ο βιότοπος συμπληρώνεται από μικρόβια που βρίσκονται παντού και λόγω του περιορισμένου περιβάλλοντος του σπηλαιίου μπορούν να επιδράσουν δυσμενώς στην ανθρώπινη υγεία (κλωστήρια τετάνου) και στη σπηλαιόβια πανίδα. Η ανεύρεση μικροβίων (στρεπτόκοκκοι) στις λίμνες οφείλεται στη ρύπανση που προκαλεί η εκτροφή προβάτων γύρω από το σπήλαιο.

Συμπερασματικά, όσον αφορά την πανίδα, παρατηρείται μείωση του αριθμού των ειδών και της πυκνότητας των πληθυσμών. Οι σπηλαιόβιοι οργανισμοί κινδυνεύουν άμεσα από την τουριστική «αξιοποίηση». Στις προτάσεις τους, οι επιστήμονες που συνέταξαν τη μελέτη αξιοποίησης του σπηλαιίου Καστριών, πρώτιστα και ρητά αναφέρουν ότι «τη μοναδική πηγή ανανέωσης του σπηλαιίου θα μπορούσε να αποτελέσει η μη τουριστική αξιοποίηση του και η διατήρησή του στη φυσική του κατάσταση...». Αιτία; Η ανάγκη εξασφάλισης της οικολογικής ισορροπίας με τη διατήρηση των αποικιών των νυκτερίδων, του γουανό και της υπόλοιπης πανίδας και χλωρίδας. Αυτό θα γίνει δυνατό —όπως τουλάχιστον υποστηρίζουν οι επιστήμονες— αν ακολουθηθούν κάποιες προδιαγραφές.

Το σπήλαιο πάντως βρίσκεται ήδη στη φάση των εργασιών για την αξιοποίησή του. Οι εργάτες χρησιμοποιούν γυαλιά και γάντια ενώ εμβολιάστηκαν προληπτικά με αντιτετανικό ορό. Οι επισκέπτες που δεν θα ξεπερνούν μέσα στο σπήλαιο ταυτόχρονα τους τριάντα τρεις, θα ενημερώνονται με πινακίδες που θα αναρτηθούν σε κατάλληλους χώρους (εκδοτήριο εισιτηρίων, αίθουσα αναμονής, κλπ.) ώστε να αποφεύγουν την άσκοπη επαφή γυμνού δέρματος με τα τοιχώματα του σπηλαιίου. Για να αποτραπεί δε η μεταφορά σπορίων από το περιβάλλον στο εσωτερικό του σπηλαιίου που μπορεί να προκαλέσει ανεξέλεγκτη ανάπτυξη αποικιών φυκών και μυκήτων, οι επισκέπτες θα βαδίζουν σε ειδικό λαστιχένιο τάπητα, χωρίς να προκαλούν θόρυβο και θα απαγορεύονται οι ομιλίες. Ο θόρυβος διώχνει τις νυκτερίδες όπως και το φως το οποίο

επιταχύνει και τη φωτοσύνθεση των φυκών. Ο ηλεκτροφωτισμός του σπηλαιίου θα γίνει με τη χρησιμοποίηση λαμπτήρων ψυχρού φωτισμού ενώ το μήκος κύματος του φωτός που θα εκπέμπουν, θα πλησιάζει το σημείο εκείνο που η λειτουργία της φωτοσύνθεσης ελαχιστοποιείται. Ακόμα θα πρέπει να απαγορευθεί η βοσκή γενικά στην περιοχή του σπηλαιίου, πράγμα όχι και τόσο εύκολο.

Ήδη έχουν ολοκληρωθεί οι εργασίες αποκατάστασης, του σπηλαιίου από προηγούμενα κοινοτικά έργα - ατοπήματα, που διατάραξαν την μορφή και την αισθητική του όπως αλουμινένια κάγκελα (που αξίζει να σημειωθεί ότι κόπηκαν μέσα στο σπήλαιο διαταράσσοντας αφάνταστα την ηρεμία των νυκτερίδων) και κυρίως μια τεράστια πλάκα από μπετόν στην είσοδο. Τα χρήματα που δαπανήθηκαν για αυτά τα «έργα» υπερκάλυπταν τις δαπάνες για τα συμπληρωματικά έργα αξιοποίησης του σπηλαιίου όπως εκδοτήρια, αίθουσα αναμονής, αναψυκτήριο κλπ. Για να αποκαταθεί δε και η ισορροπία που διαταράσσεται από το άνοιγμα κλείσιμο της πόρτας στην αρχή της τεχνητής εισόδου σύραγγας, τοποθετήθηκαν άλλες δυο πόρτες.

Εκτός όμως από την τουριστική «αξιοποίηση» η επιστημονική ομάδα εκτιμά ότι υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες και προτείνει την εγκατάσταση βιοσπηλαιολογικού εργαστηρίου για την έρευνα της οικολογίας της υδρόβιας και χερσόβιας πανίδας, της βιολογίας των οργανισμών καθώς και της κλιματολογίας και σεισμολογίας του σπηλαιίου. Θα μπορούν να γίνουν εφαρμογές για την προστασία του περιβάλλοντος. Το εργαστήριο σε συνδυασμό με την ίδρυση Μουσείου Φυσικής Ιστορίας έξω από το σπήλαιο, θα δημιουργήσει ένα επιστημονικό-ερευνητικό πυρήνα με πολλαπλά οφέλη για την παραγωγή νέας γνώσης, την ποιοτική αναβάθμιση της περιοχής και την προσέλκυση ειδικών επιστημόνων σε συνεργασία με το εγγύτερο στην περιοχή Πανεπιστήμιο της Πάτρας. Ακόμα θα αποτελέσει πρόσθετο κίνητρο για την επίσκεψη της περιοχής.

Η επιστήμη λοιπόν στην υπηρεσία της οικολογίας μόνο ή και της τουριστικής αξιοποίησης; Μήπως αυτά τα δυο δεν συμβιβάζονται;

Η απάντηση, εν τω σπήλαιώ, μετά από λίγα χρόνια.

Σπήλιος Ροδόπουλος

• Στις εκδηλώσεις που είναι αφιερωμένες στην Ελλάδα φαίνεται ότι τα παρατράγουδα δεν μπορούν να λείψουν. Ακριθιγής αναφέρθηκε από τον Τύπο η αιφνίδια εμφάνιση της κ. Μελίνας Μερκούρη —καλεσμένης βεβαίως του κ. Λανγκ— στις γιορτές που έγιναν στο Παρίσι για τα ελληνικά γράμματα. Όμως η πα-

ρουσία ενός πολιτικού προσώπου δεν δικαιολογείται στην προκειμένη περίπτωση. Αλλά οι εισαγωγικοί λόγοι περιττεύουν το γράμμα που ακολουθεί και έστειλαν στην κ. Ντολτό, της Γενικής Γραμματείας του Εθνικού Κέντρου Γραμμάτων της Γαλλίας, έξι από τους Έλληνες συγγραφείς, περιγράφει —και καταγγέλλει— τα γενόμενα:

Αγαπητή κυρία Ντολτό, κλείνει ήδη ο πρώτος κύκλος της παρουσίας μας εδώ και από μεθαύριο οι περισσότεροι θα βρισκόμαστε μακριά από το Παρίσι. Με το γράμμα αυτό θέλουμε να εκφράσουμε

τις ειλικρινείς ευχαριστίες μας για τις προσπάθειες που καταβάλατε, εσείς και οι συνεργάτες σας, ώστε να πραγματοποιηθεί με επιτυχία η παρουσίαση της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας —που στην προκειμένη περίπτωση εκπροσωπούμε εμείς— στο Παρίσι. Σας ευχαριστούμε ακόμα για την εγκαρδιότητα με την οποία μας περιβάλατε, καθώς και για τις συνεχείς φροντίδες σας για την καλύτερη διαμονή μας στην πόλη σας. Η Λογοτεχνία είναι δρόμος διπλής κατευθύνσεως και είναι πεποίθησή μας ότι τέτοιες εκδηλώσεις συμβάλλουν αποφασιστικά στην προβολή και τη διάδοση των πολιτιστικών αξιών που αυτή κουβαλάει.

Μέσα σ' αυτό το πνεύμα θα θέλαμε επίσης να εκφράσουμε και γραπτώς την απορία μας για την απροσδόκητη παρεμβολή της κυρίας Μερκούρη κατά την παρουσίαση των Ελλήνων συγγραφέων στο γαλλικό κοινό, τη Δευτέρα 29 Ιανουαρίου, στη Σορβόνη. Η κυρία Μερκούρη είναι αφ' ενός δρων κομματικό πρόσωπο, αφ' ετέρου δεν έχει καμιά, εξ αντικειμένου, σχέση με τα Γράμματα και τη Λογοτεχνία, πολύ δε περισσότερο δεν έχει πια καμιά επίσημη ιδιότητα που να δικαιολογεί την άκομψη αυτή παρεμβολή της. Η απορία αυτή δεν είναι φυσικά μόνο δική μας.

Με την ελπίδα ότι η συνάντησή μας εδώ θα αποδειχθεί γρήγορα γόνιμη για όλους, παρακαλούμε δεχτείτε μαζί με τις θερμές ευχές μας και όλη μας την εκτίμηση για σας και τους συνεργάτες σας.

Θανάσης Βαλτινός
Δημήτρης Δασκαλόπουλος
Αλέξης Ζήρας
Ιάκωβος Καμπανέλλης
Γιώργος Μανιώτης
Νίκος Μπακόλας

4 Φεβρουαρίου 1990

ΟΕΚΔΩΓΗ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

καραολη & δημητρίου 12

152 32 χαλανδρι

τηλεφ. 68.13.222

ΚΩΝΣΤ. ΑΓΓ. ΒΛΑΧΟΣ

Οί εκδόσεις
«Γνώση» & «Στιγμή»
έτοιμάζουν:

Άλέξανδρου Μωραϊτίδη

ΤΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

3 τόμοι

ΜΕ ΤΟΥ ΒΟΡΗΑ ΤΑ ΚΥΜΑΤΑ

3 τόμοι

(350 σελ. ό τόμος, σχήμα 14,5 × 21,5 εκ.)

φιλολογική επιμέλεια
πρόλογος, κριτικό υπόμνημα, γλωσσάριο
Νίκος Δ. Τριανταφυλλόπουλος

ΟΜΟΠΛΟΥΝ ΠΛΟΙΟΝ

5 κείμενα για τον

Άλέξανδρο Μωραϊτίδη

Τέλλου Άγρα, Κωστή Παλαμά, Πάυλου Νιρβάνα
Κώστα Στεργιόπουλου, Ν. Γ. Πεντζίκη

επιμέλεια: *Νίκος Δ. Τριανταφυλλόπουλος*

ΓΙΑ ΤΗ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Ενα από τα πιο σημαντικά φαινόμενα στον τομέα των πολιτικών ιδεών είναι η αναβίωση της πολιτικής φιλοσοφίας στη Δυτική Ευρώπη και Βόρεια Αμερική και κυρίως της φιλελεύθερης πολιτικής σκέψης. Αυτό δεν έχει συνειδητοποιηθεί επαρκώς στον τόπο μας, όπου εξακολουθούν να κυριαρχούν δυο πλάνες: εκείνων που πιστεύουν ότι στον τομέα της πολιτικής φιλοσοφίας μόνον ο μαρξισμός προσφέρεται ως γόνιμη πηγή έμπνευσης και ως υλικό θεωρητικής αναζήτησης και εκείνων που ταυτίζουν όλη τη φιλελεύθερη σκέψη με ένα μόνο από τα σύγχρονα αναπτύγματα της που είναι οι διάφορες εκδοχές της «οικονομικής της προσφοράς» τις οποίες ονομάζουν συλλήβδην «νεοφιλελεύθερη θεωρία».

Το αποτέλεσμα είναι να υπάρχει μια γενικότερη πενία στην Ελλάδα στον τομέα της θεωρίας της πολιτικής σκέψης. Από τη μια μεριά, η επικράτηση μιας μαρξίζουσας, αν όχι αμιγώς μαρξιστικής, σκέψης στις κοινωνικές επιστήμες επί σειρά ετών, η οποία λειτούργησε ως κυρίαρχη ιδεολογία και από την άλλη μεριά, η γενικότερη θεωρητική αγοραφοβία των νεοελλήνων, συνέτειναν στη γένεση αυτού του φαινομένου. Ένας άλλος συντελεστής είναι και η αδράνεια στην παραγωγή ιστορικών εργασιών στον τομέα της ιστορίας των πολιτικών ιδεών. Ο μέσος μορφωμένος Έλληνας, συμπεριλαμβανομένου και του πολύ ανωτέρου του μέσου, αγνοεί παντελώς τα έργα του Χόμπερς, του Λοκ, του Μίλλ, του Ρουσσώ —για να αναφέρω τους πιο γνωστούς— έστω και αν είναι εξοικειωμένος με τα ονόματά τους.

Αυτό το διπλό κενό που υπάρχει στη διανοητική σκηνή της σύγχρονης Ελλάδας, τόσο στον τομέα της ιστορίας των πολιτικών ιδεών όσο και ειδικότερα στη γνώση της φιλελεύθερης πολιτικής σκέψης, από τη γένεσή της μέχρι σήμερα έρχεται να καλύψει το βιβλίο του Πασχάλη Κιτρομηλίδη (*). Ωστόσο, πριν αναφερθώ στο περιεχόμενο του έργου αυτού, πρέπει να σταθώ για λίγο στη σημασία της φιλελεύθερης πολιτικής σκέψης και στην αγνόησή της στη σημερινή Ελλάδα.

Κοινοβουλευτική δημοκρατία, μόνη δημοκρατία

Η Ελλάδα δεν γνώρισε την Αναγέννηση ούτε το Διαφωτισμό. Η γένεση της σύγχρονης δημοκρατικής πολιτικής σκέψης, η οποία είναι συνυφασμένη με τη δημοκρατική πολιτική σκέψη, βρήκε τους νεοέλληνες υπό τον οθωμανικό ζυγό σε μια πρώτη φάση και σε προσπάθεια εθνικής επιβίωσης και ανάκτησης αλυτρώτων εδαφών σε μια δεύτερη φάση. Από τη στιγμή που δεν είχαν τη δυνατότητα να δώσουν το παρών στη διαμόρφωση αυτών των ιδεών, το μόνο που τους απέμενε ήταν η εκ των υστέρων κατανόηση ή ενσωμάτωση στους θεσμούς

χωρίς πολλές θεωρητικές αναζητήσεις. Η ελληνική διανόηση μπόρεσε να απορροφήσει μόνο εξ αντανάκλασής τους καρπούς των πνευματικών προβληματισμών της Δύσης και η ελληνική πολιτεία μόνον ως επείσακτες κατόρθωσε να εφαρμόσει τις αρχές της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, παρά το γεγονός ότι η οφειλή της σύγχρονης δημοκρατικής θεωρίας στην πολιτική σκέψη της αρχαίας Ελλάδας είναι ένα αναμφισβήτητο γεγονός.

Οι κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες διαμόρφωσης, υιοθέτησης και εφαρμογής των αρχών της φιλελεύθερης δημοκρατίας στην ημιπεριφέρεια όπου ανήκει η νεώτερη Ελλάδα έχουν εξετασθεί διεξοδικά από το Νίκο Μουζέλη στην πρόσφατη εργασία του πάνω στον *Κοινοβουλευτισμό και εκβιομηχάνιση στην ημιπεριφέρεια* (Αθήνα, 1987), το περιεχόμενο, όμως, των αρχών αυτών, δεν έχει μελετηθεί επαρκώς στη χώρα μας.

Αυτές είναι οι αρχές που διέπουν τη *δημοκρατία*, δηλαδή την *κοινοβουλευτική δημοκρατία* «δυτικού τύπου» όπως την ονόμαζαν συγκαταβατικά οι θαυμαστές της δημοκρατίας «ανατολικού τύπου», την οποία θεωρούσαν, στην απόμακρη εκείνη προ Γκορμπατσώφ εποχή, ως «ευρύτερη» και «βαθύτερη» της «αστικής» δημοκρατίας που ισχύει στα καθ' ημάς και που εμείς θεωρούμε ως μόνη αυθεντική. Αυτή η εποχή πήρε —ευτυχώς— οριστικό τέλος. Και είναι αναγκαία η ευρύτερη αναζήτηση πάνω στο θεωρητικό περιεχόμενο και όχι μόνο των οικονομικών αιτίων της γένεσης της σύγχρονης πολιτικής σκέψης και κυρίως της φιλελεύθερης σκέψης.

Φιλελευθερισμός και σύγχρονος πολιτικός στοχασμός

Το βιβλίο του Κιτρομηλίδη εντάσσεται σε αυτό το ευρύτερο πλαίσιο θεωρητικού προβληματισμού. Θα πρέπει να τονισθεί ότι είναι ένα σχετικά μικρό σε μέγεθος βιβλίο και δεν μπορεί, ως εκ τούτου, να ανταποκριθεί πλήρως στις τεράστιες ανάγκες που έχει ο φοιτητής —στον οποίο κυρίως απευθύνεται— ή ο ανειδίκευτος αναγνώστης, ο οποίος γυρεύει να πληροφορηθεί πάνω στους κλασικούς της νεότερης πολιτικής σκέψης. Όπως σημειώνει ο ίδιος ο συγγραφέας στον Πρόλογο, το βιβλίο τιτλοφορείται «Πολιτικοί στοχαστές των νεοτέρων χρόνων» και όχι «Οι πολιτικοί στοχαστές των νεοτέρων χρόνων». Ο συγγραφέας έχει επιλέξει από δικές του αναγνώσεις, εκείνους που ο ίδιος τυχαίνει να γνωρίζει καλύτερα και κρίνει σημαντικότερους για μια πρώτη προσέγγιση στην ιστορία της πολιτικής σκέψης των νεοτέρων χρόνων.

Όσο όμως και αν τονίζει ο ίδιος τον «προσωπικό» χαρακτήρα αυτής της επιλογής, νομίζω ότι δύσκολα θα μπορούσε να διαφωνήσει κανείς με την επιλογή που τελικώς έκανε. Αρχίζει με τον ιδρυτή

του σύγχρονου πολιτικού στοχασμού που είναι ο Μακιαβέλλι και τελειώνει με τον βαθύτερο εκφραστή της φιλελεύθερης σκέψης του δέκατου ένατου αιώνα που είναι ο Τοκβίλλ. Στα ενδιάμεσα κεφάλαια εξετάζεται η ζωή και το έργο των Χόμπερς, Λοκ, Μοντεσκιέ, Ρουσσώ, Μπερκ, Μπένθαμ και Μίλλ.

Η ιστορική σχέση της φιλελεύθερης σκέψης με την γένεση της σύγχρονης πολιτικής σκέψης είναι πιο στενή από ό,τι φαντάζεται ο μέσος «πολιτικοποιημένος» διανοούμενος στη σημερινή Ελλάδα. Ο τελευταίος, χωρίς να το αντιλαμβάνεται, ακολουθεί το προ-ουμανιστικό πρότυπο της πολιτικής που επικρατούσε στο Μεσαίωνα και που θεμελιώνει την πολιτική σε ορισμένες ιδέες παρμένες από θρησκευτικά κείμενα, συνυφασμένες με την οργάνωση της Εκκλησίας στη Δύση. Η εκκοσμίκευση της εξουσίας, η διάλυση των μεσαιωνικών κοινοτήτων, η ανάπτυξη των πόλεων και η ενδυνάμωση του αυτόνομου ατόμου ως βασικής πολιτικής μονάδας στην κοινωνική ζωή, οδήγησαν τελικά στη σύγχρονη αντίληψη της δημοκρατίας.

Το ότι αυτή η αντίληψη δεν ταυτίζεται αναγκαστικά με την κλασική φιλελεύθερη σκέψη του John Stuart Mill ή του Benjamin Constant δεν αναιρεί το γεγονός ότι οι μετέπειτα διευρυντικές αναζητήσεις που έγιναν με βάση το φιλελεύθερο πρότυπο πολιτικής οργάνωσης και το φιλελεύθερο σύστημα πολιτικών αρχών που συγκεκριμενοποιείται και κορυφώνεται στα μέσα του 19ου αιώνα στην Αγγλία και —εν μέρει— στη Γαλλία. Οι φιλελεύθερες ιδέες διαμορφώνονται παράλληλα με το δημοκρατικό κίνημα —ένα κίνημα για τον περιορισμό της κρατικής εξουσίας— που τον καιρό εκείνο είναι βασιλική. (Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η διεκδίκηση των δικαιωμάτων του πολίτη είναι διεκδίκηση *κατά του κράτους* και όχι γενική και «αόριστη», κάτι που λησμονείται συχνά από εκείνους που κάνουν κατάχρηση του όρου «δικαίωμα»).

Φιλελεύθερη δημοκρατία και ατομικά δικαιώματα

Η διαδικασία αυτής της διαμόρφωσης ήταν επίπονη και περίπλοκη. Ούτε ο σύγχρονος φιλελευθερισμός, ούτε η σύγχρονη κοινοβουλευτική δημοκρατία μπορούν να αναγνωρίσουν άμεσα τον εαυτό τους μέσα από τα γραπτά του Χόμπερς ή ακόμα και του Λοκ. Αλλά το νήμα της εξέλιξης αυτής, από τον Μακιαβέλλι έως τον Τοκβίλ και ακόμα και μέχρι τον Ρόλς και τον Νόζικ στις μέρες μας, χαρακτηρίζεται από τη συνειδητοποιημένη τομή που πραγματοποιείται όταν η πολιτική αυτονομείται ως διαδικασία ενώ παράλληλα το άτομο αυτονομείται βαθμιαία ως συντελεστής λήψης αποφάσεων με πολιτική σημασία.

Όπως τονίζει ο συγγραφέας στην Ει-

ΣΚΕΨΗ

του Δημ. Δημητράκου

οαγωγή (σ. 29), ο φιλελευθερισμός γεννάζεται όταν διάφορες μεταξύ τους ηθικές και θεωρητικές αντιλήψεις που εκφράζονται από εντελώς διαφορετικές μεταξύ τους προσωπικότητες, όπως ο Λούθηρος, ο Μονταίνιος ή ο Καρτέσιος, και που κυριαρχούν πολύ πριν από τη Γαλλική Επανάσταση στην πολιτεία των γραμμάτων καθώς και στο πλατύτερο κοινό, ανάγουν το άτομο σε υπέρτατο κριτή και τελικό φορέα ευθύνης όσον αφορά τις πράξεις και τις σκέψεις του.

Η ανάγκη, μάλιστα, περιφρούρησης του ατόμου ως μοναδικού τέτοιου φορέα, συνυφαίνεται με το άμεσα πολιτικό αίτημα που γεννάζεται παράλληλα, της εξασφάλισης των δικαιωμάτων του, δηλαδή της προστασίας ενός πεδίου ηθικής του κυριαρχίας από τις αυθαιρεσίες του Ηγεμόνα, δηλαδή του αυταρχικού κράτους.

Αυτό δεν φαίνεται να συνειδητοποιούν όσοι εξακολουθούν να θεωρούν τα ατομικά δικαιώματα ως τμήμα «αστικής ιδεολογίας», η οποία προσπαθεί, υποτίθεται, μέσα από την προβολή των τελευταίων να δικαιώσει και να κατοχυρώσει την αρχή της ατομικής ιδιοκτησίας, στην οποία ανάγονται, όπως υποστηρίζουν, όλα τα ατομικά δικαιώματα.

Βέβαια, λίγοι από τους «αντι-αστικούς» επικριτές της ιδέας των ατομικών δικαιωμάτων θα αποτολμούσαν σήμερα μια τέτοια σκέψη —και αυτό για δύο βασικούς λόγους. Από τη μια μεριά, με τις πρόσφατες κοσμογονικές αλλαγές στην Ανατολική Ευρώπη έχουμε άμεση ομολογία από τους πολιτικούς υπευθύνους ότι δεν είναι δημοκρατικές οι κοινωνίες αυτές, ακριβώς επειδή δεν αναγνωρίζονταν ως υπέρτατη δημοκρατική αρχή ο σεβασμός των δικαιωμάτων των πολιτών —ενώ υπάρχει δέσμευση ότι από τώρα και στο εξής η αρχή αυτή κατοχυρώνεται ως ρυθμιστική σε μερικά από τα καθεστώτα του σοβιετικού μπλοκ. Από την άλλη μεριά, οι θεωρητικές αναζητήσεις φιλελευθέρων στοχαστών στις αγγλοσαξωνικές χώρες, και κατά κύριο λόγο των R. Dworkin, R. Nozick και J. Rawls στη διάρκεια των τελευταίων 10-15 ετών έχουν δώσει νέα ώθηση, όχι μόνο στην ιδέα των ατομικών δικαιωμάτων, αλλά σε πολλές άλλες αξίες της φιλελεύθερης σκέψης που είχαν παραμεριστεί ως «ξεπερασμένες» από πολλούς μελετητές με κάποια ριζοσπαστική άποψη. Οι τελευταίοι αναγκάζονται τώρα να «ξαναεπισκεφθούν» το πεδίο της φιλελεύθερης σκέψης και να επανεξετάσουν με μεγαλύτερη προσοχή τις έννοιες και τις προτάσεις της.

Οικονομικός φιλελευθερισμός και σύγχρονη δημοκρατία

Ένα συχνό λάθος που διαπράττουν ορισμένοι από αυτούς τους «παλιννοστούντες» ή τους «νεοφώτιστους» της φιλελεύθερης σκέψης, είναι να υπερτονί-

ζουν τη σύνδεση της με τρέχουσες οικονομικές πρακτικές της «οικονομίας της προσφοράς» όπως εφαρμόζονται π.χ. από την κυβέρνηση της Μάργκαρετ Θάτσερ. Εκείνο που παραβλέπεται με αυτόν τον τρόπο είναι η σύνδεση του ευρύτερου πεδίου της φιλελεύθερης σκέψης με τους προβληματισμούς της σύγχρονης δημοκρατίας καθώς και με τις εξελίξεις των τριών τελευταίων αιώνων στις δυτικές κοινωνίες, στο πολιτικό επίκεντρο των οποίων υπήρξε ο φιλελευθερισμός με την κλασική έννοια, αυτός δηλαδή, που αξίζει να μελετηθεί σε όλο του το ιστορικό εύρος και ως απλός ιδεολογικός πρόγονος του σύγχρονου οικονομικού φιλελευθερισμού.

Αυτή η ευρύτερη προσέγγιση ακολουθήθηκε από το συγγραφέα του βιβλίου αυτού, ενώ παράλληλα τονίζεται αρκετά η σύνδεση των προβληματισμών και των τρόπων σκέψης των κλασικών αυτών στοχαστών με εκείνους που συγκινούν τη «ριζοσπαστική» μερίδα της κοινής γνώμης σήμερα. Και ασφαλώς εκεί εντοπίζεται η μοναδική —και περιορισμένης σημασίας— αδυναμία της εργασίας αυτής: προσπαθώντας να συλλάβει όλο τον εκσυγχρονιστικό παλμό στη σκέψη των κλασικών αυτών πολιτικών φιλοσόφων, τονίζεται υπερβολικά εκείνη η πλευρά που με τα μάτια του σύγχρονου «προοδευτικού» διανοούμενου φαίνεται εγγύτερη στις φροντίδες και τις αξίες της εποχής μας.

Αυτή όμως η «στρατηγική» στην παρουσίαση των στοχαστών αυτών είναι ασφαλώς αναγκαία από τη στιγμή που το κοινό αγνοεί τους περισσότερους από αυτούς ή τους θεωρεί «ξεπερασμένους» ή και «αντιδραστικούς». Κατά συνέπεια, και αυτός ο φαινομενικός περιορισμός του βιβλίου εξυπηρετεί το σκοπό του.

Πρέπει να τονιστεί, τέλος, η συγγραφική και εκδοτική επιμέλεια του βιβλίου. Είναι σπάνιο να βγαίνει βιβλίο χωρίς συντακτικές απροσεξίες ή σολοικισμούς και το βιβλίο αυτό αποτελεί και από αυτή την άποψη τιμητική εξαίρεση. Όσον αφορά τον τονισμό, ακολουθεί με συνέπεια το πολυτονικό σύστημα και όχι αυτό που συνηθίζεται από εκείνους που απορρίπτουν το μονοτονικό και εφαρμόζουν το διτονικό, αγνοώντας τις βαρείες. Επί πλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι στο έργο αυτό δεν απαντάται παρά ένα μόνο τυπογραφικό λάθος (σ. 9), πράγμα σπανιότατο για ελληνικό βιβλίο στον καιρό μας.

Οι τελευταίες παρατηρήσεις δεν είναι οριακής σημασίας, όπως πολλοί ίσως τις θεωρήσουν. Μια καλή συγγραφική εργασία πρέπει να συνοδεύεται από αντίστοιχη εκδοτική επιμέλεια, εφόσον θέλει να είναι αξία του ονόματός της. Και η παρούσα έκδοση είναι και από αυτή την άποψη άριστη.

* Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης:

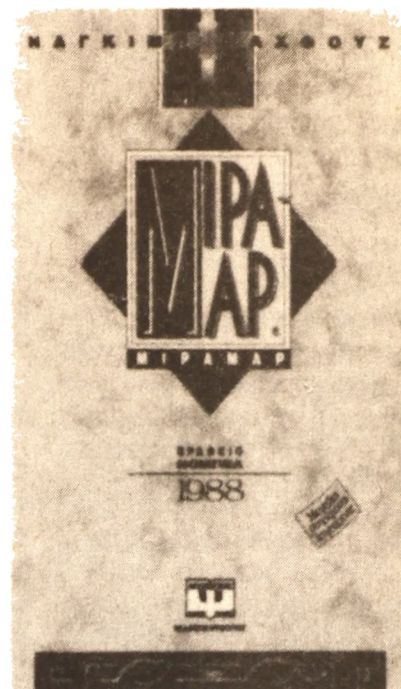
Πολιτικοί στοχαστές των νεότερων χρόνων: Βιογραφικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις. Εκδόσεις «Διάττων», Αθήνα 1989, 208 σελίδες.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ 1988

ΝΑΓΚΙΜΠ ΜΑΧΦΟΥΖ

Μετάφραση: Μαρία Χωρεάνθη

Αλεξάνδρεια 1960...
Έξι ένοικοι της πανσιόν MIRAMAP
και η όμορφη χωριατοπούλα, η Ζόχρα,
δίνουν το κλίμα της εποχής.

ΜΙΧΑΕΛ ΕΝΤΕ

Μετάφραση: Μαρία Αγγελίδου

Από το συγγραφέα

των

«ΙΣΤΟΡΙΑ ΧΩΡΙΣ ΤΕΛΟΣ»

και

«ΜΟΜΟ»

τώρα

«Ο ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ
ΜΕΣ ΣΤΟΝ ΚΑΘΡΕΦΤΗ»

ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΕ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 1
ΤΗΛ.: 3602535 - 3618654

Η Μάρη Θεοδοσοπούλου γράφει για το βιβλίο της Ελένης Ψυχογιού, «Λεχαινά· ο τόπος, τα σπίτια», εκδ. Εκ Παραδρομής, 1987

«...Στην κεντρική πλατεία, μπροστά σε μια κάπως μελαγχολική εκκλησία, μου έδειξαν την προτομή του Ανδρέα Καρκαβίτσα... Είδα και το σπίτι του διηγηματογράφου μας —πέτρινο φαινόταν, δίπατο, με ένα ξύλινο μπαλκόνι, άχρωμο γενικά, όπως συνήθως τα σπίτια στο μωραϊτικό κάμπο...».

Έτσι απομυθοποιητικά, αναφέρεται ο πυργειώτης Η. Παπαδημητράκοπουλος στα διασωθέντα ίχνη αρχιτεκτονι-

κής των Λεχαινών με ευκαιρία άρθρο του για τον ομότεχνό του, γιάτρο και λογοτέχνη, στη Φιλολογική Καθημερινή. Τελείως διαφορετική, ευχάριστα εξωραϊστική αίσθηση για το δομημένο περιβάλλον στα καμποχώρια της Ηλείας, προσφέρει το βιβλίο «Λεχαινά· ο τόπος, τα σπίτια» με κείμενα της λαογράφου Ε. Ψυχογιού και καλλιτεχνική επιμέλεια της Σ. Κατσούφη-Σεβδαλή.

Το υδροκέφαλο κράτος φαίνεται πως διασώζει ακόμη ριζώματα στην πλησιέστερη προς τον πυρήνα επαρχία, ακριβώς εκείνη που το επάνδρωσε στους πρώτους μεταεπαναστατικούς χρόνους. Σε πείσμα των καιρών, κάποιοι απόμειναν από τους παλαιούς κατοίκους του άλλοτε «ενάλιου τιμάριου γης». Έγγραφα, ήδη από τα χρόνια της Φραγκοκρατίας, αναφέρουν ως αντικείμενο διαπραγματεύσεων ανάμεσα σε φλωρεντίνους τραπεζίτες, τα Λεχαινά· ονοματοποιία που, σύμφωνα με την ευφάνταστη εκδοχή του ντόπιου λαογράφου Ν. Ψυχογιού, οφείλεται στα ιαματικά νερά της περιοχής, ιδανικούς συνεργούς ευτοκίας. Οι σύγχρονοι Επειοί δεν εκστρατεύουν με τα τεσσαράκοντα πλοiάρια για την άλω-

ση της Τροίας, αλλά με μορφωτικές ενώσεις, αγωνίζονται για το πολιτιστικό τους παρόν.

Επακόλουθο, η λαογραφική μελέτη για τα Λεχαινά οφείλεται σε γηγενείς δυνάμεις, στις εκδόσεις «Εκ παραδρομής» όπως και το ομώνυμο περιοδικό· παρά την υπεκφυγή του τίτλου δεν πρόκειται για επίτευγμα τυχαιότητας. Μεταπολιτευτικά, το «Μικρό Παρίσι», όπως αποκαλούσαν τα Λεχαινά στα τέλη του περασμένου αιώνα, αυξάνει σχετικά πληθυσμιακά και παράλληλα με την οικονομική του ευρωστία, επιδεικνύει καλλιτεχνική και λογοτεχνική δραστηριότητα.

Το βιβλίο προτάσσει αναφορά στον τόπο με πλούσια και αισθητική εικονογράφηση που βοηθά αποτελεσματικά τη μνήμη στο έργο της. Συντομη γεωγραφική επισκόπηση της ευρύτερης περιοχής που αρδεύει το ποτάμι της Γαστούνης ή μυθοποιητικά Πηνειός. Σε μια ανάστροφη πορεία από εκείνη που ακολούθησε ο άτυχος Καρκαβίτσας, ο φιλόνεικος αδελφός του Αλφειού πέρασε από τη Θεσσαλία για να αράξει στον Ηλεκτικό κάμπο. Δημιούργημά του, η πλούσια υδροχαρής βλάστηση αλλά και η νοσηρότητα όσων κατοικούσαν στους βάλτους που έμαθαν με τον καιρό να αντιμάχονται με παγανιστικές θεότητες και μαγανείες.

Ακολουθεί ιστορική αναδρομή, με κάποια διάθεση παραμυθίας· τα πρώτα χρόνια, ύστερα η Τουρκοκρατία· χίλιοι κάτοικοι τα Λεχαινά και δυο εκκλησίες δένουν τη ζωή του τόπου, η Παναγία και ο Άγιος Δημήτριος με τις γρανιτένιες του κλώνες προσφορά Σταυροφόρων από τα Ιεροσόλυμα —αργότερα η Απελευθέρωση και οι περιώνυμοι οπλαρχηγοί— ο γαστουναίος Σισίνης που όρισε τα του τόπου όταν δήλωνε στον πυργειώτη ομόλογό του, «Πάρτε σεις την πρωτεύουσα. Δεν θέλω καλαμαράδες στο κεφάλι μου»— τέλος τα πολυθρύλητα χρόνια της σταφίδας —όταν ένα «σύγνεφο» σήμαινε θεϊκή κατάρα για τους χριστιανούς— όπως φτάνουν με τα έθιμα και τις παραδόσεις τους, έστω και μέσα από την παρακμή τους, μέχρι τον πόλεμο.

Τότε, στη χρυσή εποχή για τον τόπο, χτίστηκαν τα πέτρινα νεοκλασικά αρχοντικά· η δεύτερη ενότητα του βιβλίου όπου το φωτογραφικό υλικό δίνει μια σχεδόν πλήρη κατα-

γραφή. Μεγαλοκτηματίες ή σταφιδέμποροι καλούσαν μακεδόνες ή ηπειρώτες μαστόρους, ακόμη και ιταλούς αρχιτέκτονες, χωρίς να οικονομούν το χρήμα, κι όμως ο χώρος και το ανθρώπινο στοιχείο επέβαλαν την τελική μορφή· η λαογραφική έρευνα αναφέρει τα οικήματα ως «τα πιο απλά του είδους». Παράδειγμα, οι ντόπιοι μάστοροι έχτιζαν τα σπίτια των πολλών, τα «ισόγεια» αλλά και τα πλiθινα διώροφα όπως εκείνο του Καρκαβίτσα, παρά την αντίθετη εντύπωση του Παπαδημητράκοπουλου. Ακόμη, τα σπίτια που καταγράφηκαν με μεράκι στη «Λυγερή» το έτος 1896, αδιαχώριστα από το επαρχιακό περιβάλλον· τελευταία σπαράγματα ενός ολοκληρου κόσμου που ο ευαίσθητος λογοτεχνικός δέκτης ένοιωθε πως τελείωνε οριστικά.

Ο τόπος —ανοιχτός, πολύυδρος, ορμητήριο αγρωτών— τα σπίτια —απλά, στέρεα, καταφύγια, πατριαρχικής οικογένειας— όπως περιγράφονται ενδελεχώς αλλά και εν συντομία, απαλείφοντας κάθε κακοτροπία που ίσως, σύμφωνα με άλλες μαρτυρίες, εμφανίστηκε στο μωραϊτικό κάμπο, δίνουν αναπνοή στα αστικά άγχη. Η πολεοδομική μελέτη καταλήγει με την απλούστερη των κατοικιών, τα «μετόχια»· οικήματα δίπλα στα χτήματα όπου μετοικούσαν ομαδικά το καλοκαίρι οι αγρότες της Ηλείας. Για να ψυχανεμίζονται από κοντά το βιός τους, τη σταφίδα, ξάπλωναν στην «κρεββατίνα» πάνω στην ελιά, ιδανικό χώρο απομόνωσης και κατόπτευσης. Δεν πρόκειται για την αρχιτεκτονική αξία αλλά για τον παλμό της λαϊκής ζωής· άλλωστε η Λαογραφία αποκαλείται από κάποιους και «ρομαντική» επιστήμη.

Το βιβλίο δεν επιδιώκει περισπούδαστη ιστορική ή λαογραφική έρευνα, προτείνει μάλλον οδοιπορικό σε τόπο προσφιλή, κράχτη παλιννόστησης για εσωτερικούς μετανάστες και, γιατί όχι, ελπίδα διαφυγής για νεφοπληγέντες πρωτευουσιάνους.

ΜΕΛΕΤΕΣ

ΚΛΩΝΤ ΜΟΣΣΕ
Οι τύραννοι στην Αρχαία Ελλάδα
Εκδ. Το άστυ, Αθήνα 1989

Μια κλασική στο είδος της μελέτη της δόκιμης ελληνίστριας Κλωντ Μοσσέ αποδίδει στα ελληνικά η αρχαιολό-

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

από το «Βιβλιοπωλείον της Έστιας»

ΕΣΤΙΑ

γος Αθηνά Καλογεροπούλου. Αποτέλεσμα: ένα πολύ στρωτό και σωστό κείμενο που πραγματεύεται ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον θέμα. Γιατί αν θέλουμε να κατανοήσουμε την εξέλιξη των πολιτικών θεσμών στην αρχαιότητα δεν αρκεί μόνο η γνώση της Αθηναϊκής Δημοκρατίας.

Η πραγμάτευση του θέματος ακολουθεί την ιστορική αλληλουχία: από την τυραννία των αρχαϊκών χρόνων, στην τυραννία όπως διαμορφώνεται στην κλασική εποχή και τέλος, κατά τους ελληνιστικούς χρόνους. Εκτός από την παρουσίαση των γνωρισμάτων του τυράννου, στο έργο αυτό καταγράφονται και πλήθος στοιχείων περιγραφικών για την κοινωνία και τις περιστάσεις μέσα στις οποίες αναδεικνύεται ο τύραννος, ως υποστηρικτής του λαού, των αδυνάτων και των καταπιεσμένων σε αντιπαράθεση προς την ολιγαρχία του πλούτου και της αριστοκρατίας.

Μια από τις σημαντικές αρετές του βιβλίου είναι η συνοπτική του μορφή η οποία όμως δεν στερείται τεκμηρίωσης. Αντιθέτως, μένει πιστό στην αξιοποίηση και παρουσίαση εκείνης της βιβλιογραφίας και των πηγών που αξιοποιούνται και της παράθεσης μιας επιλεκτικής όσο και αναγκαίας γενικής βιβλιογραφίας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΕΤΣΗΣ
ΜΑΡΙΖΑ ΝΤΕΚΑΣΤΡΟ
Στην αγορά των αρχαίων
Αθηναίων
Εκδ. «Γνώση», Αθήνα 1989

Μια πολύ ενδιαφέρουσα δουλειά που συνθέτει την περιέργεια για γνώση με το παιχνίδι. Πλούσια εικονογραφημένο και καλογραμμένο το βιβλίο αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί υποδειγματικό για την ενοίκειωση των παιδιών με την περιβάλλουσα —όσο και πια ιακρινή— αρχαία Αθήνα.

Εισάγει σε έννοιες ιστορικές και αρχαιολογικές με άμεσο τρόπο και ζωντανεύει την καθημερινή ζωή στην αρχαία Αθήνα μέσα από το βλέμμα ενός δωδεκάχρονου αγοριού, του Ίωνα.

Οδηγεί, διδάσκει, ασκεί. Ωρίς αμφιβολία ένα εξαιρετικό παιδαγωγικό βιβλίο, ακριβώς γιατί καταφέρνει να είναι ευχάριστο.

MARIO VITTI
Histoire de la littérature grecque
moderne
Εκδ. Hatier, Αθήνα 1989

Η προσφορά του Mario Vitti τα Νεοελληνικά Γράμματα

είναι σε όλους μας γνωστή. Η παρουσία του και η ενασχόλησή του με τη Νεοελληνική Φιλολογία έχει αποδώσει ήδη πλούσιους καρπούς. Η έκδοση, στα γαλλικά, του κλασικού πια βιβλίου του είναι ένα σημαντικό γεγονός στην ιστορία της διάδοσης των Νεοελληνικών Γραμμάτων και σε αυτό το σημείο πρέπει κάθε καλόπιστος να εξάρει τη συμβολή του υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας.

Ωστόσο δεν στάθηκε δυνατόν, παρά την αναθεώρηση και προσαρμογή του έργου, να αποφευχθούν λάθη και παραλείψεις που βάραιναν και τις προηγούμενες εκδόσεις, την ιταλική και ελληνική. Η συγγραφή Ιστορίας της λογοτεχνίας, ας μην ξεχνάμε πόσο δύσκολο έργο είναι. Και οι αναθεωρήσεις είναι όχι μόνο θεμιτές αλλά και αναγκαίες. Το παράδειγμα Δημαρά είναι κορυφαίο στο είδος του και οι αναθεωρήσεις του της Ιστορίας της λογοτεχνίας έχουν προτείνει μια μέθοδο αντιμετώπισης του ζητήματος, η οποία οδηγεί σταδιακά σε μια μορφή αναδημιουργίας του όλου έργου. Έτσι, λοιπόν θα περιμένουμε από τον αξιόλογο νεοελληνιστή Mario Vitti η επόμενη αναθεώρηση του έργου του να είναι περισσότερο εμπλουτισμένη.

ΝΙΚΟΣ ΨΥΡΟΥΚΗΣ
Οι ταξικοί αγώνες στην εποχή
του καπιταλισμού
Εκδ. «Επικαιρότητα», Αθήνα 1989

Το έργο εξιστορεί, αναλύει και θέτει προβλήματα για την εξέλιξη των ταξικών αγώνων από την εποχή της πρωταρχικής συσσώρευσης του κεφαλαίου μέχρι το 1924. Και τα δυο μέρη (έως και το 1924) πρωτογράφησαν στα χρόνια 1968-1972 με τον τίτλο «Το διεθνές εργατικό κίνημα». Μάλιστα το πρώτο μέρος του κυκλοφόρησε τότε πολυγραφημένο και με το ψευδώνυμο Ν. Παντελίδης. Η μελέτη ξαναδουλεύτηκε και ξαναγράφηκε από την αρχή πάλι και κυκλοφορεί τώρα σε δύο τόμους.

Αντικείμενό της είναι η ιστορία του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος. Ο συγγραφέας ξεχωρίζει την άμεση προλεταριακή επανάσταση από την έμμεση. Από αυτή την άποψη ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανάλυση που γίνεται στο έργο για την Κομμούνα του Παρισιού και την Οκτωβριανή Επανάσταση. Τέλος, ο συγγραφέας αναπτύσσει τον προβληματισμό του για την αντιμπερια-

λιστική επανάσταση και για την εσωτερική αντίφασή της, δηλαδή την πάλη ανάμεσα στην επαναστατική και στην αντεπαναστατική τάση στην εξέλιξη της ανθρωπότητας.

Ένα έργο με πρωτοτυπία που τα γεγονότα στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης το κάνουν και επίκαιρο.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΟΝΟΡΕ ΝΤΕ ΜΠΑΛΖΑΚ
«Η γεροντοκόρη»
Μετ.: Μαρία Παγουλάτου
Εκδ. «Γνώση», Αθήνα 1989

Μέσα από την εξαιρετη ψυχολογία των ηρώων του, με συνεχείς ιστορικές αναφορές και εξαντλητικές περιγραφές, με ύφος γλαφυρό και ταυτόχρονα ειρωνικό, ο Μπαλζάκ σε αυτό το μικρό σε έκταση αλλά άρτιο μυθιστόρημα, κατορθώνει να δώσει πειστικά την εικόνα της γαλλικής επαρχίας στις αρχές της βιομηχανικής επανάστασης.

Οι ήρωες του βιβλίου, τρεις χαρακτηριστικοί τύποι, ο ιππότης ντε Βαλουά, εκπρόσωπος της ανερχόμενης αστικής τάξης και ο Αθανάσιος Γκρανσόν, ένας νέος ρομαντικός ποιητής, προσπαθούν να κερδίσουν την καρδιά και τα

πλούτη της Ρόζας Κορμόν, μιας τυπικής γεροντοκόρης.

Το μυθιστόρημα ολοκληρώθηκε το 1836 και δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά σε συνέχειες, σε γαλλική καθημερινή εφημερίδα.

ΑΜΠΟΥ - ΑΜΠΝΤΑΛΑΧ
ΜΟΥΧΑΜΑΝΤ - ΑΛ-ΝΑΦΖΑΟΥΙ
Το μυρωμένο λιβάδι όπου
διασκεδάζουν οι αισθήσεις
Μετ.: Λένα Μιλήλη
Εκδ. Ηρόδοτος, Αθήνα 1989

Γραμμένο κατά παραγγελία του βεζίρη του σουλτάνου της Τύνιδας Το μυρωμένο λιβάδι περιγράφει όλες τις μορφές και τεχνικές του σωματικού έρωτα και δίνει ποικίλες «συμβουλές». Με τη χαρακτηριστική αραβική θυμοσοφία αλλά και μια φυσική απολαυστικότητα το βιβλίο αυτό είναι ένας ύμνος στον σαρκικό έρωτα, τις χαρές των αισθήσεων και τη μαυλίστρα Ανατολή.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ
Ο ανιχνευτής
Εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας,
Αθήνα 1989

Στις περιπέτειες και εμπειρίες ενός νεαρού γιατρού αναφέρεται στο μυθιστόρημά του αυτό ο Α.Ν. Τόπος τα Γιάννενα, μια «αμαρτωλή πόλη», όπως την χαρακτηρίζει ο

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

από το Βιβλιοπωλείον της Εστίας

Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΜΟΣΧΑ

ΑΓΓΕΛΟΥ Σ. ΒΛΑΧΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΥΝ. Α.Ε.

συγγραφέας. Χρόνος: η τελευταία φάση του Εμφυλίου Πολέμου. Το παράδοξο συνυφίνεται με το καθημερινό, το αισθησιακό συχνά εκφράζεται μέσα στο απωθητικό και ο έρωτας διυλίζεται ή διαφεύγει.

Η πόλη περιγράφεται με ιδιάζουσα και διεστραμμένη ατμόσφαιρα εξαιτίας της μάταιης και αυτοκαταστροφικής διαμάχης. Ωστόσο, η αφήγηση αποκτά, μέσα από τη δραματικότητα, τη διαχρονική της σημασία.

ΟΥΜΠΕΡΤΟ ΕΚΟ ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΚΑΡΜΙ

Οι τρεις αστροναύτες
Απόδοση στα ελληνικά:

Νέαρχος Θαλάσσης
Εκδ. «Γνώση», Αθήνα 1989

Όμορφη ιστορία, γεμάτη εικόνες και διδακτική χωρίς να γίνεται πιεστική, καθώς και εύγλωττη εικονογράφηση, συνθέτουν μια ιστορία για παιδιά αλλά γιατί όχι; —και για μεγάλους.

Οι τρεις αστροναύτες —οι τρεις διαφορετικές γλώσσες, και δυνάμεις, η Αμερική, η Ρωσία και η Κίνα— από καχύποπτοι και σχεδόν εχθρικοί μεταξύ τους —εξαιτίας αυτής της γλωσσικής όσο και πολιτισμικής τους διαφοράς, ανακαλύπτουν την κοινή ανθρωπινή

τους καταγωγή όταν έρχονται αντιμέτωποι μ' ένα Αριανό, που εκείνον πια κι αν δεν καταλαβαίνουν.

Γρήγορα, όμως, κι αυτή η διαφορά καταλύεται με τη συνειδητοποίηση της γλώσσας του συναισθήματος και είναι κοινή και κατανοητή σε όλους.

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΑΘΗΝΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Το Ιατρείο

Εκδ. «Θεμέλιο», Αθήνα 1989,
σ. 43

«Άλλωστε ολόκληρος δεν ήταν
παρά μια πονεμένη γοητεία...»
Α.Ν.

Με ένα ελλειπτικό ύφος γραφής (ποιητικό) η διηγηματική γλώσσα του «Ιατρείου» προσπαθεί να φέρει στη γλώσσα τη δύναμη της φαντασίας. Εκείνης της φαντασίας που δυναστεύει υπομνήζοντας μας τις ατέλειες και ελλείψεις και συνάμα απελευθερώνει.

Με το ταξίδι του νου, ο διηγηματικός λόγος αντιπαλεύει το ντεκόρ μιας καθημερινότητας ακολουθώντας τις λεωφόρους που χαρίζει η φαντασία. Χωρίς το θέμα του διηγήμα-

τος να είναι φανταστικό, αποτυπώνεται σαν τέτοιο. Είναι περισσότερο μια άμυνα, μια διαφυγή, καθώς συναντά και συνευρίσκεται με μια εμπειρία (σαλόνι, πρόσωπα, διαχωριστικό, μονόλογοι κ.ά.) που πολιορκεί τον αφηγητή αρνητικά. Με την αρνητική διάθεση ταλαντεύεται μεταξύ των πραγματικών εικόνων και εκείνων των τάσεων να υποκαταστήσει την εμπειρία.

Με τη συνείδηση διχασμένη το διήγημα μας εισάγει, σε έναν υπαρκτό χώρο, με υπαρκτά (και γνώριμα πρόσωπα) και ταυτόχρονα μας οδηγεί σε γεγονότα που φτιάχνει η φαντασία. Σαν άμυνα, σαν αίτημα που προλογικά μας υποψιάζει με το παράθεμα «Θεοδόσιε μίλησέ μου για την Αποκαθήλωση».

Περιγράφοντας εξωτερικά το χώρο (ιατρείο) και τα πρόσωπα αναζητά τα στοιχεία επικοινωνίας αυτών των υπάρξεων. Αρνούμενη την αλήθεια αυτού που φαίνεται καταγράφει τη διαδρομή της αίσθησης: «αλλά σιγά σιγά άρχισα να νιώθω εξαντλημένο το βλέμμα μου...». Μια ελπίδα ή μια ματαιοπονία στην απουσία επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων που όπως και όταν τους κοιτάξεις προσλαμβάνεις εκείνο που εκπέμπεις: «όλα τους τα ερωτηματικά και όλη τους τη λύπη, μια λύπη απλωμένη και βαθεία».

Ανιχνεύοντας ένα εσωτερικό γίγνεσθαι αγγίζει τη θρυμματισμένη «κατοικία» της, γίνεται θεατής μιας «έντονης ακαταστασίας» που βασιλεύει μέσα της προκαλώντας την παραμόρφωση της ακοής. Οι παραισθήσεις που προκαλεί η ακοή ισορροπεί το (ανομολόγητο) δυσβάσταχτο φορτίο ενός κόσμου αποστραγγισμένου συναισθηματικά. Επιτρέπει τη συγκίνηση ενός ταξιδιού δια του νου και την εκδήλωση αλληλεγγύης προς τον τρίτο («τον είχα πάρει μαζί μου, για το δικό του καλό βέβαια»).

Με ένα νόημα ζωής που κόπηκε στα δυο, στο πραγματικό και φανταστικό, η Α.Ν. ξεπερνά την ειδωλολατρεία του ενός ή του άλλου, επικοινωνεί με αυτά που την αγγίζουν, πράγματα, γεγονότα, πρόσωπα βρίσκει μια λαλιά. Μια λαλιά, η οποία δεν λησμονιέται και διεκδικεί τη διατήρησή της και μετά την ανάγνωση.

ΠΟΙΗΣΗ

ΕΡΙΦΥΛΗ ΚΑΝΙΝΙΑ Κλειστά Σονέττα

Ρόδος 1989

«Ζωγραφίζω / ένα μυθιστόρημα / με μαύρα πουλιά / ανάμεσα / στη μια μεριά των ποιημάτων / και στην άλλη / εκεί που θα ήταν / ποτάμια / αν δεν ήταν / μια αμφιβολία / απέραντων / χαραγμάτων / στον αέρα».

ΣΩΤΗΡΗ ΓΚΟΡΙΤΣΑ

Τα ψίχουλα

Αθήνα 1989

«Ωραίος ως Έλλην, το πλάνο στραβά / αναλύω, ανατρέπω, ομιλώ Γαλλικά. / Ανιχνεύω το χώρο, το χρόνο, το φανταστικό, / συναδελφικά ανταλλάσσω μπουνίδι γερό. / Με απόψεις, αντιρρήσεις, ευαισθησίες, κενά / ουσιακά στο χέρι, κριτική την ματιά. / Έρπη ζωστήρα, δερματικά / μαλλιά και καράφλα, χεράκια απαλά».

BIBLIA ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΑΝΤΩΝΗΣ Ι. ΠΡΟΚΟΣ

Ο ποιητής Γιώργος Καφταντζής
Σέρρες 1989

ΚΩΣΤΑ Γ. ΜΙΣΣΙΟΥ

Τα βιβλία των Μυτιληνίων
συγγραφέων από 1.1.1940 έως
31.8.1989

Μυτιλήνη 1989

ΦΡΙΤΣ ΠΕΡΛΣ

Η προσέγγιση Γκέσταλτ
Εκδ. Γλάρος, Αθήνα 1989

ΔΡΟΣΟΣ ΚΡΑΒΑΡΤΟΓΙΑΝΝΟΣ

Παρατηρήσεις και σχόλια στο
«Περί Αμφίσσης» κεφάλαιο των
«Φωκικών» του Πausanias

Άμφισσα 1989

ΜΑΡΙΕΛΛΑ ΧΡΗΣΤΕΑ ΔΟΥΜΑΝΗ

Η Ελληνίδα μητέρα άλλοτε και
σήμερα

Εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1989

ΛΙΛΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ

Νίκος Καζαντζάκης
Ένας τραγικός

Εκδ. Γαβριηλίδης, Αθήνα 1989

ΟΡΕΣΤΗΣ ΗΛΙΑΝΟΣ

Η αυθεντική ιστορία του Η.Σ.
Εκδ. Πιτσιλός, Αθήνα 1989

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΕΠ.

ΣΠΗΛΙΟΤΟΠΟΥΛΟΣ
Αγάπη με καλπασμό

Αθήνα 1979

Ε.Τ.Α. ΧΟΦΜΑΝ

Τα ελιξίρια του διαβόλου
Εκδ. Γλάρος, Αθήνα 1989

ΤΑΣΟΣ Ε. ΦΑΚΙΟΛΑΣ

Η εμπειρία του σοσιαλιστικού
μετασχηματισμού στη Σοβιετική
Ένωση

Εκδ. Ίδρυμα Μεσογειακών
Μελετών, Αθήνα 1989

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

από το «Βιβλιοπωλείον της Έστιας»

ΒΥΡΩΝ ΚΑΜΠΕΡΟΓΛΟΥ
Στο Ίσκιο της Ιστορίας
Εκδ. Δρυμός, Αθήνα 1989

ΤΑΣΟΣ ΚΑΝΑΤΣΗΣ
Κρόσια και Ξέφτια
Γιάννενα '89

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΜΗΤΣΑΚΟΣ
Γεννήθηκα το 1912
Εκδ. Πρίσμα, Αθήνα 1989

ΜΙΧΑΛΗΣ Π. ΔΕΛΗΣΑΒΒΑΣ
Εσωτερική μετανάστευση
Εκδ. Διογένης, Αθήνα 1989

ΒΑΣΙΛΗΣ Ι. ΚΟΥΚΟΣ
Ποιητικά
Αθήνα

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΕΠ.
ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ
Από τον Εκκαρόν μέχρι των
ημερών μας
Αθήνα 1989

ΜΑΝΩΛΗΣ ΒΑΡΔΙΝΟΓΙΑΝΝΗΣ
Ψυχανάλυση του Ομήρου
Εκδ. Γλάρος, Αθήνα 1985

ΛΕΥΤΕΡΗΣ Γ. ΣΚΑΛΙΔΗΣ
Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών
Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη
1990

VIRGINIA SATIR
Πλάθοντας ανθρώπους
Εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1989

ΣΠΥΡΟΣ ΖΕΥΓΑΡΙΔΗΣ
Μύηση στην επιχειρηματική
καινοτομία
Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη

ΣΟΦΙΑ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ
Η πολιτική και οικονομική σκέψη
της Ρόζας Λούξεμπουργκ
Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1989

ΚΟΥΛΑΡΓΙΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
Η περιπέτεια της Μυρτώ
Εκδ. Μπίμπης, Θεσσαλονίκη

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ
Η κρατική διαχείριση της
σημερινής οικονομικής κρίσης
στην Ελλάδα
Εκδ. Κριτική, Αθήνα

ΕΛΕΝΗ ΚΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
Κ.Π. Καβάφη
Η τελετουργία του έρωτα και
του θανάτου
Θεσσαλονίκη 1989

ΟΡΕΣΤΗΣ ΗΛΙΑΝΟΣ
Ορθόγνωση - η άνοδος του
ανθρώπινου πνεύματος
Εκδ. Πιτσιλός, Αθήνα 1987

ΑΝΤΡΕΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
Οι μυθικοί κώδικες
Εκδ. Γλάρος, Αθήνα 1989

ΒΑΣΙΛΗΣ Ι. ΚΟΥΚΟΣ
Δοκίμια: Πολιτική, Φιλοσοφία,
στορία, Οικονομία
Αθήνα 1989

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ
Ποίηση
Αθήνα 1989

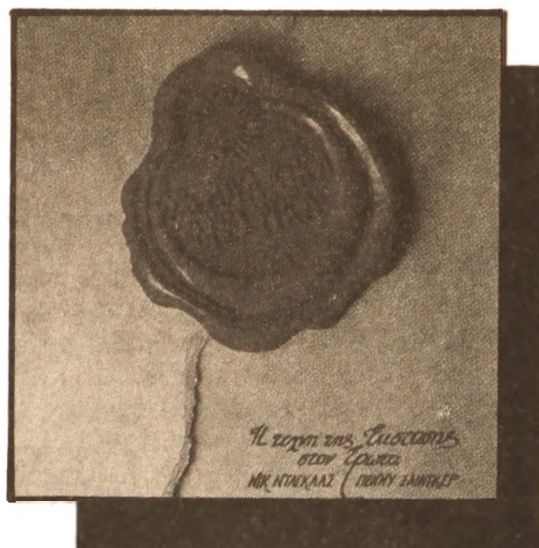
AUGUST NAPIER & CARL
WHITAKER
Οικογένεια μαζί όμως αλλιώς
Εκδ. Κέδρος, Αθήνα

Επανακυκλοφόρησε

το Best Seller

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ ΜΥΣΤΙΚΑ

Η Τέχνη της Έκστασης στον Έρωτα

Πάνω από
600 εικόνες
και πλήθος
από
ανέκδοτες
γκραβούρες

Ανιχνεύει το μονοπάτι του έρωτα και του
αποκρυφισμού φέρνοντας για πρώτη φορά τη
Δύση σ' επαφή με τα σεξουαλικά μυστήρια
της Ανατολής.

Εκδόσεις **ΜΠΟΥΚΟΥΜΑΝΗ**
τηλ. 36 18 502

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

από το «Βιβλιοπωλείον της Έστιας»

ΜΙΑ ΠΡΑΓΑ ΣΤΟΝ ΚΑΘΕΝΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΈΣΤΙΑΣ - Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑ Α.Ε.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.49.300
72.32.819 — 72.48.240
FAX: 72.26.107
TELEX: 214179 ANTI

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Διαφημίσεις:
ΑΛΕΚΑ ΣΗΜΑΝΤΗΡΑ
- Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
- Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.49.300
- Εκτύπωση:
«ΝΕΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ» Α.Ε.
Θέση Μαρίζα Μαντριγκο
Παλλήνη Αττικής
Τηλ. 66.65.081-66.68.424

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο
εκφράζει τις απόψεις του
συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέ-
φονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 2.200 δρχ. -
Ετήσια 4.400
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κτλ.: 15.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 3.800

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξαμηνιαία: δολ. 25
ετήσια: δολ. 50
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξαμηνιαία: δολ. 28
ετήσια: δολ. 56

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

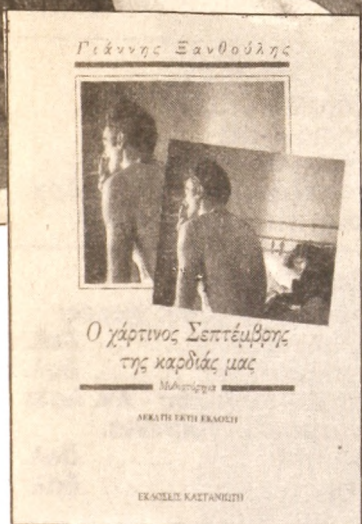
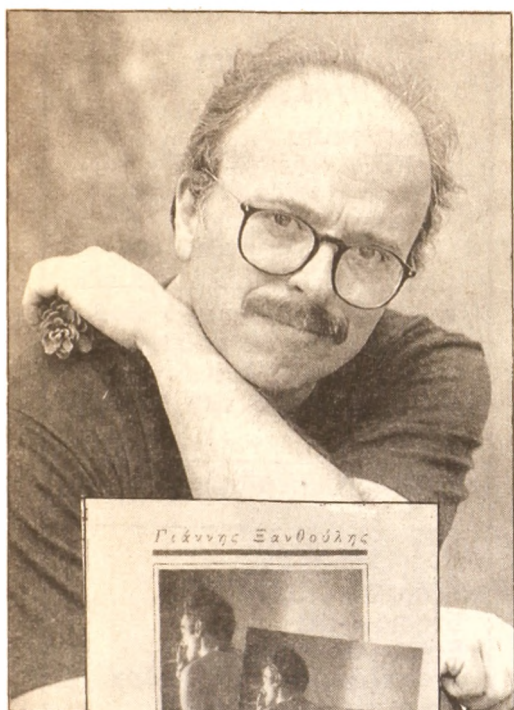
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 200
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 300

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.48.240
- Για τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.
Λασσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

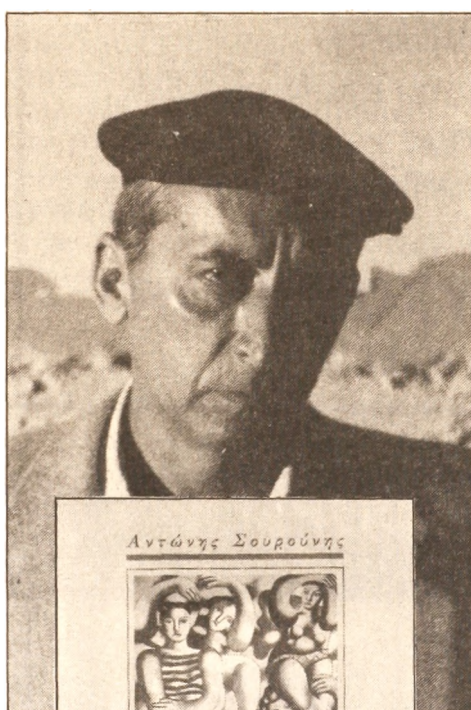
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ 1989-1990 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Γιάννης
Ξανθούλης

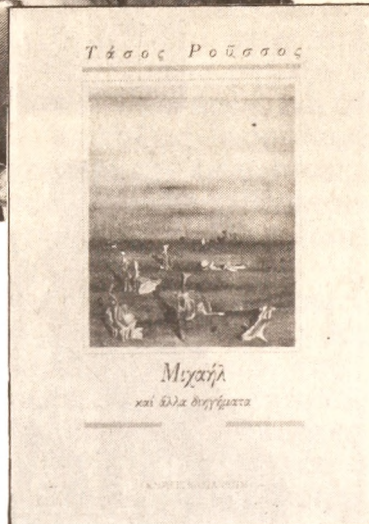
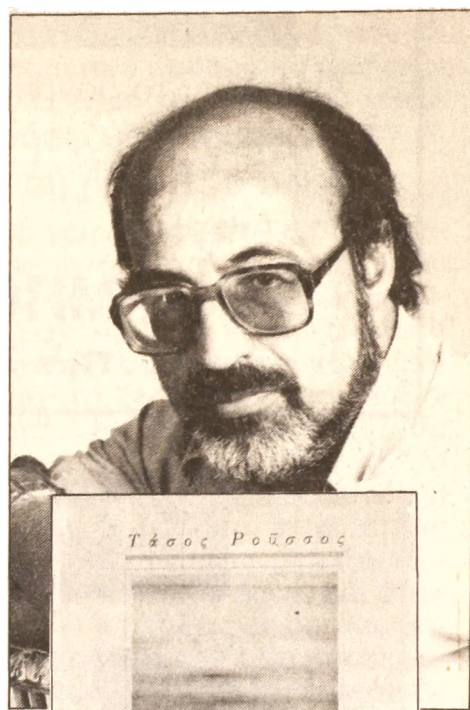
Ο χάρτινος Σεπτέμβρης
της καρδιάς μας
Μυθιστόρημα
ΔΕΚΑΤΗ ΕΚΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

Αντώνης
Σουρούνης

Οι πρώτοι πεθαίνουν
τελευταίοι
Μυθιστόρημα
ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

Τάσος
Ρούσσος

Μιχαήλ
και άλλα διηγήματα

Ξενοφών
Μπρουντζάκης

Μια κοινή περιπέτεια
του σώματος
Πεζογράφημα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

1989

βραβεία βραβεία βραβεία

ΚΡΑΤΙΚΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ 1989

Νίτσα Τζώρτζογλου
Τα τρία Σίγμα

Ένα συναρπαστικό αστυνομικό μυθιστόρημα για νέους, από δέκα ετών και άνω, που κρατάει αμείωτο το ενδιαφέρον μέχρι και την τελευταία σελίδα.

ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ 1989

Καμίλο Χοσέ Θέλα
*Η οικογένεια του
Πασκουάλ Ντουάρτε*

Το βιβλίο που έδωσε μια νέα ώθηση στην ισπανική λογοτεχνία και οριοθέτησε μια στροφή σ' έναν κόσμο λαϊκό και αγροτικό, με χαρακτήρες πρωτόγονους, που τα άγρια πάθη τους τροφοδοτούν την αρχέγονη βαρβαρότητα μιας χώρας που έχει στιγματιστεί από τη βία και το μίσος.

ΕΠΑΙΝΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΝΤΟΒΑ 1989

Ντίνος Δημόπουλος
*Τα δελφινάκια
του Αμβρακικού*

Μια δροσερή, κεφάλτη, συγκινητική και απίστευτη περιπέτεια, το καλύτερο ίσως βιβλίο του πολυβραβευμένου συγγραφέα μας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ, ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΠΟΙΟΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΞΕΠΕΡΑΣΟΥΜΕ. Ο ΕΑΥΤΟΣ ΜΑΣ

Η καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση, η υποδειγματική ποιότητα, η μεγάλη ποικιλία σε κάθε μας είδος, αλλά και οι τιμές που συμφέρουν για όλη την οικογένεια, ήταν και είναι η φιλοσοφία που μας οδήγησε σταθερά στην κορυφή.

Το MINION έγινε το μεγαλύτερο μεγάλο κατάστημα, χάρη στην εμπιστοσύνη, την αγάπη και την υποστήριξη που δείξατε σε κάθε μας βήμα, σε κάθε πρωτοποριακή, για την εποχή της, ιδέα.

Μαζί σας εγκαινιάσαμε νέους τρόπους εξυπηρέτησης, όπως Εστιατόριο, Καφετέρια, ΜΟΤΟ, Σουπερ-μάρκετ, Πρακτορείο, Τυπογραφείο...

Μαζί σας καθιερώσαμε μια νέα αντίληψη σχέσης, με εκδηλώσεις για μικρούς και μεγάλους, παραστάσεις με γνωστούς κωμικούς, Θέατρο, Λούνα παρκ. Επιδείξεις Μόδας, Εκθέσεις Ζωγραφικής...

Μαζί σας το MINION έφτασε στην κορυφή, αποτελώντας σήμερα ένα αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής αλλά και της εορταστικής ζωής του τόπου μας.

Ένα γεγονός που επιβραβεύει τις προσπάθειές μας, αλλά και συγχρόνως αυξάνει τις υποχρεώσεις μας. Γιατί τώρα, ο μεγαλύτερος ανταγωνιστής, τον οποίο πρέπει να ξεπεράσουμε, είναι ο ίδιος μας ο εαυτός.

MINION

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΜΕΓΑΛΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ